HARSÁNYI ZSOLT

SZEGÉNY JÁNOS

KORVIN JÁNOS ÉLETÉNEK REGÉNYE

BUDAPEST.
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T. KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5531-82-8 (online)
MEK-13868

ELSŐ KÖTET

I.

A halott király ott feküdt az ágyon. Arcán halottaiban is a kétségbeesett könyörgés kifejezése, az az utolsó pillantás, amellyel mintegy rimánkodva ölelte egybe özvegyét és árváját: béküljenek össze a megrendítő órán. Ez a pillantás odamerevedett a halott arcra, hogy kísérteti módon rimánkodjék hozzájok, most a halálos ágyon s később majd a lezárt koporsó fedele alatt is, míg az arc el nem porladt.

János lelkét marokra facsarta a fájdalom. Bár önkéntelenül bizonyos felszabadulás érzete kísértette, hogy ez az irgalmatlan és hatalmas akarat megszűnt lenni, mintha valami lezárt terem mennyezetét földrengés távoztatta volna el a csillagokat kereső tekintete elől, de erről az ólálkodó mellékérzésről alig adott számot magának: szívében megrendült és mélységes fájdalom ömlött szerte. Aki ott feküdt előtte holtan, gyámola és imádott bálványa volt. S amit ez a nagy bálvány életében nem tett soha, most megtette halálában: könyörgéssel fordult hozzá, nem paranccsal. János érezte a holttest arcának könyörgő pillantásában, a megrendítő tragikumot. Mint a fájdalom, ugyanúgy a buzgó és engedelmes jóság is eláradott rajta. Szerényen és habozva, apja utolsó könyörgéséhez a maga első könyörgését csatolva emelte könnyben úszó arcát a királyné felé. Nézésében a békesség kolduló vágya reszketett. Beatrix, aki az ágy lábánál zokogott, ugyanekkor, ugyanezzel a meghatottsággal, az ő tekintetét kereste. A következő pillanatban már átkarolva tartották egymást. Beatrix a János vállán zokogott tovább.

- Siamo soli, - csuklotta jajveszékelve, - o mio poveretto, siamo soli...

A királyfi a szivettépő fájdalmon túl jótékony elámulást érzett. Ez az asszony mindig feneketlenül gyűlölte őt. Egyszer anyját is gyalázatosan megsértette, s mikor ő felháborodásában dühös sértéssel vágott vissza, apja őt - életében egyetlenegyszer - arcul ütötte. Ez a megalázó ütleg soha nem enyhülő nyomott hagyott lelkén, és most először érzett magában bocsánatot. Magához szorította a zokogó olasz asszonyt, a megbékélés boldogságán kívül is valami meghökkentő, szilaj örömöt nyerve az öleléstől.

- Ne hagyj el, királynő, - mondta sírva, - ne hagyj el, olyan árva vagyok.

Beatrix megsímította az ő nedves arcát. Ez heves hálát keltett benne. Térdre omlott, két ölelő karja végigsiklott a királyné termetén. Térdeit ölelte át, felnézett rá könnyektől homályos szemmel, úgy esdekelt hozzá:

- Szeress engem, királyné... az ő emlékéért szeress engem...

Dóczi Orbán püspök, a kincstartó, odalépett hozzájok. A kereszt jelét rajzolta feléjök, aztán kezét terjesztette:

- A Mindenható áldása legyen békességteken.

És mindjárt odaléptek mások is. A Geréb-fivérek, Szilágyi Erzsébet húgának, Zsófiának fiai, közöttük Geréb László, az erdélyi püspök. Báthory István, az erdélyi vajda. A hatalmas Szapolyai István. És Bakacs Tamás, a királyi titkár. Egyszerre szóltak mindnyájan, legtöbbje a sírástól fátyolos hangon. Vigasztalták, becézték az özvegy királynét s az árva királyfit. Hangjukban az örvendező megindultság melegített, a hatalmi cselszövések gátló zsilipei felszakadtak, egyszerre mindnyájukat az elemi megkönnyebbülés árasztotta el.

- Igy látnom őköt ugyan nagy dolog, - mondta Szapolyai magyarul, nedves szemmel, - örvendezhetöl immár, Magyarország...

János felemelkedett és meleg felindulásától elragadva átölelte Szapolyait.

- Tartsunk egybe, István bácsi, az ű emlékíre kérlek, tartsunk egybe...

Szapolyai megindultan hátát veregette a királyfinak. Most már mindenki sírt, csak Bakacs Tamás győzte lelki fegyelemmel.

- Szedjük öszve magunkat, - mondotta komoran, - sok az dolog, ki ránk vár. Elsőbb imádjunk.

Letérdelt az ágy mellé, amelyen a könyörgő pillantású halott király feküdt. Mind követték példáját. Keresztet vetett magára és elkezdte az ima latin igéit: „De profundis clamo ad te, domine" Utána mormolták, vagy hallgattak. Szapolyai például hallgatott. Ő csak féltérdre ereszkedett, két hatalmas markát kardja markolatára nyugtatta, arra a kardra, amellyel a kenyérmezei csatában verekedett. Ima alatt megnyílt az ajtó. Maffeo nyitott be, a milánói követ. Nyilván rohanva igyekezett a halálhírre a király ágyához, de most megpillantván a térdeplőket, hirtelen lassított és térdre ereszkedett maga is. Odakint ekkor kondultak meg az első harangok.

Mikor Bakacs befejezte az imát, felkeltek mindnyájan és várakozva néztek egymásra. Csak Bakacs nem. Azonnal szólni kezdett olyan hangon, amely elárulta, hogy készült erre a pillanatra és teendői készen állanak fejében. Eddig vegyesen beszéltek olaszul és magyarul a halottas ágynál, ő a szót most latinra fordította, ezzel mintegy hivatalos színt adva mondókájának.

- Mint már nagy királyunk őfelségének életében elvégeztetett, az ügyeket ezekben a nehéz időkben országos tanácsnak kell átvennie. Ez a tanács fogja vezetni az ügyeket mindaddig, míg az országgyűlés királyt nem választ.

János herceg, a leendő király, sietett fejével buzgón bólintani, hogy megmutassa, mennyire igyekszik alkalmazkodni az alkotmányos rend parancsainak. Beatrix mozdulatlanul nézett maga elé, szeméből bőven omlottak a könnyek. Bakacs folytatta:

- Az országtanács tagjai, mint ez szintén elvégeztetett még királyunk idejében, a jelenlevő urak, meg a kancellár, aki most távol van. A milánói követ úr természetesen nem tag.

Maffeo bólintott most. Aztán, pillanatnyi, alig észrevehető habozás után, a királynéhoz lépett és a milánói uralkodóház nevében mély részvétét fejezte ki, s mindjárt utána Jánoshercegheznek fordult, de más szöveggel: külön megemlítette a királyfi fenséges aráját, Bianca hercegnőt. Majd meghajtotta magát és elment. Bakacs utána nézett és megvárta, míg az ajtó becsukódik.

- Az országtanácsnak azonnal össze kell ülnie, hogy a dolgok továbbvitelében fennakadás ne történjék. Búcsút véve tehát őfelsége szent tetemétől, vonuljunk...

Itt a síró Beatrix egyszerre felkapta a fejét.

- Szeretném az esküt itt most... még az ő ágyánál...

- Ennek nincs akadálya, - válaszolt Bakacs, - az országtanács tagjai kimondják, hogy a tanács élén a királyné és János herceg egyenlő és elválaszthatatlan hatalommal állanak, és kettejök kezébe mindjárt leteszik a hűségesküt a tanács működésének tartamára. Van valakinek észrevétele?

Nem volt senkinek észrevétele. Bakacs az ajtóhoz lépett és kiszólt. Némán várakoztak. Kis idő múlva egyik nemes apród asztalkát hozott be, két égő gyertyaszál között a feszülettel. János sírt és nem tudott rendet teremteni tévelygő gondolatai között. Átsuhant agyán, hogy ezek az országnagyok miért esküsznek fel Beatrixra is, mikor ő lesz a király, de mindjárt felelt is önmagának: mindez csak a királyválasztó országgyűlésig tart, és ellenkeznék is a békességgel, hogy a királynét férje halála után rögtön megalázzák valamely formasággal. A trón mindenképpen az övé, ez kétségtelen. Aztán anyjára gondolt, aki a budai zárdában e pillanatban nem is sejti, hogy a nagy király meghalt. Vajjon hogyan fogja fogadni a borzasztó hírt? Majd anyjáról Beatrixra ugrottak gondolatai. Karjában érezte a királyné iménti ölelésének

emlékét, fején a királyné símogató tenyerének nyomát. Ez valami ismeretlen, kényelmetlen boldogsággal töltötte el, amely arra késztette, hogy önmagától megrettenve halott atyjára tekintsen. A halott mozdulatlanul nyugodott az ágyon, arcán még mindig a megdöbbentő segélykiáltás kifejezése. Bakacs intett sorban mindenkinek, Jánosi Beatrix mellé állította, az országnagyok felálltak félkörbe. Aztán utána mondták Bakacsnak az eskümintát.

- Isten engem úgy segéljen, és minden szentjei.

Aztán megindúltak, hogy összeüljenek egyik szomszéd teremben. De János még nem tudott megválni halott apjától. Bakacs is maradt még, lakájokat, kancellistákat szólított be és formaságok felől intézkedett: hol kell a királyt felravatalozni, milyen címereket kell a holttest lábához rakni, milyen gyertyákat két oldalt a ravatal mentén, milyen futárok álljanak készen, akiket a kancellária részint Budára, részint más városokba fog szalajtatni lóhalálában, milyen díszőrség virrasszon milyen felváltással a nagy halott mellett, mi rendeltessék a balzsamozás felől. Kitűnt, hogy már jegyzetei vannak. Még élt a király, mikor egy napos halódása alatt kancelláriája már serényen dolgozta ki a halála után való teendők temérdek részletét.

Bakacs Tamás aztán mélyen meghajolt az ajtóban, hogy a királyfit maga előtt engedje. De János intett neki, hogy csak menjen, majd mindjárt jön ő is. Letérdelt a halott fejénél és hosszasan szemlélte arcát borzasztó kíváncsisággal. Ott pihent holtan Hunyadi János fia, a családi titok szerint Zsigmond császár és király unokája. Uralkodó-unoka, aki köznemesnek született, de ez a magára ébredett rend koronát tett a fejére. Harmincnégy esztendeig hordta ezt a koronát és uralkodásának hosszú éveit, ahogy neki annyiszor magyarázta volt négyszemközti beszélgetéseik meghitt óráin, egyetlen óriás gondolatra fordította: elnyerni Zsigmond német-római császári koronáját, a magyarságot tenni Európa urává és magyar-vezette Európával megvervén a törököt, örökre megmenti a keresztény világot. Most ez a nagy gondolat a meddőn maradt erőfeszítés után reá maradt örökségül. Roppant feladat, csak sóhajtani lehet gondolatára. Évek óta méregette magános tépelődéseiben saját képességeit, de valahogyan valószerűtlenül; apja halála mindig távoli, sőt elképzelhetetlen dolognak tetszett előtte. Most egyszerre felmeredt a hallatlan feladat valóságos valósága. Lesz-e ereje hozzá I. János királynak! Lesz, fogadkozott magában a halottra tekintve, muszáj, hogy legyen. Apja is ilyen fiatalon kezdte, a király véréből való vér is majd elboldogul azokkal az ellenerőkkel, amelyeket apja olyan félelmesen tudott féken tartani, csak jöjjön el a pillanat, mikor Fehérvárott fejére tették a koronát. Az ifjonti királyfi kényelmes felelőtlensége megszűnt. Isten veled, fiatalság, most országok, népek, nemzetek, embermilliók sorsának roppant gondjai jönnek, amelyeket most már egymagának kell hordania. De fog menni, fog menni, biztatta lelkesen önmagát a mindig biztatást váró emberek módjára, hiszen a legnagyobb gond, az eddig gyűlölködő bestiának mutatkozó Beatrix szerepe milyen egyszerűen megindító és nemes megoldást kapott a fájdalom és gyász magasztos közösségében. Most megint erőt vett rajta az apját vesztett fiú forró bánata. Olyan kicsinek érezte magát, mint mikor valaha a budai kolostorban apja térdén nyargalt, és a sarokból Szilágyi Erzsébet szerető tekintete nézett föléjök. Kisgyerek módján zokogta el magát újra, megszeppent áhítattal hajlott a takarón nyugvó halott kéz felé és túlélő tisztelettel megcsókolta. A holt király keze nedves lett a trónörökös könnyeitől.

Még az ajtóból is visszanézett örök köszöntésül, elválva attól, aki Isten után istene volt. Csak általa lett és tőle kapott mindent: életét, vérét, származását, rangját, hatalmas vagyonát, szép és dúsgazdag hercegi menyasszonyát, leendő koronáját. A leendő király vörösre sírt szemmel indult neki a termeknek, mélyen hajlongó és hasonlóan kisírt szemű udvarnép között, fegyelmezett szokása szerint leplezni igyekezve bicegő járását. Mikor a szomszéd teremből kilépett a folyosóra, Maffeo állott előtte, aki nyilván ott várakozott reá.

- Hercegségedtől kihallgatást kell kérnem. Még ma este futárt indítok Milánóba.

A királyfi megállott és habozott. Elnézést kérő hangon adta válaszul a kérdést:

- Most, mikor a tanácsban is várnak és annyira le is vagyok sujtva? Nem volna elég holnap?

Maffeo komolyan ingatta a fejét.

- Döntő órákat élünk, herceg úr. Fogadd meg most is tanácsomat, amelyet sohasem volt okod megbánni. Tanácskozzunk mennél hamarabb. Én előbb módját ejtem, hogy a fontosabb uraknál tájékozódást szerezzek a helyzetről. Gondold meg, herceg úr, hogy fejedelmi személyek nem adózhatnak úgy emberi fájdalmoknak, mint a közönséges ember.

- Igazad van, jó Maffeo. Bár a helyzet tiszta. Hiszen láttad, hogy a királyné hogyan viselkedett. Egyszerre mindent megbocsátottam neki. De ha gondolod, hogy hasznos lesz beszélgetnünk, legyen kívánságod szerint. Mindenesetre hálás vagyok hűségedért.

Biccentett és indult. Éppen egy kancellista lépett oda és mély meghajlással jelentette, hogy a királyné és az országnagyok sürgősen várják már a herceget. Sietősebbre fogta tehát bicegését. „Gazdagon megjutalmazom ezt a derék embert", - gondolta magában, mint ahogy bőkezű ajándékozó szenvedélyének mindig ez volt első gondolata.

A tanács ott ült már a nagy faragott asztal körül, egyik keskeny oldalán Beatrix mellett üresen állott egy szék. Ott helyet foglalt. Oldalt egy kisebb asztalnál kancellisták jegyezgettek.

- Bocsáss meg, herceg, hogy már elkezdtük a munkát, - mondta Bakacs, - alázatosan jelentem, hogy mit végeztünk eddig. Azt határoztuk mindenekelőtt az ősi szokásnak engedelmeskedvén, hogy a királyi pecséteket összetöretjük. Az okleveleket a királyválasztó országgyűlésig a királyné őfelségével egyetemben te fogod kiadni, de minden oklevelet mi magunk is kötelesek vagyunk pecséteinkkel megerősíteni. Ezt bizonyára helyesled.

- Exequatur, - felelte János bólintva.

- Most méltányos lesz vagyoni örökségedről beszélnünk. Mikor beléptél, éppen a királyné őfelsége szólott.

János Beatrixra pillantott, igyekezvén melegnek, szeretetteljesnek és udvariasnak látszani. Beatrix kiegyenesedett, kisírt szemű arca előkelő és nemes kifejezést öltött. Szavai kissé úgy hangzottak, mint a szerepet játszó komédiásé.

- Mi, Beatrix magyar királyné, ebben a szomorú órában méltatlannak tekintenők a földi javakon való civódást. Szeretett fiúnk, János herceg, természetes örököse a királyi kincstárnak, a királyi paloták minden bútorának és berendezésének és az elköltözött nagy király kezén volt minden jószágoknak. Felséges férjünk ezt az álláspontját előttünk is kinyilvánította, míg élt. Mi tehát részint az ő emléke iránt való kegyeletből, részint kedves fiúnk iránt való szeretetből, részint pedig a békesség őszinte vágyából e javakra felmerülhető minden igényünkről lemondunk.

János szeme azonnal könnyes lett megint. Némán kezet csókolt mostohájának. S mielőtt még szólhatott volna, már szót emelt Dóczi Orbán, a kincstartó egri püspök.

- Őfelsége magasztos indulataihoz csak szerencsét kívánhatok szegény országunknak és intem János herceg urunkat, hogy ezt a királynénak meghálálatlanul ne hagyja. Kinyilvánítjuk tehát, hogy a fentmondott javak e perctől kezdve a herceg úr tulajdonába mentek át. Mint kincstartónak az én tisztem lesz ezek jövedelmét kezelni, udvartartását a kellő költségekkel ellátni. Ugyanolyan hűséggel és becsülettel fogom ebbeli munkámat végezni, amilyennel boldogult urunkat szolgáltam. Kinyilvánítom, hogy hatalmamnál fogva az udvartartás tisztjeit változatlanul megtartom, itt tehát változás nem lesz. A következendő király, akárki lesz az, majd elküldhet, vagy felvehet személyeket felséges tetszés szerint.

János jóságosan meg akarta jegyezni, hogy neki nincs szándékában elbocsátani senkit. De a megjegyzést elhallgatta. Arra gondolt, hogy ez a Beatrix, aki most ilyen tüntető módon kedves hozzá, milyen keserves és szívós küzdelmet harcolt végig az utolsó években azért, hogy Mátyás után ő legyen a király. Most végül könyörtelenül megmutatkozik, hogy ez lehetetlen. Sebe még nem gyógyulhatott meg, kár volna érzékenységét gyengédtelenül megsérteni annak hangoztatásával, hogy a korona menthetetlenül a Jánosé. Nem szólt tehát semmit. A szót Bakacs vette át. Szóvá tette a temetés rendjét. Ezt hosszasan megtárgyalták, mind megegyezvén abban, hogy a gyászpompának méltónak kell lennie a hatalmas uralkodó nevének világraszóló dicsőségéhez. A holttestet a Szent István-templomban fogják felravatalozni, mához egy hétre ünnepélyes gyászmisét tartanak, utána a halottat hajóra teszik, méltó kísérettel Budára szállítják, onnan ünnepélyes gyászmenetben Székesfehérvárra, ahol aztán eltemetik felséges elődei közé.

Aztán a kormányzat rendes folyását kellett biztosítani. Bécset és a meghódított osztrák részeket eddig Szapolyai István kormányozta. A tanács természetesnek találta, hogy Szapolyai a helyén marad. De gondoskodni kellett Szilézia és Morvaország kormányzásáról. Bakacs azt javasolta, hogy oda Filipecz váradi püspököt tegyék kormányzónak, az jól ismeri ott a népet, hiszen morva kovácsmester fiából lett Mátyás országának kancellárja.

- Az nagyon jó lesz, - mondta János, - a kancellár most éppen morva földön utazik. Mindjárt ott is maradhat.

Ő jól tudta, hogy Filipecz Pruisz János miért utazott morva földre. Apja küldte el nemrégiben, hogy az ő trónutódlásának dolgában mozgassa a morva és sziléz rendeket. Brünnben és Boroszlóban kellett elintéznie a püspöknek, hogy Jánost még Mátyás életében fejedelemmé válasszák. Ezt jól tudta Dóczi Orbán is. De nyilván tudták a többiek is. Mátyás országlásának legutóbbi hónapjaiban az udvari intrika soha nem látott szövevényességgé dagadt, mindenki kémlelt mindenkit. Beatrix is bizonyára tudta, Bakacs is.

- Az nem lesz helyes, - szólt most kifejezéstelen arccal Bakacs pap, - mert kormányoznia innen kell, hiszen ő a kancellár. Jöjjön ő csak ide, parancsoljon innen, arravalók a futárok. A püspök tagja az országtanácsnak, tehát itt a helye. Ő a nádorhelyettes.

- Természetes, - tette hozzá élénken Beatrix, - Filipecz püspök jöjjön csak ide.

János herceg megint lenyelte, amit mondani akart. Azt mondta volna, hogy a püspöknek bizalmas küldetése van. De meggondolta. Jobb lesz erről most nem beszélni. Rövid időről van szó, a koronázás nemsokára meglesz, akkor aztán úgy fognak forogni a kerekek, mintha megolajozták volna őket Az országtanács elhatározta, hogy Filipeczet kinevezik Szilézia és Morvaország kormányzójává és gyorsfutárral mindjárt vissza is hívják onnan. János már fáradtnak érezte magát, figyelme lankadt. Szerette volna, ha a tanácskozásnak végét szakítják. De Bakacs előtt az odakészített írásoknak még nagy halmaza várakozott. El kellett például határozni, hogy az egész birodalom mely helyi hatóságaihoz küldenek postával értesítést a király haláláról s az interregnum alatti idő kormányzási rendjéről. A gyászmisére tanácsbelieket kellett meghívni azokból a városokból, amelyek az egyheti idő engedtével képviselőket küldhettek. A tanácskozás apró részletekbe fordult. János nem hallgatott oda. Türelmesen várakozott, serkedő bajszát pedergette. Ha apjára gondolt, el-ellágyult fájdalma toluló hullámaitól, szeme elnedvesedett. Sóhajtott, nyelt és figyelmet igyekezett magára parancsolni, de az egyhangúan zakatoló szöveg néhány mondata után megint ellankadt.

De egyszer felütötte a fejét: a szövegben felbukkant az „országgyűlés” szó. Kezdett odahallgatni. Bakacs azt javasolta, hogy a királyválasztó országgyűlést tartsák meg mennél hamarább, az országot nem helyes király nélkül hagyni. Legjobb volna az országgyűlést azonnal a temetés utánra összehívni. A napon sokáig elvitatkoztak, végül is abban maradtak, hogy

valamikor május közepén legyen az országgyűlés, a pontos napot majd még meggondolják. Bakacs előtt elfogyott az utolsó papírdarab is. Ekkor Beatrix és Bakacs egymásra pillantottak, Bakacs igent bólintott, mire Beatrix felállott és így szólt, ismét fejedelmi többes számban:

- A tanácskozást berekesztjük.

János ránézett. Elvégre az ülést neki kellett volna berekesztenie, a leendő királynak. De lelkében mindjárt vállat is vont. Beatrix meg ő egyenlő jogú vezetői az ideiglenes országtanácsnak, és nincsen annak semmi közjogi jelentősége, ha két egyenlő jogú vezető közül a hölgynek jutnak az ilyen apró formaságok. Bakacs a kancellistákhoz fordult:

- Aztán szaporán a munkával, emberek. Ma éjszaka nemigen fekszünk le, úgy készüljünk. Teméntelen levélnek széjjel kell menni.

Az ülés feloszlott. János körülpillantott az urakon. Ezek valamennyien hűséget esküdtek neki, ki egy hete, ki egy hónapja, még apja felszólítására, annak életében. A maga táborának nézhette őket. Még bizonyos részvétet is érzett Beatrix iránt, aki ennyire egyedül maradt. Hozzá fordult és kezet csókolt neki.

- Nincs valamire szükséged, királyné? Bármilyen kívánságod volna, parancsolj velem.

- Köszönöm, kedves fiam, élni fogok jóságoddal. De akit mindaketten elvesztettünk, azt te sem tudod nekem visszaadni.

És zokogásra fakadt ismét, úgy indult kifelé. Az ajtóból is zokogva szólt még vissza a kincstárnoknak:

- Orbán püspök, majd jöjj be hozzám, beszédem van veled.

Beatrix eltűnt. Bakacs aktáit szedegette. János úgy érezte, hogy az apja halála után következett első állami tanácskozás után illenék jó szót vetni híveinek. Ez most már az ő ideje. A királyválasztó országgyűlés már csak formaság, elvben ő már apja örökébe lépett. Szapolyaihoz fordult:

- Köszönöm, István bácsi, hogy dolgaimban segéltek. Hogy maradhatnánk az nagy halottnak szeriben, serényön ügyeközzünk.

Szapolyai rápillantott. Kissé habozott. Aztán így válaszolt neki:

- Maradjunk, János herceg, nem mondom, az ű nyomdokán. Azonba sok rendbéli dógoknak változása köll, bizony higgyed.

- Változás? És mi vajjon?

- Emléke örökkön áldassék mi kegyös urunknak, de hát... az keménységbül mastanra immár jól lakánk. Egy renden két malomkő, felyül királ, alórul mezei nemes, ez nagy őrletést országnak jelös nagyurai unják immár. Ez dógokba változás lészön.

János meghökkent. A nagy király teste még ki sem hűlt, ez a Szapolyai már lázadozik. Éppen Szapolyai. Hunyadi János irdatlan nagy vagyonának gazdasági hivatalában, Hunyadon dolgozott valaha egy kis íródeák, Szapolyai, a tótországi Zapolje falu ismeretlen származottja. Abból csinált embert Hunyadi János. A minapi senkik most már a mágnásokhoz tartoznak, dúsgazdag nagyurak és gyűlölik a köznemességet, amelyet Mátyás uralma az ország gerincévé tett. Mátyás alatt, még tegnap, mukkanni sem mertek, az oroszlán ereje rájok nehezedett. S amint elnémult az oroszlán, már megjött a szavok, íme. Azonnal le kellene torkolnia ezt az urat, akit Mátyás emelt Ausztria kormányzójává. De tapintatot parancsolt magára. Ezt tanulta atyja iskolájában. Majd ha megkoronázták, érdeme szerint válaszolhat a berzenkedőnek. Most egyik leghatalmasabb pártemberét, aki felesküdött neki, óvatosan kell kezelnie.

- Menden dógokat mögmutat az jövő, - felelt szelíden.

De akinek felelt, az nem is nagyon figyelt válaszára. Szedelődzködött, a tanácskozásra leoldott kardját övezte magára. János körülnézett, hátha titkon egyetértő pillantást kap valahonnan. De nem gondolt vele senki. Nagybátyjai, a Geréb-fivérek, a sarokba vonultak és halkan beszélgettek. Ő még habozott egy pillanatig, aztán indult az ajtó felé. Csend lett egyszerre, mélyen meghajolt mindenki. S ő, a halott király örököse, némán vonult ki közöttük.

A folyosón megállt. Habozott, hogy visszamenjen-e megint a halotthoz. De dolgai sürgették, végül mégis elindult saját szobái felé. Most már nagy sürgés-forgás zajlott a palotában. Udvari emberek lótottak-futottak s ha közeledtére előírás szerint megállottak is, hogy mélyen meghajoljanak, ahogy elhaladt, már siettek is tova lábujjhegyen. Sürgős dolga volt mindenkinek. Kintről szakadatlan szóltak a harangok.

- Jakabot, - mondta kurtán lakájának, mikor dolgozószobájába érkezett.

Azonnal jött külön udvari irodájának főnöke, Darányi Jakab, a veszprémi kanonok. Mély meghajlás után sietett alázatos részvétét közölni urával, közben alázatosan nyult kezéért, hogy megcsókolja. Ettől Jánosnak megint könnybe lábadt a szeme. Felkavart lelkiállapotában könnyen állt most nála a sírás, de különben is az volt a természete, hogy a ragaszkodás, vagy a hősiesség példái azonnal csordulton túl töltötték lelkét meghatottsággal. Erős vágya támadt most a hűséges embert megölelni, de megint csak apja tanítása jutott eszébe: a király kíméletlenül rendelje alá érzéseit a kegy és neheztelés bölcs adagolásainak. Így hát csak néma integetéssel és szomorú mosollyal vette tudomásul híve odaadását.

- Mi parancsod vagyon, felségös jó úr?

- Korállom ez tisztességöt, Jakab, hogy felségnek mondol. Országgyűlést hivatunk tizenötödik májusra, vagy ez tájon. Majd utána mondhatod. Futárt parancsolok, ki nyomba indul Budára. Levelet viszen.

Aztán fáradtan maga elé nézett. Nagyon sok dolga lett volna. Ezzel a Jakabbal át kellett volna mennie Bakacs Tamáshoz a királyi kancelláriára, hogy pontosan megállapítsa a gyász alatti szereplésének közjogi formaságait. Aztán maga mellé kellett volna vennie prókátorát, Szegedi Mátyást, azzal átmennie Dóczi Orbánhoz és azonnal tisztázni vagyoni öröksége átvételének jogi külsőségeit. Aztán leveleket kellett volna diktálni, hogy a külföldi udvarokat trónörökösi magánkéziratban illendően értesítse a megrendítő gyászesetről. Itt, a bécsi palotában sem ártott volna maga elé rendelni az udvartartás tisztikarát, hogy hódolatukat mint a palota új ura elfogadja. De a munkától erősen idegenkedett most. Bizonyos homályt is érzett teendői körül, tartott tőle, hogy valamely lépésével megbántja Beatrix érzékenységét, már pedig a királyné váratlan békeindulata akkora örömmel töltötte el, hogy a kettejük közt bekövetkezett jó hangulatot minden módon kímélni és ápolni igyekezett. Darányi Jakab ott állt és türelmesen várta a további parancsokat.

- Egyebet nem kévánok. Majd holnap. Bé ne engedj senkit is, csak az futárt.

Jakab kanonok nagyot hajbókolt és engedelmesen kiment. Ő pedig nekikészült, hogy anyjának írjon. A papirost ki is simította maga előtt, de ahogy a lúdtollat a kalamárisba mártotta és az üres lap fehérjére nézett, egyszerre sírva fakadt és leborult az asztalra. Anyjának gondolata máskor is érzelmesen megindította. Most, kevéssel apja halála után, a szelíd, apáca-főkötős anya képe teljes elemi hatalommal idézte fel benne a gyermeki fájdalmat. Apját és anyját, hiába választotta el azokat egymástól a sors, képzelete sohasem szűnt meg egymás mellett elválaszthatatlan szülőknek látni, s önmagát harmadiknak mellettök. Most egy kidőlt a három közül, és igazán ebben a pillanatban érezte meg szívfacsaró bánatát. Sokáig zokogott az asztalra borulva, mígnem a sírástól elfáradtan megérezte, hogy valaki nesztelenül belépett

hozzá. Felemelte fejét, de ahhoz is fáradt volt, hogy nedves orcáit megtörölje. Darányi Jakab állott előtte és bocsánatkérő kifejezéssel jelentette:

- Az futár.

- Várjon. Szólok osztán.

A pap eltűnt, s ő megint bemártotta a tollat. Németül írt, néhány mondatra szánta a megdöbbentő közlést, de a mondatok ömleni kezdtek, szélesen panaszolta fájdalmát, a gyermeki levél nem akart véget érni. És még a fontos híreket is közölnie kellett, Beatrix meglepő jóindulatát, a tanács ülését, az országgyűlés kitűzését, mint ahogy pendelyes kora óta mindent elmondott anyjának, hogy bölcs tanácsokat kapjon tőle. Most is megírt mindent, és több sűrű oldalra terjedt a levél, mire befejezte. A levelet kiadta, hogy a futár azonnal induljon vele Budára. Kint komoran kongottak Bécs összes harangjai. Odament az ablakhoz és kinyitotta, hogy jobban hallja a templomok búcsúszavát. Nyájas áprilisi verőfény hunyorgott kint az utcán, a friss szellő valahonnan, mintha ibolyaszagot hozott volna.

Kigombolta aranyszövésű zekéje két gombját, keblébe nyult és kivette onnan menyasszonya aranylapra festett képét, amelyet vékony aranyláncon hordott. Éjszaka mindig párnája alá szokta tenni. Ábrándra hajló lelke gyönyörűséget talált ebben a légies szerelemben a fejedelmi leány iránt, akit nem látott még soha, pedig az már tulajdonképpen felesége volt: három esztendeje Filipecz váradi püspök az ő képében fogadta hitvesül Sforza Bianca Máriát, Európa leggazdagabb araját, a milánói hercegi palota dísztermében. Akkor tizenhatéves volt a leány, most tizenkilenc. Filipecz, s az őt kísérő urak egyaránt szépséges, kívánatos hajadonnak írták le Biancát, magasztalták szűzies termetének kecsességét, pironkodó arcának báját. Ez a kis kép is kedvesnek, szépségesnek mutatta. János behúnyott szemmel is látta már a kép minden vonását, nem volt nap három éve, hogy hosszan ne nézte volna. Még képzelt beszélgetéseket is folytatott a képpel, udvarló olasz mondatokat gondolt hozzá és a leány szemérmes, érzelmes válaszait is mindjárt kieszelte hozzájok. Most képzeletben végigélte azt a sok küzdelmet, amelybe ez a házasság került. Visszaemlékezett arra a riasztó hírre, hogy Bianca kétségbeesésében fel akarja venni a fátyolt, mert Beatrix titkos ügynökei elhitették vele, hogy kérője ijesztő és visszataszító szörnyeteg. Visszaemlékezett arra a rettenetes botrányra, mikor Beatrix a házasság jelképes megkötésére indult Filipecz püspököt Mátyás hamisított levelével akarta útjáról visszatéríteni.

- Sokat kínoztál, királyné, - gondolta magában, - de ma sokat jóvá is tettél.

És lelkében a jóság és megbocsátás vágyával szemlélte tovább a képet, mialatt a nagy harangzúgás rezgő hullámai közölték vele, hogy e házasság születendő sarjait apja most már nem láthatja meg soha. Pedig ezt a gondolatot sokszor színezgette magában. Totyogó kisfiút képzelt el, akit Mátyás király, a nagyapa, úgy lovagoltat a térdén, mint őt annakidején a zárdában, ő pedig ragyogó szemmel szemlélné őket, a vérével közös neki két legkedvesebbet. Vagy elképzelte, hogy a király, mikor időt szakít az országlás és a hadjáratok gondjai közepette, a növekvő kisgyereknek a nagy ősről beszél, Hunyadi Jánosról, hadd legyen büszke az a gyerek, hogy milyen vérből származik. De mint ahogy nagyapját ő sem ismerte soha, ez a szép kép sem válhatik valósággá immár. Az az álom sem, amelyet ugyancsak százszor végig játszatott képzelete ünnepélyein: apját német-római császárrá koronázzák Rómában, ő római király már, s a káprázatos pompa közepett ott lovagol remek díszruhában a kisfiú, a Korvinok és Sforzák sarja, a magyar trónörökös fia, Európa jövendő ura. Mindez szétfoszló felleggé vált most már, de az ő lelke szeretett a valóságon túl a fellegekben élni, és a valóságtól függetlenül most is ezt a képtelen képet színezgette.

Ilyen gyermeteg álmokból ocsudott fel arra, hogy a milánói követtől hoztak üzenetet. A követ azt üzente, hogy elnézést kér: ma nem veheti igénybe a kilátásba helyezett kihallgatást, annyira el van foglalva. Az országtanács urait látogatja. De kérését fenntartja más napra. János bólintott.

- Vagyon még egyéb?

- Vagyon, uram - felelte Jakab, - ippeg mastan érkeze Frangepán Bernát úr.

A legfontosabb horvát mágnás látogatásának nagyon megörvendezett János. Maga sietett, hogy beljebb tessékelje. A testes, szakállas gróf, karsztjainak vitéz és hatalmas medvéje, előbb illendő udvari módon meghajtotta magát, de aztán megölelte a leendő királyt. Ezt megengedhette magának. Többféle családi kapocs kötötte őket össze. Bernát gróf egyik leányát tavaly vette feleségül Pongrácz Mátyás, az erdélyi vajda fia, Hunyadi-rokon. Viszont ő maga Beatrix királyné rokona volt kétszeresen is: lévén anyja Este hercegnő, felesége pedig aragóniai Lujza, a királyné udvarhölgye. Ehhez képest az udvari fondorlatok szövevényében Beatrix pártját erősíthette volna, mint közelebbi rokon, ő azonban módját tudta ejteni, hogy jó viszonyát megőrizze a királynéval, de erős és odaadó híve maradjon a királynak. Mátyás az utóbbi időkben a János sorsáról is szót ejtett vele és a nagyhatalmú kenéz szent fogadalommal meg is fogadta, hogy János hivatalos trónörökösségét teljes erejével támogatni fogja.

- Ne sírjál, ne sírjál, - mondta jóindulatú, pártfogó hangon Jánosnak, aki az öleléstől azonnal könnyezni kezdett, - most igazán össze kell szedned magadat.

A beszélgetés latinul indult, Frangepán Bernát csak törve beszélt magyarul, János csak törve beszélt horvátul.

- Nem tudok uralkodni könnyeimen, Bernát gróf, hiszen te tudod megérteni legjobban, kit vesztettem el, te, aki olyan derék híve voltál. Foglalj helyet.

- Köszönöm. Nem reméltem, hogy négyszem közt tudom kifejezni neked részvétemet. Azt hittem, hogy előszobád zsúfolva van magyarokkal.

- Nem, nem. Isten őrizz, nem vagyok olyan lelkiállapotban. Az országtanács ülése is nagyon kifárasztott. És nincs is szükség rá, hogy bárkivel tanácskozzam, a helyzet tiszta. Május közepén megválasztanak királynak. Számítok szolgálataidra, Bernát kenéz.

- Azokra számíthatsz. De nem veszed túlkönnyen a dolgokat? A jó gazda a legbiztosabb helyzetben is biztosítja magát.

- Ki ellen, kérlek? Hogy a királyné mindeddig milyen heves ellenségem volt, azt jól tudjuk. De apám halála úgy megrendítette, hogy a halott mellett megszólalt a lelkiismerete. Megölelt, képzeld. Egymás vállán sírtunk...

- Igen, - szólt közbe Frangepán nyersen, - már hallottam a palotában. Mindenki erről beszél. De szeretném neked azt a tanácsot adni, hercegem, hogy asszonyi ölelésnek és asszonyi sírásnak túlsokat ne higyj. Hallgass a tapasztaltakra.

János nem szerette, ha a józanok rontották kedves érzelmeit. Ő most boldog volt a Beatrix meglepő szeretetének hitében. Hogy Frangepán bizalmatlanságot kívánt tőle, ez kellemetlenül érintette. Ifjú emberek szokása szerint azt is rossz néven vette, hogy tapasztalatlanságára céloznak.

- Ne felejtsd el, kenéz, hogy tizennyolc éves vagyok.

- Annyi. Mint felséges apád volt, mikor megkoronáztuk. Én pedig negyvenhét vagyok, öt gyermek apja. És azt mondom, hogy légy résen.

- Szívesen veszem tanácsodat, de mitől kell félnem? Hogy Beatrix fejére tegye a koronát az országgyűlés, az ugyebár képtelenség. Csak ő hihette ezt lehetségesnek, mert a magyar törvények ismeretére nem vett magának fáradságot. Hízelgő olaszai hitették el vele, hogy ez lehet. De apám megmagyarázta az egész nápolyi dinasztiának, hogy erről komolyan egy percig sem lehet beszélni. Most már maga Beatrix is másképpen beszél. Hallottad volna csak az országtanácsban. Csupa őszinte szeretet volt, mikor ünnepélyesen lemondott öröklési igényeiről.

- Milyen igényeiről mondott le? - kérdezte Frangepán olyan hanghordozással, amelyből világosan látszott, hogy pontosan ismeri már az ülés lefolyását.

- A királyi kincstárra, a királyi palotákra, a berendezésekre, a királyi jószágokra vonatkozó minden igényéről.

- Tehát mindarról, ami nyilvánvalóan a tied. Amit soha nem is igényelhetett volna. Nagylelkűen lemondott a máséról, s te most ezt őszinte szeretetre magyarázod. Várjál csak, herceg uram, még mást is kérdezek. Ki fogja kezelni örökségedet?

- Természetesen Orbán püspök. Hiszen ő az országos kincstartó. Felesküdött hívem. Ne higyjek egy püspök esküjének?

Frangepán Bernát vállat vont.

- Te vagy ura hitednek. Te választod meg, kiben bizakodol. Én csak annyit tudok, hogy a királyné legbensőbb bizalmasa Orbán püspök. Azt is tudom, hogy Orbán püspök kölcsönöket adogatott volt felséges atyádnak, ha zsoldosok kellettek, s a kincstár megszorult. Majd figyeld meg, hogy melyik hitelezőt igyekszik leghamarabb kielégíteni. Én úgy sejtem, lesz annyi esze, hogy a kezében hagyott kincstárból a saját magáét azonnal kiragadja.

- De bocsáss meg, ha jár neki, akkor meg is kell fizetnem, nem?

- Meg, hogyne. De amikor te akarod, nem amikor ő akarja. Aztán várjál csak. Ki lesz a morva kormányzó?

- Filipeczet tették kormányzónak. Morva eredetű, alkalmas erre. Ő is felesküdött emberem. Hiszen azért ment Morvaországba és Sziléziába, hogy engem ott a rendekkel még szegény apám életében fejedelemmé választasson.

- Úgy van. De most visszahívták. Okos dolog volt ez?

- Őszintén szólva én jobban is szerettem volna, ha ott marad és végzi a dolgát. De be kellett látnom az ellenérveket: mint nádorhelyettes, vezetője az országtanácsnak, tehát vissza kell jönnie, hogy az üléseken részt vehessen és a tanács politikája szerint kormányozzon.

- Úgy! És ki vélte úgy, hogy Filipecznek mindenesetre vissza kell jönnie? Vagy hogy még értelmesebben kérdezzem: ki vágta így útját a Filipecz reád vonatkozó titkos megbízatásának?

Jánost idegessé tették a kérdések.

- Rémeket látsz, kenéz. Bakacs Tamás vélte úgy, hogy Filipecznek vissza kell jönnie. Meg a királyné. De nem ellenem való fondorlatból. Nincs természetesebb, mint hogy a kancellár most itt legyen. És ha feltenném a legrosszabbat: hogy ellenem akartak ezzel dolgozni? Mit tesz ez? Csak dolgozzanak. Májusban meglesz a királyválasztás, akkor aztán egyetlen mozdulattal elsöpörtem minden pártot. Addig kiki játszhatja a maga játékait, az én ügyemen ez már nem változtat. Ne félts engem, Bernát kenéz. Fel sem tudnám sorolni neked, hogy azzal a lángelméjű nagy emberrel, aki most holtan fekszik, hányszor vettük végig az összes urakat, az összes várak kapitányait, az összes külföldi uralkodóházakat, hányszor gondoltuk meg apróra, hogy ki hová szíthat, kinek mi az indulata...

Frangepán eszes szemében megmozdult valami. Tréfát tettetve kérdezte közbevágó szóval:

- Például rólam is beszéltetek, János herceg?

- Hogyne, - mosolygott János, - apám azt mondta rólad: „Bernát kenéz tisztességes és hű ember, arra lehet számítani. De jó gazda is és számot tart a jutalomra. A jutalom pedig nem kevesebb, mint Zengg vára." Ezt mondta.

- Jól mondta. Nagy esze volt őfelségének.

- Látod. Szóval megrágtuk mi az egészet még az ő életében alaposan. Ha az Isten rendelése ilyen korán el nem szólítja, persze minden valamivel símábban ment volna. Készen volt az egész terv az utolsó szögig. Brünnben megválasztottak volna cseh királynak. Utána Boroszlóban a rendek kimondták volna, hogy Sziléziában és Lausitzban én vagyok apám utóda. Rögtön utána megtartottuk volna a magyar országgyűlést, amely még apám életében utódává választott volna. De a Mindenható úgy rendelte, hogy más legyen a sorrend. Most előbb a magyar országgyűlés következik. Utána koronázás. Utána mindjárt elhozatom Milánóból a feleségemet. Remélem, kenéz, nem adsz kosarat, ha megkérlek, hogy végy részt ebben a követségben.

- Megtisztelsz, herceg. És alkalmas is vagyok ilyesmire. Felséges apád is kijelölt, mikor Beatrix királynét kellett Budára hozni. De egyelőre még nem tartunk ott. Újra meg újra kérlek: légy bizalmatlan.

- Értettem, értettem. De a püspökök esküjében se hihetek már?

- Én nem személyekről beszélek. Ne légy türelmetlen, ha leghívebb híved tanácsol valamit. Emlékezzél felséges atyád példájára. Ő minden tanácsot meghallgatott. És az volt nagysága és bölcsessége, hogy mindig ki tudta a jót választani. Igaza neki lett a végén. Azért is, mert okosabb volt másoknál, de azért is, mert erősebb volt.

János egyre idegesebb lett híve szavaitól. Úgy érezte, hogy mindenben célzást kell látnia.

- Ne félj, kenéz, én is elég erős leszek, mihelyt a koronát a fejemre tettétek. Akinek hatalma van, az mindjárt erős.

Frangepán ránézett. Fejét csóválta és kis váratig nem szólt. De aztán mégis kibökte.

- Már hallhattál gyenge királyokról, herceg, Ott van Ulászló, a cseh király. Amit mondanak neki, arra azt feleli: dobzse. Pedig, látod, volna hatalma neki is, csak tudna vele élni. De ne keress élt abban, amit beszélek. Fontosabb embered lehet nálam, bár az sem éppen sok, de őszintébb egy sem. Ha azt ajánlom neked, herceg uram, hogy légy bizalmatlan, akkor ne válaszolj rá semmit, hanem szívleld meg a mondókámat és tégy ítéleted szerint. Én most megújítom a hűség fogadalmát, amelyet az én nagy királyom jelenlétében tettem neked.

Felkelt. Mintha valamivel kedvetlenebb lett volna, mint mikor belépett. János ezt megérezte rajta. És annál a veleszületett érzésnél fogva, amely mindig éhesen áhította a szeretetet és rettegett minden nehezteléstől, sietett javítani a hangulaton.

- Szívből köszönöm jóságodat. Ígérem, hogy nem lesz okod csalatkozni János királyban. És a tanácsodat mindig kérni óhajtom. Most is hallgatok rád. Mondd meg nekem nyíltan, kiben ne bízzam.

- Egyszerűen felelhetek, ha már kérdezel, - szólt Frangepán nyájasabban - ne higyj senkinek. Ne higyj a magyar uraknak. Horvátoknak és egyéb nációknak még inkább hihetsz, de a magyaroknak ne.

János elkomorodott. Most már állt ő is. Álltában kiegyenesedett.

- Ne bántsd az én magyarjaimat, kenéz. Magam is annak vallom magamat. És jól tudod, hogy ha a magyar fajtáról volt szó, atyám nem ismerte a tréfát. Én az ő nevelése vagyok.

- Szeretem, ha ilyen büszke vagy, János herceg. Magyar vonás. Szép vonás. Apád volt a legbüszkébb ember, akit ismertem. De azt már nem szeretem, hogy ezek a te magyar uraid a koronával is szeretnek büszkék lenni. Mátyás király nagyszerűen féken tudta őket tartani. Ha a gyeplőt szabadjára eresztette volna, akkor ezek felfalták volna az országot. Már tudniillik a főnemesek. Mindegyik egy-egy kiskirálynak érzi magát. Mind csak uralkodni tud, engedelmeskedni nem. Ha csak egy Mátyás király nem akad, akinek nem lehet nem engedelmeskedni. Képzeld el, mennyi fogcsikorgatás, mennyi visszafojtott hatalmi indulat, mennyi lázadó dac halmozódott fel a birodalomban apád harmincnégy évi keménysége alatt. Hogy most az Isten elvette őt tőlünk, ez a sok elnyomott erő egyszerre ki akar törni. Szörnyű nehéz dolgod lesz velük, János herceg.

Jánost most már szíven ütötte valami. Egyszerre eszébe jutottak azok a különös szavak, amelyeket az ország tanácsülése után Szapolyaitól hallott. Hogy az ország jeles nagyurai megunták a két malomkő között való őrletést, felülről a király, alulról pedig a köznemesség nyomását. És hogy itt változás lesz. Amit most Frangepán jövendöl, az már be is következett. A mágnások, eltűnvén egyszerre felőlök a hatalmas királyi erő, azonnal kitörnek, forrnak, lázadnak, mint a csapját kivetett hordó erjedő bora. Bernát grófnak fájdalmasan igaza van, mikor a magyar főurakhoz nincs bizalma. Jól esnék védeni a horvát úr ellen mindent, ami magyar, de mit lehet neki felelni?

- Igazad lehet. De bízom a jövőben, amíg Isten velem van.

Frangepán arcán kis felleg futott keresztül, amely azt jelezte, hogy ő a Gondviselésnek nem tulajdonít gyakorlati szerepet a napi politikában. De nem szólt erről semmit. Másra tért:

- Izenetet is kell átadnom, herceg uram, mert én most már megyek.

- Kinek az izenetét?

- A királynéét. Szóltam vele, de csak röviden. Nagyon el volt foglalva gyászruháival, amelyeket már tegnap megrendelt. Tizenhatot, ha nem többet. Egyszóval megbeszéltük, hogy estebéd után benézek hozzá, miután nálad is bemutattam hódolatomat. Erre azt mondta a királyné: „Tudod mit, hozd magaddal szegény jó János herceget is."

- Látod, látod, - szólt egyszerre János izgatott elevenséggel, - mondom, hogy megszólalt a lelkiismerete. Hidd el, a királyné most őszinte. Hiszen elvesztette a férjét, elvesztette uralmát. Ő is árva. A dolgok természetes rendje, hogy most hozzám melegszik.

- Lehet.

- Ime, most együtt akar velem lenni a gyászban. Eddig kerülte a társaságomat, amennyire lehetett. Hárman leszünk?

- Nem. Legalább négyen. A szolgálattevő udvarhölgyek közül ma a leányomat jelölte ki. Az is ott lesz.

- Ennek örülök. Már csak a leányod miatt is. Hogy éppen őt tartja maga mellett ezen a szomorú napon, az a nagy hajlandóság jele és szép kitüntetés.

- Hogyne. Jól tudja ő, hogy kinek a leányát mikor kell kitüntetni. Szóval érted jöjjek, herceg uram?

- Kérlek erre.

Megbeszélték a pontos időt, aztán elváltak. János egyedül maradt. Ismét csak odaállt az ablakhoz és tűnődni kezdett azon, amit Frangepán mondott neki. Érezte, hogy valami

különösen megsebezte mindebben, de hogy micsoda, azt elfelejtette. Végig kellett gondolnia a beszélgetésük egész lefolyását. Egyszer csak felsajgott benne, mikor eszébe jutott, hogy Beatrix már tegnap megrendelte gyászruháit. A király tegnap még élt. Eszméletlenül feküdt az ágyon, irtózatos volt hallgatni állati hörgését és nézni az eszméletlen arcra kiülő görcsös szenvedést. Beatrix sápadtan jött-ment. Azt lehetett gondolni, hogy nem bírja már férje szörnyű kínlódását látni és visszavonul szobáiba, hogy ott imádkozzék és erőt gyüjtsön. Most kitűnik, hogy ruhákat rendelt, mialatt a király haldoklott. Még élő férjétől néhány szobányira ruhaszövetekről és szabásról tárgyalt. Félelmes asszony, meg lehet rémülni tőle.

De a békességre hevesen vágyódó lelke mentségeket keresett Beatrix számára. Hiszen asszony. A pompás ruhák gyengeségét asszonynépnek el kell nézni még ilyenkor is. És királyné. Gyászát is állásához méltóan kell viselnie. Úgyszólván kötelessége volt arra gondolni, hogy a gyász külsőségeiben ne vétsen a kötelező formák ellen. Az sem biztos, hogy nagy kedvvel tette. Talán átkozta is magában a kényszerűséget, hogy mialatt férje olyan borzalmasan vergődik a halálos ágyon, neki ilyen világi haszontalanságokkal kell foglalkoznia. Nem, Frangepánnak, aki ezt nem minden vádló neheztelés nélkül mondta el, nem volt igaza. Sok rossz tulajdonsága lehet Beatrixnak, de életének legnagyobb csapása most felszínre vetette a lelke mélyén elrejtett emberséget.

Becsengette Darányi Jakabot. Megparancsolta neki, hogy sürgősen rendeljen megfelelő ruházatokat a gyász idejére. Darányi azt válaszolta, hogy erre már idejekorán gondolt. Még tegnap, a király haldoklása alatt, mikor már bizonyosnak látszott, hogy a beteg nem marad életben. Jánosban ez a válasz különös örömet keltett, mert Beatrix igazolását látta benne, akit most minden áron jónak és békességesnek akart tudni. Elbocsátotta Jakab kanonokot, tett-vett, járkált és tovább gondolkozott. Frangepán politikai megjegyzései zsivajogtak fáradt fejében. Nem nagyon tudott rendszeresen gondolkozni, mert az éjjel, apja haldoklásának megrendítő éjjelén, alig aludt két órát, azt is csak úgy vetkezetlenül, karosszékben. De rendszertelenül gomolygó gondolataiban is megébredt lassanként a Frangepán intelmeinek hatása: csakugyan jó lenne a lelkiismeretes biztonság kedvéért törődni valamit a dolgokkal. Beszélni kellene a legfontosabb emberekkel. Szapolyaival, Bakacs Tamással, a Gerébekkel, akivel éppen lehet, ha már a kancellár nincs itt. Percről-percre terebélyesedett agyában az óvatos kötelességtudás palántája, amelyet Frangepán beleültetett. S már csupa hév és tettvágy volt, mikor a kanonokot megint becsengette. Felsorolta neki, hogy kikkel óhajtana társalogni, a kancellária nézzen utána, ki található meg és mikor.

Ettől kezdve aztán kurta időközönként jöttek az ide-oda elszalasztott apródok jelentései. Szapolyai eltávozott a palotából, de nem mondta, hová, szállására még nem érkezett. Bakacs Tamás kimentését kéri: fontos tárgyalása van a milánói követtel s ez a tárgyalás bizonytalanul hosszúnak igérkezik. A Gerébek közül kettőt nem tudtak megtalálni, a püspök engedelmet kért, hogy holnap hódolhasson a herceg előtt, ma egész nap könyörögnie kell az elhalt király lelki üdvéért. Dóczi Orbán, aki egész éjjel virrasztott, lefeküdt végre aludni, személyzete nem meri felkölteni. És így tovább. János minden jelentésnél bizonyos felszabadulást érzett. Még csak szemrehányást sem kellett magának tennie, s az államférfiak részéről is meg lehetett értenie, hogy azoknak ezer dolguk van ezen a zűrzavaros napon.

Estebéd után Frangepán csakugyan eljött érte. Ő már átöltözött ekkorra. Gyászruhái egy részét meghozták. Tetőtől-talpig feketét öltött. Hasonlóképpen gyászruhát hordott Frangepán Bernát is, el sem lehetett képzelni, hogy ilyen hamar honnan szerezte. És talpig feketében fogadta őket Beatrix is. A királyné nem volt egyedül. Udvarhölgyén, a Frangepán leányán kívül, akit utána szinten Beatrixnak hívtak, ott volt Bakacs Tamás is, és ott volt egy fiatal olasz lovag, mint szolgálattevő szárnysegéd. Az asztalon csemegék, cukorkák, édes borok.

A királyné már nem sírt. Az érkezők belépése élénk és hangos eszmecserét szakított félbe, amely azonnal abbamaradt.

- Folytassátok, királyné - szólt János udvariasan, - nem szeretném, ha megzavartalak volna benneteket. Miről beszélgettetek?

- Csak úgy általános dolgokról, - felelt Bakacs a királyné helyett gyorsan, - az ország helyzetéről.

- Bizony, arról van mit beszélni, - mondta János, - mielőtt idejöttem, hosszasan gondolkoztam a külső dolgokról. Résen, kell lennünk. Kétfelé is kell vigyáznunk. A törökre is, Miksára is. Van valami hírünk, Bakacs püspök?

A szegletes fejű pap, aki homlokába fésült, tótosan nyírott hajat hordott széles és erős ábrázata felett, fejét rázta.

- Eddig nincs semmi nevezetes, herceg úr. De még nem is igen lehet. Már kifejtettem a felséges királynénak, hogy amennyiben Miksa mozgolódni kezdene, arról legfeljebb holnapra lehet híradásunk. A törökről még sokkal később.

- És mi a véleményed? Nekünk jönnek?

- A török aligha, annak éppen egyéb bajai vannak. De Habsburgi Miksáról felteszem, hogy igyekszik kihasználni az interregnumot. Jó politikus és jó katona.

- Igaz, - vélte János, - de viszont lovag és gavallér! Én bízom benne, hogy tisztelni fogja gyászunkat.

Bakacs Tamás legyintett a levegőbe. Mint aki rossz ítéletű ellenféllel alig tartja érdemesnek vitatkozni.

- Ezek nem lovagi tornák, herceg, - mondta felsőbbségesen, - aztán meg nem ő a döntő, hanem apja, az átkozott Frigyes. Miksa akarhat akármit, ez a vén császár beleköp a levesbe. Emlékezzünk csak vissza, milyen szépen ment már minden tavaly ősszel. Mindent letárgyaltunk, mindennel készen voltuk. Te, herceg úr, elvetted volna Miksa leányát, Margit főhercegnőt, a kis Fülöp főherceg elvette volna felséges királynénk kis húgát, Giovanna hercegnőt, Bécset megtartottuk volna királyunk haláláig, téged pedig Miksa elismert volna trónörökösnek. S az utolsó pillanatban jött az öreg gonosz és az egészet felborította. A házasságok tervei füstbe mentek, téged pedig nem ismertek el, herceg úr. Az ő szemükben nem vagy trónörökös.

Pillanatnyi csend következett. És nagyon kényes csend. Frangepánnak azonban gondja volt rá, hogy a társalgásnak ezt a rá nézve sem kényelmes fordulatát átugorja. Sor kerülhetett volna rá, hogy a királyné jelenlétében szint valljon János trónöröklése felől. Ezért, mint aki mutatóujjával másfelé vezeti az asztalon feléje ömlő vizet, megtörte a csendet.

- A törökre mindenképpen vigyázzunk. Az én bőrömet érinti legelsősorban a dolog. Eleget szenvedtünk már odalent. És a pogány az utóbbi évek alatt nagyon megerősödött, mert folyton a császári koronára figyeltünk nyugat felé, keletnek hátat fordítottunk.

- Isten a legrosszabb pillanatban vette el királyunkat, - fűzte hozzá Bakacs Tamás, helyeslő fejmozdulattal, - hiszen éppen most volt szándékunkban keletnek fordulni. A magyar császárság gondolatát jó időre fel kellett adnunk, vagyis felfüggesztenünk egyelőre. A következő évek alatt úgy gondoltuk, leszámolunk a törökkel. És most lesujtott az országra a mennykőcsapás.

János idegesen mozdult meg a karosszéken. „Most volt szándékunkban”, - mondta Bakacs. Neki meg a királynak. Mintha a trónörökös nem lett volna sehol. Pedig az utóbbi években

apja minden külpolitikai elképzelést részletesen közölt vele, mint nagy tudós az utódnak jelölt famulusszal. Bakacs minden hírt előbb tudhatott a trónörökösnél, amely a külső világból érkezett a kancellária boszorkánykonyhájára, de minden gondolatot csak később tudhatott meg, amely a király hatalmas agyában született. Valami rendreutasító, de tapintatos mondaton gondolkozott János, hogy Bakacs püspököt méltó helyére szorítsa maga alatt. S mindjárt meg is gondolta, nem szólt. Majd a koronázás után rendet csinál ezzel is, gondolta magában. Ekkor Beatrix szólalt meg.

- Isten útjai kifürkészhetetlenek. Az ő akaratán meg kell nyugodnunk. Tamás püspök, vonulj velem kissé a sarokba, a bányavárosokról kell beszélnem veled, mert számba kell vennem pénzügyeimet. Bernát gróf, te meghallgathatnád Vittorio lovagot, aki érdekes dolgokat tud Velencéről. Te pedig, Bea gyermekem, szórakoztasd a herceg urat, igyekezzél kedves lenni hozzá ezekben a fájdalmas órákban.

Bakacs rögtön felemelkedett, hogy a sarokba vonuljon a királynéval. Frangepán gyanakodva nézett utánuk és rögtön János pillantását kereste. De János kerülte ezt a pillantást. Nem akart vele egyetérteni. Teljesen természetes volt, hogy a királyné, aki köztudomás szerint igen rendetlenül vezette pénzügyeit, birtokairól akar értekezni, hiszen a hirtelen rászakadt özvegyi helyzetben anyagi tanácsadó nélkül áll. Illetve éppen két természetes tanácsadója kínálkozik: Dóczi és Bakacs. Gyermekes dolog ebben ármányt szimatolni.

Frangepán távolabb ült le az olasszal. Előtte pedig ott állott Frangepán Bea, várván az udvari illemszabályok szerint, hogy a trónörökös hellyel kínálja maga mellett. János meg is tette az udvarias fejedelmi kézmozdulatot. A leány elfogódottan helyet foglalt.

Cingár, finom, fekete leányka volt Frangepán Bernát gyermeke. Fényes fekete haját középen kettéválasztva hordta. Aki ránézett, annak két dolog tűnt fel rajta legelőször: a szeme és a keze. Fekete volt a szeme is, tartózkodó tekintetű, gyermekes hűségű, érzelmes szép szem. Illendőség szerint a lesütött pillák alatt bújt meg a tekintet, de ha olykor felvetette nézését a leány, szeretetreméltóan szerény kedvesség csillogott belőle. Kezét bármely szobrász azonnal megmintázhatta volna a fajta kitenyésztett finomságának jele gyanánt. Vékony, szokatlanul hosszú ujjai hosszúkás, ápolt körmökben végződtek. És a szoknyája alól kikandikáló cipellő orra azt sejttette, hogy lába is ugyanilyen finom. Arca jellegét hátrahúzódó álla adta meg, s a nagyon vékonyan, hosszúkásan rajzolt száj. Igen kedves, szép szűznek lehetett mondani Frangepán Beát, volt valami testetlen és légies egész megjelenésében. Egyelőre lesütött szemmel hallgatott, ahogy az udvarnál megtanulta.

- Sajnállak, grófkisasszony, - mondta nyájasan János herceg, - hogy a királyné parancsára itt kell ülnöd mellettem. Ma én nem vagyok jó társaság.

- Csak hálás lehetek felséges nénémnek. Nagy kitüntetés, hogy társaságodban lehetek, herceg.

Nagyon kellemes hangja van a leánynak, gondolta János. Az egész hajadon igen megnyerő.

- Ahogy megnézlek, felnőtt hölggyé fejlődtél. Visszaemlékszem rád, milyen voltál, mikor nővéredet Pongrácz unokabátyám elvette. Ott az esküvőn jóformán kisgyereknek számítottál. És ime, máról holnapra dáma lett belőled.

- Hercegséged jóindulata zavarba hoz engem.

- Ugyan ne beszélj velem ilyen udvari hangon. Olyan fáradt vagyok és olyan szomorú. Emberi hangra vágyom, hogy ne érezzem annyira árvaságomat.

Most felemelte arcát a leány. Jóság és részvét nézett a szép fekete szempárból.

- Szívemből sajnállak, herceg. Tudom, mit veszítettél. S tudom, hogy a veszteséget sokkal jobban érzed, mint más.

- Miért gondolod ezt?

- Úgy tudom, hogy nagyon érzelmes lelkű ember vagy.

- Ez igaz. De honnan tudod? Hiszen alig beszéltél velem tíz mondatot életedben. Furcsa, hogy mióta élünk már egyazon udvarnál és csak így elmentünk egymás mellett. Miért mondasz mégis érzelmes lelkűnek?

- Hallottam rólad. Az udvarnál így mondják. És hogy ezt...

- Nos?

- Nem tudom, szabad-e erről beszélnem. Hogy ezt anyádtól örökölted. Nem bántalak meg ezzel?

- Sőt megtisztelsz, kedves gyermek. Bókot mondasz vele. Akármit örököltem anyámtól, az csak díszemre válhatik. Anyám a legtökéletesebb lény a világon. Gyakran eszembe jut, hogy hogyan lehetne a sorsnak megköszönnöm szüleimet. Apám is a legtökéletesebb férfi.

Aztán mintegy meglepetve, azonnal megnedvesedő tekintettel kijavította magát:

- Azaz, hogy csak volt. A gondolat nem tud fészket rakni a fejemben, hogy már nincsen. Valahányszor eszembe jut, mindannyiszor újra átélem, hogy elvesztettem. És bizonyára igazad van: jobban tudok szenvedni, mint mások. Mert szeretni is jobban tudok, mint mások. De ne beszéljünk fájdalmamról. Felejtesd el velem, hadd enyhüljek. Beszéljünk rólad.

A leány lehajtotta fejét és elpirult.

- Rólam alig van mondanivaló, herceg. Mi is történhetett volna velem, ami mást érdekelhetne? De hogy vigasztalást nyerj, beszéljünk arádról. Bianca hercegnőről. Bizonyára szívből részt fog venni fájdalmadban, ha a borzasztó hírt értésére adják.

- Ó, kedvesem, Biancám. Miért is nem úgy rendelte a végzet, hogy oldalam mellett legyen, mikor át kell élnem ezeket a napokat. Tudom róla, hogy jó és nemes, örök fájdalmam marad, hogy apámmal személy szerint most már nem ismerhetik meg egymást soha. De anyámmal meg fog ismerkedni. Elviszem hozzá a klastromba és egyedül hagyom őket. Beszélgessenek. Apámról fognak beszélni. És rólam. Anyám és feleségem. A két nő, aki az életemet jelenti. Aki szeret. Ó, milyen szomjas vagyok arra, hogy szeressenek...

Mindezt maga elé nézve mondta. Mintha nem beszélgetett, hanem hangosan gondolkozott volna. És most felrezzent.

- De nem találod ezt nagyon különösnek és illetlennek? Hogy így megnyilatkozom előtted, akivel úgyszólván először beszélek?

A leány ismét felpillantott. Egyenesen a szemébe nézett.

- Ne vond meg tőlem ezt a bizalmat, herceg. Nincs nagyobb örömöm, mint bizalmat kapni.

- Furcsa, - szólt János kutató tekintettel, - most egészen különös teremtésnek érezlek. Tulajdonképpen alig vagy több a gyermeknél és mégis nagyon öregnek érezlek, ha meg nem haragszol ezért a szóért.

- Dehogy haragszom, örülök neki. Én már ilyen öregnek születtem. Gyakran mindenkit gyermekemnek érzek, akit magam körül látok. Jó gyermekemnek, vagy rossz gyermekemnek. Folytasd, kérlek, ahol elhagytad.

- A bizalmas beszédet? Már nem is emlékszem, hol hagytam abba. Most azon tünődöm, hogy a halott ellen teszek. Ezt ő nem szerette bennem. Ezt a vágyat, hogy mások előtt kitárjam érzéseimet. Sokszor visszatért erre és oktatott: az ő fia legyen gőgös és ne mutassa meg

belsejét másoknak. Inkább maradjon egyedül, de legyen elérhetetlen. Mindig megígértem neki, hogy igyekezni fogok. De érzem, hogy ez természetem ellen van... Ó, az én természetem... Mennyit nézek folyton magamba, mennyit kutatok lelkemben, mintha idegen embert vizsgálnék... És nem tudok magamból kiigazodni... Két örökséget hordok, látod... Mintha a láng és a jég öleléséből fogantam volna, szüleim annyira különböznek egymástól... Azaz különböztek. Azaz mégis különböznek: bennem. Tudd meg, grófkisasszony, hogy a nap minden óráján szüntelenül gyötrődöm enmagam vizsgálatával. Tudni szeretném, ki vagyok. És nem tudom. Lángnak és jégnek fia, mindenben ellentmondó. Nem untat, amit mondok? Nem találod férfiatlannak, hogy kiontom előtted nyögdécselő kétségeimet?

- Nem. Szépnek és nemesnek találom, amit mondasz. És mondd tovább. Megkönnyebbülsz, jót tesz neked.

- Szörnyű átok van rajtam, kedves húgom. A legnagyobb súly, amelyet a végzet az ember vállára rakhat: nagy ember fiának születni. Aki különben jeles volna a legjelesebbek között, azt földre nyomja a kínálkozó összehasonlítás, mihelyt nem nagyobb a legnagyobbnál. Nekem azt a feladatot jelölte ki Isten, hogy emberek előtt nagyobb legyek, mint apám. Hát lehet valaki nagyobb nála? A legokosabbnál, a legelőkelőbbnél, a legbüszkébbnél, a legerősebbnél? Ő volt az első ember Európában, effölött nem is vitázhat senki. Fellázító kegyetlenség, hogy őt kell utólérnem. Évek óta roskadozom már az ilyen gondolatok alatt. Néha anyám vére szólal meg bennem: a teljes igénytelenségre vágyom, mindenről lemondani, mindent odaadni, Krisztus aszkétája gyanánt boldog lenni. De akkor megszólal apám vére. A Hunyadi-vér. A küldetés. Nem szabad elfutnom a harc elől. A legszörnyűbb erőfeszítést is vállalnom kell. Hunyadi János unokájának és Mátyás fiának kell lennem. Ilyenkor lelkes leszek és szívem az egekig csapkod. S egyszerre megkérdem magamtól: bírom-e? Töprengek, kétkedem, gyötrődöm. Példákat keresek a történelemben. És azt látom, hogy a nagyok után nem szokott méltó utód maradni. Ki maradt Hannibál után? Vagy Caesar után? Vagy Nagy Sándor után? Erre feleljen nekem valaki, mert olykor szinte eszemet vesztem.

- Felelek én, János herceg, - szólt egyszerűen, csendesen a leány, - s a felelet nagyon egyszerű. Macedóniai Fülöp ugye nagy uralkodó volt?

- Hogyne, ezt senki nem tagadhatja. Nevelőm, Ugoletti, különösen sokra becsülte.

- Látod. Nagy Sándor az ő fia volt. És ne is menj példáért olyan messze. Vajjon nagy ember volt-e nagyatyád? Ime, felséges királyunk a Hunyadi János fia volt. Ne félj bízni magadban.

- Milyen jóságos vagy, és milyen jó veled beszélgetni. Minden szavad vigasztalás. De nekem kevés. Nekem az egész világ vigasztalása kevés lenne. Mert lehetetlen tisztán látnom magamat és dolgomat. Kétféleképpen képzelem sorsomat, ha olykor tétlenül töprengek. Látom magamat gyenge, hányódó, tehetetlen I. Jánosnak, akit megnyergelnek az agyafúrt és erőszakos nagyurak, aki akarattalan bábú a mások kezében, aki megalázottan bújik el palotája sarkán, hogy valami elmés könyvben vagy szép márványszoborban találjon vigasztalást, mígnem elunják és világ csúfjára elkergetik szép ábrándjaival, meddő próbáival együtt. Lehetez? Borzadva mondom néha, hogy lehet. De máskor dicső és nemes I. Jánosnak látom magam, aki méltóan hordja a koronát, az erőszakos hatalmasokat bünteti, a védteleneket jósággal istápolja, a bajban serege előtt lovagol és derekasan verekszik, a világ tisztelete közben hal meg és erős országot hagy örökül fiára. Lehet ez! Boldogan mondom néha, hogy lehet, hiszen nem vagyok ostoba, vonzódom az igazságoshoz és nemeshez, és személy szerint bátor katonának ismerem magam. Így hányódom a dicsőség és gyalázat két képe között. Csodálom magamat, hogy az életet ilyen kétségekkel el tudom viselni. Apámnak nem mertem ezeket elmondani soha. Féltem tőle, noha imádtam. Csak anyámnak mondtam el. Eddig ő tartotta bennem a lelket, meg a kötelesség tudata.

- Most még új segítséget is várhatsz az élettől, herceg. Ha hazahozod hitvesedet. Azt mondják, jóságos gyermek.

- Gyermek? Egy kerek évvel idősebb nálam. De ennek inkább örvendek. Hiszen csak már hazahoztam volna. Kimondhatatlanul vágyakozom utána. Eddig is vágyakoztam. De hogy most már apám nincsen, még jobban. Anyámat ritkán láthatom. És egyedül lenni borzasztó. Ő majd társam lesz. Feleségem. Szövetségesem. Barátom. Bizalmasom. Titkaim ismerője, fájdalmaim enyhítője, gondjaim megosztója, örömeim örvendője.

- Gyönyörű feladat. Isten szereti azt, akit erre rendel.

- Úgy van, gyönyörű feladat. Király oldalán.

- Nem, János herceg. Nem mert király leszel. Hanem mert ember vagy.

János hálásan ránézett a Frangepán-leányra és megveregette szép kezét. Már mosolygott.

- Te is, húgom. És nagyon kedves vagy. Ha majd Biancát hazahoztam, nem is nyugszom addig, míg át nem csábítottalak innen az ő udvarába. Régóta formálgatom azt a gondolatot, hogy az én udvaromban csak olyanok lesznek, akiket szeretek. Reggeltől estig csak olyan arcokat lássak magam körül, amelyek kedvesek nekem. Mondd, de Beatrix úrnődnek el ne árulj: jössz-e a Bianca királyné udvarhölgyének?

A leány nem felelt rögtön. Később is homályos habozással:

- Ki tudja, mit rejt a jövő. De a kitüntetést szívből köszönöm.

Ekkor vették észre, hogy Frangepán Bernát már ott áll mellettünk. Nyilván meglátta valahogyan, hogy itt befejeződött egy beszélgetés.

- Ejnye, herceg uram, hát te leányom kezét veregeted? Nem félsz, hogy valami kém megírja Milánóba?

Majd önmagát korholva tette hozzá:

- Milyen otromba dolog, hogy még tréfálkozom egy ilyen napon. Bocsáss meg, herceg úr. Maradni óhajtasz még? A királyné már végzett Bakacs püspökkel, és azt gondolom, fáradt.

János a királynéra pillantott, követve Frangepán nézését. És különös kifejezést fogott el Beatrix arcán. Valami sóvárgás volt abban a tekintetben, amely egybefogta őt és a Frangepán-leányt. Mintha titokban egymásnak szánta volna őket, képtelen gondolattal. De ez a kusza benyomás képzelődés is lehetett és elrepült azonnal. A látogatók búcsúzni kezdtek. János kezet csókolt a királynénak a királyné ismét átkarolta és magához ölelte. De már nem mondott tragikus mondatokat, arcán fáradtság és szórakozottság jelei mutatkoztak, nyilván azok a gondok foglalkoztatták, amelyekről Bakacs püspökkel tárgyalt. Frangepán leánya előírás szerint való bókot csinált János előtt, s ő hiába próbált hajlandósága jeléül még egyszer nyájas barátsággal bizalmasan a leány szemébe nézni, az mélyen a földre sütötte tekintetét.

Mikor a maga lakosztályába ért, János még gépiesen elvégezte minden esti testgyakorlatát, amelyet soha nem mulasztott el. Közben apjára gondolt, Európának annakidején első bajvívójára, aki Svehlát és Holubárt legyőzte s aki hetedhétország legjobb lovasának számított. Önkéntelenül felmerült előtte a kép, hogy ő maga rohan neki a porondon előre szegezett lándzsával tizennyolcéves apjának. És szomorúan elrestellte magát, már ott is hevert a porondon, mint nevetséges tápászkodó, mialatt győzhetetlen apja nagy páncélcsörgéssel robogott el felette.

Sokkal tovább imádkozott ma este, mint szokta. A bensőséges ima megüdítette sajgó lelkét, mint testet a fürdő. Aztán lefeküdt. De nem tudott elaludni. Kétszer is felkelt, olvasgatott a bibliából mécsvilágnál, megint visszafeküdt. Odakint most is szünetlenül kongottak Bécs

harangjai. Végre házi köntöst kapott magára és nekivágott a vaksötét folyosóknak, méccsel a kezében. Úgy érezte, hogy nem alhatik el addig, míg a halottat meg nem látogatta.

A király még ott feküdt abban az ágyban, amelyben meghalt. De most már hat-hat óriás gyertyatartó szegélyezte két oldaláról az ágyat. Az ajtóban alabárdos testőrök állottak díszőrséget, mozdulatlanul, mint két elmosódó vonalú szobor a homályban. A szobában hat apáca imádkozott. Halkan duruzsolták latin igéiket s a belépő királyfiról nem vettek tudomást. Ő odament az ágy fejéhez és apja arcát nézte. A dátum jutott eszébe, ezernégyszázkilencven április hatodika. A történelem ezt a napot fogja tanítani, ezen a napon halt meg Mátyás, Magyarország és Csehország királya, Ausztria főhercege, Szilézia hercege.

Szíve a babonás félelemtől hangosabban dobogott, ahogy a rejtelmes halottat nézte. Domború homlokát, a vánkosra hullott dús sörényét, irgalmatlanul erős állát, nagy orrát. Ezt az embert mérhetetlenül imádta, mióta csak eszmélt. S az nem szeretett úgy soha élőlényt, mint őt, ezt tudta mindig. Most mégis földrengés módjára hullámzott benne a kétségbeesett szemrehányás. A haldokló favágó, akit megöl a rádőlt fatörzs, néz úgy az évszázados tölgyre, mint ő nézett a halottra. Válla kínlódva feszült meg a halott láttán, mintha elviselhetetlen terhet kellene hordania. Valami tompa ösztönnel menekülni igyekezett volna az irdatlan nyomás alól, de a könyörtelen erő foglyul tartotta maga alatt és nem engedte. Zokogásban szeretett volna kitörni, most nem gyásza miatt, hanem kínlódása tehetetlenségében. De összeharapta fogait. Restellte magát, a mormoló apácák komor és szent hangulatát is szégyelte megzavarni. Szó nélkül indult kifelé.

Az előszobában, kezébe vette a lerakott mécsest és ment tovább. A folyosón felnyögött magában:

- Eressz el, eressz el...

De aztán vad dac kerekedett felül benne. A koronázás tömjéne és pazar fénye lebbent meg gondolataiban. Kihúzta magát, mellkasát megfeszítette, arcára gőgös méltóság ült. S mialatt szobái felé bicegett, egy rosszkedvű király haragjával, ellenségesen nézett maga elé a homályba. Odakint rejtélyes egyformasággal zengtek a harangok, mintha már a világ kezdete óta szóltak volna s a világ végéig így akarnának szólani.

II.

A király kedden halt meg. Maffeo, a milánói követ, aki oly sürgősen kívánt a királyfival beszélni, csak csütörtökön jelentkezett. Megüzente, hogy János ügye érdekében igen fontos tanácskozásokat folytat. S aztán ismét üzenetet küldött, hogy kihallgatásának fontos okokból szeretne ünnepi színezetet adni, bírjon tehát ez a beszélgetés a hivatalos diplomáciai kihallgatások külsőségeivel.

Így is történt. János a kitűzött órán ünnepi módon várta a követet. Az előírott ünnepélyes szokásokat mérsékelte ugyan az udvari gyász, nem ölthetett pompás díszruhát, de egyébként a belépés, a fogadtatás, az üdvözlés formáit megtartották. János ott állt fogadószobája közepén, jobbja felől kissé hátrább saját kancellárja, Darányi Jakab. Maffeo az előírott lépések távolságában állott meg előtte és szónoklatot intézett hozzá. Ékes latin mondatokban üdvözölte, mint a magyar korona örökösét. Aztán, áttért a boldogult király személyére, magasztalással adózott fényes tulajdonságainak és felhívta a herceget, hogy kövesse dicső atyja nyomdokait. Majd áttért az elkövetkezendő királyválasztásra és hivatalosan felajánlotta a milánói uralkodó herceg nevében a Sforza-ház támogatását. János mozdulatlanul hallgatta végig a szónoklatot, aztán maga is szónoklattal válaszolt. Szeretett szónokolni, mert kitűnően tudott latinul és nagy kedve tellett a mondatok cicerói összerakásában, valóságos pazarlást fejtve ki a meglepő szórendek, a klasszikus hagyományú stilisztikai virágok, a „chiasmus” és az „oratio obliqua”, a „maiora, magna, maxima” érvelési sorrend halmozásában. Mindenekelőtt dicső emlékű atyjáról beszélt, akinek erényeit híven kívánja követni. Aztán ő is a királyválasztásra tért át, amelynek eredményét kétségtelennek jelentette ki, de hozzátette, hogy e kétségtelenség mellett is nagy súlyt vet a milánói uralkodóház támogatására. Felkérte a követet, hogy ne távozzék mellőle addig, míg az országgyűlés le nem folyt. Majd új beszédtárgyra tért át: arra az aggodalmára, hogy az alatt az idő alatt, míg a trón üres, külső ellenség megtámadhatja az országot. Ezért mint leendő király máris az első kérés közvetítésére szólítja fel a követet: eszközöljön ki pénzbeli segítséget a hadviselés költségeire a Sforza-háztól. Mert miként annakidején Mátyás király diadalmas hadjárattal kívánta magát a koronára méltónak mutatni, ő is csak akkor tudja nyugodt lélekkel a magáénak mondani örökségét, ha az országot fenyegető veszedelmen a dicső magyar fegyverekkel győzedelmeskedett.

Ezzel az ünnepélyes diplomáciai kihallgatás befejeződött. János életében az első, amelyben apja nélkül vett részt. Ekkor aztán a trónörökös mindjárt fogadta a követ magánlátogatását; átmentek a János dolgozószobájába és most már merev formák nélkül, kényelmes karosszékekben ülve kezdtek beszélgetni.

- Nagyon köszönöm, kedves Maffeo, hűségedet. Szeretném remélni, hogy jelentésedben pártolni fogod kérésemet arra a pénzdologra nézve. Hiszen nem kell külön hangoztatnom, hogy most már a Bianca hercegnő trónjának védelméről is szó van. A kincstár ez idő szerint nem valami jól áll, már beszéltem erről Dóczi Orbánnal. Ő is azon a nézeten van, hogy ha nem kapunk külső pénzt, akkor akár a török, akár Miksa támadása esetén csúnya helyzetbe kerülünk.

Maffeo buzgón bólogatott. És igen nyájasan felelt:

- Hogyne, herceg úr, hogyne. Érezzük, hogy ehhez a kérdéshez nem maradhatunk idegenek. Teljes szívvel bízunk is seregeid győzelmében, ha te vezeted őket. Mátyás fia, mint király a seregek élén, ez már félgyőzelem. De szerintem fontos, hogy mint király állhass a seregek élén. A katona mindjárt másképpen dolgozik, ha tudja, hogy kinek a koronájáért harcol. Reméljük, hogy hat héten belül sem a török, sem a Habsburg-ház nem tud felkészülni még akkor sem, ha támadó szándéka volna, ami nem is bizonyos. A kérdés tehát csak a király-

választás után lehet időszerű. Akkor pedig meg lehetsz győződve, herceg úr, hogy magas uraim tudni fogják, mivel tartoznak a magyar királynak.

János gyanakodva nézett az ékes beszédű követre.

- Jó Maffeo, szavaid között olyas aggodalom látszik, mintha nem volnál biztos a királyválasztás eredménye felől. Ha nem élnénk ilyen szomorú napokat, most kinevetnélek.

- Nem jól tennéd, uram. Akkor tennél helyesen, ha számba vennéd ellenségeidet is, nemcsak barátaidat. Őszintén közölnöm kell veled, hogy ellenségeid száma sokkal nagyobb, semmint képzelnéd.

- Lehet, hogy vannak ellenségeim. Mindenkinek vannak. De igazi és veszedelmes ellenségem csak egy volt. Beatrix királyné. Ő pedig nem akar többé király lenni. A többi nem komoly. Vagy tudsz veszedelmeset is?

- Tudok olyat, aki veszedelmessé válhatik. A palotában már jelöltekről beszélnek.

- Jó, jó. Komolytalan dolog. A Habsburg-ház. Akiknek székvárosában ülünk e pillanatban. Ez nevetséges. És Dobzse Ulászló, aki a maga országában is tehetetlen. Ez is nevetséges. Vagy te nem tartod annak? Hiszen aki fontos urat látsz itt, az mind felesküdött nekem. Kikből akarnak itt ezek a veszedelmesek pártot csinálni?

- János herceg, ne feledkezzél meg arról, hogy felséges atyád roppant erős ember és remek politikus volt. Mégis párt alakult ellene saját udvarában saját embereiből. A királyné érdekében.

- Ez igaz. De miután Beatrix most már nem akarhat semmit, egy ilyen párt is értelmét vesztette.

- Herceg úr, hallgass rám. Én nem lopom itt a napot, kötelességemhez híven minden iránt érdeklődöm és mindenkit megkérdezek, aki fontosat mondhat nekem. Ezért is történt, hogy csak most jelentem meg magas színed előtt. Kedd dél óta éjjel-nappal dolgozom. Először is beszéltem kincstartóddal, Orbán egri püspökkel. Fontos és hatalmas főpap, ugyebár.

- Az.

- Nos tehát. Nyiltan beszéltem vele. Felszólítottam, hogy teljes erejével álljon melletted. Emlékeztettem esküjére. Ne gondold, herceg uram, hogy egyenes választ kaptam tőle. Bár elvben hívednek vallotta magát, de a következőkben rendkívül ügyesen kitért minden kérdés elől. Azt nem tagadta, hogy ügyedet meglepetések is érhetik. Homályosan, de félre nem érthetően célzott arra is, hogy kitől kell tartanod. Beatrixtól. Aztán beszéltem Tamás, győri püspökkel, a királyi titkárral. Hatalmas és fontos főpap.

- Az.

- Nála is ugyanúgy kezdtem. Emlékeztettem esküjére. Ő is elvben hívednek mutatkozott. De ő már nyíltan megmondta, hogy Beatrix királynéval még sok baj lesz a választás körül. Pártja van, amely ellened fordulhat. Faggattam, hogy kik ennek a pártnak legfőbbjei. Megmondta. S én közlöm veled, mert ismerem nemes lovagi lelkedet, te ki nem fogsz adni engemet senkinek.

- Erre aztán igazán kíváncsi vagyok.

- Bakacs Tamás megnevezte három nagybátyádat, a Geréb-testvéreket.

János felállott és idegesen fel-alá kezdett járni a szobában. Maffeo azonnal illendően felállott.

- Csak maradj ülve, Maffeo. Nagyon érdekes, amit mondasz. Folytasd.

- Felkerestem tehát nagybátyáidat. Beszéltem velök külön is, beszéltem mindaháromval együtt is. Úgy találtam, hogy abból a hangból, amelyen rólad beszéltek, nem hiányzott a rokoni melegség. De hogy kitartanak ügyed mellett, arról semmi módon nem tudtam belőlük nyilatkozatot kicsikarni. Azt nem mondták, hogy nem tartanak alkalmasnak a trónra. Csak azt mondták meg, hogy őszerintük valaki, akárki „esetleg" miért nem tarthat alkalmasnak. Mert őszerintök az Árpád-ház kihalta óta a magyarság csak úgy tarthatta önmagát életben, ha olyan királyt választott, aki a maga személyében hatalmas idegen ország szövetségét is jelentette. Atyád szerintök kivétel volt, amilyen csak egy van. S most az országgyűlésnek eszébe juthat, hogy visszatérjen a régi elvhez. Feltettem a kérdést, hogy vajjon a te személyed nem jelenti-e a Sforzák szövetségét. Mire azt válaszolták, hogy „esetleg" az országgyűlés valamely szomszédos állam szövetségét fontosabbnak vélheti. Végül is úgy váltunk el, hogy reményöket fejezték ki megválasztatásod felől.

- Mással nem beszéltél?

- De igen. Filipecz kancellár nincs itt, a legfontosabb. Beszéltem tehát az országbíróval.

- S ő mit mondott?

- Körülbelül ugyanezt. Hívednek mondta magát, de aggodalmaskodott. Általában mindenki másról beszélt, sajátmagáról ki-ki igyekezett mennél kevesebbet beszélni.

- A királynéval nem beszéltél?

- Herceg úr, a királyné engem nem tisztel meg rokonszenvével. Őszintén szólva, ki nem állhat. Sőt gyűlöl. Mert vannak érdemeim házasságod megkötése körül. Soha nem fogja nekem megbocsátani, hogy ebben az elkeseredett csatában, amelyben végül már hamisított királyi levéllel dolgozott, én kerekedtem felül. Illetve felséges atyád. Illetve végeredményben te magad, hiszen te nyerted el a gyönyörű és dúsgazdag hercegi szűz kezét. Beatrix királynéhoz én hiába mennék. Nem is fogadna. S ha fogadna, előttem úgysem vallana színt soha.

János most jó darabig némán járkált le s fel. Eltartott ez percekig. Akkor egyszerre megállt a követ előtt.

- Hallgass ide, Maffeo. Végiggondoltam mindazt, amit mondtál. S abból a következő lényeget szedtem ki. Előadásod szerint is mindazok, akikkel beszéltél, az én embereimnek mondták magukat. De mások felől nem voltak biztosak. Csodálod, hogy ebben az udvarban az emberek gyanakszanak egymásra? Én nem csodálom. Majd a választásnál kiderül, hogy ki-ki alaptalanul gyanakodott. Akikkel beszéltél, azokat az apám kezébe s az én kezembe tett eskü köti. Egytől-egyig rám fognak szavazni. Legelőször maga a kancellár, aki rövidesen érkezik. Ezt nyugodtan jelentheted haza. Hogy rémeket látsz, azt nem veszem tőled rossz néven, sőt inkább ragaszkodásod jelének veszem és nagyon köszönöm. A pénzkérdést még egyszer melegen, és nyomatékosan ajánlom figyelmedbe. Ezzel a politikát befejeztük.

- Ahogy parancsolod, herceg uram. Mikor lesz a temetés?

- Még a pontos napot nem tudom. A jövő héten. Tegnap apámat bebalzsamozták. Itt gyászmisét tartunk a Szent István-templomban, aztán hajón visszük a halottat Budára. Onnan megyünk Székesfehérvárra. De most beszélj nekem feleségemről. Maffeo.

A követ alig észrevehetően sóhajtott egyet. De azért engedelmesen kezdett Bianca hercegnőről beszélni, hogy elmondja azokat a részleteket a hercegnő hajáról, latin tudásáról, termetéről, szívjóságáról, amelyeket már százszor elmondott, amelyeket azonban János századszor sem unt végighallgatni. Látszott rajta, hogy csak udvarias szolgálatkészség és nem meggyőződés vezeti mondatait. De János nem kímélte, faggatta, mohón és éhesen. Mígnem maga is bele fáradt. Akkor aztán egyedül maradt gondolataival. Homályosan olyasfélét érzett, hogy

talán mégis jó volna felkeresni, vagy éppen magához kéretni azokat az urakat, akiket Maffeo említett. De mikor eltöprengett erről s a helyeslő vagy ellenző érveket számba vette, az is eszébe jutott, hogy bármelyik urat hűsége felől megkérdezni annyi, mint esküszegést feltételezni róla. Ezzel pedig egyiket sem szabad megsértenie. Ennek az érvnek annyira megörült, hogy élénk kedvre derült tőle.

Lassanként már hozzá tudta szoktatni gondolatait ahhoz a valósághoz, hogy apja nincs többé. S ugyanilyen módon erősödött benne király voltának tudata is. Tartása napról-napra egyenesebb lett, arckifejezése méltóságosabb és kegyesebb. Ösztönei olyan hullámokat vertek viszont, mint a parti sziklát ostromló ár. Olykor képzeletben mintegy az asztalra ütött és máris királykodni akart. Úgy látta, hogy méltatlanság özönlik körülötte. Miért nem várakoznak előszobájában kancellár, kincstárnok, ausztriai kormányzó, országbíró már korán reggel, hogy egyenként színe elé járulva, kérjék döntését főbenjáró dolgokban? Hiszen királysága kétségtelen, a koronázás csak formaság, az uralkodást voltaképpen már kezdenie kellene. Tűzzel-vassal. Azonnal maga elé kellene parancsolnia az országnagyokat és megmutatni, hogy ő az úr. Megváltoztatni az országtanács következő ülésének határidejét, csak azért se legyen akkor, mikor Bakacs püspök akarja, hanem mikor ő akarja. És nem tűrni ellentmondást. De aztán indulatainak ilyen dagályait mindjárt apályok követték. Beatrix személyére gondolt, aki most teljesen kezesnek látszott, nem lett volna okos dolog elhamarkodott civakodásokat felidézni vele, az országtanács egyenlő jogú másik fejével. Aztán azt is fel lehetett tenni, hogy az urak valamelyike valamiben megmakacsolja magát és nem engedelmeskedik a leendő királynak. Akkor ő kénytelen megvédeni tekintélyét, kíméletlennek lenni, ellenséget szerezni és választás előtt megbontani a párt egységét.

Ilyen délelőttről délutánra és estéről másnapra homlokegyenest változó kedélyhangulatok között hányódva engedte eltelni egyik napot a másik után. Beatrixot nem látta nagyon gyakran. A királyné visszavonult udvarhölgyei körébe és nyilván anyagi helyzetét tisztázgatta, legalább erre lehetett következtetni abból, hogy a palota folyosóin szivárgó hírek szerint sűrűn fogadta a kancellár és a kincstárnok és mások látogatásait. Az urak rendszerint hosszú ideig ültek nála. Így aztán János nagy büszkén elhatározta, hogy királyi rangja tudatában megvárja a Beatrix közeledését és nem jelentkezett, vagy pedig gondolatainak ellenkező hullámában hevesen ápolni kívánta új békességöket, érdeklődött a királyné napi beosztása iránt és kifogástalan udvariassággal bár, de azt a választ kapta, hogy a királyné pillanatnyilag rendkívül el van foglalva, de azonnal igen kedves fiának, mihelyt szerét teheti. Így aztán többnyire csak az országtanács ülésein látták egymást. János számára unalmas ülések voltak ezek. Forma szerint ketten elnököltek, ő meg Beatrix. De alig beszélt egyik is. Jobbára csak a Bakacs Tamás hangját lehetett hallani, amint egyhangú mormolással darálta az előtte heverő aktatorony többnyire érdektelen darabjait. Olykor egyik-másik úr beleszólt, kérdezett, vagy megjegyzett valamit. Bakacs azonnal válaszolt, mint akinek kisujjában van az egész anyag. És minden ügyre vonatkozó előterjesztését elfogadták, vagy mert ez a megoldás nyilvánvaló volt, vagy mert a szóbanforgó ügyet előbb magánbeszélgetések során az urak már eléggé megvitatták és a határozatban megegyeztek. János megszokta, hogy ne figyeljen oda. Ezek az ügyek semmit sem érdekelték. Túlnyomórészben birtokperek voltak, amelyekben az instanciák szigorú határnapjai fordultak elő és halasztást nem tűrtek. A nóta mindig egyformán szólt: ez vagy az a nemes úr felfegyverzett jobbágyaival rajtaütött a szomszéd birtokos valamely jószágán és a bírósági ítélettel nem törődve, nem volt hajlandó kivonulni onnan, hagyván az ügyet egészen a királyig jutni. És János hol lázadozva, hol egykedvüen, de mindenképpen szótlanul szemlélte, hogy Magyarországon erre a rövid időre tulajdonképpen Bakacs Tamás a király, míg a kancellár meg nem érkezik. A napok ilyen egyformaságban teltek. A halott király már ravatalra került, temérdek ember zarándokolt hozzá. A bécsiek is kíváncsiak voltak rá, aztán meg lassanként olyan magyarokat is lehetett látni, akik a magyar föld nyugati sávján

laktak és könnyebben felzarándokolhattak Bécsbe, hódolni a nagy uralkodó hült teteme előtt. A ravatalt tele rakták virággal, hazulról hozott lombbal, némelyik naiv ajándékokkal kedveskedett rajongásában a holt fejedelemnek, kisemberek többnyire, akikben szilárdan élt a hit, hogy Mátyás az ő királyuk volt, a névteleneké, őket védelmezte a hatalmas birtokú és zsarnoki hajlandóságú nagyurak ellen. János gyakran sajgó lélekkel gondolt arra, hogy ezek, ha már atyja ravatalához elzarándokoltak, miért nem kíváncsiak rá is, a vérből való vérre, leendő királyukra. Miért nem jut eszébe egyiknek is Korvin herceget keresni, kézcsókra térdelni előtte, az ország szeretetét hozni. Talán akadt is olyan, akinek eszébe jutott, de az idegen városban nem tudta a járást és a gondosan őrzött palota alabárdosainál nem jutott tovább.

Csak nagyuraknak volt itt szabad járásuk. Például a váradi püspöknek, aki az országtanács hívására sietve jött morva földről. Első útja Bakacshoz vezetett. Esti órán volt ez, s a két főpap késő éjjelig tanácskozott egymással. János ezt csak másnap tudta meg. A palota egyik szárnyából gyorsan eljutottak a másik szárnyba minden ajtónyitás, minden találkozás hírei, s Jánosnak azt ujságolta reggel Darányi kanonok, hogy Filipecz püspök órák hosszat tárgyalt az éjjel a kancellárral és a királynéval. Viszont már korán reggel itt volt izenete, hogy tíz órakor hódolni szeretne a királyfinál.

- Ez nem rendjin vagyon, - jegyezte meg Darányi, - mert hogy Filipecz pispek uramnak királynéval órákig szóllania elesztebb való, semhogy hercegségöddel, hitvány dolog az.

- Ne ítélj, Jakab, - szól János békítően. - hogy no ítéltessél.

De azért kissé orrában érezte ezt a tiszteletlenséget ő is. Tízkor aztán jött Filipecz, az ország morva kancellárja. Komornak látszott és fáradtnak. Mint nyers és faragatlan ember, alig vesződött a kötelező formákkal, még csak részvétét sem jelentette. Mindössze megjegyezte, hogy a király halálának részleteit s az azóta történteket már pontosan tudja. Aztán rögtön a tárgyra tért.

- Nem jó híreket hozok, herceg úr. A király halálának híre kevesebb megdöbbenést keltett, mint várhattam volna.

- Apámat nem gyászolják? - ámult János.

- Nem eléggé. De a magyarázat is megvan. Felséges apád túlkemény marokkal tartotta a gyeplőket. A lakosság bizonyos felszabadulást érez. Sok hangot hallani morva földön Ulászló mellett, aki elvégre cseh király.

- És Szilézia?

- Az sem jobb.

- Talán beszélj részletesebben püspök úr. Kikkel tanácskoztál, hol jártál? Voltál-e Boroszlóban és mit tapasztaltál? Neveket mondj nekem.

Filipecz elkezdte mondókáját. Savanyú volt és rosszkedvű. Nyilvánvalóan únta a részletes beszámolót. Nem is kerített nagy feneket neki, gyorsan készen volt vele. Előadásának az volt a summája, hogy ha a király életben maradt volna, a morva és sziléz rendeknél igen nagy nehézségekbe ütközött volna a herceg fejedelemmé választása. Bizonyos szempontból a herceg számára káros, hogy nem mint megválasztott külföldi fejedelem megy neki a magyar királyválasztásnak, viszont bizonyos szempontból talán hasznosabb, hogy nem mentek neki egy választási hadjáratnak odafenn, amely kudarccal is végződhetett volna. Sajnos, az ilyesminek gyorsan híre terjed itthon is és választás előtt bizony nem nagyon hasznosan hat a kedélyekre. János aggodalom nélkül hallgatta ezt a morgást: igen, igen, Filipecz már ilyen ember, szókimondó és tapintatlan. De mikor majd tettre kerül a sor, ő lesz az új király leglelkesebb és döntő szavazója.

- Ne aggódjál, püspök uram, a mi dolgunk rendben lesz. Csak a sorrendet fordítottuk meg, előbb a magyar királyság, utána a cseh királyság, utána a sziléziai hercegség. Csak dolgozzunk tovább, és támogass bölcs tanácsaiddal, akkor nem félek semmitől. Míg nem voltál itt, nem is éreztem magamat egész embernek. A királynéval beszéltél már?

- Beszéltem. Tegnap este Bakacs titkárral végig vettük a függő ügyeket. Véletlenül benyitott. Sajnos, soká nem hagyott bennünket dolgozni őfelsége.

- De csak nem voltál hozzá goromba?

- Tudtommal nem. Elvégre nem küldhettem ki őfelségét.

- Nagyon helyes. Mert nagyon békés, kár volna felingerelni. Mi csak dolgozzunk szépen és ne hallgassunk senkire. Engem itt már javában ijesztgetnek. Már az is eljutott hozzám, hogy íme, előbb a királynéval tárgyalsz és csak azután velem. Ilyen az udvari élet. Mikor tartjuk az országgyűlést?

- Már alaposan áttanulmányoztam a naptárt. Május tizenhetedike ígérkezik jó napnak. Szóval a választás valamikor június elejére tehető.

- Hogyhogy? Ha a határnap tizenhetedike?

- Tudnod kellene, herceg uram, hogy az ilyen határnap a magyar országgyűlésen csak írott malaszt. Senkisem pontos. Míg az erdélyiek a távolból feljutnak Budára, s a többiek is összeverődnek, abba jó sok idő beletelik. Ez ősi idők óta így van, csodálom, hogy nem tudod.

János zavarban volt. Ezt erélye mutogatásával akarta palástolni.

- Nem tudtam ezt a szokást valóban, vagy helyesebben szólva, tudtam, de nem gondoltam rá. Hát majd itt is rendet csinálok. Erről a hanyagságról le fogom szoktatni a rendeket. Jöjjenek nekem pontosan, punktum. Beszéltél már a milánói követtel?

- Jelentkezett, holnapra tűztem ki. De most kérlek, herceg úr, szíveskedjél kegyelemben elengedni, rengeteg dolgom van.

János elengedte a morvát és hálásan tekintett legfőbb híve után. Bölcs fejcsóválással gondolt arra, hogy még akadhatnak, akik ebben a pokrócgoromba, de színbecsületes emberben az árulás hajlamát nem restellik feltenni.

Pontosan egy héttel a király halála után tartották meg a gyászmisét a Szent István-templomban. Minden málha a hajókon volt már ekkor, amelyek a Dunán várták az udvart. János a királyné mellett hallgatta végig a misét. De nem sokat figyelt a zokogó, gyászruhás olasz asszonyra. A szertartás szövegét figyelte, a megrendítően szép zenét, az egyházi gyász pazar és komor pompáját. A főhajó közepén jelképes, üres koporsó állott. A templom belsejét teljesen elfedték a hatalmas fekete kárpitok, amelyek fojtottá tompították az orgona mély búgását.

Tuba mirum spargens sonum
Vocat omnes ante thronum.

„Csodálatos hangot szóró trombita idéz mindeneket a trón elé.” Az egyháznak az ítéletnapról szóló éneke óriás festményeket vetített képzelete elé. Istent látta a fellegek közt sugárzó trónon, jobbján Jézust, fölöttük a tündöklő és titokzatos Szentlelket. A trón lábánál kürtös angyalok harsogtak s hívták a világ kezdete óta élt lelkeket számtételre. A végeláthatatlan sokaságban ott lebegtek a trón felé az ő elődeinek lelkei is: apja, Hunyadi János, Zsigmond császár, fel egészen a legendás János lengyel királyig s még tovább, világhírrel dicső férfiak. Lelkét megkapta a vágy, hogy ő is ott legyen közöttük a sorban. Jó volna nem élni. Mióta csak emlékezett, mindig ott csirázott lelkében a halál, a nemlét titkos vágya, amelyről

sohasem beszélt senkinek. Vajjon élhetett ugyanilyen titkosan ugyanez a vágy apja lelkében? Aligha. Apja tagadása volt mindennek, ami mozdulatlanság és lemondás, és megtestesülése volt mindennek, ami erő, mozgás, élet, győzelem. S ime, apja halott, ő pedig él. Vagy talán nem is így van. Apja, akinek alkotásai, törvényei, nagy tettei, hódításai tovább erjednek és lángolnak, haló porában is elevenebb, mint ő elevenen.

Aznap éjjel díszmenet kísérte a koporsót a hajóra. Ő ott lépkedett némán közvetlenül a koporsó mögött, a borús áprilisi éjben. Beatrix követte. A kikötőben még hivatalos ceremóniák következtek. A levegőt a katonai gyász ágyúlövései rengették, Szapolyai, mint az osztrák tartományok kormányzója, engedte útjára a hódítással érkezett és holtan távozó királyt, Bécs város tanácsának férfiai levett kalappal búcsúztak magyar királyuktól. Ismét zúgott a város minden harangja, és közben szitálva megeredt az eső a sötétben.

A koporsót pazar emelvényre tették az első hajón, kandeláberek sorfala közé, testőri pompával. A második hajó bakacsinnal bevont fülkéiben utaztak János, a királyné s az országnagyok. Láncok csikorgása és deszkadörgés közepette eredtek neki a Dunának. Bár az eső most már erősen zuhogott, János felment a fedélzetre és védett helyet keresett, hogy onnan visszanézzen a sok tornyával tovatűnő Bécsre, apja legnagyobb hódítására, a Habsburgoktól elragadott gyönyörű városra, amely most már a Hunyadiak országáé marad minden időkön. Ott várt a fedélzeten, míg Bécs a látóhatáron teljesen el nem tűnt. Akkor még lenézett a korlát mellől az agyagszínű hullámokra, amelyeket vigasztalanul vert az eső.

- Megyünk haza, öreg Duna, - gondolta magában érzelmesen, - légy büszke, hogy két királyt viszel. Egy holtat s egy leendőt.

Aztán átázva ment le a néptelen fedélzetről a fülkéjébe. Az országnagyok hangosan vitáztak valami adóztatási kérdésen a társalgóteremben. Neki most nem volt kedve közéjük elegyedni. Egyedül akart maradni gondolataival. De alig heveredett le, már jelentették neki, hogy az országtanács ülést tart. Kedvetlenül ment az urak közé és unatkozva hallgatta a birtokperek, a városi kiváltságok, az adóztatási nehézségek sivár litániáját. Még az sem szolgált örömére, hogy Beatrix ezúttal kimentette magát, fejfájására hivatkozva, s ő az országtanács egyetlen vezetőjének érezhette magát, ízelítőt kapván a királyi szuverenitásból. Ez az öröm két perc alatt elmúlt, s csak az unalmas kötelesség maradt belőle.

Harmadnap megállt a két hajó Pozsonyban, hogy rövid pihenőt tartson. János azt tervezgette volt magában, hogy kiszáll és sétálgat a birtokaihoz tartozó várban, ismeretlenül megszólít egy-két járókelőt és kifaggatja őket bajaikról, a holt királyról, a következő országgyűlésről. Aztán leleplezi magát. Talán vállukra emelik, ha kilétét megtudják, és ezrekre verődő tömeg kíséri majd vissza ujjongó ünnepléssel a kikötőbe. De mikor horgonyt vetettek, megint zuhogott az eső. Nem lehetett kiszállni. Ment vissza folytatni munkáját: leveleket diktált minden vára kapitányainak és egyéb fontos híveinek, hogy a leveleket már a második pihenő állomáson, Komáromban, kiadja az odarendelt futároknak és országszerte szétküldözze.

Ahogy Pozsonyt elhagyták, összeült a hajó gyomrában az országtanács. János nem figyelt a csip-csup ügyekre, az elébe tett papírlapon híveinek jegyzékét írogatta s különböző jeleket rakott melléjük. De egyszerre felfigyelt arra, hogy mellette Beatrix megszólal:

- Helyes, - mondta, - tehát a meghívó levelet május tizenhetedikére adom ki.

Valami okmányt toltak elébe. János kíváncsian odanézett.

- Mi ez, ha megkérdezhetem?

- Meghívólevél az országgyűlésre.

János megütődve nézett először az okmányra, aztán a királynéra.

- És ezt te adod ki, királyné?

Majd körülpillantott az urakon.

- Őfelsége adja ki? És én nem vagyok sehol?

Beatrix egyszerre olyan vörös lett felindulásában, mint a főtt rák. Az urak közül egyszerre három is megszólalt. És Beatrix is szólni akart, szenvedélyes remegéssel kereste a szavakat. Filipecz kancellár azonban intett neki, hogy ne szóljon.

- Várjál csak, királyné. Hallgassatok, urak. Fel kell világosítanom herceg urunkat. Mondd meg nekem, herceg úr, hogy mit tartanál helyesnek?

- Természetesen azt tartanám helyesnek, ha az országgyűlést én hívnám össze. Mondjuk: én, meg a királyné.

Beatrix remegve fészkelődött és mindenképpen szólni akart, de a szavakat még mindig nem találta.

- Kérlek, felséges királyné, - emelte fel Filipecz a hangját, - most hagyj engem beszélni. Mondd meg, herceg uram, hogy milyen minőségben óhajtanád összehívni a magyar országgyűlést.

- Nem értelek, püspök, micsoda kérdés ez? Mint trónörökös. Vagy talán nem vagyok trónörökös?

- Mindnyájunk tudomása szerint az vagy. Mindnyájan tudjuk, csak a magyar közjog nem tudja. Olyan törvény, amely téged trónörökösnek ismerne, hivatalosan nincsen. Mi tehát bármennyire szeretünk és tisztelünk téged, nem nevezhetünk hivatalosan trónörökösnek. Hiszen ha annak neveznénk, fölösleges lenne összehívni a királyválasztó országgyűlést. Közjogi rangja itt csak a királynénak van, következésképpen nem magas személyed ellen irányuló állásfoglalás, hanem törvényes kötelesség, hogy a rendeket ő hívja össze.

- De már bocsánatot kérek, apám fia vagyok, vagy nem?

- Urak, hagyjatok engem beszélni. Természetesen felséges atyádnak fia vagy, de ebből trónörökös voltod nem következik. Következnék akkor, ha felséges atyádat meg nem akadályozta volna szomorú halála amaz általunk is ismert szándékában, hogy téged még életében megválasztasson utódának. De miután ezt már nem hajthatta végre, az ország még nem nyilatkozott affelől, hogy utódának kit tekint. Az ország szabadon választja királyát, ezt bölcsen tudod, herceg uram. Tudnod kell, hiszen felséges atyád ezt szabatosan megmagyarázta neked, nem egyszer jelenlétemben.

- Igen, ezt tudom.

- Akkor nyilvánvalónak kell látnod, hogy nekünk nincs jogunk az országgyűlés akarata elé vágni. Az országgyűlés, hogy példát mondjak, úgy gondolhatja, hogy most érvénybe lépett az ezernégyszázhatvankettes szerződés, amely I. Mátyás halála esetére, ha ő törvényes fiörökös nélkül hal meg, a magyar trónt a Habsburg-háznak biztosítja. Vagy például azt is gondolhatja, hogy a trónt Zsigmond királyunknak egyenes ágon dédunokáját, Ulászló cseh királyt illeti.

- Úgy van, - kiáltott hevesen Beatrix.

- Felséges királyné, kértelek már, hogy engem hagyj beszélni. Herceg uram, láthatod tehát, hogy kívánságodra törvény szerint mód nincsen. Mi csak országtanács vagyunk és nem országgyűlés, mi itt nem választhatunk trónörököst. Ne ránk vess, hanem a sorsra, amely atyádat elszólította, mielőtt dolgodat szándéka szerint rendezhette volna. A mi ragaszkodásunkról éppen úgy meg lehetsz győződve, mint a felséges királyné jóságos indulatáról. Remélem, meggyőztelek.

János nem felelt. A kancellár várt pár pillanatot, aztán nyugodtan folytatta:

- Ez tehát rendben volna. Következnek a bányavárosok...

Beatrix arcáról elmúlt a pirosság. Sőt annyira megnyugodott hirtelen indulatú természete, hogy már jóindulatú hangon súgta Jánosnak:

- Lásd be, kedves fiam. Ebbe bele kell nyugodnod. Mi nem vagyunk ellenségeid, csak a törvényt tiszteljük.

Ő erre sem felelt. Az érveléssel nem tudott vitába szállani. Legfeljebb azt kérhette volna számon, hogy az ilyesmit miért nem közlik és beszélik meg vele már jó eleve. De akkor kitette volna magát annak a válasznak, hogy ilyen főbenjáró dolgok ismeretét mindenki feltételezheti a leendő királyról. És különösen visszavonulásra késztette életének nagy sebe, amelynek fájó pontjára most a kancellár tette rá az ujját: törvénytelen származása. Ennek gondolatát mindig kerülni igyekezett még önmagában is. Ha mégis gondolnia kellett rá, más országok példáival igyekezett fájdalmas szégyenérzetét cáfolni. Hiszen Beatrix apja, a nápolyi király, törvénytelen ágyból született. Péter portugál királyt törvénytelen fia, János, követte a trónon, az ő törvénytelen fia, Alfonz, a Braganza-házat alapította. Sforza Francesco, a milánói uralkodó, úgy tudott trónján maradni, hogy az utolsó Visconti törvénytelen leányát vette el, Ferrarában, Urbinóban csupa törvénytelen sarj uralkodott. De maga is tudta, hogy önmagát ilyen érvekkel meg nem győzheti. A magyarok szigorúan ítélték meg a származás törvényességét, a fattyút lenézték. Hogy Hunyadi János a Zsigmond törvénytelen fia volt, azt Mátyás csak szigorúan bizalmasan mondta el még neki is, és egyáltalában nem igyekezett dicsőség gyanánt dobra verni, mint akármelyik délszaki előkelő úr tette volna.

János hallgatott tehát élete fájdalmas sebével. Hogy a királyválasztó országgyűlést Beatrix fogja összehívni, abba mindjárt bele is törődött. Akárki hívja össze, mondta magában dacosan, a fontos csak egy: kit tesz királlyá ez az országgyűlés. A király pedig ő lesz. Az ülés további folyása nem volt számára érdekes. Inkább kimélázott az ablakon, a partok bólongató fűzfáknak oly magyar látványát nézte és szíve eltelt a szeretett ország otthonos képének meghatottságával.

Komáromban ismét megállottak pihenni a hajók. A kikötőben nemcsak az ő futárai vártak, hanem a hivatalos királyi futárok is. Ő maga alig készült el a hajón leveleinek egy részével, a többit Budára kellett halasztania. Bezzeg sokkal erőteljesebben dolgozott a királyi kancellária. Az országgyűlés előkészítő iratai mind megvoltak, hatalmas paksamétában vitték partra a kancellisták Beatrix országgyűlési meghívóit, valamennyin a Beatrix aláírása, és kelet gyanánt: Komárom, április tizenhetedike. Jánost már hidegen hagyta a dolog.

Itt soká állottak, mert az egyik hajó megsérült, azt javítani kellett. János kiment a partra. Sárkány Jakabot vette maga mellé és bement a városba. A várkapitányt, Borszvai Pétert kereste volna, de az éppen nem volt Komáromban. Tétlen sétának adta tehát magát. Kíváncsian nézegette az épületeket, a járókelőket. De amit annyira szeretett volna, a néppel érintkezése nem akadt. Az utca népe megsüvegelte a gyászruhás idegent, mindenki ráismert benne nem ugyan a személyre, de az udvari emberre. A város népe között pillanat alatt szétszaladt a hír, hogy Mátyás holttestét és gyászoló udvarnépét hozta a két hajó, róla mindjárt meglátták, hogy az udvarnép közül való. Habozva tekintgetett erre-arra, nagy kedve lett volna valakit megszólítani. De csak válogatott a szemközt jövőkben bizonyos lámpalázas zavarral. Míg aztán az egész séta úgy telt el, hogy nem beszélt senkivel, csak a mellette lépkedő Sárkány Jakabbal. Mikor visszafelé sétáltak s megint ott voltak a kikötőben, sokaságot találtak ott. A komáromiak a partra gyülekeztek, hogy a hajókat megbámulják. Testőrök vízszintesen tartott alabárdokkal tartották vissza a tömeget, s utat tartottak fenn az emberek szorongó sűrűje között, hogy avatottak számára a kényelmes közlekedést biztosítsák. Ott

haladt végig ő is, részint vágyakozva a nép riadó tüntetésére, részint rettegve attól, hogy éppen sántaságáról fogják felismerni. De nem ismerték fel. A tömeg néma maradt.

Az egész hajóút a pihenők hosszúsága és a Duna szeszélyes medre miatt egy álló hétig tartott. Így is számították ki előre: húsvétra akartak érkezni Budára. Utolsó éjszaka János nem tudott aludni. Magára kapott valamit, hogy a csípős tavaszi éjszakán meg ne fázzék és felment a fedélzetre. Odatámaszkodott a jobboldali korláthoz és nézte az éjszakát. Borus idő volt, de már pitymallott, olykor tisztán lehetett hallani valamelyik part felől az ébredő kakasokat. A csillagok nem látszottak sehol. Messze előtte haladt az első hajó fekete, alig kivehető tömege a párás vizen. Két oldalt is feketén rajzolódtak a partok vonalai az ólomszürke égre. Egyszer csak meglátott maga mellett valakit. Darányi kanonok volt az.

- Te vagy?

- Én, herceg uram. Felserkentem neszedre. Én sem alhatom, utánad jövék.

Sokáig szótlanul álltak így egymás mellett. Egyszer csak Darányi szótlanul oldalt mutatott kinyujtott karjával.

- Mi az?

- Visegrád.

A fekete, erdős hegyoldalban, s hajnal fellegesen, foltokban szálló köde között felrémlett előttük a visegrádi vár pompás építménye.

- Tudod-e, uram, mi van ott?

- Mi vajjon?

- A szent Korona.

János megrezzent. Erre nem gondolt eddig. A hajó lassan, símán úszott a Dunán, s ő felbámult a várra. Nagy Lajosra gondolt és Zsigmondra. És arra a történetre, amelyet sokszor elmondtak neki: hogyan rabolta el Erzsébet királyasszony, Zsigmond leánya, a koronát, udvarhölgye, Kottaner Ilona segítségével, hogy rövidesen születendő gyermekét, ha fiú lesz, megkoronáztassa; hogyan varrták vánkosba a szent tárgyat, hogyan menekült a királyné a zsákmánnyal szánon. Ennek az asszonynak unokája Ulászló, a cseh király, aki tehát neki vérség szerint második unokatestvére, s aki most szintén kezét nyujtja a korona után.

- S tudod-e, uram, ki van ott?

- Kit gondolsz?

- Váradit, a kalocsai érseket, a volt főkancellárt, a foglyot. Kit atyád őfelsége záratott ide, mert illetlen szóval kikélnie Beatrix királyné ellen nem restellt. Tán mikoron így úszunk itten a várnak alatta, börtön ablakából ippeg néz minket, nem alván ő sem.

- Váradi, az ám, - mondta János, - jól emlékszek.

S ahogy lassan távolodott a visegrádi vár, mélyen elgondolkozva nézett vissza. Maga elé idézte az egész régmult történetet. Ő még tizenkét éves volt akkor. Váradi Pétert nagyon szerette, az nyájas volt hozzá és tüntetően kedveskedett neki. Beatrixnak annál nagyobb ellensége volt. S egyszer súlyos szóváltása támadt a királlyal. Hogy mit mondott, arról az udvarnál nem igen tudtak semmit, de csak Beatrixról lehetett szó. Mátyás azonnal elfogatta és Árva várába börtönöztette. Jóval később aztán megint botrány volt körülötte. Elfogták egy levelét, amelyet a börtönből akart kicsempészni s amelyben a pápával közölni akarta, hogy Beatrixot egyszer szökésen kapták: Ulászlóhoz igyekezett, akinek különben kedvese is volt Olmütz városában. Tavaly a pápai nuncius, vagy mások kérésére a király belement, hogy

Árva várából a kényelmesebb visegrádi börtönbe hozzák át a foglyot. Most már hat esztendeje ül börtönben, mert Beatrixról megmondta az igazat.

- Kegyes gráciádval mondanék valamit, uram, - szólt hosszú szünet után alázatosan a kanonok.

- Mondjad no.

- Eriszd ki Péter kancellárt.

- Gondolod?

- Igaz dolog vóna, uram.

- Talán igasságod vagyon. De könnyű ez dolog nem lészen. Királyné miatt.

- Mit tehet, mikoron már király vagy? Ki illy híved lenne, főpapok közt van-i?

- Ejszen igazat szólsz, Jakab. Megválik. Furcsa ez, te. Mük visszanézünk innen börtönire. Ki miatt bécsukódott, hajó méhiben odalent alszik édesdeden. Ki becsukta, amaz hajón alszik, örökre immár.

Nem szóltak többet, mélyen hallgattak. Visegrád lassan eltűnt tekintetük elől. Aztán János egyszerre megborzongott. Túlhűvös lett neki a tavaszi hajnal. Szorosabbra vonta köpenyét.

- Menjünk, Jakab. Tróbálok alunnom.

Keddi napon érkeztek Budára. Óriás tömeg várta őket a vár alatt. A papok, szerzetesek, apácák beláthatatlan sokasága gyertyákkal. Küldöttségek, hatóságok, katonaság, valamennyi harang zúgása. De otthonába már nem tért meg többé a király, holtan sem. Koporsóját a hajón hagyták, hogy onnan vigyék majd Székesfehérvárra. Az udvar azonban kiszállott. A gyászos pompájú menet megindult a vár felé. Az utat két oldalról sűrű, néma tömeg szegélyezte. János Beatrix társaságában haladt, udvari hintóban. Kinézett, hogy lássa, hogyan fogadják. De egyetlen éljen el nem hangzott. A sokaság Beatrixot is látta, a népszerűtlen királyasszonyt.

A várkapu előtt megdobbant János szíve. Hátha igaz az ellene irányuló cselszövények dajkameséje? Hátha a várkapitány, Ráskai Balázs, nem adja át neki a vár kulcsait? Képtelen gondolat, de az ijesztgető óvatosak mégis tudnak valamit, amit ő nem tud? S a képtelenség egyszerre ijesztő valósággá válik? Keze remegett, mikor megfogta a hintóajtó kilincsét, hogy kilépjen. Ott állt Ráskai Balázs katonai díszben, talpig vértesen. Mellette a régi, ismert fegyvernök, kezében bíborpárna, s azon a kulcs. Trombiták harsogtak. Ráskai tisztelgett. Beatrix kissé hátul maradt. János és Ráskai elmondták a vár-átadási szertartás rövid mondatait. Újabb trombitaszó. A csapóhíd dübörögve, nyikorogva ereszkedett lefelé. János lüktető izgalommal, a boldogságtól nedves szemmel indult neki a hídnak. De eszébe jutott Beatrix. Hátrafordult és udvariasan maga elé tessékelte. Beatrix nyájasan bólintott, elindult. Udvarhölgyei elmaradtak tőle. Köztük a Frangepán-leány. János megérezte magán a nagy fekete szemek pillantását s meglepetve gondolta el: hogyan lehetséges, hogy a leányt az egyheti hajóúton egyszer sem látta? De a gondolat csak átszaladt a fején, most nem ért rá ezzel foglalkozni. Repeső lelke majd kiugrott belőle. Ráskai Balázs, a hűségesküt tett várkapitány, átadta neki a magyar királyok várát.

- Ugye, mégis győztem, - mondta magában, az egész világnak is, saját kétségeinek is.

Meg sem várta, míg személyes málháját behozzák régi lakosztályába, ahol az újév napjaiban járt utólszor. Csak a vértet rakta le, amelyet a hajón öltött magára. És máris sebbel-lobbal sietett a klastromba, hogy anyját megölelje. És meg is szidja, hogy nem válaszolt levelére. És egymás kezét fogva gyászolják meghitt szeretetökben mindkettejük nagy halottját. Csengőrántására főkötős arc kukkantott ki a tolóreteszes ablakon. Beengedték. Sietve akart indulni a megszokott folyosó irányába, de az apáca megállította.

- Várj itt, herceg úr. A fejedelemasszony szólni akar veled.

Nem szólt többet, eltűnt. János értelmetlenül várt. Mi ez? Anyja más klastromba költözött? Vagy itt maradt, de a klastrom fogadószobáját máshová helyezték közben? Vagy anyjának valami baja van? Csak nem beteg talán? Most már idegesen nyugtalankodni kezdett. Elhatározta, hogyha a fejedelemasszony soká késik, kiáltani fog valakiért. De a fejedelemasszony már jött is. Kutató arccal nézett rá, nem is köszöntötte.

- Mi az? Mi van az anyámmal?

- Jer utánam, uram, hozzá akarlak vezetni.

Elindult, János utána. A kápolnába mentek. Itt a fejedelemasszony az oldalfalakhoz vezette, amelyben frissen beillesztett márványtábla látszott. A táblán semmi felírás, teljesen jeltelen.

- Itt nyugszik anyád, uram. Tegnapelőtt temettük.

János irtózó szemmel nézte hol a táblát, hol a fejedelemasszonyt. Szólni akart, de torka mintha megbénult volna. Az öreg apáca elmondott mindent. Borbála nővér megkapta fia levelét, elolvasta és azonnal eszméletlenül rogyott össze. Ágyába vitték. Ott csak kis időre tért magához. De beszélni nem tudott, a szélhűdés ajkait is megbénította. Jelekkel, nehézkesen tudta csak társnőivel megértetni, hogy jeltelen sírba temessék. Kérdezték tőle, hogy mit írjanak a hercegnek. Erre azt felelte, hogy nem szabad írni Bécsbe semmit, a herceget most ne zavarják. Még mondott néhány alig érthető szót, aztán megint elvesztette eszméletét. Pár óra múlva már nem dobogott a szíve.

- Mi volt az utolsó szava? - kérdezte rekedten és holtsápadtan János.

- Azt az egyet értettük, mert azt elég tisztán mondta. Így szólott németül: „Matthias... mein Leben.” És ekkor vesztette el eszméletét megint.

János némán nézte az üres márványtáblát jó darabig. Aztán sírva törtek elé a szavak belőle:

- Nem én voltam utolsó gondolata, hanem ő... Őt jobban szerette... Mindig ő!... Mindig csak ő!

Ekkor már ott zokogott az öreg apáca vállán.

III.

A királyt olyan pompával temették el Székesfehérvárott, amely méltó volt rangjához és életéhez. Hosszú és fárasztó szertartással. János a pápai nuncius jobbján lépdegélt a menetben. Alig is tudta, mi történik körülötte. Gondolatai anyja körül kalandoztak apja koporsója mögött. Újra és újra megcsodálta a különös asszonyt, akire olykor olyan pillantással nézett vissza, mintha idegent szemlélne. Ez az asszony egyetlen érzésért küldetett a földre: hogy Mátyást szeresse. Szerelme tökéletes volt, minden földi mértéket túlhaladó. Élete igazában akkor kezdődött, mikor a magyar királyt legelőször meglátta. S mikor a király meghalt, olyan természetesen lobbant el az ő élete is, mint a mécskanócé, amelynek nincs több olaja. A teljesen árván maradt királyfi embertelenül szenvedett és fájdalmát nem oszthatta meg senkivel. Anyjáról az udvarnál sohasem beszéltek, évek során valami hallgatólagos megállapodás alakult ki a trón környezetében. A kolostorba vonult Borbálát, a fátyolt öltött királyi szeretőt emlegetni annyi lett volna, mint a szót a herceg törvénytelen származására terelni. Most is nyilván mindenki tudta a fehérvári székesegyházban, hogy János anyja meghalt. De senki neki említést erről nem tett. „Szegény János”, - hallotta olykor háta mögött suttogni, s ilyenkor szívét hálás fájdalom lepte el. Aki azonban kezét megfogta volna, hogy vigasztalja, olyan nem akadt. És ő a nagy szertartás alatt arra gondolt magában, hogy nincs kegyetlenebb világ, mint egy fejedelmi udvar; nincs szívtelenebb sors, mint egy trón osztályosának lenni.

A nagy temetés véget ért. Az udvar visszatért Székesfehérvárról Budára. Nem volt nagyobb vágya, mint hogy magára maradhasson és pihentesse lelkét, amely ekkora megpróbáltatásokat már nem tudott elviselni. De mintha csak szándékosan akarták volna kínozni, Bakacs kancellár és Dóczi kincstartó rögtön a temetés után felkeresték és közölték vele, hogy a dolgok vezetésében tevékenyebb részt kell vennie, rengeteg a munka és a felelősség, ők nem bírják egyedül. János még lesujtott tehetetlenségében is felcsillant erre, a két főpap szavaiban az ijesztgető mendemondák cáfolatát látta. Nagy erőfeszítéssel munkára kényszerítette magát. Késznek nyilatkozott dolgozni, bármit kívánnak tőle. A számadások, az udvartartás, a palota belső ügyeinek felelősségét hárították rá. S ez már első nap teméntelen tennivalót hozott neki, főként hitelezőkkel való alkudozásokat. A királyi kincstár rengeteg aranytárgyat, ezüsttárgyat, drágakövet, ékességet tudott felmutatni, de készpénzt úgyszólván semmit, Mátyás mint Európa legtékozlóbb fejedelme halt meg, s e pazar híren kívül üres pénztárt hagyott hátra fiának. Firenzei kereskedők nem kevesebb, mint huszonhatezer aranyat követeltek tőle drága szövetekért. Ezeket már Bécsben hozzáküldte Beatrix, de ő nem tudott fizetni. A kalmárok szívósan nyaggatták tovább a rengeteg pénzért. De ez csak egyetlen tétel volt a sok egyéb gond között. Előszobájában nem fértek az emberek, jócskán szorult belőlük álldogáló a folyosóra is. Volt ott könyvtári másoló és miniátor, királyi kancellista, kincstartósági tisztviselő, porkoláb, a várőrség zsoldjáért sopánkodó udvarbíró, udvarnoki kapitány, apród úrfi, konyhai diszpenzátor, rutén testőr, fegyvertáros, udvari lovász, pince-sáfár, solymász, szíjgyártó és egyéb királyi pénzen élő udvari emberek végeláthatatlan serege. És mind csak egyet kért: pénzt. János a kincstárnokhoz küldte őket, az visszaküldte őket. És már számot vetett azzal a gyanúval is, hogy Dócziék ilyen felette ravasz módon akarják őt népszerűtlenné tenni az udvarnép előtt. De a gyanút ijedten elvetette, mert ha hisz neki, akkor utána is kell járnia, ami nyomorult lelkiállapotában gyötrelmes fáradozással és felelősséggel sujtotta volna.

És mégis hiába szerette volna a nagyobb felelősség most annyira kínzó tereit csökkenteni, helyzete egyszerre odafordult, hogy gondjai százszorosak lettek. Már az első naptól kezdve özönlöttek hozzá hívei, akiket levelekkel hívott magához, meg sem gondolva, mi fog ebből következni. Ő puszta seregszemlére gondolt csupán, amelynek látása a helyzet szilárdságának örömét adja neki. De ezek nem elégedtek meg azzal, hogy jelenlétök megörvendeztesse a

királyfit, hanem szélesen terjengősen politizálni kezdtek és elvárták, hogy megbeszéléseikben a leendő király mennél buzgóbban részt vegyen. Az elsők között jött a két prépost, Móré Fülöp és Móré János. Jött a kőszegi várnagy, Batthyány Boldizsár. A két Czobor, Imre és Márton. Czeczei Kis Máté, a liptai főispán. Az Enyingi Törökök, Ambrus és Imre. Folyton sarkában volt a budai várnagy, Ráskai Balázs. De a legfontosabb volt az érkezettek között Mátyás nevezetes hadvezére, Székely Jakab, másodízű unokatestvére, a sebhelyekkel teli medvehangú katona, akinek vaskos léptei alatt még a pádimentom is nagyobbat reccsent. Ezek külön-külön is, együtt is, folyton a herceggel akartak tárgyalni, félretolták a kihallgatásra várakozó várnépet, mindegyik öt percre jelentkezett, hogy röviden valami fontosat közöljön és félóráig maradt.

Végnélküli vitáik elviselhetetlenek lettek volna, ha állandóan a biztonság örömét nem nyujtják a gyötrött fiatalembernek. Mert egyrészt valamennyien megújították hűségesküjöket, némelyik nem is palástolva mélységes megindultságát, részint mikor számba vették pártjuk erejét, zabolátlan bizodalmuk nem ismert határokat. Főként az ország negyven fontos váráról beszéltek, s a messzi vidékekről érkezettek tanuságtétele szerint ezeknek szénája tökéletesen rendben volt. A solymosi és lippai várban Haraszti Ferenc parancsolt, Tatán Csicseri Orosz Mihály, Komáromban Borszvai Péter, mind a hárman fontos vidékek katonai kulcsait tartván kezökben. A szlavón várak hálózata felett Bajnai Both András volt az úr, messzi Sziléziában Tomori István, a troppaui kapitány. Egytől-egyig János felesküdött és kétségtelen hűségű emberei. Az is kétségtelennek látszott, hogy a köznemesség szilárdan helyt áll a belőle származott Corvin-vér mellett. Síma és nyugodt volt a jövő képe, Milánóból megjött Lodovico herceg levele, amely melegen üdvözölte a leendő királyt, Bianca hercegnő férjét. Közben az érkező hívek száma szünet nélkül szaporodott. Úgy szólván nem mult el egyetlen óra, hogy új nemes úr jelentkezését ne ujságolta volna a királyfi személyes kancelláriája.

A jelentkezők között legérdekesebb volt az, aki nem személyesen jött, hanem levelet írt, mert személyesen börtönéből nem jöhetett: Váradi Péter, a fogoly kalocsai érsek. Hosszú levélben fordult a királyfihoz, régi kedvencéhez. Esdekelve kérte vissza szabadságát, joggal hivatkozva arra a rendületlen hűségre, amellyel - Beatrix ármányaival szembeszállva - a királyfi iránt már ennek gyermekéveiben viseltetett. „Önmagaddal teszel jót, ha fogságomból kiszabadítasz”, - írta a levélben. És figyelmeztette, hogy óvakodjék a kétszínű, hamis tanácsadóktól, akik kétféleképpen beszélnek. A megszólítás ez volt: „A magyarok és csehek hercegéhez, az atyai trón örököséhez”.

Jánost ez a levél rendkívül felizgatta. Már a megszólítástól boldog szívdobogást kapott, balzsam volt ez sajgó lelkére. Ime, ez a főpap, az ország hosszú időn át volt főkancellárja és királyi személynöke. Európában kétségkívül legeszesebb államférfi, nem hasogatja kicsinyesen a szőrszálat, hanem trónörökösnek nevezi őt. Ez a hű magyar nem okoskodik, nem vitatkozik, hanem imádott urát urának ismeri. János azonnal elhatározta, hogy kiereszti Pál érseket.

- Ládd-i, Jakab, - mondta Darányinak, - szokás-mondás, hogy az hála nem alkalmatos királyoknak. Imé megmutatándom én: máskint vagyon ez. Lovagi hála lészen sarkalata én országlásomnak.

- Érseköt kieriszted? - ujjongott Darányi.

- Azt ki.

Nemesnek, gavallérnak érezte magát, s ez annyira meghatotta, hogy könnyezni szeretett volna. Híveinek nyomban megmutatta a nevezetes levelet. Azok nagyobbrészt zajosan az érsek mellett foglaltuk állást, lévén törzsökös baloldali magyarok, akiknek szinte többet jelentett, hogy Beatrix ellensége mellett tüntetnek, semmint leendő királyuk híve mellett. Akadtak

hangok ellene is, mint például Ráskai Balázsé, de ennek okát nyilván valami régi személyes udvari ellentétben kellett keresni, semmint a politikában. És a túlnyomó többség tüzesen helyeselte az érsek kibocsátását. János azonnal az országtanács elé vitte a dolgot, elkészülve arra, hogy Beatrix szenvedélyesen tiltakozni fog. Félt is a királyné indulatától, de most már nem vonulhatott vissza az üggyel. Híveit, akiket ő lovalt fel, most már nem tudta volna lecsendesíteni.

A tanácsban János bejelentése csakugyan vihart keltett. Sokkal nagyobbat, mint előre képzelte volna. Mikor halkan, akadozva előadta, hogy a fogoly érseket szabadon óhajtaná bocsáttatni, Beatrix felsikoltott. Pulykavörös lett, teljes erejéből az asztalra csapott és magán kívül kiabálni kezdett:

- Ez az ember megőrült! Legnagyobb ellenségemnek akar megkegyelmezni! Amíg élek, ebből nem lesz semmi. Nem kegyelmezek, inkább meghalok!

Filipecz kancellár azonban megőrizte nyugalmát. Úgy ahogy lecsendesítette a tomboló királynét és átvette a szót.

- Amit óhajtasz, herceg, az képtelenség. A király meghalt, de akarata még él. Majd az új király kegyelmet adhat, ha akar.

Bakacs Tamás megvető arckifejezéssel rázta a fejét:

- Soha. Amíg én itt ülök, ebből nem lesz semmi.

És Dóczi Orbán, a kincstárnok, egyszerűen a levegőbe legyintett:

- Azt indítványozom, hogy ezt a képtelen gondolatot ne is tárgyaljuk.

János megrettent ekkora ellenállás láttán. Erre nem számított. Sápadtan mentegetni kezdte magát.

- Urak, én lovag vagyok. Péter érsektől soha mást, mint odaadó hűséget, jóságot és ragaszkodást nem tapasztaltam. Régi sebeket nem szeretnék felszaggatni, de azokban a szomorú években, mikor a királyné őfelsége még nem mutatott ilyen megbecsülhetetlen szeretetet irántam, mint most, Péter érsek testtel-lélekkel védte az én gyermeki sorsomat. Ha én most az ő sorsát ide nem hoztam volna, hitvány hálátlan lennék. Ezt ne kívánjátok tőlem, annál kevésbé, mert...

Nem folytathatta, Beatrix megint kitört, mint a fúria. Hangja élesen rikácsolóvá lett, szitkozódott, dühöngött, haragjában sírva fakadt, s mint mindig, mikor szenvedélye elragadta, a latinból átcsapott az olaszba, hogy még ömlőbben, még teljesebben átkozódhassék. Végül felpattant és ezt kiáltotta János felé fordulva:

- Akármit határoztok, az nélkülem érvénytelen. Pukkadjatok meg.

Megfordult és viharosan kirohant. Az ajtó csak úgy durrant, amint becsapta maga után. Dóczi ingerülten szólt Jánosra:

- Herceg úr, nagy meggondolatlanságot tettél. Helyzetedben óvnod kellene a királyné jóindulatát. Most felbőszítetted. Ezt az érsek nem éri meg.

- De nem ám! - szólt zordul Bakacs, - útálatos ember.

János érezte, hogy most nem hallgathat. De legalább kérlelőre fogta a hangot.

- Ne beszélj így a távollévőről, Tamás püspök, nem védheti magát. És nem is lehet útálatos ember az, akivel atyám annyi esztendeig együtt tudott dolgozni. Hiszen atyám az érsekséget el sem vette tőle. Rangját meghagyta. Csak attól tartott, hogy fecsegni fog. A királyné nincs itt,

megmondhatjuk: mindnyájan jól tudjuk, mi az, amit elfecseghetett volna. A királyné hűtlen szökési tervét Ulászlóhoz...

Filipecz merev arccal szólt közbe, püspökgyűrűs kezét felemelve:

- Ne beszélj így a távollévőről, herceg úr, nem védheti magát.

János elpirult és elnémult. Hölgy iránt való lovagiatlansággal vádolták. De lenyelte, mert papi ember ült vele szemközt és az országnak most első méltósága. Csak ennyit mondott a kancellárra tekintve, fájdalmasan:

- Nem vagy felesküdött hívem, Filipecz?

- Az vagyok. És érdekedben beszélek. Hagyjuk ezt a Váradi-ügyet, hidd el, halvaszületett gondolat. Térjünk át komolyabb dolgokra.

Bakacs Tamás nem is várta meg János válaszát. Már darálni kezdte a tárgysor következő pontját. Az érsek dolgáról többet nem beszéltek. De mikor az ülésnek vége lett, termeiben már ott vártak fontosabb hívei. Az eredményt akarták tudni: János tehetetlenül, vállvonogatva beszámolt nekik, a maga meghunyászkodó szerepét kissé szépítve. Az urak zajosan háborogni kezdtek. Egyszerre kiabáltak valamennyien, s ő sem tudott rendet teremteni köztük. Mikor aztán kikiabálták első felháborodásukat, nyugodtabban tanácskoztak. Voltak, akik úgy vélték, hogy az érseket egyszerűen ki kell ereszteni, hiszen a visegrádi vár hatalmokban van. Akkor aztán lássuk, hogy mi lesz. Viszont voltak, akik mérsékletet ajánlottak. Szerintök az ügyet újra és újra az országtanács elé kellett vinni és a három főpapot megtörni. De akadt egy hang, amely ügyes ötlettel szolgált: beszélni kell a nunciussal. A pápa már rég szorgalmazza az érsek kiszabadítását, lépjen most közbe teljes tekintélyével.

Ez a gondolat mindenkinek tetszett. A zűrzavaros kiáltozást az egyetértés öröme váltotta fel. S a tanácskozáshoz érdekes új ember csatlakozott: maga, az érsek fivére, Váradi Máté, akit közönségesen csak Érsek Mátének neveztek országszerte. Ő élőszóval is megismételte az érsek esdeklését, aztán izgalmas hírt jelentett be: magával hozta Visegrádról a szent koronát. Ujjongó izgalom támadt erre. Mind felugráltak, maga János is. Úgy, ahogy voltak, lesiettek a várudvarra, két lépcsőfokot is ugrálva egyszerre. Kardjaik nagy zenebonával csörögtek a márványfokokon. Az udvaron ott állott Érsek Máté málhája, jókora fegyveres csapat vette körül.

- Kivesszük, megnézzük! - kiáltotta valaki, s a többi mohón utána zsivajgott.

De János fejét rázta. Nem szabad hozzányúlni.

Ott a ládán pecsétek, azoknak közvetlenül kell megvárniok a koronázást. Ő maga már látta a koronát, apja mutatta meg neki valaha a kincstárban, a koronaőrök jelenlétében kinyittatta a ládát. A málhát tehát most kibontották, s a vasládát János a kincstárba vitette. Testőrök fedezték a szent tárgy menetét, János személyesen kísérte. Megérkezett sötétzöld reverendájában Dóczi Orbán is, akiért küldtek közben, vele két kincstári ember és fáklyás szolgált. Hozta a kulcsokat. Néma volt és komor. János embereinek jelenléte ellen kurtán és nyersen óvást emelt. Azok máskülönben lázadoztak és veszekedtek volna az örök főpapi túlkapás ellen, de most a vasláda mélyén rejlő csodálatos tárgy valóságos babonás áhítattal töltötte el őket. Szótlanul elmaradoztak. János és Dóczi kinyitották a kincstár bonyolult lakatjait, a legények meggyujtották a fáklyákat. Bementek a híres kincstárba. János gyönyörködve pillantott körül az ékköves aranykelyhek, ezüstrudak, drágaköveket tartalmazó ládák hallatlan gazdagságán. Mind az övé volt ez már, az ország leggazdagabb emberének tarthatta magát.

- Ide! Szólt kurtán Dóczi a fegyvereseknek, egy sarokra mutatva.

János megrezzent. Úgy érezte, hogy neki kellett volna rendelkeznie, de elkésett vele. S mint mindig, most is azzal a gondolattal nyugtatta meg magát, hogy a koronázás után minden másként lesz. A vasládát elhelyezték, a kincstár lakatait lezárták. A kincstáros püspök minden jel szerint harapós kedvében volt. Kurtán köszöntötte a királyfit és ment tovább dolgára.

A királyfi pedig még aznap beszélt a nunciussal, Angelus ortei püspökkel. Az olasz főpap kitörő örömmel fogadta a királyfi hajlandóságát. Hosszasan meghányták-vetették a dolgot. A pápai követ is úgy vélekedett, hogy az országtanácsnak nem szabad békét hagyni. Ki kell fárasztani szívós, de gyors munkával Beatrixot is, a főpapokat is.

- De mennyiben számíthatok segítségedre, eminenciás úr?

A főpap arcán finom és ravasz mosoly jelent meg.

- Megmondom, herceg úr. Én óvakodnám attól, hogy egyházi átokkal fenyegessem meg a magyar országtanácsot, mert erre a szentatyától felhatalmazásom nincsen. Idő híján ezt Rómából nem is kérhetem. De ha a jó ügy érdekében nem riadsz vissza a kegyes hazugságtól és azt állítod, hogy megfenyegettelek, akkor... nem foglak megcáfolni. Csak arra kérlek, hogy ezt a fegyvert csupán a legvégső esetben alkalmazd. Ha okvetlen szükség van rá.

- Attól tartok, - felelte János, - hogy hamarosan okvetlen szükség lesz rá.

S a következő országtanácsi ülésen megint előhozta a dolgot. Ahogy a Váradi érsek nevét kiejtette, Beatrix összecsapta a kezét.

- Ezt én nem értem, János herceg. Hát még nem értetted meg, hogy ez ki van zárva?

Most nem tombolt és nem átkozódott. Olyan benyomást tett, mint akinek minderre nincs szüksége, mert valamilyen okból biztos a dolgában. János úgyszólván esdeklően fordult feléje.

- Királyné, hidd el nekem, hogy nem tehetek másként. Még ha megfeledkezném is arról a háláról, amellyel az érseknek egész életemen át tartozom, ami már magában véve lehetetlen, akkor sem tudnék ellenállni várkapitányaimnak és a nemes uraknak. A helyzet az, hogy az egész ország követeli az érsek szabadságát. Igérem, hogy Péter meg fog téged alázatosan követni. Bocsáss meg neki.

Beatrix álmélkodó arcot vágott.

- Én? Már rég megbocsátottam. Ha nem tudnád, a boldogult király az én unszolásomra adta vissza Péter öccsének, Érsek Mátének, elkobzott birtokait. Ha nem hiszed, kérdezd meg a jelenlévő urakat, ők tudják.

- Elhiszem, királyné, - felelt ő udvariasan, - neked tanuk nem kellenek. De ha megbocsátottál neki, miért ellenzed szabadulását?

- Az ország érdekében. Az ügyek élén most hálistennek, nagyszerű emberek állanak, akik neked is csak javadat akarják. Mihelyt Váradi kiszabadul, azonnal elkezdődnek az udvari ármányok. Ő már ilyen ember. Nem, nem, csak maradjon ő Visegrádon. Hallom, kényelmesen megvan ott. Még rangján sem esik csorba, kalocsai érsek ma is, papokat az ő nevében szentelnek. Legyen boldog, hogy Mátyás meg nem ölette. Egyszóval tégy le esztelen szándékodról, kedves fiam. Ebből nem lesz semmi. Van még valami más tárgy, Filipecz kancellár?

János még egy gyenge hozzászólással próbálkozott:

- Jól van, hagyjuk. De a következő ülésen megint előhozom, azt megmondom előre.

Nem igen törődtek bejelentésével. Az ügy megint lekerült a napirendről. De csak az országtanács napirendjéről. Az udvarnál egyre többen és egyre hangosabban beszéltek róla. János hívei most már külön összejöveteleket tartottak, amelyeken főleg a Váradi Péter dolgát tárgyalták. A leghevesebb volt köztük Székely Jakab, a hadfi.

- Ezer lovasnak élén köll béhozni. Ha ez a beste morva Filipecz csak mukkan is, hajrá.

- Úgy a, - szólt egy fésűs hajú, varkocsos öreg köznemes, - de hun van az ezer ló?

- Jól mondod, - kiáltott Székely, - hun az fegyveres, nem ezer, ha igenis húszezer? Toborozni, de mingyán! Mi hercegünk nyúljon az pízes acskóba. Mer hogy ez dolog dulakodásra kerül, meghigyjétek.

- Jakab, Jakab, - szólt rá János szemrehányóan, - belső háborút nem átallanál? Korvin kezdje úgy, hogy nosza magyar, fogd a magyar torkát?

- Eh, eb ura fakó. Mindig az mondó vótam, hogy ki okoskodik, kard az hasába, oszt gyerünk.

- Csakhogy batkánk sincs, Jakab.

- Akkor az királ dóga, hogy szerezzen ide batkát. Hunnen, nem az rendek gondja.

Sokaknak tetszett ez a katonás beszéd. Ez is, az is mondogatta, hogy minden eshetőségre komolyan fel kell készülni. Seregre van szükség. De János csak fejét ingatta. Bár jó katonának tudta magát, a seregszerzés most merőben ellenkezett mindazzal, ami leendő uralmáról elképzelt. Kálmán király példájáról álmodott, vagy még inkább a IV. Béláéról. Szükség esetén vitéz akart lenni, de inkább igazságos, szelíd és bölcs, aki országlását jóságra és szeretetre alapítja. És homályosan az az ösztön is visszahökkentette a fegyveres felkeléstől, hogy ha verekedés árán jut a trónra, ez a fattyú győzelmét jelenti és nem a királyfiét. Csillapította tehát a vitézkedőket és megígérte nekik, hogy az érsek ügyét okvetlenül nyélbe üti. És olyan fogadkozva ígérte meg, hogy ha csak csúf szégyenben nem akart maradni, most már nem folyamodhatott a visszavonulás hídjához.

Az udvar élete most már olyan feszült lett, mint a nyári vihar előtti tikkadt és ideges forróság. A folyosókon olyan mendemondák settenkedtek, amelyeket nyugodtabb időkben hagymázas rémlátásnak mondott volna akárki, de ebben a fejetlen és bizonytalan összevisszaságban a legvadabb dolgokat is ámulva és szörnyűködve adták tovább az emberek. Darányi Jakab, maga is hiszékeny és ijedős ember, annak örve alatt, hogy csak kuriózumként sorol fel egyetmást, mindennap újabb bokrétával szolgált az udvar pletykáiból. Azt rebesgették, hogy Mátyás nem természetes halállal halt meg. Megetette „valaki” mérgezett fügével, aki meg akarta előzni, hogy Jánost törvényes utóddá választassa. Aztán azt sugdosták, hogy Beatrix feleségül megy Ulászló cseh királyhoz és megválasztatja magyar királynak. De ugyanúgy mondták azt is, hogy feleségül megy az özvegy Miksa főherceghez és az lesz a király, és ugyanúgy mondták, hogy Ulászló kijárja Bianca hercegnő házasságának érvénytelenítését, aztán elveszi, és ugyanúgy mondták, hogy nem Ulászló veszi el, hanem Miksa. Jánost végül annyira bosszantotta ez a sok fecsegés, hogy minden pletyka elmondásától Darányit és kancellárja minden emberét szigorúan eltiltotta.

A kalocsai érsek ügye közben az udvar legfontosabb ügyévé dagadt. A főurak között is fölborult az egység. János boldog meglepetésére mindhárom nagybátyja az érsek mellé állott. A három Geréb-fivér nyiltan szembeszállott Filipeczcel, Dóczival és Bakacscsal, a három kemény főpappal, noha eddig mindenben teljesen egyetértettek. A nuncius is megunta a sok huzavonát és színt vallott: egyre határozottabban követelte a fogoly érsek szabadságát, bár az egyházi átok fegyverét még későbbre tartogatta. A kormánytanács üléseinek napirendjéről már nem lehetett kézlegyintéssel száműzni a kérdést. Órák hosszat veszekedtek rajta. A főpapok fáradhatatlan vitákkal és szívóssággal, Beatrix kiszámíthatatlanul változó fegyverekkel:

hol könyörgésre fogta a dolgot és könnyezve kérte Jánost, hogy ne engedje megalázni, hol pedig féktelen jeleneteket csinált, tombolt, átkozódott és haját tépte. János új örömmel ismerkedett meg: a dolgok ilyen fejlődését a maga ügyes diplomáciájának tekintette. Már látta magát, mint az udvarához küldött követekkel tárgyaló királyt, akinek eszén nem lehet túljárni. Híveinek szerényen, de öntudatosan dicsekedett a sikerrel, amely további küzdésre ösztönözte, és most már csodálkozva örvendezett azon, hogy íme mégis csak tud erélyes és határozott lenni, ha arra kerül a sor. Sőt noha eddig maga ellenezte legjobban saját haderő toborzását, most nemcsak belement a gondolatba, hanem ő nézett legbuzgóbban utána, hol kaphatna készpénzkölcsönt.

Legelsőnek Maffeót szemelte ki, a milánói követet. Magához kérette és megismételte egyszer már előadott kérését, de most sürgetőbben. Maffeo rendkívül előzékenyen tudott határozatlan választ adni. Biztatást bőven adott, kézzelfoghatót semmit. Nyugodtan magyarázta, hogy most már csak hetek hiányzanak a királyválasztásig, tehát a jelek szerint sem a Habsburgok, sem a törökök nem akarnak visszaélni az interregnum zavart idejével. János gyanította, hogy innen aligha számíthat anyagi segítségre. De annyira beleélte magát a sereggyüjtés eszméjének lendületébe, hogy minden anyagi alap nélkül kiadta a sorozási parancsot. Székely Jakab és Kis Máté mohón munkának láttak, ő pedig tovább hajszolta a kölcsönt. Naponta kapta a jelentéseket a zászló alá tóduló zsoldosokról, de pénzt nem tudott szerezni. Végül szorult helyzetében jószágaiból adományozgatott, a királyi mozdulat pazar örömével, olyan uraknak, akik kapzsi módon kaptak a donáción, de záloglevelet is vettek tőle, s így jó kamatra ki is helyezték pénzöket, ingyen uradalmakhoz is jutottak. Elsősorban Székely Jakab maga, aki nemcsak kardját, de köztudomás szerint pénzét is rendkívüli ügyességgel forgatta.

János arcrándulás nélkül szórta a földet, mihelyt a könnyű pénzcsinálás ilyen módjára rávették. Hogy voltaképpen megzsarolták szorult helyzetében, arra a roppant vagyonú nábob mosolyával legyintett. És elmondatta magának ügyvédjével vagyona összes tételeit. Övé volt a budai királyi palota minden berendezésével és minden kincseivel. A hunyadi uradalom négy várost és százötven falut jelentett, Munkács három várost és harminc falut, Debrecen két várost és húsz falut, Túróc három várost és hét falut, Békés két várost és nyolcvan falut, az aradi uradalom három várost és száz falut, a siklósi hetven falut, a valkói nyolcvan falut. Övé volt a bajmóci uradalom, az egész Vágvölgye, a trencséni birtok, a besztercebányai rézbányák, a zólyomi falvak, a nagysárosi uradalom, a sztropkói uradalom, az epeserji vám minden jövedelme, a marcali uradalom, a kőszegi, a babocsai, a solymosi, a hódmezővásárhelyi, a szerémségi, a kalniki horvát hegyvidék húsz faluval, a belovári birtok, a zagorjai birtok, a trakostyáni tizenhét faluval, a varasdi magával Varasd városával, a Frangepánok által annyira vágyott Zengg, a krbavai grófság, a novi uradalom, a dalmát birtok, a soltmegyei, a hevesi, a pesti, a szabolcsi, a baranyai, a mezőtúri, az óriás kiterjedésű halasi, a küküllőmegyei, a tordai, a dobokai. Aztán ehhez a várak: Pozsony, Komárom, Tata, Krupa, Ripács, Császárvár, Medvevár, Nagykemlek, Gorján, Likava, Sztrecsén, Munkács, Solymos, Lippa, Marót, Varasd, Bela, a zagorjai grófság tíz vára, Sztenicsnák, Sztarigrád, s az apróbb erődítések hosszú sora. Csak a budavári berendezési tárgyak és a kincstár értékét négyszázezer aranyra becsülték. De az övé volt a többi vár berendezése is az utolsó szegig. Hogy ebből a szédítő gazdagságból kiszakít egy-két falut, az az erdő lombjának egy levelét jelentette. Annyit, mintha a polgárember rézpénzt dob a kántáló koldusnak. Május elsején, két héttel az országgyűlés előtt, Székely Jakab jelentette neki, hogy tízezer emberből álló hadserege van. És szilajul unszolta, hogy ne kérdezzen senkit, hanem Váradi Pétert egyszerűen, saját felelősségére eressze ki.

Nem, fejét rázta, nem akarta. Rettegett a törvénytelenségtől. Mindenáron az országtanácsban akarta keresztülhajszolni a dolgot. Ott pedig az ellenállás szívóssága nem csökkent. Egy álló héten keresztül vitatkoztak még. Most már az egész udvarban alig akadt ember, aki vala-

hogyan részt ne vett volna a Váradi-ügyben. Két héttel a királyválasztás előtt az országtanács alig beszélt másról, mint az érsekről. Jánost három oldalról nyomta a helyzet: a nuncius felől, az országtanács felől és hadereje felől. Érezte, hogy most már ellenállhatatlanul tolják az események. Május nyolcadikán elszánta magát: megtette azt a lépést, amelyet hívei eszeltek ki. Katonái egy kisebb csapatával Budára kísértette az érseket azzal, hogy továbbra is fogoly marad, de Budán.

Még aznap maga elé kísértette. Váradi Péternek a hatévi fogság nem ártott semmi. Arca barnapiros volt, szakálla ápolt, tartása negyven éves korához illően fiatalos. Mert még csak harmincnégy éves volt, mikor a király tüneményes pályafutása magasán börtönre kárhoztatta. Erőteljes, döngő léptekkel állott a királyfi elé, letérdelt előtte és kezet csókolt.

- Isten hozott, Péter, - mondta meghatottan János és felemelte.

Egymás szemébe néztek és a következő pillanatban már megölelték egymást.

- Én ezt meg nem hálálhatom, Isten megfizet majd helyembe, eleget imádtam hozzá hat éveken által felségedér.

- Nono, Péter, király még nem vagyok.

- Nékem az biza. De haddsza nézzelek, megemberködtél, magyarok csillaga, te.

És forgatta, mint a nagy útról megtért suttyó fiút szokás. Gyönyörködött benne, orcáján sugárzott az őszinte imádat. S aztán rögtön így szólt:

- Édesanyádot Isten hogy magához vevé, értöttem. Ha valaki tudója ez fájdalomnak, én osztán ugyan. Szent vót, léleknek csudája. Kirül szólni csak levett süveggel való. No ne ríjj, gyöngyöm, herceg, valaha nékem kis Jankóm, ne ríjj, királ nem rí, eszedben vegyed.

János elolvadottan, jólesően sírt. Kisfiú módján szepegte:

- Első szólasz így hozzám, Péter. Nincs az égvilágon egyetlen valakim is.

Aztán megtörölte szemét. Leültek beszélgetni. Rengeteg beszélni valójuk volt. Jánosnak el kellett mondania Mátyás halálának részleteit. Mindent, ami azóta történt, az udvar mendemondáit, az országtanács üléseit, seregét, híveinek vitáit. Akkor aztán az érsek kezdett el beszélni. János elámult, hogy miket tud. Olyan részleteit az udvari életnek, amelyekről neki, ittélőnek, nem volt fogalma sem. Péter érsek végigvette ujjain az országvezetés főszereplőit, Filipeczen kezdte, aki most az ő kancellári helyén ült. Kifejtette, hogy Filipecz, ha Ulászló és János között kell választani, kétségtelenül csak Ulászló mellé állhat. Mert kétszínű és jellemtelen ember, de morva hazafiságát nem lehet kétségbevonni. Ésszerű érdeke, hogy a vallási harcok által széttépett Morvaországnak az erős cseh királyságban kapjon történelmi támaszt, míg, ha János mellé áll, akkor Morvaország csak elnyomott magyar tartomány lehet és felőrlődik két királynak a cseh királyi címért folytatott versengésében. Nagylucsei Dóczi Orbán nem lehet igaz híve Jánosnak, mert roppant gőgös ember, aki lelke mélyén a még gőgösebb és még erőszakosabb Mátyástól szenvedett számtalan sérelem emlékét hordja. Bakacs Tamás nem lehet szívből a János pártján, mert szertelenül nagyravágyó, és habozás nélkül odaáll, ahol a kancellárságot, vagy a bíborosi kalapot igérik neki. Szapolyai sem lehet igazi híve, mert szertelen pénzvágyában csak a lublói és podolini uradalmakra vágyik, amelyek most lengyel kézen vannak, s amelyeket csak a lengyel király fia, Ulászló tud neki visszaszerezni. Legfőképpen pedig Beatrix nem lehet híve, a legnagyobb ellenség, valamennyi közt a legképmutatóbb és legveszedelmesebb, mert hogy hatalmáról ilyen könnyen lemondjon és a háttérbe vonuljon, az teljesen ki van zárva.

- Ne kínozz, - mondta János, miután megdöbbenve hallgatta végig, - iszen ha így vagyon, dogom veszendő. Ne vóna hívem egy is?

- Ezer meg ezer, azomba nem jó helyen kerested. Köznemesség, uram, országi magyaroknak nevetlen nagy sokaságok, az tiéd. Koronát az teéndi fejedbe, nem más, bizony mondom.

János azonban még mindig elhülve csóválta a fejét. Most ijedt meg először. Mert apjától öröklött tisztelettel becsülte ennek a tiszta embernek éles eszét. S ilyen világosan még senki sem állította eléje a hatalmas nagyokat. Viszont még mindig görcsösen ragaszkodott ahhoz a hitéhez, hogy ezek az ő emberei. Hiszen, ha ilyen emberek esküjének sem hihet, akkor lehetetlen élni. Az érsek látta meghökkenését és vívódását. Mindjárt vigasztalni és biztatni kezdte. S mint elvben még fogoly, máris tanácsadóként tisztázta a közvetlen teendőket. Mindenekelőtt a sajátmaga dolgát ajánlotta rendezendőnek, hogy kiállhasson a porondra és nyiltan szervezhesse a választás előkészületeit. Hiszen temérdek fontos embert elhanyagoltak eddig Jánosék. Mi van az erdélyi vajdával, Báthory Istvánnal? Mi van a Szentgyörgyi grófokkal! Mi van Ippolito hercegprímással, az elkényeztetett gyermekkel, akit talán el lehet csalni nagynénje mellől? Mi van Kinizsi Pállal? És mi van Ujlaki herceggel, Bosznia és a délvidék legfontosabb emberével? János ütlegekként érezte magára hullani ezeket a neveket. Homályosan az ő fejében is megfordult valamennyi, de hogy zaklatott, gyötrött bánatában mennél több gondtól szabaduljon, igyekezett azzal áltatni magát, hogy ezek mind esküdt hívei és apja még életében megdolgozta őket.

Beszélgetés közben az érsek az asztalra pillantott. Kikészített okmány feküdt annak ékes, csiszolt lapján. És felkapta fejét.

- Nevem? Mi ez, uram?

János zavartan elpirult. Megvallotta, hogy ezt hívei fogalmazták. Hitlevél, az érsek hűségéről szól. Lelkére kötötték, hogy az érsekkel írassa alá. De ő nem akarta azzal megsérteni, hogy hűségét írásban kérje tőle. Váradi elmosolyodott. Kezébe vette az okmányt, végigolvasta, bólogatott hozzá. Aztán felállott, az íróasztalhoz lépett, aláírta és porzót szórt rá. Csak akkor szólalt meg:

- Lelkembül szól, alkalmas írás.

És odavetette az asztalra. Aztán végre, két és fél órai beszélgetés után búcsúzni kezdtek. Megállapodtak abban, hogy János az érsek börtönváltozását bejelenti az országtanácsnak, lépéseért erőteljesen helytáll, aztán majd néhány nap mulva a fogságot eltörli s az érseket minden vagyonába és méltóságába visszahelyezi. Addig is minden részletet megbeszél a nunciussal. A fogoly távozáskor megint kezet csókolt. És az ajtóban még egyet kötött a királyfi lelkére: seregét tartsa ugyan együtt, de moccanni ne engedje. Ez polgárháborút jelentene. Az pedig a legszörnyűbb bűn, amelyet hazája ellen elkövethet.

- Fogom kezedet, király, - mondta mélyen és melegen, - míg nem vérös.

János hálásan mosolygott. Az előszobában már fegyveresek álltak az érsek két oldalára, hogy névleges fogságába kísérjék. János soká töprengett a látogatás után. Hosszú lépésekkel méregette szobáját. Aztán, mikor már eleget tűnődött, becsengette Darányit. Adománylevelet diktált neki, amely szerint kedvelt hívének, az ország szolgálatában akkora érdemeket szerzett Nagylucsei Dóczi Orbán egri püspöknek és kincstartónak Kerekegyházát és Nagyiványt adományozza. Darányi meghökkenve nézett fel az írásból, de nem kérdezett semmit.

- Hányadik május vagyon ma?

- Nyolcadika.

- Nyolcadika. Dátumnak ötödiket írjál. Mingyárt leírasd.

Darányi kiment s ő nagyon meg volt elégedve önmagával. Ha Váradi miatt lármázni fog a kincstárnok, elébe teszi az adománylevelet. Ő volt eddig a főpapok közül leghangosabb Váradi ellen. S ha más is rezonálna, majd ad falvakat másnak is. Elgyönyörködött rajta, hogy milyen szépen fognak haladni most már a dolgok, mikor Darányi berontott hozzá.

- Baj vagyon, uram.

- Baj? S mi vajjon?

- Mieink megszúrták királyné egy olaszját. Első udvaron huzalkodtak.

János kapta kardját és szaladt bicegő futásával kifelé, a legrövidebb folyosókon és lépcsőkön az első udvar felé, mögötte Darányi. Hevesen ordítozó csoportot talált ott, Beatrix egész csoport szolgája heves taglejtésekkel kiabált az ő emberei közül kettőre. Öklüket rázogatták. Egyik hangosan és rémülten sírt. Holttestet álltak körül valamennyien. A fegyveres testőrök is odafutottak már a zsivajra. János közeledtére mind feléje fordultak és még hangosabban kezdtek kiabálni, összevissza, és egyszerre, úgyhogy beszédjükből nem lehetett kivenni semmit. De mind a holtat mutogatták. A két magyar csak állott némán és dacosan. Innen-onnan mind többen futottak a baj színhelyére.

A leszúrt olaszban már nem volt élet. Szíve alá kapta azt a szúrást, amely ütőerét elmetszette. Menthetetlenül elvérzett, rengeteg vércsatak piroslott körötte a kőkockákon. Félrefordult arcában kísértetiesen kidülledt a szem, keze még markolta a hüvelyéből kirántott tőrt, amelyet nem használhatott. Melléből még lassan szivárgott a vér, de zubbonyán már nagy folton rozsdabarna volt az aragóniai címer. A körülállók még mindig hevesen kiabáltak és hadonásztak. János rájuk rivallt és elhallgattatta őket.

- Egy beszéljen. Mi történt itt?

De nem egy felelt, hanem egyszerre öt is. Az egyik magyarra mutogattak, hogy az leszúrta társukat. Ezt már fogták a testőrök.

- Te tötted? - fordult János a magyarhoz.

Fiatal suhanc volt ez, alacsony termetű, de igen széles vállú. Alsó teste sokkal rövidebb, mint a felső. Lovas fajtából való. Arca tatáros.

- Én töttem, uram.

- Beszélj, féreg, mer agyonváglak.

A magyar legény komoran, de nyugodtan elmondta, hogy a királyné emberei már egy hete ingerkednek velök. Beléjök kötnek, a várbeli kocsmákban hatalmaskodnak. Ez az olasz tegnap este a kocsmában különösen szemtelenül viselkedett, mire ő ököllel leütötte. Most aztán ezek meglesték a kerti lépcsőnél. Nyolcan mentek kettejökre, meg akarták őket verni. Ők szembeszálltak, kardot húztak, de egyelőre nem vágtak, se nem szúrtak, hanem a bástyafalnak vetették hátokat és vártak. Nem is lett volna semmi baj, de akkor az egyik olasz azt mondta, hogy „maledetto cane di Mattia." Ennyit a magyar legény is értett olaszul, mert gyerekkora óta az udvarnál szolgál. Ugyanekkor az olasz feléje köpött és vagy véletlenül, vagy akarattal leköpte mellén a királyi címert. A legény erre odadöfött. Az olasz még tőrt rántott, de aztán eldőlt. Ennyi volt az egész.

- Igy vót, uram, - mondta a másik nyugodtan.

Az olaszok újra kezdték a hadonászó és fölsiketítő lamentálást. János intett a testőröknek.

- Valamennyit lefogjátok. De elesztebb ez dögöt eltakarítni.

Ekkor a lépcső tetején megjelent Beatrix. Sebbel-lobbal jött, utána nagy csoportban két olasz udvaronc, csatlósok, lakájok, fegyveresek. Mind hanyatthomlok rohantak le a fokokon. A véres hulla láttára Beatrix nagyot sikoltott. Itt lent az olaszok úrnőjük láttára még hangosabb lármát műveltek, megint mind egyszerre szitkozódtak és vádoltak. Beatrix szikrázó szemmel figyelte szélsebes beszédjöket. Közben a testőrök teljesítették a parancsot, kettő a véres test alá nyúlt, a többi már terelte az egész szolgahadat.

- Testőrök, - kiáltott Beatrix, - azonnal öljétek meg a gyilkost! Azonnal megölni mindakettőt!

Azok visszanéztek, de János intésére mentek tovább. A magyarok kardját már elszedték, az olaszok tőreit is.

- Hagyd őket, királyné, - szólt János, - aki bűnös, megkapja büntetését.

- Elégtételt követelek, - kiáltott Beatrix a dühtől reszketve, - azokat rögtön ki kell végeztetni, mert nem tudom, mit csinálok.

Az olasz kíséret is szólni kezdett. Izgatott megjegyzéseket tettek egymáshoz fordulva.

- Ismétlem, királyné, az ügyet igazságosan meg fogom vizsgálni, aztán ítélek. Ez az én dolgom.

- A te dolgod az én embereim felett ítélni? Azt már nem. Ha ma estig a két magyart ki nem végezteted, és az enyéim nem lesznek otthon, majd meglátod, mit csinálok. Tudtam, hogy így lesz, mihelyt Péter érsek ide beteszi a lábát. Megmondtam előre. Andiamo, signori.

Sarkon fordult, ment. Vele a többiek. János ott maradt Darányival. Egyik sem szólt. A nagy vértócsát nézték. Aztán megindultak felfelé. A palotában tehát máris híre ment, hogy Péter érsek Budára került. Annál jobb, legalább az országtanács tagjai megemésztik a dolgot, míg összeülnek. Szobáiba érve, János azonnal az udvarbírót rendelte magához. Meghagyta neki, hogy percnyi késedelem nélkül hallgassa ki a verekedés összes résztvevőit, aztán a tényállásról tegyen jelentést. De még az este beállta előtt. Ha Beatrix udvarából jönne valaki közbelépni, akkor annak azt kell mondani, hogy az ítéletet a herceg fenntartotta magának és a királyné óhajtása szerint estig igazságot tesz.

Így is lett. Az udvarbíró még napszállat előtt jelentkezett a vizsgálat eredményével. Szóról-szóra úgy történt a sajnálatos eset, ahogy a magyar legény elmondotta. A többi olasz nem használt sértő kifejezést sem Mátyásra, sem a magyarokra, csak egy közülök mondta, hogy itt most már más világ következik ezentúl. János úgy döntött, hogy az az olasz, aki más világot helyezett kilátásba, azonnal kapjon tíz botütést, aztán az olaszokat mind szabadon kell engedni. A két magyar kilép az udvari szolgálatból és átlép a zsoldos hadseregbe, mind a kettő dupla zsoldot kap, de ennek titokban kell maradnia. Azt kell mondani, hogy megszöktek. Az udvarbíró tudomásul vette az ítéletet és elment.

Másnap reggel az volt Darányi első jelentése, hogy az éjjel három helyen is nagy verekedés tört ki a Beatrix és a János emberei között. Emberhalál nem történt, de többen csúnyán megsebesültek. Az olaszok azt hangoztatják, hogy addig nem nyugszanak, míg a két magyart az udvar elő nem keríti. Azonkívül nyíltan szitkozódnak azért a törvénysértésért, hogy a királyné udvartartásának egy alkalmazottját, aki felett csak Beatrix ítélhet, János herceg megbotoztatta.

És délelőtt összeült az országtanács. János gondoskodott arról, hogy Darányi a közelben legyen az egri püspöknek kiállított adománylevéllel. Ezt azonban akkor sem értékesíthette volna, ha szüksége került volna: Orbán püspök nem volt Budán. Hazament Egerbe, hogy országszerte híres bandériumát előkészítse az országgyűlés ünnepélyes szerepléseire. De nélküle is elég viharos lett az ülés. Hogy Váradi érsek már Budán van fogolyként, azt mindenki tudta, Filipecz leplezetlen idegességgel tért rá a kérdésre. Szemére lobbantotta Jánosnak, hogy noha eddig tisztelte a törvényeket, most egyszerre törvénytelen lépéseket enged meg

magának. János a pápai követ kérésével takaródzott. Rámentek valamennyien, Beatrix különös szenvedélyességgel, és követelték tőle, hogy az érseket vitesse vissza Visegrádra. Megtagadta. Úgy tagadta meg, hogy erélyt és határozottságot mutatott. Ekkor Bakacs gyilkos mondatot küldött feléje:

- Most azt hiszed, herceg úr, hogy erélyes vagy. Pedig csak makacs vagy. Ez nagy különbség.

Ez a mondat szíven találta Jánost és hosszú időre szavát vette, míg a többiek Váradiról vitatkoztak és százegyszer elmondottak már százszor elmondott dolgokat. Dűlőre megint nem jutottak. Az országtanács ismét tiltakozott az érsek kibocsátása ellen, sőt jegyzőkönyvbe vette, hogy Budára hozatala a herceg önkényes lépése volt. És ekkor Beatrix vett nagy lélegzetet, hogy sérelmére rákezdjen. Csak úgy dőlt belőle a szó. A megölt szolgát az egekig magasztalta, egész személyzete legértékesebb emberének nevezte, viszont sötét színekkel festette a magyar fegyveresek állati vadságát és kegyetlenségét. Elmondta az egész gyilkosság történetét úgy, hogy a két magyar az elbeszélésben az ártatlan békésekre támadó két orgyilkos gyanánt szerepelt, viszont tisztára mosta az olaszokat olyan dolgokban, amelyeket itt magok is elismertek. Végül sírva kért védelmet az országtanácstól János emberei ellen, mert már a maga életét sem érzi biztonságban, majd átmenet nélkül dühös követelésbe csapott át a könyörgésből és példás elégtételt követelt a gonosztettért is, János jogtalan beavatkozásáért is.

- Amíg ezt az elégtételt meg nem kapom és Péter érsek vissza nem megy Visegrádra, nem ismerlek fiamnak!

- Ne légy kemény, királyné, - szólt János békítően, - ha felindulásod elmúlik, biztosra veszem, hogy ismét kegyes leszel hozzám. Azt a két embert majd igyekszem előkeríteni.

A meddő és hosszas szóváltásnak Filipecz olyan tárggyal vetett véget, amely mindkét felet elhallgattatta. Hivatalosan bejelentette, hogy a hazaérkezett értesítések szerint kik tartanak igényt a magyar trónra, kik fogják tehát magokat követeik által hivatalosan az országgyűlés jóindulatába ajánlani, ahogy ezt a törvény és az ősi szokás előírja. Először is Miksa osztrák főherceg, németrómai király, ama szerződés alapján, amelyet Mátyás huszonnyolc éve kötött Frigyes császárral. Aztán Ulászló cseh király, aki V. László magyar király nővérének fia és Albert magyar király törvényes unokája.

- Eleget teszek a formaságoknak, - szólt János kényszeredett mosollyal, - én is jelentkezem, hogy hárman legyünk.

- Négyen vagytok, - szólt Filipecz, - bejelentette igényét Ulászló fivére is, János Albert lengyel herceg, hasonló származás alapján.

János csodálkozva elnevette magát.

- János Albert? Ez igazán jó tréfa. Kap egyetlen szavazatot is?

Nem felelt neki senki. De még aznap megvilágította előtte ezt a jelöltséget Péter érsek, akit meglátogatott, hogy mindent elmondjon neki. János Albert kitűnő katona, tehetséges hadvezér és nagyon harcias ember. Számos feltűnő fegyveres siker fűződik nevéhez. Jelöltsége mellett tehát nem nehéz a kürtöt fújni a török veszedelemre való hivatkozással. De ez a jelöltség a János számára csak előnyöket jelent, mert ha vannak ellenségei, akkor azok szavazatát még többfelé forgácsolja.

Ekkor már csak egy hét hiányzott az országgyűlésig. A helyszín előkészítésén már dolgoztak. A főurak Pest városában a Nagyboldogasszony-templomban voltak összeülendők, a köznemesség a Rákosmezején. János kiment mindakét helyre, hogy megnézze a készülődés munkáját. A templomban az öreg sekrestyés magyarázta neki, hogyan ülnek a mágnások és főpapok, melyik a nádor helye, akinek állása most üres, hova állítják az idegen jelöltek köve-

teit, hogy és mint volt ötvennyolcban, a rettentő hideg januári napokon, mikor úgy befagyott a Duna, hogy társzekerek jártak át rajta, s a Mátyás éltetését a jégre gyűlt sokaság kezdte el. A Rákos síkján is talált embert, aki a sátorverő, ácsoló munkások sokasága között mutogatta neki, hogyan folyt le az apja választása, hol tanyáztak az erdélyi, a felsőmagyarországi, a dunántúli rendek, hol mondta el híres beszédét Szilágyi Mihály, hol égtek a csikorgó hidegben a hatalmas melegítő máglyák. Lelke magasra szökött apja dicső példáján, aki ugyanolyan korú volt megválasztásakor, mint most ő. Szüntelenül olyan festményeket színezgetett képzeletében, amelyeknek ő volt középpontja, hol lóháton a budai uccák ujjongó sokasága között, hol az országgyűlésen, amely felállva, viharos kardcsörtetéssel ünnepli, hol a székesfehérvári templomban, amint Ippolito orgonazúgás közepette fejére teszi a szent koronát.

Mikor hazatért, ismét verekedéseket jelentettek. Kénytelen volt embereinek megtiltani, hogy a várat napnyugta után elhagyják és kocsmázzanak. De ez keveset használt, mert Beatrix nem adott ki ilyen tilalmat a maga embereinek, a vár alatt táborozó zsoldos seregre pedig átragadt az udvari fegyveresek izgalma. Az összetűzések nem szűntek meg. Beatrix most már mindennap átküldötte valamelyik udvaroncát Jánoshoz a kívánt elégtétel felől tárgyalni, a folyton újonnan adódó verekedéseket tisztázni. Jánosnak nem volt nyugta. Minduntalan zaklatta Beatrix embere, ő pedig a nap legnagyobb részét a maga dolgaira akarta fordítani: vagy Péter érseknél ült, vagy híveivel tanácskozott a palotában. Mindennap érkezett valami hír valamelyik trónkövetelőről, ezt alaposan megvitatták, többnyire szilárd hangulatban. Becsmérelték Ulászlót, aki más ország trónjára vágyik, holott saját országában sem veszik komolyan, és szájról-szájra adták Matteo követ kijelentését, aki nyíltan azt mondta, hogy „egy rigót sem adna Miksa reményeiért”. Azt a Bécsből érkezett hírt is meghányták vetették, mely szerint Miksa kijelentette, hogy erre a királyválasztásra egy fabatkát sem költhet. Ez jóízű nevetést keltett.

Itt volt május tizenhetedike végül, az országgyűlés határnapja, de a rendeknek semmi nyoma. A Nagyboldogasszony-templomban még sok hiányzott a díszítésből, a Rákoson is még javában ácsolták a dobogókat és korlátokat. Ez mindig így volt a magyar országgyűléseken. A tapasztalt öregek úgy vélték, hogy június eleje előtt aligha kerül sor érdemleges tanácskozásra. János már alig bírt idegeivel türelmetlenségében. Éjszakánként nem tudott aludni. Kinyitotta ablakát és lebámult a Dunára, sorsa felől tünődve. Vagy álmatlan hajnalon égő szemmel, zúgó fejjel bámulta a napfelkeltét a parti síkon, rámeredve a kis várost körülvevő falakra, amelyek bíborpiros színt öltöttek a távoli mélységben.

Belső türelmetlensége hevesen ösztönözte valami tettre, valami döntő lépésre. Május huszadikán elunta tovább bajlódni a Péter érsek dolgával. Aláírta a már elkészített kegyelmi okmányt és elküldte az érseknek. Az országtanácsra ügyet sem vetett. Átment a királyi kancelláriára Filipeczhez és közölte vele, hogy kénytelen visszaadni a kalocsai érsek szabadságát, mert Angelus nuncius egyházi átokkal fenyegette meg. Filipecz ez egyszer felindult.

- Ne nézz engem taknyos gyereknek, herceg, - mondta emelt hangon, méltatlankodva, - nagyon jól tudom én, hogy az egyházi átok csak játék. És tudd meg, hogy ha Váradit szabadon engeded, akkor az én barátságomat elvesztetted.

- Majd újra visszakapom, ha király leszek.

- Ha király leszel. De könnyen megbukhatol.

- Ne beszélj gyerekségeket, Filipecz püspök. Ugyan ki lesz, ha nem én?

- Augur nem vagyok. De velem ne rontsd el a dolgodat.

Azzal írásai felé fordult, mint aki nagyon el van foglalva. János vállat vont és kiment. A dolgok ilyen fordulata, ha nem volt is váratlan, megdöbbentette. Filipecz püspök döntő

fontosságú ember volt az országban. Ha csakugyan más jelölt mellé áll, az nagy veszteséget jelent. De hogyan változtathatna rajta? Váradit nem hagyhatja cserben, és még ha áldozatul vetné oda, most már elkésett: az érsek már átvette szabadulása hírét. És apja halála óta ebben a pillanatban érezte meg először, hogy sorsa nem teljesen bizonyos. Megválasztatását még mindig erősen remélte. De csak remélte. Eddig biztosan tudta. Most megütődve és mintegy sértődötten kérdezte magától: hát mégis van a bukásra eshetőség, bármily kicsiny? Alig várta, hogy Váradi Pétert viszontlássa.

Az már várta őt a hercegi lakosztályban. Ragyogó arccal, áradozva hálálkodott. Máskor is kezet csókolt a leendő királynak, most elhalmozta János kezét csókjaival. Mikor János elmondta neki Filipecz fenyegetését, semmi meglepetést nem mutatott. Ezt előre látta. És mindjárt kijelentette, hogy ugyanúgy fognak rövidesen színt vallani a kincstárnok, a királyi titkár, az országbíró, a csanádi püspök, az ausztriai kormányzó, sőt még többen a nagyurak közül. De számítani lehet az Ujlaki hercegek egész pártjára, a Frangepánokra, Brankovics deszpotára, a vránai perjelre, a Beriszlókra és még sok nagyúrra, s ami ennél több, a legfontosabb várakra, s ami még ennél is több, az egész köznemességre. Végigvették az egész névsort és mindenkinél külön mérlegelték, hogy hova számítható. Váradi mindenkit és mindenkinek érdekeit pontosan ismerte. Hogy Frangepán Bernát állásfoglalásának Zengg lesz az ára, azt János is tudta. De Váradi azt is tudta, hogy Ujlaki hercegnek a Garai-féle örökséget és a boszniai királyságot kell ígérni, Erneszt Zsigmondnak, a pécsi püspöknek pedig Cserevicset és Futtakot, A püspök erőszakos ember volt és kapzsi. Mikor Mátyás halálának híre megérkezett, minden lelkiismeretfurdalás nélkül megtámadta fegyveres cselédeivel Jánosnak ezt a két birtokát és a hercegi gárdatiszteket egyszerűen kiverte. Ezt tehát most meg kell neki bocsátani és a két faluban benn hagyni. Váradi mindent tudott és mindenre volt tanácsa. S mindig olyan, amelyet János azonnal helyeselt. Csak egyetlen ponton nem értették meg egymást teljesen: a zsoldos sereg dolgában. Az érsek aggodalmaskodott, hogy a zsoldosok három vezére, Ráskai, Székely és Kiss Máté, túlságosan forró fejű és verekedős kedvű. János viszont gyermekes örömet érzett azon, hogy serege van.

Ahogy Váradi szabadulásának végleges híre elterjedt az udvarnál, a nagyurak csakugyan mind fagyosak lettek egyszerre. Akárkivel találkozott János közülök, valamennyin egyforma változást lehetett észrevenni: sokkal tiszteletteljesebbek voltak, mint eddig, de sokkal zárkózottabbak. Mindenre kitérő és semmitmondó válaszokat adtak. A palota légköre egyébként is nehezedett. A mindennapos verekedések szaporodtak. Beatrix naponta négyszer-ötször átüzent és most már sértő, türelmetlen üzeneteket küldött, sőt mint valami ellenséges vezér, harcias határidőket szabott feltételeinek teljesítésére. A János palotai cselédsége nem volt többé fegyelmezhető. Már nem törődtek a paranccsal, amely este nem engedte ki őket, elkeveredtek a vár alól felszivárgó zsoldosokkal és ők is kihívóan viselkedtek. Ráskai Balázs szándékosan szemet húnyt rendetlenségeik felett. Most már vérszemet kapva, azt a szokást vették fel, hogy csoportosan gyülekeztek a várkapunál, s ha azon Beatrix valamely embere jött ki, vagy ment be, csúfságokat kiabáltak feléje. Ebből most már óránként véres verekedések támadtak.

Május huszonharmadikán, vasárnapi napon, jóval garázdábbak voltak, mint máskor, mert az ünnep tiszteletére felöntöttek a garatra. Egy csoport fegyveres ember minden Beatrix-emberbe belekötött a kapunál. Az őrség nem tudott rendet tartani, a verekedés állandóvá fajult. A királyné udvartartásának két olasz lovagja szerencsétlenül éppen ilyen csoportos dulakodás láttára érkezett az alsóvárosból a kapuhoz. Mind a kettő fegyveréhez nyúlt, hogy védelmezze a királyné szolgáit. A magyarok rájok estek, elvették fegyvereiket és véresre verték őket. Ez már késő este történt, János már nyugovóra tért. Mikor Beatrix udvarnagya sürgős kihallgatást követelt, elvesztette türelmét és kiüzent, hogy hagyjanak neki békét, a királyné csináljon, amit akar. S mikor másnap álmatlan éjszaka után későn kelt fel, azt a hírt kapta, hogy Beatrix nem

lakik többé a királyi palotában. Még az éjjel összecsomagolta személyéhez tartozó legszükségesebb holmiját és csak néhány emberből álló kísérettel leköltözött Orbán püspök házába, amely ott állott a Vízivárosban, kívül a Szombatkapun. Jánosnak azt az üzenetet hagyta hátra, hogy nem ismeri többé.

János szemében gyűlölet villámlott.

- Bár ne is ösmert vóna soha!

IV.

Május huszonnyolcadikán megjött az első csoport: az erdélyieké. Nem is csoport volt, hanem sereg. A várkert könyöklőjéről jól lehetett látni ennek a vonuló seregnek fegyvercsillogását, ahogy lóháton, társzekerekkel közeledtek Pest felé az országúton.

Az erdélyi vajda, Báthori István, maga vezette őket. Drágfi Bertalan, Mórocz László, Losonczi László egy-egy bandérium élén jöttek. Báthori bandériuma háromezerötszáz embernyi sokaságot jelentett egymaga. Más főurak is tetemes cselédséggel érkeztek. S a székelység nagy tömege követte őket. Mindenki fegyveresen. Az első érkezőket most már sűrűn követték a többiek, a várból naphosszat lehetett nézni a távoli országutakat, egyre-másra új csoportot jeleztek a porfellegekből kicsillanó fegyverek. Orbán egri püspök bandériumához valahol útközben csatlakozott a csanádi püspöké. Jött Bocskai Péter bandériuma. Jött a Dóczi Imréé. Ezek együtt kitettek két és félezer embert. A Szentgyörgyi grófok is jöttek, a Szécsiek is, a Kanizsaiak is. Péter érsek, aki lóhalálában szervezte meg bandériumát, maga sietett le szabadulása után Kalocsára, s most ő is megérkezett. Pazar kísérettel jött Ippolito, az esztergomi hercegprímás, Beatrix befolyásának szégyene: most volt tizenegy esztendős.

Az érkezők valamennyien látogatást tettek Beatrixnál és Jánosnál. A sorrendet szinte kivétel nélkül mind így választotta, de ez nem szúrhatott szemet. Beatrix asszony volt s még hozzá hivatalos közjogi méltóság. És Jánost nem kerülte el egyik sem. Volt, aki szívvel-lélekkel rögtön hívének vallotta magát. Volt, aki a leghízelgőbb szavakkal ugyan, de olyat mondott csak, ami egyelőre nem kötötte. Volt, aki csak éppen tisztelgett és merev maradván, semmi beszélgetésbe nem akart belemenni. A főváros utcáin zsúfolt közönség járkált. Akadtak a feljöttek között igen sokan, akik Budán még sohasem jártak. Ezek elözönlötték kíváncsi kóborlásaikkal a szűk utcákat. Különböző távoli vidékek soha nem látott viseletei tűntek fel, oláh, kún, tót, lengyel, német beszédet is lehetett olykor hallani. A boltokban olyanra nőtt a tolongás, hogy néhol moccanni sem lehetett, a céhek éjjel-nappal dolgoztak, mert egy hónapi munkájukkal nem tudtak felkészülni a ritka vevőjárásra. A kocsmák zsúfoltan roskadoztak. A fülsüketítő zsivaj és lökdösődő tolongás éjszaka sem szünt meg. Erősen melegre fordult már az idő.

János sokáig arról ábrándozott, hogy a választás ideje alatt valamelyik hű emberével egyszerű zekében kilopódzik a palotából és elvegyül az utcai sokaságba. De erről az álomról most le kellett tennie. Naphosszat úgyszólván még enni sem maradt ideje. Ahogy egyik nap mult a másik után, száz meg száz kósza híradást kellett kancelláriáján számba vennie. Az iroda emberei alig aludtak valamit, kora reggeltől késő éjszakáig dolgoztak. Nagy névsorok álltak az asztalokon, a kancellisták izzadva jegyezgették a beérkezett híreket a nevek mellé. Itt is alig lehetett mozogni, mert bejárásuk ide csak a legbizalmasabb híveknek volt, de egyszerre mindenki legbizalmasabbnak tartotta magát, tolakodva érdeklődtek az esélyek iránt és rengeteg ellentmondó beszéddel zavarták azokat, akik dolgoztak. Minden éjjel megbeszélés volt a napi anyag feldolgozása után. János holtfáradtan ült az asztalfőn, az asztal körül Péter érsek, Rátkai Balázs, Székely Jakab, Kis Máté és egyéb párthívek üldögéltek és vitatkoztak a lehető számarányról.

Régóta gyermekes légvárrá lett már Jánosnak az az első elképzelése, hogy az országgyűlés összeül, őt kikiáltják, s máris jön a koronázás. Az az eleinte nevetséges és hihetetlen lehetőség, hogy más jelöltekkel komolyan kell küzdenie, viszont a lidércképek világából lassan közeledett, a valóság egyre több vonását öltve magára.

János Alberttől nem kellett komolyan félnie. Pártja, bármilyen csekélynek tetszett is, mégis akadt, s nem jelentéktelen nevek szerepeltek oszlopai között. Legérdekesebb és legriasztóbb

volt e nevek közt az országbíróé, a Báthori Istváné, aki egyszersmind az erdélyi vajda méltóságát hordta. A lengyel herceg szekerét tolta aztán Mátyás két leghíresebb katonája: Magyar Balázs és veje, Kinizsi Pál főispán. Ezek mindhárman államügyektől távol álló katonák voltak, katonák tetőtől-talpig. A lengyel herceg nagy harci hírének varázsa megejtette őket. Nem is titkolták állásfoglalásukat, hangosan hirdették, hogy nekik Mátyás kútbaesett császári ábrándjai után olyan ember kell, aki rámegy a törökre. János Albert pedig egyebet sem tesz, mint a lengyel-török csatában folyton veri a pogányt.

Akik Ulászlóra és Miksára szándékoztak adni voksukat, azok már nem beszéltek ilyen nyíltan. Váradi arról volt változatlanul meggyőződve, hogy a mágnások és főpapok cserbenhagyják Jánost és Ulászló mellé állanak, de kevesen lesznek és inkább hatalmukkal, tekintélyükkel akarnak győzni, semmint számbeli erejükkel. Meglepő és nyugtalanító volt azonban, ami eddig kizártnak látszott: Miksa főhercegnek pártja támadt, természetesen az osztrák tartományokkal szomszédos vidékeken. Az itt birtokoskodó uraknak kényelmesebb jövőt ígérhetett, ha javaikat Habsburg-betörések nem pusztítják. A Szentgyörgyi grófokról, a Bánfiakról, sőt János nagy meglepetésére a Frangepánokról is majdnem bizonyosra lehetett venni, hogy erre az oldalra állanak. De ezzel legalább Ulászló esélyeit is rontották, nemcsak az övéit. Váradi úgy vélte, hogy a vetélkedésben két név fogja jelenteni a döntést: Szapolyai és Ujlaki herceg. Most már csak ők hiányzottak a fontosak közül. Szapolyai még mindig Bécsben ült, Ujlaki herceg pedig nyilván későn indult el a délvidékről.

Most már elérkezett az ideje, hogy János kijelölje a maga ajánlóit. És itt fogas kérdés merült fel előtte. Akikre bizonyosan számíthatott, s akik most a forró napokat közvetlen környezetében töltötték, azok között csak Péter érseknek volt méltó súlya. De ő vörös posztó volt a legelőkelőbbek szemében. A kérdést azonban éppen ő oldotta meg, hozzá méltó politikai tehetséggel.

- Monddsza, uram, - kérdezte Jánost villogó szemmel, - nemde Filipecz és Bakacs eskő híveid néked?

- Nem értlek, - bámult János, - magad tagadod ezt legkiváltabb.

- De fogadták-i atyádnak az hozzád való hívségöt szentül?

- Fogadták.

- S néked szólának-i, hogy megcsalnak?

- Nem.

- No. Üket kérjed hát. Ez kettőt.

- Ippeg üket? Iszen ha igazság, kit alejtasz, ellenem vagynak s nem ajánolhatnak. Nem vállalják.

- Ihol ni. Akkor már megvallák hűtlenségöket az latrok. Haszon az is, hadd hulljon az férgesse. De ki hitvány, napvilágtúl fél az. Vállalják, meghiggyedd. S ez szerrel egérfogóba csaltad üket, huncutokat.

Csak most értette János a pompás ötletet. Vagy színvallásra kényszeríti, vagy roppant kínos helyzetbe hozza őket esetleges titkos pártjuk előtt, akár Ulászlóé az, akár Miksáé. Másnap reggel már felkereste őket. Filipeczet először. Bizonyos ünnepélyességgel tért rá mondókájára. És ahogy Váradi tanácsolta neki, erősen aláhúzta a kancellárba vetett bizalmát.

- Tudom, hogy neheztelsz rám a Váradi dolga miatt. De az ilyesmi csak jelentéktelen és múló apróság lehet a mi mélységes barátságunkhoz képest. Ha apámat megkérdezhetném, hogy kihez forduljak ezzel a kéréssel, ő is csak téged mondana. Téged és Bakacs Tamást, az ő nagy

és bölcs támaszait, akik nélkül én sem tudom jövőmet elképzelni. Igy is lesz ez méltó: te és Bakacs, ti adjátok a királyt Magyarországnak. Merem remélni, hogy talán örülsz ennek.

Filipecz nem olyan arcot vágott, mint aki boldog. A királyfi kérése nyilvánvalóan meghökkentette. És az agyafúrt Péter gondolata kitűnően bevált. A sarokba szorított kancellár, ha hűtelen szándékai voltak, most kénytelen volt vagy nyiltan kiállani esküszegőnek, vagy vállalni, sőt még meg is köszönni a kitüntető megbízatást. Látszott homlokán, hogy a mögött hogyan dolgozik agya. De csak pillanatokig. Már döntött is.

- Köszönöm bizalmadat, herceg úr. Én foglak ajánlani a nemzetnek. Nagyon hálás vagyok a kitüntetésért.

- Örömmel tettem. Most megyek Bakacs Tamáshoz.

Ment Bakacshoz. Annak ugyanúgy adta elő, mi járatban van, mint Filipecznek. S Bakacs ugyanolyan meghökkenéssel hallgatta.

- A kancellárral beszéltél már, herceg úr? Mert ha ő bármilyen okból nem fogadhatná el ezt a kitüntetést, nekem, nála sokkal kevesebbnek, nagyon kényes volna ilyen dicső szerepet elfogadni.

- Nyugodt lehetsz, ő már nagy örömmel vállalta. Nem is tudod, milyen nagy öröm nekem, hogy két legkiválóbb emberemre bízhatom a dolgomat.

És Bakacs sem tehetett mást, hálát mondott a kitüntetésért. Most már nem lehetett tudni, vajjon csakugyan Jánoshoz húztak-e és csakugyan örvendtek a díszes szerepnek, vagy csak rejtegették terveiket és megfogatták magukat kénytelen-kelletlen a Péter érsek csapdájában. A munka tovább folyt a kancellárián, éjt nappallá téve dolgozták fel a beérkezett anyagot. Váradi remekelt szervező készségével. Jókora ügynöki sereget verbuvált. Ezek naphosszat járták a várost, a várat, a Rákost, szimatoltak, beszélgetésekre füleltek, a hangulatot kémlelték, nagyurak alkalmazottait faggatták és borravalózták, este pedig a megtudott részletek garmadájával érkeztek a herceg termeibe. Napról napra alakult a helyzet térképe. Még mindig túlsok maradt rajta a felfedezetlen üres folt, de annyit egyre tisztábban látni lehetett, hogy a küzdelem nem lesz könnyű. Elérkezett a perc, mikor János elhűlve vallotta meg magának: nincs kizárva, hogy kisebbségben marad. Ez a felismerés rémülettel töltötte el, amelyet hívei előtt nem tudott eltagadni. És pártjának két árnyalata kezdett erősebb színeket kapni s egymástól kivehetőbben különbözni. A harciasok és elszántabbak, kivált Ráskai Balázs és Székely Jakab vállat vontak arra a lehetőségre, hogy Ulászló kap több szavazatot. Hiába kap többet, abból még nem lesz koronázás. Minden fontos vár az övék, a kincstár az övék, sőt maga a korona is a kezök között van: üljön be a hatalomba Ulászló, ha tud. Nem fog tudni, ha százszor megválasztották is, az országgyűlés előbb-utóbb beadja a derekát, döntését megmásítja, s a cseh király kénytelen lesz szégyenszemre eltakarodni. A másik párt azonban óva intette Jánost ettől a gondolkozástól. Váradi egyre hevesebben kárhoztatta azt a felfogást, amely csak polgárháborúra vezethetett. Szerinte az ügy egyáltalában nem veszett el. A voksok arányát a még hiányzó Szapolyai és a késlekedő Ujlaki herceg döntően előnyösre billenthette. Nem a kardot kell csapkodni tehát, hanem teljes erőfeszítéssel ráfeküdni a választási hadjáratra. Ám hogy a teljes erőfeszítés parancsoló szüksége elérkezett, azt ő maga sem titkolta. János ha magára maradt, iszonyodva tekintett vissza arra az útra, amelyet reményei apja halálának órája óta mostanig megtettek. Akkor, Beatrix vélt szeretetének melegében, kinevette a leghalványabb kétkedő szót is, most pedig el kellett képzelnie az elképzelhetetlent. Hogy fegyverre kerül a sor. És magyar vért kell ontania azért, ami az övé.

Végre valahára összeült az országgyűlés. Az országnak nem volt nádora. De Orbán püspök Mátyásnak egy régi rendelete folytán a nádorhelyettesi címet is viselte, az ő tiszte volt az ünnepélyes megnyitás. Külön-külön kellett megnyitnia mind a két ház tanácskozásait, miután

a közös szentmisét megtartották. A főrendek a pesti templomban ültek össze, a köznemesek Rákoson. De az első ülések puszta formaságokkal teltek el. János nem mutatkozott. Filipecz és Bakacs megmagyarázták neki, hogy ez nem szokás és közjogilag nem illendő. Ezt megadóan és szerényen vette tudomásul, ismét elbúcsúzva szép ábrándjainak egyikétől. Mert olykor elképzelte magában, hogy pazar kísérettel, kardcsörtetve bevonul a tanácskozások színhelyére és mint Mátyás fia, puszta megjelenésével olyan tomboló lelkesedést kelt, hogy ennek gyönyörű vihara mindent elsöpör.

Az első érdemleges nap június hetedikén következett el, három héttel az országgyűlés kitűzött határnapja után. Ekkor mondták el beszédeiket az egyes trónjelöltek hivatalos követei a Rákoson, a két ház együttes gyülekezete előtt. Ennek eredményét János fent várta a palotában. Idegesen tett-vett, mellszorító izgalmában folyton mélyeket kellett sóhajtania. Minduntalan ablakaihoz lépett és tűrhetetlen türelmetlenségében a pesti síkot bámulta, ahol most sorsának eldöntése megkezdődött. Mikor már nem bírta a feszültséget, elment anyja sírjához a klastromba. Imádkozott a betűtlen márványtábla előtt, de imája sem adott enyhülést neki. Visszatért a palotába várakozni és a bizonytalanságtól szenvedni. Csak késő délután érkeztek az első résztvevők, látni lehetett a Dunán átkelő dereglyéiket. És elviselhetetlenül hosszú várakozás után megérkezett Váradi Péter, hogy urának beszámoljon.

Komor volt, kedvetlen. Részletesen elmondta az ülés lefolyását és becsületes őszinteségében nem csinált titkot abból, hogy ravasz politikai ötlete nemcsak hasznot okozott, hanem kárt is. Mert Filipecz és Bakacs tudták a módját, hogy Jánost ajánló szónoklataikba ügyesen veszedelmes mérget is keverjenek el. Filipecz magasztalta a királyfi öröklött emberi tulajdonságait, de aljas módon védelmébe vette testi megjelenésének hibáit, vagyis figyelmeztette az országgyűlést, hogy a jelölt sánta. Aztán beszélt a királyfi mérhetetlen vagyonáról, amelyet boldogult atyja szakadatlan adományainak köszönhet, vagyis figyelmeztette az országgyűlést a Hunyadi-ház vagyongyüjtő szenvedélyére. Kifejtette, hogy a méltányosság Korvin János herceg mellett szól, mintegy figyelmeztetve az országgyűlést a jelölt gyengeségére, akinek méltányosságra van szüksége. Magyarázta a nemzeti királyság szép eszméjét, a teljesen különálló függetlenséget, figyelmeztetve ezzel az országgyűlést, hogy a nemzeti királyság nem támaszkodhatik uralkodójának más hatalmas országaira. Végül védelmébe vette János törvénytelen származását, kiemelve az e téren nagyon engedékeny olasz felfogást, figyelmeztetve az országgyűlést ezzel, hogy Magyarországon ez a szépséghiba bezzeg más megítélés alá esik. Egyszóval éppen a János ajánlására mondott ördöngösen ügyes szónoklat mutatta meg most már kétségtelenül, hogy Filipecz és Bakacs nem hívei, hanem egyenesen ártó ellenségei. S az ő pártállásuk a főurak egész seregének pártállását jelentette. Ami még az országgyűlésen történt, nem volt nagyon érdekes. Beszéltek Ulászló szószólói, Miksa emberei, János Albertéi is, sőt fellépett igényeivel Sándor lengyel herceg is, Ulászló és János Albert öccse, Kázmér lengyel királynak tehát egyszerre három fia is vetélkedett egymással a magyar koronáért. E beszédek alatt némileg tisztázódott is a helyzet, mert János Albert hívei erejük teljesen hibás megítélésével vadul vivátozni kezdték a lengyel herceget, azt gondolván, hogy vakmerő fellépésükkel meg tudják lepni az országgyűlést és jelöltjüket ki tudják kiáltatni, mint valaha Szilágyi Mihály tette Mátyással. De a gyarló módon kitervezett tüntetést az országgyűlés viharosan lehurrogta. János Albert pártja ezzel már teljesen meg is bukott és magával rántotta a még kevesebb emberrel rendelkező Sándort is.

Az úgyis esélytelen jelöltek előzetes bukása nem sokat jelentett. Sokat jelentett azonban az a súlyos hír, hogy a tárgyalás folyama alatt végre megérkezett Ausztriából Szapolyai és nyilván Ulászló mellé állott. Ez súlyos csapást jelentett Jánosra. Most már nem áltathatta magát, nyíltan le kellett számolnia azzal, hogy megbukhatik. Váradi még reménykedett abban, hogy az idegtépően késő délvidékiek Ujlaki herceg vezetésével megjönnek, erősen javíthatják az

esélyeket, de hogy még ezek segítségével is nagyon nehéz a helyzet, azt kertelés nélkül megmondta. Mindenesetre várni kellett a délvidékieket, ők igen sokat nyomtak most a latban.

De teltek az órák s az országúton eléjök küldött lovasok még mindig hír nélkül tértek vissza hajszolt paripáikon. Ezt a várakozást nem lehetett kibírni többé. Ernuszt Zsigmond, a mázsás kövérségű pécsi püspök, aki máskor alig tudta vonszolni elhízott tetemét, most felugrott és kijelentette, hogy elébök lovagol, míg meg nem találja őket, hogy aztán, minthogy már ég a ház, vágtában hozza valamennyit Budára. És útközben megesketi őket az egy igaz Istenre, hogy János mellé állanak. El is indult.

Ekkor János váratlan látogatást kapott. Filipecz és Bakacs keresték fel, a legragaszkodóbb hűség meglepő álarcával. Biztosították a királyfit változatlan és tiszta barátságukról. Éppen azért jöttek, - mondotta Filipecz -, hogy minden eshetőségre gondoskodjanak a herceg sorsáról, amely már csak Mátyás emléke miatt is nagyon a szívükön fekszik, másrészt a haza gondja is nyugtalanítja őket.

- Nincs nekünk semmi takargatni valónk, herceg uram. Ha nem téged választanak meg királynak, akkor az a helyzet adódik, hogy kezeiden vannak a várak, atyád mesés kincsei és kezeden van a korona. Fegyveres sereged is van. Számolni kell tehát azzal az eshetőséggel, hogyha meg nem választanak, megtagadod a korona kiadását. Ez belső háborút jelent, a belső háború pedig azt jelenti, hogy egyik oldalról a török jön reánk, a másik oldalon a német. Az országnak vége. Neked is véged. Gondoskodnunk kell tehát arról, hogy bármi történik, te is biztosítva légy, az ország is.

- Még nem buktam meg, püspök, - vetette ellen fáradt reménytelenséggel János.

- Még nem. De megbukhatol Isten akaratából, aki a fejedelmek sorsát kezében tartja, megbukhatol az emberek miatt is, akik tanácsaikkal vezetnek. Vagy mondd meg őszintén magad is, ki van-e teljesen zárva, hogy megbukol?

- Nincs kizárva, - szólt ő ugyanolyan reménytelenül.

- Ime. Miért ne légy ebben a nem várt esetben is, melyet Isten távoztasson, gazdag, előkelő és hatalmas! És miért ne viruljon békén Magyarország bármilyen király alatt? Mi mélységesen szeretünk téged is, a gondjainkra maradt országot is. Ez hozott ide bennünket.

- Köszönöm, urak. Mit kívántok tőlem?

- Egyességet. Kötelezd magad, hogyha kisebbségben maradsz, megóvod az ország békéjét, vagyis nehézség nélkül átadod a koronát, és a királyi várakat, és pedig a koronát az egyesség aláírásakor, a várakat az esetleges új király bevonulásakor. Ezzel megmented az országot. Viszont ellenjelöltjeidet már most kötelezzük, hogy kudarcod esetére is megadják rangodat. Légy bosnyák király és tót fejedelem, légy horvát bán életed fogytáig. A várak közül is maradjanak kezeden azok, amelyek nem királyi váraknak, hanem magánvagyonnak számítanak, sőt maradjon kezeden a királyi várak közül is Pozsony, Tata és Komárom, légy ezeknek főispánja, légy örökös liptói herceg, légy ura osztrák földön Retznek, Kirchschlagnak és Wolkendorfnak, morva földön a magyarbródi uradalomnak, légy sziléziai földön troppaui herceg, légy ura két krajnai várnak. Más szóval légy mégis csak király és légy még hatalmasabb és gazdagabb a magyar királynál. És még hozzáteszem: mindez csak arra az esetre vonatkozik, ha nem választanak meg. Ettől még meg is választhatnak.

János mindezt balzsamos, édes vigasztalás gyanánt hallgatta. Az ajánlat azonnal nagyon tetszett neki. Még reményét is meghagyta, hogy királlyá választják. Lemondania nem kellett másról, mint a fegyveres erőszakról, amelytől nemcsak Péter intései következtében, hanem ösztönösen is idegenkedett.

- Még valamit elfelejtettél, - fordult Bakacs Filipeczhez, - a tárnoki házat és a könyvtárat.

- Ó igen, ezt elfelejtettem, herceg úr. Ha kisebbségben maradsz, át kell adnod a tárnoki házat az ott őrzött állami oklevelekkel együtt, valamint a könyvtárat is. Ne válaszolj most minderre, gondolkodjál. Ha biztosítani akarod magadat, leülhetünk a dolgokat részletesen megvitatni és írásbafoglalni.

Még nem tapasztalt nyájassággal búcsúztak tőle. Váradi elfogadhatónak tartotta az ajánlatot, sőt nagyon örült neki. Kezdettől azon fáradozott, hogy a királyválasztás polgárháborúvá ne fajuljon. János tehát még aznap maga mellé vette jogászait és leült Filipeczékkel tárgyalni. Azt hitte, hogy egy óra alatt végeznek a munkával, hiszen mindenben egyetértettek. De a tárgyalás mégis napokig elhúzódott, mert jogászai firtatni kezdték, hogy mi lesz a bosnyák királyság s a szlavon fejedelemség kormányzásának közjogi szervezete. A részletes tárgyalás során már nem festett olyan dicsőségesen a dolog, mert a magyar király fennhatósága nem sok jogkört hagyott a bosnyák és szlavon uralkodónak a puszta címen kívül. De János ezen is kapott. Lépésről lépésre hagyja magát engedékenységbe ringatni. Végül már abba is belement, hogy a könyvtárból bukása esetén csak az országnagyok hozzájárulásával fog olvasnivalót kivenni. Abból a könyvtárból, amelyet apja éppen az ő neveltetésével kapcsolatban fejlesztett ki a világ egyik legszebb könyvtárává. Június tizenegyedikén aláírták az egyességet. Nemcsak aláírták. János, hogy becsületes készségét mutassa, kézszorítással adta lovagi szavát az ígéretek megtartására. Nagy megkönnyebbülés szabadította fel fáradt lelkét, most már súlyos baj nem érhette, bármit rejtett a jövő, király maradhatott és dúsgazdag ember. És megfrissült erővel folytatta a választásra való készülődést, hiszen a magyar koronát még nem adta fel.

Másnap habzó lovon futár érkezett a várba. Ernuszt Zsigmond küldte előre lóhalálában: a délvidékiek jönnek. Már csak pár órányira vannak a fővárostól, és ami még nagyobb dolog, Ujlaki herceg testtel-lélekkel a János hívének mondta magát. Még aznap éjjel valóban megérkeztek a várvavártak. Élökön Ujlaki Lőrinc herceg, Mátyás keresztfia, János gyerekkori cimborája. Vele Brankovics György, a despota, a szövetségi bán, a két jajczai bán, a zenggi és nándorfehérvári kapitányok, sőt ami Jánost ujjongó boldogsággal töltötte el, olyan nagyurak, akiket eddig Miksa híveinek tartottak: Frangepán Bernát, a Bánfiak, a Szécsiek, a Kanizsaiak. Rengeteg embert hoztak magokkal. Lőrinc herceg maga ezret, és ezer embere volt a pécsi püspöknek is. Összevissza voltak vagy kilencezren. Ha ezeket a maga zsoldosaihoz számolta, nagyobb hadereje volt húszezer fegyveresnél. Nem bírván izgalmával, elébök lovagolt, Budától egy órányira fáklyafénynél látta meg a közeledő tömeget. Vele volt Váradi Péter is. Kitörő örömmel köszöntötték az érkezőket, megfordították lovaikat, s mire Budára értek, már tudták, hogy számíthatnak ennek a döntő lehetőségű tömegnek támogatására.

Ujlaki Lőrinc herceg megtestesedett, megpuhult, mióta utoljára látták egymást. Valamikor állandóan az udvarnál élt s itt a legelkényeztetettebb, legdélcegebb asszonybolondítónak számított. János már gyerekkorában hallotta a közkeletű mendemondát, hogy a csinos ifjú herceg Beatrix királynénak is szeretője volt egy darabig, de ráúnt a királynéra és szakított vele egy nem koronás, de csinosabb női fej kedvéért. Barátságuk el is hidegült azóta.

- Hát királyné hogyan s mint? - kérdezte fesztelenül és felületesen, ahogy egymás mellett lovagoltak.

- Megvagyon, - felelt János, - szavát most kevesint hallatja. Hogy éngem többet nem esmer, tudnom adta.

- Látom, belé nem holtál.

Nevettek ezen s többet az özvegyet nem említették. Csak Brankovics említette még futólag, hogy holnap illendőség szerint meglátogatják a királynét. Búcsúzáskor megállapodtak abban,

hogy másnap este részletesen megvitatják a választáson való részvételt. Ezt most már nem is lehetett halogatni. Ujlakiék az utolsó pillanatban érkeztek, csak a másnap állt rendelkezésökre, június tizenharmadika. A nádorhelyettes tizennegyedikére tűzte ki a választást.

János nagy lakomát rendezett a vendégeknek. Mátyás híres aranykészletével terítettek. A karzatról az udvari gyász miatt ezúttal hiányoztak az igricek, muzsikusok és bohócok, de egyébként a lakoma Mátyás pazar vendéglátásai mögött semmivel sem maradt el. Ott volt a nagy pohárszék, kétoldalt csodálatos mesebeli állatok nagy szobrai vert ezüstből. A pohárszék állványain káprázatos arany- és ezüstedények sziporkáztak a drágakövektől. A mennyezetről tiszta ezüst hordó függött alá. A terem közepén drága állványon érc-serpenyő állott, amelyre drága, keleti fűszereket hintettek illatos füstölőnek. A falon, János helye mögött, színarany fonálból szőtt mesés értékű szőnyeg. Az ételek és italok még a nagyurakat is bámulatra ragadták. Csukamájat kaptak halomszámra és érdeklődve falták azt az eddig ismeretlen madarat, a pulykát, amelyet Mátyás csak pár éve honosított meg az országban. Hideg fácánsült is volt aranyozva. Sokféle hal. A legkülönbözőbb dolgokat ábrázoló cukorkák. A nagyétű pécsi püspököt attól lehetett félteni, hogy ott nyomban megüti a guta. A serleget is bőven hajtogatta, pedig abban sem sör volt, mint nemesi kúriákon szokták, hanem bor. Jóféle pozsonyi bor, vagy erős olasz malváziai, ki melyiket szerette.

A fényes lakomát tárgyalás követte, mégpedig emelkedett hangulatú. A beszélgetés egyes elkottyantott részei azt sejttették, hogy Ujlaki nemcsak udvariassági látogatásokat tett a várban, hanem politikai tárgyalásokat is folytatott. De vagy mert ezek meggyőzték, hogy más pártoktól kevesebbet várhat, vagy mert nem is akart máshova állani, most valamennyi délvidéki úrral együtt teljesen megbízhatónak mutatkozott. Természetesen mindegyik úr kikötötte, hogy mi lesz jutalma hűségének. Hosszú jegyzéket kellett vezetni a szavazók igényeiről, s a jegyzék élén Ujlaki Lőrinc herceg szerepelt, aki a bosnyák királyi címet kívánta magának. Rajta volt Frangepán Bernát is zenggi igényeivel, a pécsi püspök is azzal a két birtokkal, amelybe erőszakkal már bele is ült. Csak úgy röpködtek a dónációk, főispánságok, vajdaságok ígéretei. De a sok áldozatot megérte, hogy a János eddig egyre gyengébbnek érzett pártja hirtelen fényes és fontos nevekkel lett gazdagabb. Az eddigi csüggedő aggodalmakat egyszerre megint a győzelem biztos reménye váltotta fel. A beborozott urak ölelgették egymást, Jánost máris felségezték és olyan jól érezték magokat az általános örömben, hogy sehogysem akaródzott hazamenniök. Mikor végre mégis elszéledtek, Frangepán Bernát még megállott néhány szóra a királyfival.

- Meg kell még mondanom, János uram, amit Bea leányom a lelkemre kötött: szerencsét kíván választásodhoz és boldog, hogy méltó fejre kerül a magyarok koronája.

- Ó milyen kedves. Hát nincs Budán?

- Nem, már elhagyta a Beatrix királyné udvarát. Elég volt. És jobb is szeretem, ha most otthon van.

- Szívből köszönöm. Mondd meg neki, kenéz, hogy gyakran gondolok rá és szeretettel őrzöm emlékét. S ha Bianca királynét hazahoztam, számítok rá.

Hogy gyakran gondol rá, az nem volt igaz. De most csakugyan melegség öntötte el, mikor a lány finom keze és szép nagy fekete szeme jutott eszébe. De még melegebbé tette lelkét a Bianca gondolata. Képét most is sokszor elővette és színezgette magában az ifjú királyné ragyogó bevonulását és székesfehérvári koronázását. Majd valamivel az övé után, ha a viszonyok megengedik, de mennél hamarább.

Másnap felvirradt a választás napja, június tizennegyedike. János dobogó szívvel remélte, hogy még aznap király lesz. A nádorhelyettes a választás színhelyéül nem a Rákost, hanem a pesti templomot jelölte ki. A templom előtt királyi lovasfutárok állottak, hogy az ülés minden

fontosabb mozzanatáról azonnal nyargalva hozzanak jelentést híveitől a várba. János képtelen izgalomban várta a híreket. De döntő hírt egész napon nem kapott. Egyik szónoklat követte a másikat. Szavazásra nem akart sor kerülni. De az máris kiderült, hogy hetek óta mindenkinek igaza volt, aki bizalmatlanságra intette. A főpapok most már nyiltan színt vallottak azzal, hogy noha ők ajánlották, egyetlen szóval sem keltek pártjára a vitában, sőt Dóczi Orbán, a nádorhelyettes, az elnöki székből úgy vezette a tanácskozást, hogy nyilvánvalóan Ulászló szekerét tolta. Este félbeszakította a vitát és másnapra halasztotta. Ez régi és bevált fortélya volt a főúri osztálynak a köznemesek ellen. A köznemesek nem szerették a fővárosban vesztegetni az időt, kivált a legerősebb nyári munka idején, a főurak tehát minden választáskor mesterségesen húzták a választásokat, hogy a rendszerint akadékoskodó és ellenzéki köznemesség idegeit próbára tegyék. Mátyás alatt ezt a fegyvert nem igen lehetett alkalmazni, az országgyűléseiken az történt, amit az ő hatalmas akarata akart. Most azonban előkerült a fegyvertárból a régi fogás. A nádorhelyettes már eddig is el tudta érni, hogy a köznemesség nagyobbára hazaszéledjen és csak választott képviselőit hagyja itt. De még mindig jócskán maradtak a hétszilvafások táborából a Rákoson, nem ártott még tovább gyötörni türelmüket. Nemcsak az övéket, a Jánosét nemkülönben. A végsőkig kimerülve és elkeseredve vette tudomásul, hogy még egy napot kell várnia.

Június tizenötödike rekkenő hőséggel ébredt. A futárok ugyanúgy dolgoztak, mint előző napon. Most olyan híreket hoztak, hogy a nádorhelyettes minduntalan felfüggeszti a tanácskozást, mert a pártok bizottságai folyton külön tanácskozásokra jöttek össze. Dóczi Orbán most már hevesen dolgozott Ulászlóért János ellen az elnöki székből. De Ujlakiék ugyanolyan hevesen ellenálltak. Délután úgy állott a helyzet, hogy Miksa teljesen háttérbe szorult, Ulászló és János esélyei egyenlőknek látszottak. Ami ezután történt, azt senki sem tudta összefüggően és világosan elmondani. A nádorhelyettes összehozta a Miksa és Ulászló pártjait. Azok Ujlakiék tudta nélkül határoztak valamit, erre Orbán püspök ismét megnyitotta a tanácskozást és a pártok megegyezése alapján azt indítványozta, hogy Ulászló cseh királyt egyhangúlag kiáltsák ki Magyarország megválasztott királyának. Erre súlyos botrány tört ki. Ujlakiék a padokat verték és tombolva tiltakoztak, az Ulászló-pártiak kardjaikkal dörömböltek és vivátoztak. A nádorhelyettes képtelen volt kimondani a döntést, sőt mivel attól lehetett tartani, hogy a felizgatott rendek egymásra rohannak, a tárgyalást megint felfüggesztette és visszavonult a sekrestyébe. Ujlakiék itt felkeresték és felelősségre vonták a tervezett csiny miatt. Alkotmányszegéssel, pártossággal, csalással vádolták és újabb tárgyalást követeltek. Orbán püspök konokul visszautasított minden kísérletet, szilaj szóváltásra került a sor, s ez annyira elmérgesedett, hogy Ujlaki Lőrinc herceg ünnepélyesen otthagyta az egész János-párttal az országgyűlést. Ezt már ő maga mondta el Jánosnak a várpalotában. És mindjárt rögtönzött tanácsot tartottak, hogy most mit tegyenek.

Váradi érsek a kiegyenlítés és békesség mellett akart maradni. De kevesen tartottak vele. A hatalmaskodó főpapok és főurak viselkedése annyira felháborított mindenkit, hogy a kedélyek csillapítására gondolni sem lehetett. Aki felszólalt, az hitvány, gyalázatos esküszegőnek gyalázta Orbánékat és fennen követelte, hogy János üssön a kardjára, ha elégtételt nem kap. Heves tanácskozás után kimondták, hogy az ellenpárttal minden összeköttetést megszakítanak. Jöjjön, aminek jönnie kell. Ezzel oszlottak szét. Váradi még maradt. Hosszasan beszélt lelkére Jánosnak: ne égesse fel maga mögött a békesség hídját, mert különben egyetlen útja a biztos polgárháború felé vezet. János hajlott is az intelemre, nem is. Amilyen boldogan hallgatott előbb az érsek minden szavára és mozdulni sem tudott nélküle, most jobban szerette Lőrinc herceget hallgatni. Maga előtt azzal érvelt, hogy eddig Péter érseknek igaza lehetett, de most olyan napok érkeztek el, mikor a gonoszság, árulás és kétszínűség ellen erőt kell mutatni, az erő mutatása úgysem jelenti még, hogy a kirántott karddal döfni is fog. Csak ha muszáj.

A következő nap azzal telt el, hogy meghallgatták a főrendek újabb és újabb üzeneteit. Az országgyűlés folyt tovább, de tehetetlenül. Orbán kénytelen volt beletörődni, hogy Ulászló kikiáltásának terve kudarcot vallott, mert még a csonka országgyűlés egyhangúlag kikiáltotta volna, de az ilyen választást senki sem tekinthette törvényesnek. Meddő szóbeszéddel, alaki vitákkal töltötték tehát az időt, a közben igyekeztek odaédesgetni Lőrinc herceget, hogy érdemben határozni lehessen. De ő mint pártvezér, minden kísérletet visszautasított. Bosznia királya akart lenni mindenáron, mint apja volt, s ezt csak János királysága alatt érhette el, mert bárki más lesz a magyar uralkodó, a bosnyák koronát János viseli. Váradi minden ékesszólását latba vetette, de látta, hogy a királyfi most már szívesebben hallgat Lőrinc hercegre, mint őrá. Erre keserű szavakra fakadt. János hidegen válaszolt. Hagyta, hogy Péter érsek komoran, sértett arccal távozzék.

- Majd szóllasz, uram, ha köllök, - mondta az ajtóban az érsek és elment.

És másnap János gondolkozott is azon, hogy küldjön érte. Mert érdekes fordulat történt. Filipecz átküldte neki az egyesség írásba foglalt pontjait. Benne volt minden, amiben megállapodtak, a főrendek aláírása ott sorakozott rajta, a pecsétek mind rendben voltak. Csak az ő aláírása hiányzott. Első ösztönével Péterért akart küldeni. De Lőrinc herceg, aki egy percre sem távozott mellőle, élénken óvta ettől. Nem kell Váradi, nem kell a mindenáron való meghunyászkodás. János mindjárt engedett. Azt izente vissza, hogy sok részletet tisztázni kell még a megváltozott helyzetben, ezért a maga részéről Lőrinc herceget és a pécsi püspököt nevezi meg képviselői gyanánt. Lőrinc és Ernuszt mindjárt fel is keresték a kancellárt, aki a főrendek megbízottai gyanánt Báthori Istvánt és a nádorhelyettest nevezte meg. Ezek négyen még aznap összeültek a várbeli Zsigmond-kápolnában és mindenekelőtt abban állapodtak meg, hogy az országgyűlés két napig nem ül össze.

S ekkor Péter érsek, akit kihagyott az egész tárgyalásból, még aznap maga jelentkezett. Dúltan és izgatottan. Azt a hírt hozta, hogy Báthori István országbíró, mialatt az egyességről tárgyal, katonáival megszállatta a vár alatt a vizivárost.

- Állok elejbe, - felelt János, vagy inkább általa a harcias hívek hatása, - mire megy vajjon?

Váradi kétségbeesetten érvelt. Ez a vérontás biztos útja. Mindenáron békességet kell teremteni.

- Abba fáradunk ippeg.

És idegesen elfordult. Lelkiismeretét nem érezte egészen rendben, s az érsek beszéde szerfelett kényelmetlen volt neki. De az érsek nem akart érteni a mozdulatból és szenvedélyesen kifakadt.

- János, nekem szerelmes uram, az Jézus hét sebire kérlek, eszedre térj! Az út, kin jársz, vesztedbe vezet! Ládd, én igaz szolgád vagyok. Tudod-i, ki járt nálam s vajjon mit kínált? Királyné embere. Bíboros kalapot igért, ha cserben hagylak Ulászlóér.

- Micsoda, - döbbent meg János, - Beatrix Ulászló mellett? Mit akar az némber?

- Nem tudol te semmit, uram, Ulászló felesége akar lenni. S újfent királyné. Hogy orcádba nevessen.

- Hun veszed ez bolondot!

Péter érsek keserűen legyintett, hogy ura ennyire tájékozatlan. Elmondta, amit megtudott. Beatrix már régóta tűzzel-vassal dolgozik alattomban Ulászlóért. Az első pillanattól kezdve összefogott Dóczival, Filipeczcel, Bakaccsal. Komédiáztak mind mostanig. De most már nem titkolnak semmit. Ma reggel óta embereik puhítják a rendeket, hogy azok kötelezzék az országgyűlésen Ulászlót Beatrix nőülvételére. S ez a terv nem lehet mai keletű. A királyné

tehát már férje ravatala mellett új házasságról gondolkozott. Ügyesen kitervezte: rávarrja magát régi kedvesére és még királyné is marad. Csak innen ered a választás minden nehézsége.

János elhűlve hallgatta mindezt. Elszörnyedt, mint aki ráébred, hogy már jó ideje borzasztó meredély felett jár. Egy pillanat alatt száz és száz egyszerre megvilágosodott részlet tolongott gondolataiban. Ő semmit sem tudott, oktondi hittel járt-kelt félelmesen kétszínű és elszánt ellenségei között. Gyilkosan elszégyelte hiszékenységét, tudatlanságát, emberismeretének gyarlóságát. S hogy ekkorát kellett maga előtt zuhannia, ez ádáz haragot és bosszúvágyat keltett benne.

- Bestia, - mondta csikorgó foggal, - ha itten vóna, kardomat belemártanom képes vónék. No, de majd...

Vadul belefenyegetett a levegőbe. És ráförmedt az érsekre:

- Ezeknek kérsz békét? Ezeknek? Jonhokat kifordítom! Rettenetes dogot teszek!

Az érsek kérlelte. De nem tudta lecsillapítani. János forrongva, sziszegve lépkedett fel s alá, káromlásokat harapott el és olyan sápadt volt, mint a fal. Soká tartott, míg felindulása elmúlt. Akkor fáradtan leült és arcát kezeibe rejtette.

- Édes jó uram, ország reménysége s ótalma, - szólt ekkor könyörögve az érsek, - vedd eszedben hű szolgád intéseit. Bölcs légy, törvényt szeresd.

- Jól van, - felelt ő halkan, fáradtan, - tudnod adom majd, mit határozok.

- Várandom, uram. De tudd meg: ha ez útról nem fordulsz, elhagylak.

- Úgy. Mégy Ulászlóhoz.

- Mán oda nem. De igenis, mikint medve az barlangba, Kalocsára. Isten áldjon meg, uram.

János felkapta a fejét. Mintha az érsek utolsó szavai könnyesek lettek volna. De az már ment kifelé, arcát nem láthatta. Ha csakugyan könnyezett, akkor most látta először sírni. És mikor az ajtó becsukódott, majdnem elsírta magát ő is. De aztán haragja, fájdalmas szégyene, önbecsülésének égető csorbája kezdte újra kínozni. Vadul szorította ökölbe kezét és alig várta Lőrincet. Az jött is a pécsi püspökkel nemsokára. Meghányták-vetették az érsek híreit. Hogy Báthori István befészkelte magát a Víziárosban, nem izgatta őket. Sokkal erősebbek voltak. Annál többet beszéltek Beatrix bámulatos házassági tervéről, amelyről már ők is értesültek. Képtelenségnek találták. Hiszen Ulászlónak volt már felesége, a brandenburgi őrgróf leánya. Csak még nem vitte haza hosszú évek óta, erre még a pápa sürgetése sem tudta rávenni. De ha a terv képtelenség is, a főpapok hihetetlen aknamunkája mindenesetre felháborító. János megint tüzelni kezdett, sajátmagát lovalta bele a tombolásba. Ujlakiék csittították: az egyesség tárgyalása alatt okosnak kell lenni. S akit a békés Váradi hírei lázítottak harciasra, azt most a harcias Ujlakiék intették békességre. Ő a fejét fogta tanácstalanságában, inga gyanánt érezte magát lengeni innen oda, onnan ide. Beleszédült.

Az egyességi tárgyalásokat folytatták. De ez most már voltaképpen az országos helyzetnek, a királyválasztásnak, a megrekedt országgyűlés sorsának tárgyalása volt. Vitáik túlnőttek a tervezett két napon. Ekkor az országgyűlést újabb két nappal elhalasztották. Báthori tovább tárgyalt Ujlakiékkal, s közben nyíltan fegyveres küzdelemre készült. Egyszerre csak kitűnt, hogy Kinizsi Pál, a megbukott lengyel-párt egyik vezetője, keményen dolgozik Ulászló mellett. Az alsóváros hadi megerősítésével foglalkozik. Csakhogy a János pártja sem maradt veszteg erre. A pécsi püspök jókora kölcsönt kínált Jánosnak és követelte az újabb toborzást, ha azok már sáncolnak. Kis Máté, a liptói főispán nyolcezer aranyat ajánlott fel záloglevélre,

ő is soroztatni akart. János gyenge volt a pénzt el nem fogadni. A sorozás nyomban megindult. S aznap érseki futár kért bebocsáttatást János színe elé.

- Péter érsek úr küldött, uram. Mondanom parancsolta izenetit: hazamene Kalocsává. S hogy téged Isten vezéreljen.

- Levél nincs?

- Nincs, uram. Csak az izenet, kit mondtam.

- Jól van. Mehetsz.

A két napot még egyszer megtoldották. Az országgyűlés nem ült össze, Orbánék azonban serényen dolgoztak országgyűlésen kívül is. Gyűrték, puhították a rendeket, hogy Ulászló megválasztásának esetére kössék ki Ulászló és Beatrix házasságát, de közben becsületszóval igérték meg a rendeknek, hogy Ulászló sohasem fog ennek a kikötésnek eleget tenni és nem veszi el a magtalan asszonyt. Most tehát legnagyobb cinkosukat, Beatrixot is elárulták, mint ahogy elárulták Jánost. Csak Szapolyai hozzájárulása kellett még ehhez az új fordulathoz, az pedig már visszament Bécsbe. Filipecz hirtelen felutazott hozzá tárgyalni. Ezt Jánosék is megtudták, mert most már Beatrix lett az, akit mindenki áltatott és aki nem tudott semmit a feje fölé tornyosuló ármányokról. A Korvin-párt tehát azonnal szintén küldött követet Bécsbe, hátha a fontos Szapolyait a dolgok új állásában ide lehetne fordítani. És az egyességi tárgyalásokat abbahagyták. János kijelentette, hogy a koronát semmi körülmények közt nem adja ki a kezéből. A két párt farkasszemet nézett. A fegyveres ellentét odáig fajult, hogy Báthori István katonákkal támadott meg a vár alján egy házat, amelyet fontos hadipontnak látott Buda ostroma esetére. Ujlakiék pedig ostrom-készenlétbe helyezték a várat. A két párt háborúja minden pillanatban kitörhetett. János már leszámolt ezzel is. Csak támadni nem akart.

De az ostromra nem került sor. Egy éjszaka két hírrel verték fel. A két hír véletlenül egyszerre érkezett. Az egyik az volt, hogy Szapolyai Beatrixot is elárulta, Ulászló mellett maradt úgy, hogy ez házasságot igérjen Beatrixnak, de ha megkoronázták, semmiesetre ne vegye el. A másik hír azt jelentette, hogy Ulászló elunta a megfeneklett királyválasztás huzavonáit, hirtelen fegyverbe hívta embereit és Prágából tizenötezer katonával megindult Buda ellen. János éjszakának idején felverette párthíveit. Hajnalig tanácskoztak. Abban mind egyetértettek, hogy Buda igen gyenge vár, három napig sem lehet védeni. Kitenni tehát annak, hogy Szapolyai Bécsből induló serege, a Prága felől induló Ulászló s a vár tövében tanyázó Báthoriék egyszerre megtámadják, nem lehet. Százféle terv felmerült, hogy ilyenképpen mit csináljanak, de mindegyiknek volt ellenzője. Ekkor Lőrinc herceg elkiáltotta magát:

- Megtaláltam, urak! Megyünk Fehérvárrá! Korona kezünkben, avval urunkot megkoronázzuk!

Halotti csend fogadta a vakmerő gondolatot, de aztán egetverő vivátozás. Lelkes, meleg tekintetek szegeződtek a királyfira, a magyarok ősi tekintete, amely királyt teremt, hogy abban önmagát imádhassa. János szívét marokra szorította a szinte fájdalmas boldogság. Ez volt az a pillanat, amelyre oly régóta vágyott hullámzó reménnyel, hol nekilobbanó hittel, hol lesújtott aggodalommal, de mindig éhes és forró vággyal: így állani a feléje forduló elragadtatott magyar arcok közepette, fürödni a feléje áradó szeretetben és a győztes szerény arcával felolvadni benne. Halványan a kétség apró gonosz szellemei ólálkodtak ugyan az öröm színes, tüzes előtere mögött: a törvényes király választás hiánya, az esztergomi hercegprímás és a nádor, vagy nádorhelyettes elengedhetetlen szerepe. De ezeket lerázta magáról. Az utolsó hetekben hozzászoktatták, hogy gőgösen elfordítsa arcát, ha az alkotmányosság szigorú és kérdőre vonó tekintetével találkozik. Csak a tündéri képre gondolt, Szent István palástjára, a tömjénes orgonabúgásra, a révülten ujjongó sokaságra és a szent koronára, amely, mint a Szentlélek röpte, lassan leszállt fejére. - Milyen boldog vagyok, - mondta reszkető ajakkal.

V.

Az éjszakai értekezlet azzal a határozattal oszlott szét, hogy elmennek Székesfehérvárra. A budai vár őrizetére itthagynak valamelyes haderőt s lent királlyá koronázzák I. Jánost. Hogy aztán mi lesz, majd megmutatja a jövő. Mindenesetre megvárják Ulászló fegyveres támadását. Hogy győznek, afelől nem lehet kétség. A vránai perjel, mikor a kincstár hihetetlen drágaságait látta, így kiáltott fel:

- Csak Isten árthat nekünk, más senki.

A hadviselés elsősorban zsold kérdése lévén, akkora sereget, mint ők, nem állíthat fel senki. S ha az országgyűlés nem választotta meg Jánost szépszerével, majd a győzelem után fejet fog hajtani. Legfeljebb új és formahibák nélkül való koronázást kíván. Róbert Károlyt háromszor is megkoronázták.

De már másnap délben azt a kellemetlen hírt kapták a pártban, hogy Orbánék a legsürgősebben hazaküldték Székesfehérvárra az országgyűlésre feljött prépostot, Kálmáncsehi Domokost. Bandériumát bőven megpótolták katonákkal, hogy védhesse a várost. János valamelyik híve tehát fecsegett, a főurak villámgyorsan intézkedtek. A szép terv kútba esett, mert Székesfehérvárra most már csak ostrommal lehetett volna bevonulni, János pedig nem vállalhatta a támadó szerepét. Ismét tanakodni kellett, hogy mit csináljanak. Budán megvárni Ulászló támadását nagy könnyelműség lett volna. Buda volt a leggyengébb a királyi várak között.

Megint Lőrinc herceg gondolata adott irányt Jánosnak. Ő azt javasolta, hogy menjenek Szlavóniába. Ott sok a kitünően megerősített vár, a terep támadó ellenség számára nagyon nehéz. A Drávától egészen a dalmata tengerpartig úgyszólván minden birtokon János hívei az urak. Ott biztos tartózkodást találnak, serényen gyüjthetnek katonákat, s ha a hatalmas új sereget bőséges pénzzel megszervezték, nyugodtan szemébe nézhetnek minden támadásnak. Ulászló addig csak jőjjön be Budára, ha tud. Üres palotát fog találni.

Nem késlekedtek egy percig sem. A berendezésnek és a drágaságoknak felrakodását megkezdték. Felhajtottak minden társzekeret. A termek fényesre csiszolt padlóit ládák lepték el. A cselédség nagy sietséggel csomagolta a drága bútorokat, képeket, szobrokat, faliszőnyegeket, karos gyertyatartókat, kopácsolás, szegelés lármázott mindenütt. A tárnoki házban az állami okmányokat rakták ládákba. A könyvtárban külön válogatott emberek ügyeltek a gyönyörű kötetek csomagolására. A kincstárban bizalmi emberek vigyáztak minden tárgyra, a ládákra jeleket írtak, külön tervrajz szerint osztották be a megjegyzett ponyvájú társzekereket, testőrök ügyeltek a rakodásra. Mátyás pazar termei gyorsan kopaszodtak, a lépések üresen kongtak a falak között. Ekkora költözés még nem történt Magyarországon. Végre felkészültek mindennel. Szekérre rakták a korona vasládáját is, a szekér mellett erős testőrség vigyázott, tíz lépésnyi távolt tartottak a szűk udvaron, közelebb nem volt szabad lépnie senkinek.

A sereg Buda alatt táborozott, megerősített állásban, mert minden pillanatban tartani lehetett attól, hogy Báthori István és Kinizsi tüzes fejjel kedvet kapnak a verekedésre. Mikor a rengeteg társzekér már mind készen állott, a dáriusi rakományt fegyveres fedezettel leszállították a táborba. Ez eltartott egy álló napig. Aznap éjszaka János még a palotába aludt. Másnap, július elsején, korán reggel szemlét tartott az itt hagyott ezer főnyi őrségen, még egyszer végigjárta elszoruló szívvel az üres termeket, ahol felserdült, még egyszer elment anyja sírjához imádkozni. Aztán megvárta az estét, mert a nagy hőség miatt éjjel akartak menetelni. Este elindult. A tábor már indulásra készen várta. Megrendültek a trombiták, a sereg felkerekedett.

Alig mentek valamit, már meglepő hírrel nyargaltak előre az utócsapatok lovasai: nagyobb csapat követi őket. Kitűnt, hogy mialatt ők az útra készülődtek, Ulászló pártja sem maradt veszteg. Szintén sereget szervezett. Ennek erejét egyelőre nem lehetett felbecsülni. Lehetett jóval gyengébb nálok, de ha minden bandériumot gyorsan összeszedtek, lehetett aggasztóan tetemes is. A nyomukban jövők egyelőre nem támadtak, csak követték őket. De reggel esetleg támadhattak. János és vezérei izgatott tanácsot tartottak félreállva az országút szélére, lóháton, mialatt seregök tovább folytatta a vonulást. Ujlaki Lőrincnek megint volt ötlete. Kijelölte a pécsi püspököt, a vránai perjelt és még két urat: menjenek vissza tárgyalni, kérdjék meg, hogy az üldözőknek mi a szándéka és indítsanak színleges tanácskozást a korona kiadása felől. Az utócsapatok álljanak meg, mintha az egész sereg megállapodott volna.

Így történt. A kövér pécsi püspök elnyargalt társaival a sötétben visszafelé. Ők pedig a sereg zömével ügetve indultak tovább az éjszakába. A Duna mentén haladtak lefelé. Siettek egész éjjel s csak akkor kerestek megállapodásra alkalmas helyet, mikor a nap már magasan járt. Alkonyatkor megindultak megint. A visszaküldött tárgyalók harmadnap érték utól őket. Ügyesen végezték dolgukat: egy teljes napot nyertek a színleges tárgyalással, s azzal váltak el Bátori Istvántól és vezérkarától, hogy másnap folytatják az alkut. De eszök ágában sem volt az alkut folytatni, vágtatva indultak vissza, hogy Jánosékat utólérjék.

Nem jó híreket hoztak. Ulászló pártja igen erős sereggel rendelkezett. A válságos napok alatt nyilván serényen dolgoztak volt: félelmes erőt hoztak össze. És nyiltan megmondták a pécsi püspöknek és társainak, hogy most már nem tréfálnak többé: a koronát minden módon hatalmukba kerítik, vagy szép szerrel, vagy vér árán. Hiába rendelkezik János herceg annyi pénzzel, a teljes hadi felkészülésre nem fognak neki időt adni. A kocka el van vetve.

Jánoson kétségbeesett rémület vett erőt. Nem a mérkőzéstől magától félt, jó katonának ismerte magát, természetét bátornak. A vereségtől félt, a szégyentől, az ellenfél diadalától. És hogy most helyzetének végzetes volta, megvilágosodott előtte, tévelygő, tanácstalan érzései megint teljesen új irányba fordultak.

- Elhibáztuk elejétül, - mondta Lőrinc hercegnek és Ermeszt püspöknek, akik között lovagolt, latinul, hogy a csatlósok ne értsék, - Péter érseknek volt igaza, nem nekünk.

Azok nagyon kedvetlenek voltak és ingerlékenyek. Lőrinc herceg komor aggodalommal hajszolta a sereget, minden pihenőt túlhosszúnak talált. Ha a legénység panaszkodni kezdett a hajszolt menet miatt, dúlt-fúlt a haragtól és szitkozódó parancsokat küldött hátra, Zsigmond püspök folyton rosszullétről panaszkodott. Óriás teste nem bírta a nyereg megpróbáltatásait, lihegett, izzadt és nyögött. És mindakettő számára vörös posztó volt a Váradi érsek emlegetése.

- Akkor rá kellett volna hallgatnod, - mondta ingerülten Lőrinc, - és nem miránk.

Hangja lenéző volt és tiszteletlen. S János, nyomorult helyzetében, távol állott attól, hogy rendreutasítsa. A válasz nyillaló fájdalmat keltett szivében. Vigasztalásra és híveinek enyhítő hűségére vágyott és most riadtan ocsudott arra, hogy nem ura ennek a két embernek, hanem rabja.

- Kár most már ezen sopánkodni, - szólt hasonló ingerült hangon a püspök, - mást nem tehetünk, mint amit teszünk.

- Még lehetne, - mondta félénken János, - még meg kellene gondolni, hogy kiadjuk-e mégis a koronát.

A kettő egyszerre kiáltott, haragosan és gorombán.

- A koronát?

- Igenis, a koronát, - felelt János, az elkeseredéstől közel a síráshoz, - és most már látom, hogy azt az egyességet alá kellett volna írni.

- Miért nem írtad alá, - szólt Lőrinc, - miért a mi tanácsunkat fogadtad el? Szabadon élhettél volna a te drágalátos érseked tanácsával.

János érezte, hogy az elkeseredés sírása már a torkát fojtogatja.

- Urak, ne veszekedjünk, mint az oktalan bajbajutottak szokták, akik egymásra kenik a felelősséget. Még nem késő, gondoljuk meg magunkat. Adjuk ki a koronát és várjuk meg a királyválasztást békével. Én ezt nem bírom, nem bírom.

Idegei valóban nem bírták. Kitört belőle a sírás. Könyörgő arccal fordult hol egyikhez, hol másikhoz.

- Engedjetek vissza... Én megyek vissza... Így a biztos bukásba rohanok, úgy még megmenthetek valamit.

Lőrinc herceg hátrafordult lova hátán a mögötte ügető urakhoz.

- Tessék. Ez a mi királyunk. Sír itt nekünk lóháton, serege élén.

De János most már nem törődött a szégyennel. Szabadjára eresztette sírását.

- Eresszetek, - hajtogatta, - én megyek vissza, nem bánok semmit, eresszetek vissza...

- Jól van, eredj, - kiáltott most már türelme fogytán Lőrinc herceg, - de a társzekerek itt maradnak. Téged nem tartóztat senki. Megmondtam.

János megdöbbenve emelte könnyektől nedves arcát vezérére. Az előre nézett, nem őrá. Indulatos arcán lenézés és leplezetlen rosszindulat. Aztán a másik oldalra fordult. A püspök sem nézett rá, az is előre tekintett, megvetően, gonosz konoksággal. János elhallgatott. Ha rákezdi, egy félóráig is győzte volna keserű szemrehányással. De látta, hogy ezzel nem érhetne el semmit. Vagyonával és életével együtt azok kezén van, akikben nincsen iránta egy fikarcnyi szeretet és részvét. A magok boldogulását hajszolják, neki kapzsi börtönőrei. Kénytelen itt menni közöttük tovább. Keblében a végzetes hibát gyilkos lelkifurdalásával, maga előtt a közelgő gyalázat és véres bukás borzasztó rémével. Hallgatott, arcán folytak a könnyek. S mint a behúnyott szemű elítélt, aki a halálos csapást várja, most már csak azon esengett, hogy az a csapás jöjjön el mennél hamarább.

Az nem is késett. Ijedt menekülésé változott vonulásuknak még aznapján, a harmadik napon, vad lárma riasztotta meg őket Dunaföldvár táján, az országúton. Hátulról jött a lárma, ahonnan várni lehetett. Báthoriék utolérték őket és azonnal támadtak. Az ordítozás és fegyvercsörgés odahallatszott a mély nyári éjszakában, ahol ők ügettek elől. Ujlaki semmit nem kérdezett tőle, rögtön vezényelni kezdett. Megparancsolta, hogy az erős utóvéd, amelyet Beriszló Bertalan, a vránai perjel vezetett, minden erejével tartsa fel az ellenséget, hogy a sereg zöme hajszoltan menekülhessen előre, a Sárvíz folyó irányába, amelyen majd átkelnek s a hidat elrontják magok mögött. Jánost magára hagyta. Nyilván a társzekerekhez ment, mert ezeknek lehető gyorsasága adta meg a menekvés gyorsaságát is. A hadi lárma csakhamar elhalt ott messze mögöttük. Ügettek a sötétben a Sárvíz felé.

Már virradt, mikor odaértek. Mindenekelőtt a társzekereket küldték át a hídon. Azoknak végtelen sora dübörögve haladt ott a kék derengésben, a hunyó csillagok alatt. Ujlaki hol a hídnál parancsolgatott, hol hátranyargalt intézkedni. János leszállott a lóról a víz partján, hogy sajgó derekát egy kis járkálással pihentesse.

- Nyeregbe és előre! - rivalt rá Lőrinc herceg.

Választ sem várt, megint elnyargalt. János némán engedelmeskedett. Lova fejét, befúrta két társzekér közé. De a tulsó parton megint megállott. Most jött fel a nap, abból az irányból, amelyet odahagytak, a Duna felől. A látóhatár peremét pirosság öntötte el, a tüzes korong felső fele megjelent a vékony fellegek között.

- Vajjon mit fog látni, mire lemegy, ma este? - kérdezte magában János.

S mintha kérdésére felelt volna, megeresztett kantárral vágtató futár érkezett a hídhoz. Ujlaki parancsát hozta: teljes gyorsasággal előre, az utócsapat nem tudta magát tartani, Báthoriék nagy erővel jönnek, több embert megöltek a csatában, a perjel három sebet kapott, elfogták. A hídon tolongás támadt, az átömlő sereg menekülő lendülete Jánost is elragadta. A rend felbomlott, vad összevisszaságban tolongtak az úton az összekeveredett seregrészek. Hogy hátul mi történik, nem lehetett tudni. Jóval később érte utol a menekülőket az a hír, hogy a sereg átkelt a Sárvizen, s a hidat sikerült az üldözők előtt összerombolni. Most tehát időt nyertek. És csak előre, hanyatt-homlok előre.

- Milyen falu ez? - kérdezte János hosszú nyargalás után, mikor kunyhók békés kis csoportja tűnt fel előtte egy völgyhajlásnál.

- Szabatonfalva, - felelte valaki.

Ebben a pillanatban ért oda Ujlaki. A kürtösök megállást fujtak.

- Mit csinálsz? - kérdezte János.

- Az óra itt vagyon, - válaszolta Lőrinc herceg sötéten.

Röviden elmondta, hogy a környék lakossága az ellenségnek segít, nem nekik. A parasztok gázlókhoz vezették Báthori seregét. Báthoriék átkeltek rendben, máris utólérték őket. A további halogatásnak nincs értelme, előbb-utóbb le kell számolni és inkább most, mint holnap, vagy holnapután, mikor a menekülő sereg még fáradtabb lesz.

- S mi lészen sorsunk, Lőrinc?

- Te csak nézjed, - szólt az dölyfösen, - s míg éngem látsz, ne félj.

Ott hagyta. A sereg megállapodott. Domboldalon ütöttek állást, a Csonthegy lejtőjén. A domboldalt nyüzsgő emberraj lepte el, a seregrészek felállottak. Jól lehetett látni a társzekerek táborát a védelmökre rendelt csapatokkal, az ide-oda vágtató lovasokat, akik parancsokat vittek. És nemsokára látni lehetett magát az ellenséget is, amely szivárogva érkezett meg odalent a völgyben. Mikor az elsők feltűntek, János egy pillanatig még azt hitte, hogy ezek az ő emberei. Semmit sem különböztek a maga katonáitól. De aztán ráeszmélt, hogy akiket szerető nézéssel símogatott, ellenségei neki.

Az ellenséges sereg is csatarendbe fejlődött odalent. Felállásuk tervét elég jól lehetett szemmel kísérni. Az idő idegtépő lassúsággal mulott. Ujlaki, a pécsi püspök, Székely Jakab, Kishorvát János és a János-hadak egyéb vezetői abban állapodtak meg, hogy kivárják az ellenfél támadását. Jánost meg sem kérdezték, de ő különben sem szólt már bele semmibe. Értésére adták, hogy a tusában saját személyével semmiesetre sem vehet részt. Az értékes poggyász egy darabja lett már csak, akármi vár rá, megadta magát.

Végre amazok megkezdték a támadást. Lovasrohammal. János olyan helyet kapott a csatarendben, hogy a küzdelemben része nem lehetett és most már nem is láthatott sokat: a társzekerek táborát őrizte, de az Ujlaki embereinek az élén, úgyhogy maga is éppen annyira őrzött volt, mint őrző. Csak állt a heves napsütésben, egyik kezét lova nyergén tartotta és mereven nézett maga elé. Körülötte nyugalom volt, de messziről ordítozás és összefolyó lárma szűrődött ide. És csodálkozva kérdezte magától: mi köze neki az egészhez? Ahova az események sorsadta változásai sodorták, ezzel a helyzettel semmi közösséget nem érzett.

A harc, amelynek különböző fordulatai rejtve maradtak előtte, sokáig tartott. Tudta, hogy odaát a fekete sereg is verekszik ellene, apja világhírű cseh zsoldosai, izgága és féktelen népség, de a csatában kitűnő. És Beatrix vértes bandériuma is ott van a másik oldalon. Nagyon sokszor érezte így magát kicsiny gyermekkorában is: a királyi házaspárt együtt kellett látnia, s magát, mintegy oldalt sompolyogva, a hatalom és ragyogás korlátain kívül. Később apja már díszt és hatalmat követelt az ő számára is, de lelkében most az első gyermekévek ide-oda hányódó, elnyomottan lábatlankodó érzései elevenedtek fel.

A döntés hirtelen esett tudtára, előzetes hírek nélkül. Az a lovas hozta neki a végső bizonyosságot, aki már messziről ordította a Lőrinc herceg parancsát: azonnal lóhalálában menekülni a társzekerekkel. Zavaros kapkodás keletkezett. A szekerek indultak, hajszában és kiabálásban, zörögve, recsegve, tolakodva. Ha valaki megbotlott, azt eltaposta a többiek ellenállhatatlan rohanásának súlya. Minden szekeret nem tudtak már útnak indítani. Csak kisebb részét indították el, közben Lőrinc herceg kiáltozását lehetett hallani a képtelen zürzavarban.

- János herceg, hol vagy? Ide mellém!

A pécsi püspök is felbukkant, az is őt kereste. Mikor ráakadtak, két oldalról melléje rugtattak.

- Gyerünk, gyerünk, - kiáltották - pécsi országútnak!

A szekerek még útnak nem indított nagyobb részét ott kellett hagyni. Szomszédai nem szóltak semmit vágtatás közben. Lőrinc herceg keményen összeharapta száját s csak előre nézett. Erneszt püspök halálsápadtan ingadozott hatalmas, tizennyolc markos ménjének hátán, nagyon beteg volt már, odakötöztette magát a nyereghez, orra vére eleredt a túlságos testi megpróbáltatástól, de meg sem törölte szivárgó vérét, csak a menekvésre gondolt. Így nyargaltak némán, a kantárt nekieresztve.

- Mindennek vége, - gondolta János.

Most nem sírt. Nem érzett semmit. Teljesen kimerült agyában megálltak a gondolatok. Csak valami homályos káröröm ködlött benne. Ez a két ember, aki elvonta őt a Péter érsek tanácsaitól, megbukott hősködésében és kapzsiságában.

Nagysokára lassíthatták nyargalásukat. Úgy látszott, hogy az ellenség nem üldözi őket. Nem is volt nehéz elgondolni, hogy miért: a társzekerek nagyobb része ott maradt, a mesés kincsek reménye visszatartotta a győzteseket. S mikor a menekvők már megbizonyosodtak róla, hogy nem kergeti őket senki, a szó is megeredt. János megtudta a csata lefolyását. Az első támadást Székely Jakab és Kishorvát visszaverték. Székely maga megkereste a támadók közt magát a fővezért, Báthori Istvánt, és személyes párviadalt kezdett vele. Báthori belement a viaskodásba és ügyesebbnek bizonyult. Ha Zsigmond püspök emberei oda nem rohannak és körül nem veszik, Báthori már leszúrta volna. Most egyenlő erővel folyt a tusa. Gyakran lehetett hallani Kinizsi Pál roppant hangját, aki híres szokása szerint bömbölve biztatta embereit verekedés közben. Sokáig gomolygott a verekedés eldöntetlenül, egyik fél sem tudott föléje kerekedni a másiknak. Hosszú viaskodás után ekkor a Korvin-seregek három alvezérét ölték meg gyors egymásutánban, Cserei Kis Mátét, Dombai Ferencet és a pécsi Rosályi Kun Jakabot. Ugyanekkor körülkerítették és elfogták sok más nemes úrral együtt a két Kanizsait. S mikor a Korvin-seregek e vészhírek következtében lanyhulni kezdtek, egyszerre rájok rontott Beatrix eddig tartalékban álló vértes lovassága. Ekkor dőlt el a csata. A többi már kétségbeesett menekvés volt és fejetlenség.

Most már nem kellett hanyatt-homlok menekülni. A megvert sereget úgy ahogy rendbeszedték és mindenekelőtt a szekereket vették számba. A koronát hozó szekér megvolt, a kincseket hozó szekereknek azonban csak kisebb része. Óriási vagyon veszett oda. S elveszett a híres könyvtár jó része is, elvesztek azok a szekerek, amelyekre igen fontos okmányokat

raktak, többek között János sok adománylevelét, birtokszerződését, bonyolult feltételekkel kiállított zálogleveleit. Ezeknek hiánya egész élete tartamára megnyitotta a pörlekedő támadások végtelen sorát.

A vert vezérek Pécsre mentek. Zsigmond püspök jól megerősített várában valamelyes biztonságot érezhettek. A sereg javarészét szélnek eresztették, nem maradt értelme pocsékolni a temérdek zsoldot olyan katonaságra, amelynek feladata most már nem maradt. És mikor vendégszobáikban elhelyezkedtek, sor került a legkeservesebb órára: össze kellett ülniök tanácskozni, mindennek elveszte után egymás szemébe kellett nézni. A püspök maga ágynak esett, nem is vett részt a tanácskozásban. Mindössze azt üzente, hogy mivel neki János herceg teméntelen pénzzel tartozik, a fedezetül szolgáló kincsek jórésze odaveszett és a királyfi helyzete teljesen bizonytalan, természetesen kézizálogról kell gondoskodnia s e végből máris intézkedett, hogy azokat a szekereket, amelyek Mátyás világhírű arany asztali készletét hozták, kibontsák és rakományukat a püspöki kincstárba szállítsák. S mikor a tanácskozók a beteg házigazda nélkül összeültek, első szavuk szintén az volt, hogy felsorolták követeléseiket. Székely Jakab, Tárnok Péter egy-egy jókora summát neveztek meg és zálogot kértek. A jajczai bánok előállottak, hogy a végvárak kijavításáért, melynek költségeit előlegezték, nekik ezerötszáz aranyforint jár, de ez a kisebbik követelésük, mert Mátyás király még tizennyolcezer arany zsolddal maradt nekik hátralékban, erre tehát fedezetet kérnek, sőt jókora törlesztést azonnal, Derencsényi alvezér bejelentette, hogy neki a hatszáz aranya kell, de azonnal.

- Hiszen dónációt adtam érte, - szólt János elhűlve, - még Budán kaptad a lipóczi uradalmot!

Derencsényi Farkas vigyorgással fejét rázta.

- Adál dónációt herceg, de nem ez pézér. Csak úgy külön. Hatszáz arany forintok járnak nekem, megmondtam.

Nyilvánvalóan csalt Derencsényi. A többiek is nyúzták, kínozták jobbról-balról. Adós, fizess. János fájdalmas gőggel nézett végig rajtok. Ezek az ő hívei, a szeretettel ragaszkodók, akik tombolva vivátoztak, mikor elhatározták, hogy Székesfehérvárra mennek koronázni. Kijelentette, hogy mindenki minden követelését megkapja. Nem ez a fontos. Hanem az, hogy mi lesz most? És erre nem felelt senki. Mindenki vállát vonogatta. Mi legyen? Semmi. Számukra az ügy a csonthegyi vereséggel befejeződött. Akik a másik pártra állottak, okosabbak voltak, ők megbuktak. Nincs más hátra, mint hazamenni.

- Quid nunc, princeps? - fordult a királyfi Lőrinc herceghez.

Vállat vont az is.

- Megyek haza, - mondta röviden.

Egyetlen hang nem akadt, amely az ő sorsával foglalkozott volna. Sőt, ahogy lassan, belemelegedtek a beszélgetésbe, ez is, az is őt kezdte vádolni. Mindegyik mást vetett szemére. Mindegyik visszaemlékezett valami tanácsra, amelyet János nem fogadott meg. S mikor ő kezdte a végzetes tanácsokat felsorolni, amelyeket megfogadott, mind egyik csodálkozást mutatott és mindegyik letagadta, amit mondott volt. Egymást is kezdték hibáztatni, a vita tüzesedett, lényegtelen részletek felett keményen pöröltek, tizen beszéltek egyszerre, a tanácskozás szájaskodássá sekélyesedett. Őrá már nem is figyeltek. Alig is vették észre, mikor felkelt helyéről és ott hagyta őket, hogy még borzasztóbb társaságba vonuljon vissza: gondolatai közé.

Másnap, mikor már a bukottak minden szemrehányást elmondtak egymásnak, valamivel könnyebb lett tanácskozni. A püspök is kipihente magát valamennyire és a főbb urakat ágyához kérette, hogy ott beszélgessenek. S íme, kitűnt, hogy a királyfi helyzete nem olyan

vigasztalanul sivár, mint első pillanatban látszott. Hogy király nem lesz többé Magyarországon, azzal le kellett számolni. De keze között volt a szent korona és ez még mindig súlyt adott neki. Még mindig vele kellett tárgyalnia annak, aki koronázni akart. Hogy Miksa nem fog azonnal visszavonulni igényeivel, azt biztosra lehetett venni. Ulászló tehát joggal félhetett attól, hogy a bukott királyfi a Miksa pártjára áll és kiadja neki a koronát, ebből aztán megint beláthatatlan bonyodalmak következnek. Lehetségesnek látszott tehát, hogy azt a bizonyos egyességet, amelynek aláírását János az utolsó pillanatban megtagadta, most újra előszedjék a fiókból és megint alkudozni kezdjenek róla. De ez már nem keltett akkora érdeklődést a püspök ágya körül üldögélő urakban. Immel-ámmal latolgatták a lehetőségeket, jobbadán már csomagoltattak is. Pedig a királyfi most is tanácsaikat várta. Azoknak tanácsait, akik eddigi tanácsaikkal ide juttatták. Ők azonban most már úgy tettek, mint akik eddig sem voltak felelősek semmiért és ezentúl sem óhajtanak felelősséget vállalni. Egyiket sem érdekelte egyéb, mint az, hogy hogyan fogja megúszni a kétségtelen hazaárulási pert.

János, hosszú idő óta először, abba a helyzetbe került, hogy maga határozzon. Vonakodva kezdett töprengeni dolgairól, mindig terhére volt világ életében, hogy valami felől döntsön. Maga elől szaladva keresett apró ürügyeket, hogy ne kelljen a rá váró elhatározások szemébe néznie. Anyagi dolgait jegyezgette, lényegtelen dolgokról tanácskozott Darányi Jakabbal. S a lényegbe csak akkor ment bele, mikor Ráskai Balázs állott elé a kérdéssel: mi történjék a koronával? Tulajdonképpen furcsálni lehetett, hogy Zsigmond püspök rá nem tette a kezét a szent tárgyra, amelyet most a helyzet kulcsának lehetett tekinteni. De vagy elfelejtette, vagy már nem törődött mással, mint kölcsönadott pénze biztosításával. Viszont ha elfelejtette, még eszébe juthatott. Lent állott a társzekér, valamennyi között a legdrágább, a többi megmentett szekér sorában a várudvaron, ponyvával letakarva, János címeres pecsétjével a ponyvavarratok felett.

- Hol tudnád koronád legőrzöttebbnek, Balázs?

Ráskai Balázs gondolkozott, aztán így szólt:

- Visegrádon. Visegrád miénk. És erős. Meg nem vehetik. Helye is ott vagyon szent koronának.

- Igazság, Balázs. Gondolom, vigyed Visegráddá magad. Más ne tudja.

Így határozták el, hogy Ráskai Balázs fegyveres kíséretet vesz maga mellé és vállalkozik a vakmerő útra: elviszi Pécsről Visegrádra a koronát. Nem volt kis vállalkozás. Bárki feltartóztatja és megnézi, hogy mi van a ponyva alatt, s ráteszi a kezét rögtön. De innen mindenesetre el kellett vinni. Ulászló pártja azt is határozhatta, hogy ostromolni kezdi a pécsi várat a koronáért. Ráskai Balázs tehát rögtön intézkedett az indulás felől. Megbeszélték, hogy inkább csak éjszakánként utazik és nappalra a szekeret országútmenti csalitokba állítja. Nem is a királyi társzekeret, amely ponyváival és pecsétjével felkelthette a figyelmet, hanem közönséges parasztszekeret. Erre rakták a drága terhet.

Még ez a Ráskai Balázs látszott legtisztességesebb indulatú embernek egész szétszóródott pártjában. S ha már elment Visegrádra, onnan könnyen átmehetett Budára is. János tehát követséggel bízta meg: keresse fel Orbánékat és jelentse a királyfi készségét az egyesség megkötésére. Ha még mindig hajlandók neki azt kínálni, amit kínáltak volt, ő hajlandó átadni a koronát és a királyi várakat. Ráskai még aznap este útra kelt. János azt hitte, hogy titokban. De mikor bement a püspökhöz beszélgetni, a szuszogó kövér ember hanyagul vetette oda a többiek előtt:

- A koronát tehát elküldted Ráskaival.

- El, - felelte ő, mintegy tettenkapott cselszövő gyanánt.

- Nagyon helyes, - mondta a püspök, - a korona az én váramban most nem kívánatos jószág. Egyéb sem kellene, mint hogy Báthoriék rám csődüljenek miatta. De reméljük, Ráskai ügyesen fog tárgyalni mindnyájukért.

János elrestelte magát. Hogyan is képzelte, hogy itt titkolódzhatik? A püspök várnépe minden lépését látta, a szekerek szem előtt állottak, az átrakodást emberek végezték, a várkapun kimenőkről részletesen jelentést tettek a várúrnak. S a várúr minden jel szerint külön utasításokkal is ellátta Ráskait. Aki viszont neki erről nem jelentett semmit. Elpirult. Zavarában mosakodó szavakat keresett. De a püspök már régóta másról beszélt Ujlaki herceggel. És pedig a pétervaradi apátságról, amelynek bonyolult ügye igen hosszú beszélgetésekre adhatott anyagot. A pétervaradi apátságba Mátyás, mikor Péter érsek fogságban ült, Sforza Ascaniót ültette, az előkelő olasz pap pedig csak jövedelmi forrásnak tekintvén az apátságot, Pistacchi nevű olasz papot küldte oda helytartóul. Pistacchi természetesen a Beatrix szekerét tolta és a király halála után az Ulászló-párttal tartott. Lőrinc herceg tehát még Budáról parancsot küldött egyik birtokára, hogy onnan fegyveres cselédség induljon Pétervaradra és erőhatalommal szállja meg az apátságot. Most tehát Pétervaradon János többé nem létező pártja ült, viszont Péter, mint most már teljes hatalmú kalocsai érsek parancsolt volna papír szerint az apátságnak.

- Ám oda Péter bé nem mégyen, - mondta most Zsigmond püspöknek, - lássa, mit csinálhat.

- Nem engeded? - kérdezte a püspök.

- Nem. Ott ülök, nem engedem.

János nem szólt bele. Csak a szíve fájt azért az emberért, akit oktalanul elengedett maga mellől s akiről csak most tűnt ki igazán, mennyire igaza volt minden szavában. De a sors, úgy látszik, arra kárhoztatta Pétert, hogy akiket leghívebben és legtisztességesebben szolgált, ne legyenek jók hozzá. Mátyás becsukatta, Mátyás fia a legválságosabb időkben elejtette.

A széthulló párt emberei egymásután hagyták oda Pécset, Lőrinc herceg is útra kelt. Kora reggel indult váratlanul, Jánosnak is csak felületes izenetet küldött búcsúzóul. A királyfi egyedül maradt a püspöki palotában. Némán járkált a termeken keresztül-kasul. Semmihez nem volt kedve, nem találta helyét. A társzekerek közül felbonttatta azokat, amelyekre a könyvtár értékeit rakták, hogy egy bizonyos könyvet megkeressen. Másfél napig dolgoztak az emberek, míg megkerült a könyv. Pár percig olvasott belőle és máris kedvetlen sóhajjal tette félre. Csak várakozott a Buda felől érkező hírekre. Hallani lehetett, hogy Filipeczék keményen dolgoznak. Lőrinc herceg, Péter érsek és Zsigmond püspök ellen megindították az árulási eljárást, a haza és a trón ellenségeinek nyilvánították őket. Érsek Mátének, a Péter öccsének, budai házát elkobozták, büntetésül, amiért a koronát elhozta Visegrádról és kiszolgáltatta Jánosnak. Az egész Korvin-párt minden embere ellen megindult a birtokvesztési pör. Csak éppen maga János ellen nem. Izenet volt ez, nem más: kímélik annak jeléül, hogy tárgyalni készek. De a királyválasztást most már nem halogatták tovább. A rendek még mindig együtt ültek Budán. János megkapta Ráskai Balázstól az első levelet. Az országgyűlés ünnepélyes egyhangúsággal megválasztotta Ulászló cseh királyt Magyarország királyává. Ráskai értesítést kapott, hogy menedéklevelet állítanak ki számára, nyugodtan jöhet a fővárosba, az országtanács hajlandó vele a királyfi egyességéről tárgyalni.

Ettől fogva mindennap kapott levelet. Ráskai pontosan értesítette a tárgyalások menetéről. Nem ment könnyen a dolog. Orbán püspök most már magas lóról beszélt a legyőzött ellenséggel. De a korona birtoka erőt adott a legyőzöttnek. Kilenc napi tárgyalás után megszövegezték a megállapodást, nagyobbára az eddigi elvek alapján: János megmarad apai vagyona birtokában, örökös fejedelmi címmel beülhet Boszniába, megkapja az örökös horvát báni méltóságot, egyszóval a király után az ország legelőkelőbb embere lesz. Pártja főembereinek

is rendbejött a dolga. A hazaárulási pereket visszavonták. Ezzel szemben János köteles volt kiadni a koronát és a várakat, a legyőzött pártemberek kötelesek voltak felesküdni Ulászló hűségére. Ráskai mindjárt kiadta a koronát és sorra aláírta az egyes várak kapitányaihoz címzett átadóleveleket. Most még egy hetet kellett várakozni, hogy az egyezséget maga Ulászló is aláírja. A cseh király már elindult Prágából, pártja fényes küldöttséget menesztett eléje. Az érkező király Nagyszombat mellett fogadta a küldöttséget. Elhangzottak az ékes szónoklatok, aztán az okmányokra került a sor. Ulászló aláírta a királyi hitlevelet, s utána rögtön aláírta a Jánossal kötött egyességet.

A királyfihoz megérkezett a béke híre. S a világ megfordult vele. Egyszerre jókedvű lett, bizakodó, beszédes. Mintha az Ulászló kézjegye varázsírással emelte volna le lelkének minden nyomasztó gondját. A magyar korona elvesztését már Budáról való végzetes elindulása óta megemésztette. Most bosnyák király lett és örökös horvát bán. Ráskainak megigérték odafenn, hogy maga Ulászló fogja őt Bosznia királyává koronázni. Már ennek a koronázásnak pazar részleteit festegette képzeletében. És boldogan érezte magát nem legyőzöttnek, hanem nyertesnek. Bizakodva készült új életére. Híven és tisztességesen fogja Ulászlót támogatni, lent éldegél majd bosnya királyi udvarában, hazahozza királynénak Biancát, szelíden és bölcsen fog uralkodni, s az év egy részét fenn tölti majd Ulászló udvaránál, mint a birodalom első embere.

Házigazdája, a kövér püspök, szintén jobb hangulatra derült, ha nem ilyen viharosan is. A vagyonát fenyegető veszedelem elmúlt, most már csak rajta állott, hogyan tudja megnyerni az új király barátságát. És a maga mesterségéből tudta, hogy a megtért bárányt mindig jobban megbecsülik, mint a nem hibázottat. Most már teljesen felépült betegségéből, sőt már felült a lóra, ha messzebb akadt valami tennivalója.

- Szemrevaló ajándékot kapsz tőlem, herceg, - mondta Jánosnak vidám és ravasz pillantással egy napon, - kint hagytam az ajtó előtt.

- Mit? - kérdezte János mohón, túláradó örömre készen.

- Kit inkább. Követet. Maffeo követét. Levelet viszen Milánóba.

Tapsolt. Az ajtón két fegyveres beengedte a feltartóztatott követet. Régi ismerős volt ez a fickó, János sokszor látta az udvarnál. Azt a levelet, amelyet Maffeo megbízásából Milánóba kellett vinnie Lodovico hercegnek, Bianca nagybátyjának, minden ellenkezés nélkül átadta. János habozott, de Ernuszt püspök kivette kezéből a levelet, nyugodtan feltörte a pecsétet és úgy adta vissza. Most már mohón esett neki, hogy elolvassa. Maffeo azt jelentette haza, hogy a herceg végleg megbukott, pártja szétszóródott, hadai szélnek eredtek, a király most már visszavonhatatlanul Ulászló.

- Ezt a levelet nem kapod vissza, - mondta a futárnak, - ezt itt tartom.

- Értem, uram, - felelt az olasz, - de szolgálatomból elcsapnak. Miből fogok élni?

- Arra ne legyen gondod. Ellátlak, míg új gazdát kapsz. De talán nem is csapnak el, ha megmondod, hogy erőszakkal tartottalak vissza.

Búsásan megtömte aranyakkal a futárt és eleresztette. A levélből megtudta azt is, hogy Maffeo készül meglátogatni a pétervárади apátságot. Az pedig ott volt Pécstől bakugrásnyira. Nyomban levelet írt tehát Pétervárадra, hogy az odaérkező milánói követ mennél hamarabb tisztelje őt meg Pécsett. És Maffeo csakugyan hamarosan betoppant. Hangosan örvendeztek a viszontlátáson. János első dolga volt szóba hozni a levelet. Bocsánatot kért eljárásáért és arra kérte Maffeót, hogy ne tüntesse őt fel Milánóban bukott embernek. Ő nem bukott ember, hanem Bosznia királya, azonfelül Európa egyik leggazdagabb hercege, akinek nincs nagyobb

vágya, mint szépséges feleségét mennél hamarabb hazahozni. Maffeo bölcs és elnéző mosollyal tért napirendre a levél dolga felett.

Aztán rátértek a politikára. Maffeo fejét csóválta.

- Mondhatom neked, herceg úr, mi olaszok jó politikai iskolát jártunk és ha arról van szó, hogy valakinek túl kell járni az eszén, nem vagyunk éppen gyenge legények. De amit a te magyarjaid csinálnak, az már több a mi tudományunknál.

- Miről beszélsz, jó Maffeo?

- Ulászló embereiről. Filipeczről, Dócziről, Bakacsról. Ezek olyan ravaszok, mint maga az ördög. S ha azt mondom, hogy kétszínűek, keveset mondtam. Legalább is ötszínű valamennyi. Annyira tehetségesek, hogy megvallom, én sem látok kártyáikba. Pedig buta nem vagyok.

- Mit nem látsz?

- Nem látom például, hogy mit akarnak Beatrix királynéval. A rendekkel megfogadtatták, hogy Ulászlót Beatrix nőülvételére fogják kötelezni. Sülve-főve ott ülnek a királynénál, titkos terveket beszélnek meg vele, igénybe veszik katonáit, dolgoztatják a diplomáciánál. Ugyanakkor biztosítják a rendeket, hogy Ulászló sohasem fogja nőül venni a magtalan királynét, hanem elválik a brandenburgi leánytól és politikailag méltó arát keres, aki fontos szövetségeket és trónörököst ad az országnak. Mindenki azt hiszi, hogy csak vele beszélnek őszintén, a másikat becsapják. Én például, ha a fejemet levágják, sem tudom megmondani, megcsalják-e a királynét, vagy sem. Régóta szolgálom a Sforzákat, herceg uram, de ilyen nehéz állomáson még nem szolgáltam.

- Semmit sem látsz terveikből?

- De igen, egyet, ők akarnak uralkodni. Fognak is. Ulászló hajlítható, puha és hanyag ember. Azt csinálják vele, amit akarnak.

- Csak csinálják, - mondta vidáman János, - engem ez már alig érdekel. Olykor megkönnyebbülten sóhajtok fel, hogy kevés dolgom lesz ezekkel a fárasztó és félelmes emberekkel. Nekem most már csak a királlyal lesz dolgom. És bízom benne, hogy meg fogjuk érteni egymást. Azt hallom róla, hogy nagyon kedves ember.

- Ó igen, mindenkit elbájol. Az asszonyok oda vannak érte. Belső emberei oda vannak érte. Jó szívvel akarod szolgálni?

- A legőszintébben. Már intézkedtem is, hogy hűségemet jelentsék neki. És még részletesen írásba kell tennünk boszniai királyságom, sziléziai hercegségem és horvát bánságom jogi vonatkozásait. Mikor Ulászló bevonul Budára, már ott lesznek az én embereim is: az itteni püspök, a vránai perjel, Derencsényi és Hangácsi. Jelentsd ezt Milánóba, Maffeo, a szépséges Bianca hercegnő legyen nyugodt afelől, hogy hozzá méltó udvartartásba fogom hazahozni.

- Mindent jelenteni fogok, herceg úr.

- És tisztelj meg máskor is, míg Pétervárадon vagy. Ott mi ujság?

- Semmi jó. Nem bírunk Lőrinc herceggel. Már őszentsége is közbelépett, de ő mindeddig azon lovagolt, hogy mindent a Péter érsek érdekében csinál. A pétervárади őrség Ulászló-párti, Péter érsek élete tehát ott nincs biztonságban. Mihelyt kivonul, ez annyi, mintha az érseket megkötözve a mészárszékre vinné. Nem kell magyaráznom neked, herceg úr, hogy ez milyen képtelenség...

- Ne is folytasd. Most már ismerem Ujlaki Lőrincet. Most már mindenkit ismerek. Megdöbbentő csalódásokon mentem keresztül. Most már bölcs lettem. Most már ismerem az embereket...

A milánói követ udvariasan bólogatott, de hogy belül kissé kineveti ezt a bölcsességet, azt arckifejezésével nem tudta eléggé eltitkolni.

- Ne nevess ki, Maffeo, - mondta szelíden János, - csakugyan megismertem az emberi lelket. Hittem olyanoknak, akiknek nem kellett volna hinnem. Nem olyan nagy szégyen ez, hogy meg ne vallhatnám. Ime, te magad is megvallod, hogy a magyar urak ravaszabbak, semhogy átláthatnál rajtok, pedig sokat tapasztalt és gyakorlott diplomata vagy. Nem, nem, úgy van, ahogy mondom. Most már nem hiszek senkinek, az élet óvatossá és bizalmatlanná tett. Csak Ulászlónak akarok ezentúl hinni. Ő jó királyom lesz nekem és én jó híve neki. Bizalmasak leszünk, rá fog jönni, hogy nekem elmondhatja titkos bajait. És csak nekem, mert én nem élek vissza vele. Jóbarátja leszek. Nincs szebb, mint ha van valakije az embernek, akinek...

Itt megakadt. Sajátmagát cáfolta már. Most mondta magát óvatosnak és bizalmatlannak, de következő gondolatával már bizalmas és érzelmes baráti odaadásra vágyott. Elmosolyodott.

- Hiába, nem tudok élni szeretet nélkül. Kinevetsz ezért, Maffeo?

- A világért sem, herceg úr. Szép és nemes léleknek tartalak. Az Isten is férjnek teremtett. Társ nélkül nem tudsz meglenni, és természeted hűséges. De most már csakugyan megyek.

- És nem jelentsz bukott embernek Milánóba? És nem veszed rossz néven azt a levél-ügyet?

- Nem, nem, minden a legnagyobb rendben van.

János is úgy érezte, hogy minden a legnagyobb rendben van. Házigazdája, Zsigmond püspök, a másik három úrral valóban felment Budára, s ő most már a király izenetét várta. Dúdolva járkált a püspöki palotában, mindenkihez túlontúl kedves volt, ok nélkül nagy borravalókat osztogatott, mindenáron sugárzó arcokat akart látni maga körül. A királyi izenet megjött: udvari futár hozta a díszes, ünnepi külsejű menedéklevelet. „Szívünkből a bizalmatlanság, gyanú és félelem magvát teljesen ki akarván irtani Joannes Corvinus hercegnek és híveinek az udvarhoz szabad jövetelt biztosítunk...”

János azonnal felkészült. Elészedette legszebb díszruháit, szemlét tartott legdrágább, legtündöklőbb fegyverei felett.

- Legszebbjét, legjobbját, - mondta inasának.

És derűsen, büszkén hozzátette:

- Király megyen királyhoz!

VI.

Budán háborús hírek fogadták. Az újonnan választott és még meg sem koronázott királyt Miksa támadása fenyegette. Mátyás nagy hódítása, Bécs, amelyért annyit áldozott s a törökkel való ősi leszámolást is elhanyagolta, már nem volt a magyaroké. Szapolyai a maga birtokdolgait igyekezett rendezni az új királlyal és otthagyta a kormányzóság székhelyét. A védelemről csak kutyafuttában gondoskodott. Hatezer emberét apró várakra osztotta szét, Bécsben nem hagyott többet négyszáznál. Holott négyezer is kevés lett volna. Erejének ilyen elforgácsolásával azt érte el, hogy sem Bécs, sem az apró várak nem tarthatták magukat. A könnyelműség bosszúja gyorsan elkövetkezett: Miksa főherceg, római király, azonnal indult fővárosa megvételére. Közeledtének hírére az egyes helységek egymásután űzték el a magyar őrséget. Bécs városi lakossága fellázadt. Volt ugyan Mátyásnak szigorú rendelete, mely a polgárokat eltiltotta a fegyvertartástól, de mihelyt ő behunyta a szemét, a rendelet végrehajtására nem gondolt senki. Egyszerre minden polgárnak volt fegyvere. Miksa könnyű szerrel bevonult családjának székvárosába. Éppen Szent István napján. A nagy város közepén álló régi Burg-toronyba szorult Upor László, a magyar kapitány. Nem tarthatta magát, a Burg is elesett, a négyszáz magyar katona közül háromszáz ott lelte halálát. Miksa visszavette Ausztriát. És sebbel-lobbal fegyverkezett, hogy most már Magyarország ellen vonuljon. Egyéb sem kellett, mint hogy megmozduljon a török is. És megmozdult. A délvidékről már kisebb portyák ütközeteinek híre érkezett. Ráadásul János Albert herceg már fegyverben állott saját testvérbátyja ellen.

Ujjongásnak, boldog királylátásnak nyoma sem volt a budai utcákon. A lakosság is, az idegenből érkezett cseh legénység is, csendesen és nyomottan viselkedett. Gond ült minden arcon. Az ünnepélyesen érkező Jánost mindenki felismerhette címeres embereiről, aki nem pillantott is sisakrostélya alá. De csak kíváncsian fordultak utána, tüntetés nem üdvözölte.

Első útja, miután Zsigmond püspököt felkereste, Orbán püspökhöz vezette. Rengetegen várakoztak a nádorhelyettes előszobájában, de ő feltűnő nyájassággal sietett a herceg elé és bevezette magához.

- Herceg úr, most már nincs köztünk elintézetlen kérdés. Akarod-e leghívebb barátságomat?

- Ezért jöttem ide, Orbán püspök.

- Akkor Isten hozott. Szállásodat a királyi palotában jelöltük ki, rangod szerint. Meg fogod látni, hogy itt csak megbecsülésben és tisztességben lesz részed. Lelkedet jól ismerem, herceg úr, te nem ismered a bosszút. A vélt vagy való sérelmeket el tudod feledni, mert büszke és nemes vagy. Mindannyian bízunk benned. Jöttödet már jelentették, s én már izentem őfelségének. Minden más dolgát félretette és vár téged. Mindjárt magas színe elé járulhatsz. Majd embereket adok melléd. Csak még valamit mondani akarok előbb.

- Hallgatlak, főtisztelendő úr.

- A közügyekben eddig nem tudtunk találkozni, és néha talán keserűen gondoltál rám. Szeretném, ha tudnád, hogy én azért mindig szerettelek.

Ezt kőarccal mondta Dóczi Orbán. Egyetlen vonása nem engedett keménységéből, hangjában egyetlen árnyalat nem színezte a rendes ridegséget. János rögtön mélyen megindult. Most mindenkit szeretett és különösen meghatotta, ha szeretik. Valami szép, megindult mondaton gondolkozott, hogy kiöntse melegségét, de erre már nem hagyott neki időt az öreg pap. Intézkedett, hogy Jánost vezessék előbb szállására, aztán a király elé.

Különös út volt ez: teljesen kongó termeken keresztül, amelyeket ő ürített ki. Minden falat, minden küszöböt, minden sarkot ismert, serdülő korának minden emléke ezekhez a termekhez fűződött. S most mint vendég bicegett rajtok keresztül. Régi lakosztályába vezették, az udvar figyelme dolgában semmi panasza nem lehetett. De szobáiban idegen, sebtiben összeszedett bútorok állottak, úgy kérték ezeket valahonnan kölcsön, hogy néhány szobát lakhatóvá tegyenek. Málháját is idehozták már. Gyorsan átöltözött, az udvari illendőség szabályainak megfelelően: hódolni járult az új király színe elé, tehát az előírás szerint nem hordozhatott fegyvert sem, páncélt sem. Áttört, fekete díszruhát öltött tehát. Megelégedéssel látta, hogy az előírást az új udvar is pontosan megtartja: fejedelmi személyeknek járó testőrtiszt jött eléje, a várkapitányságnak és a királyi kancelláriának is előírt rangú embere, a pontos sorrend ceremóniájával, előttük is, mögöttük is a kellő számú alabárdos testőr. Ulászló nyilván meg akarta őrizni a magyar királyi udvartartás hagyományait.

Apja jól ismert hajdani dolgozószobája felé vezették, ahol annyi órát töltött apja oktatását figyelve, vagy mint néma szemlélője egy-egy érdekes kihallgatásnak, melyet hallania apja célszerűnek látott. Tisztek, ismeretlen cseh méltóságok hajlongtak előtte. Nyílt az ajtó, s ő ott állott Ulászló előtt.

- Isten hozott, kedves testvérem, szeretettel üdvözöllek, - mondta Ulászló király latinul.

Elébe lépett, átkarolta, magához szorította, megcsókolta. Aztán még mindig fogva vállát, eltartotta magától.

- Mennyire hasonlítasz atyádhoz, az én felejthetetlen testvéremhez és barátomhoz.

Arca nyájas volt és kedves. Nyúlánk, karcsú alakja még mindig a szép férfié, akivel most Beatrix mindenáron el akarta vétetni magát. Tekintete szeretetteljes, egyénisége megnyerő. János szemét azonnal elöntötték a könnyek.

- Felséges uram, - mondta elgörbülő szájjal, - hódolok neked és védelmedet kérem.

Lehajolt és előírás szerint kezet csókolt. Féltérdre is akart ereszkedni, de a király visszatartotta. Úgy beszélt hozzá, mint vendéglátó házigazda, aki régi ismerősnek örvend.

- Ugyan ne teketóriázz, legyünk csak jóbarátok. Most már hálistennek minden rendbejött közöttünk. Foglalj helyet.

János leült, féloldalt helyezkedve hibás lábával. És leült Ulászló is, hanyagul egymásra vetve egyenes, hosszú lábszárait.

- Bizony, jó sok dolgot adtál, hallod-e, - mondta nevetve.

- Felség, őszintén megbántam. Ne is nekem tulajdonítsd a fegyveres fellépést, amelyet boldogan tennék meg nem történtté, hanem azoknak, akiknek tanácsai körülvettek. Százszor elgondoltam azóta, hogy milyen jó lett volna Péter érsekre hallgatnom.

- Tudom, tudom. De te Lőrinc hercegre hallgattál, meg a többiekre. Furcsa az élet. Látod, valaha ennek az esztelen Lőrincnek az apja halálra ítélte és ki is végeztette nagybátyádat. És apádat is. Mert az én nagybátyám úgy akarta.

- Nagybátyád?

- Természetes. Dicső emlékezetű V. László. Most az ifjú Ujlaki majdnem megismételte, amit az öreg csinált. Könnyen elveszíthetett volna téged is. De Istennek legyen hála, nem így történt. A sors megőrzött téged nekem és az országnak. Haszontalan tanácsosaid pedig tovább dolgoznak az ország romlásán. Fegyverrel törnek hazájok ellen. Most már láthatod, hogy kik vettek körül.

- Hazájok ellen törnek?

- Természetesen. Miksa főherceg magyar pártja a te volt embereidből áll, kedves Jánosom. Mindenről pontos jelentésem van. Tudod-e, ki a leggyanúsabb? Székely Jakab. És Miksához készül állani a két Kanizsai, aki foglyul esett a csonthegyi csatában, de kegyelmet kapott. Meg a többiek. Hát majd a szemök közé nézünk. Ezt előre megmondhatom neked, hogy ebben az országban senkinek olyan dolga nem lesz, mint neked. Az udvarnál egyszer s mindenkorra vendégem vagy, a korona után a legnagyobb tisztelet téged illet. Ott fogsz lakni, ahol akarod, de remélem, a trón mellett igen sokat látni foglak.

János csak köszönő szavakat tudott hebegni. Ezt a kedves, ellenállhatatlan embert azonnal hevesen megszerette.

- Majd a környező bajokkal is rendbejövünk, - folytatta a király, - s ha beköszönt a békés idő, pompásan megleszünk együtt. Majd sokat beszélünk atyádról, akinek én mélységes tisztelője voltam. És vadászni fogunk. És majd... majd a nők közt is szétnézünk egy kicsit, mi? Nektek itt remek asszonyaitok vannak... No mi az, csak nem pirulsz el?

- Én nem igen járok szoknyák után, felség, - pironkodott János, - már le vagyok kötve. Mihelyt lehet, hazahozom feleségemet.

- Ah igen, a szép Bianca hercegnőt. Sokat hallani bájairól és nagy műveltségéről. Bizonyára boldoggá fog tenni. És sok fiút szül neked. Azt el is várom, kedves testvérem. A boszniai trónra nekem idejében utódot mutass.

Előre hajlott és pajtáskodva ráütött a János térdére. Még kacsintott is hozzá. János lelke repesett a boldogságtól.

- Végtelen hálás vagyok kegyességedért, felség. Nem is tudom, hogyan mutassam... mennyire...

- Ne félj, lesz alkalmad megmutatni. Számítok hűségedre és ragaszkodásodra. De hiszen ez nem is lehet másképpen. Az én dicső, felejthetetlen barátom fiának mellettem van a helye. Össze is kell jönnöd az urakkal, tisztázzatok minden félreértést, szorítsatok kezet, aztán kezdjünk dolgozni. Szövetséget köttök, ahogy embereiddel megbeszéltem, s azt ünnepélyesen aláírjátok. És örökre az én emberem vagy.

- Az életemet adom, ha kell, - szólt lelkesen János, de elhallgatott, mert félő volt, hogy megint elsírja magát.

- Ez az, így van rendjén. Ezt szeretem bennetek, magyarokban, ezt a tüzes lelket. Beszéltél már valakivel?

- Igen, Orbán püspökkel. Teljesen megértettük egymást.

- Ez derék. Beszélj a többiekkel is, aztán majd együttesen egy kis tanácsot fogtok tartani. Mindenesetre végtelenül boldog vagyok, hogy idáig eljutottunk. Érezned kell, hogy mind-halálig szóló barátot nyertél bennem.

A király felállott. A kihallgatás véget ért. Megint melegen megölelték egymást. S János, mikor az ajtó becsukódott mögötte, lelkesen felkiáltott az előszoba udvarnépe előtt:

- Elragadó ember!

Udvariasan körülvették, bókoltak, a kihallgatás hosszú idején csodálkoztak. Úszott az örömben. A ceremónia pontos megtartásával kísérték vissza szállására. Tulajdonképpen fáradt volt a nagy hőségben megtett pécs-budai úttól, de belső türelmetlensége nem hagyta pihenni. Békülni akart az egész világgal. Szolgákat küldött, nézzenek utána, hogy beszélhet-e Filipecz kancellárral és Bakacs királyi titkárral. Rögtön jött a válasz: mind a ketten azt izenik, hogy egyéb főbenjáró dolgaikat félretették és várják a herceg urat. Ő tehát rögtön felkereste a kancellárián a két főpapot. Filipeczet először.

- Tudtam, hogy előbb-utóbb így fogunk találkozni, - mondta a morva, - hidd el, ez az Istennek tetsző megoldás. Kár, hogy nem ezzel kezdtük.

- De legalább ezzel végezzük. Minden jól van most már. Éppen a királytól jövök.

- Remélem, kegyesen fogadott?

- Elragadóan.

- Örülök. Most már láthatod, hogy a rendek választása nem esett méltatlanra. Őfelsége elbűvölt mindnyájunkat. Az udvar oda van érte. És csak várj, míg jobban megismered. Mert remélem, hogy sokat fogunk látni az udvarnál. Ami eddig történt, arra vessünk keresztet.

Csupa nyájasság volt Filipecz, csupa melegség. Mátyás halála óta így még nem hallotta beszélni. Most először szólott hozzá igazi barátsággal. S ugyanúgy utána Bakacs Tamás. Széles mosoly fénylett kemény, nagy parasztarcán. Valósággal hízelgett. És elővette a szerződés szövegét. Elolvasta elejétől végig. Forma szerinti szövetség volt ez, szinte mintha két országló fejedelem kötötte volna. Benne volt, hogy a külső ellenségek ellen a kölcsönös támogatásban keresnek védelmet, ami elmult, azt elfelejtik és megbocsátják, ami jönni fog, az testvéri fegyverbarátságban fogja őket találni. Ettől a szövegtől János el volt ragadtatva. Szerette volna ott nyomban aláírni. De Bakacs nyájasan értésére adta, hogy ennek sokkal szebb keretet találtak. Külön összejönnek valamennyien és szent esküvést tesznek.

- Kik valamennyien?

- Heten. Te, herceg uram, és két embered, Ráskai Balázs és Ernuszt püspök. A mi részünkről a nádorhelyettes, a kancellár, az országbíró és én. Mi heten szövetkeztünk egymással királyunkért, az országért és egymásért. Remélem, az életben több ilyen okmányra nem lesz szükségünk többé.

Az ünnepélyes aláírást másnapra tűzték ki. A mondott órán pontosan megjelentek mind a heten. Báthori István jött utoljára, a csonthegyi csata győztese. Személy szerint most találkoztak először a temetés óta. Báthori nem sokat okoskodott, odalépett hozzá és megölelte. Aztán elérzékenyedve kezdett Mátyás királyról beszélni, akit egyformán valamennyien elvesztettek. Megszólalt más is, felelt a harmadik is. És a beszélgetés a nagy király meghatott magasztalásává változott.

Evangélium volt az asztalon, két lobogó gyertya között. Bakacs Tamás még egyszer felolvasta a szövetségi okmányt, aztán mind a heten az asztalhoz járultak és aláírták az okmányt. János legelőször, a legelső helyen. Aztán kiki elővette pecsétgyűrűjét és belenyomta a forró viaszba, amelyet Bakacs cseppentett két helyre egymás mellé. Majd balkezüket a szent könyvre tették, jobbkezöket esküre emelték. Így mondták Bakacs után az esküformát. Egyszerre heten.

- Isten engem úgy segéljen és Istennek minden szentjei.

Utána mindenki mindenkivel kezet szorított.

- Végeztünk? - kérdezte János.

- Még nem, - mondta Bakacs, - mindnyájatok számára kiállítottuk a menedékleveleket. Szabadon jöhettek a koronázásra, bántódástok nem lehet. Külön levelet adott a király őfelsége, külön levelet Beatrix őfelsége, külön levelet állítottak ki a rendek, sőt mivel most cseh fegyveres erő is van a székvárosban, a király környezetében levő cseh főurak, számszerint tizenketten, magok is írásban biztosítják hercegséged minden emberének sérthetetlenségét. Ezeket a leveleket méltóztassatok most átvenni. Azonkívül még valami van hátra. A királyt szeptember tizennyolcadikán fogjuk megkoronázni. A nádorhelyettes szerepe nem vitás. Az esztergomi hercegprímás még gyermek, ő nem koronázhat még ezúttal, rang szerint tehát Váradi Péter kalocsai érsek következik. De számos más szerep még tisztázatlan, őfelsége a

király azt a határozott óhajtását nyilvánította, herceg úr, hogy neked valami kiválóan díszes szerep jusson a szertartásban. Most tehát el kell döntenünk ezt a szerepet. A többi főurat csak akkor osztjuk be, ha te már választottál.

- Milyen szerepek közt választhatok? - kérdezte János örvendező kíváncsisággal.

Bakacs felsorolta a díszes szertartás hagyományos résztvevőit. Aztán mielőtt még János válaszolhatott volna, hozzátette:

- Ha megengeded, hogy tanácsot adjak, herceg úr, vigyed a koronát a menetben. Ennek szép jelképes jelentősége lesz: őfelsége a koronát mintegy tőled kapja, mint ahogy valóban te adtad ki neki.

- Igen, igen, - kapott rajta János, - ez jó lesz.

Ebben megállapodtak. Abban is, hogy még megkapja a szertartás és az ünnepségek részletes tervét. És most már visszamehetett Zsigmond püspökkel együtt Pécsre, hogy a koronázásra készülődjék. Ez nem volt kis munka. Méltó fénnyel kellett megjelennie a nagy ünnepen, ő volt az ország leggazdagabb embere, a királynál is gazdagabb. Ugyancsak készülődött maga a püspök is, bár sokkal kisebb keretek közt, de még mindig hatalmas főpaphoz illően. Megkapták a ceremóniák részletesen kidolgozott rendjét is. És a püspöki palotában két kancellária emberei reggeltől estig csak a koronázással foglalkoztak, lovakat válogattak, díszruhák jegyzékeit írták, iparosokkal tárgyaltak, posztórakományt vettek át. János nagy gyönyörűséget talált ebben a készülődésben. Órák hosszat próbálta díszruháit, különösen azokat, amelyeket apjától örökölt. A gyász miatt ezeket eddig nem hordhatta, de most számba vette valamennyit és egész sereg szabót dolgoztatott az átalakítással: apja ruháit a maga termetéhez kellett formáltatni. Valamivel magasabb volt az apjánál, viszont mellkasa jóval szűkebb, dereka keskenyebb. Különös élmény volt az átalakított pazar köntösöket magára ölteni. Azokba belevette magát valami szag, apja rendesen használt szappanának és borotválkozó vizeinek szaga. Ez a képzelet különös erejével költötte fel benne olyan hajdani órák emlékét, mikor a nagy ember térdén lovagolt, mikor szeretettel mellére bújt, mikor üdvözlésül kezet csókolt neki. Nagy hullámmal érezte magában elömleni ifjúságát, s ezzel együtt azt az érzést, amelyet első emlékei eltörölhetetlen bélyegként égettek lelkére: a származás hibáját, a testi hiba átkát, az élen élők között való fölöslegességet, a kinézettséget. És ezekre a homályosan felrémlő fájdalmakra öltötte most enyhítő varázsöltözetül az aranyfonállal szőtt, ékköves, prémezett mentéket.

S mialatt Ulászló koronázására készült, minduntalan a maga koronázásának eljövendő képe lopakodott ábrándjai közé. Oltár előtt látta magát térdelni és lehajtani fejét, mialatt Ulászló a bosnyák királyi koronát feléje emeli. Soha el nem unta ezt a képet végigélni magában, újra és újra elülről kezdte s mint valami titkos ifjúkori gyönyörben gyönyörködött benne. Okmányokat képzelt, nagy függő pecséttel, amelyek így kezdődnek: „Nos Johannes...” Kihallgatásokat képzelt, magát trónszékre helyezve, maga elé pedig izgalmas távoli országok követeit, akik soha sem látott ezeregyéjszakabeli ruhákat hordanak. Mellette pedig a szép Bianca ül a trónszéken, királynői pompában.

Szeptember elején a két díszes bandérium, Jánosé és a pécsi püspöké, elindult Budára. Elől a királyfi, utána a püspök. Pazar menetet alkottak; a falvakban kiszaladt házaiból a nép és az országút mentén bámészkodott utánok. Paripáik gyönyörű, szikrázó, villogó szerszámot hordtak, kürtöseik büszkén harsogtak címerleples hangszereiken, a fegyveres csapat válogatott legényei címeres gúnyában tündököltek a lovon. Úgy mentek Budára, mint a mese maga.

De Budán megszűnt a mese. A nádorhelyettes, ahogy hírt vett János érkezéséről, mindjárt izent neki, hogy fontos dologban kell vele beszélnie.

- Baj vagyon az horvát rendekkel, herceg úr.

- S ugyan mi baj?

- Egyességünköt rühellik. Hogy hát mi módon rakánk fejökre bánt s királyt, csakúgy rólok, nélkülök.

János néma maradt a meglepetéstől. A püspök folytatta:

- Nagy hév szerint protestálnak beste fattyai: csak Ulászlót esmerik királyoknak, más halandót nem. Hosszan kell szólnunk most errül.

És szóltak is hosszasan, ámbár sokkal inkább Dóczi beszélt, mint János. Megvilágította a helyzetet. A horvát karok és rendek közül a jókorább érkezők máris jelentkeztek a kormányzatnál és bejelentették tiltakozásukat az értésökre esett egyesség ellen. Ezt az alkotmánnyal ellenkezőnek bélyegezték. Hiszen Horvátországnak és Szlovákiának, vagy ahogy ők szerették mondani: Tótországnak, van bánja, a derék Egervári László személyében, akivel ők meg vannak elégedve és egyáltalában nem szeretnének megválni tőle. Ahány úr érkezik Zágráb felől, vagy a dalmata partvidékről, vagy bosnya földről, mint ezt hajtogatja, mintha összebeszéltek volna. Sőt minden jel szerint össze is beszéltek. Itt valahogyan rendet kell teremteni. Legokosabb volna, ha János magával a királlyal beszélne erről.

- Hódolnom illik őfelségének különben is, - bólintott János.

- Így jól lészen, s mán hónapra szerzek audenciát. De még másutt is szorít az cipő. Ihol ez a Székely János, ki hogy gyanús, mindétig tudtuk.

- Mit tött?

- Nem kisebbet, mint az várakat idadni vonakszik, eb az annyát.

Ez sem volt kis szó. János volt vezére, a csonthegyi boldogtalan csata vesztese, nagyon sokat jelentett. Azok közül a királyi, és nem magánvárak közül, amelyeket János az egyesség értelmében köteles volt Ulászlónak átadni, Székely Jakab tartotta a kezén a fontos regedei várat, a zagorjei grófság, Stájerország és a szomszéd vidék valamennyi várát. Ez úgyszólván egész Szlavónia katonai birtokát jelentette. János már az egyesség megkötésekor szétküldte a várparancsnokoknak az átadó levelet, de mint most kiderült, Székely Jakab füle botját sem mozdította. Azaz, hogy mozdította, de Miksa felé. Jelentések jöttek arról, hogy Bécsbe készül, vagy már oda is utazott.

- Ráizenned kérlek, de kemény szóval. Jól öszveteremtsed.

Megegyeztek abban, hogy ráküldik János szigorú üzenetével az ügyes és megbízható Batthyány Boldizsárt. A horvát kérdésről pedig tovább beszélnek magával Ulászlóval. Már másnap odakísérték Jánost kihallgatásra.

- Kedves János testvérem, - mondta eléje sietve, élénk szóval a király, - meg sem tudom mondani, mennyire restellem ezeknek az uraknak okvetetlenkedését. Fölösleges mondanom, hogy az egyességet állom. Te rövidséget nem szenvedhetsz. Amit ígértem, meg kell kapnod, ezt becsületbeli kérdésnek tekintem. Mi is van abban az okiratban?

- El tudom mondani, felség. Bosznia koronázott királya leszek örökös jogon, ugyanígy Tótország fejedelme. Én és utódaim. Horvátország bánja vagyok életfogytig. S a dalmata part bánja ugyanígy. Tótországban a magyar korona hűbéres fejedelme lévén, enyém a nyestadó és a zágrábi harmincad, de huszadot nem szedhetek. Dónációs jogom van ötven telekig. Dalmata és horvát földön én nevezem ki a vicebánokat, egyéb országos tisztviselőket, és az ottani várak kapitányait. Az igazságszolgáltatás az enyém, nyolcados törvénylátást tartok, de ha valamely ügyben felségedhez fellebbeznek, azt természetesen átteszem a királyi kúriához. Ez minden.

- Úgy. Hát várjunk csak. Mondd meg nekem őszintén, szeretsz te hivatalnokokkal veszekedni?

- Azt bizony nem.

- Ezek az urak pedig, úgy látszik, ebben látják a legnagyobb földi boldogságot. Éppen ezért folytatom a kérdést, de előbb még egyszer hangsúlyozni kívánom, hogy amiben megegyeztünk, azt minden körülmények között becsületesen teljesíteni fogom, nemcsak úri tisztességből, nemcsak megtámadott helyzetemben való okosságból, hanem azért is, mert meleg barátsággal ragaszkodom hozzád. Nos tehát: nem lehetne valahogy úgy megoldani a kérdést, hogy neked minden megmaradjon, ami dísz és uralkodás, a szolgai munkát pedig csak végezzék jórészt ezek a nyugtalan urak?

- Bocsánat, felség, nem értem a kérdést. Hogyan gondolod?

- Úgy gondolom, hogy színleg meg lehetne hagyni a bánok hatáskörét. Csak bajlódjanak tyúkpörökkel, meg jobbágyverekedésekkel, az neked mindegy lehet. Hiszen azért a fejedelem mégis te vagy. Ne érts félre, én állom, amit ígértem, és szembe nézek a nehézségekkel is. Miksa sereggel jön ellenem, János Albert öcsém támadni készül, a törökök már jelentkeznek, ezer bajom van, de a te kedvedért, szeretett Jánosom, ennyi borzasztó baj közepette, most közvetlen a koronázás előtt vállalom ezt a kínos helyzetet is: szembeszállok a horvát urakkal...

János maga volt a született előzékenység. A más baját mindig részvéttel nézte. Most rátette kezét a panaszkodó király karjára.

- Miattam ne legyen gondod, legkedvesebb felség. Én mindenre kész vagyok, amiben segíthetek neked. Volna egy gondolatom: hagyjuk az egész boszniai dolgot. Add nekem Erdélyországot.

- Mit? Erdélyt? Hogyan gondolod ezt?

- Csináljunk Erdélyből hűbéres királyságot és legyek erdélyi király. Báthori csak maradjon erdélyi vajda, ő bizonyára bele fog menni ebbe, hiszen a bibliára tett kézzel esküdött meg szövetségünkre. Nem kétlem, hogy támogatni fog. Vagy ha ez nem megy, akkor maradjunk mégis csak a bosnya királyságnál, a tót fejedelemségnél, a horvát és dalmata bánságnál, legfeljebb majd alkuszunk egy kicsit azokkal a makacs urakkal. Nem vagyok én rossz ember, hidd el, majd meg fogsz ismerni. Nincs nagyobb vágyam, mint hogy híven szolgáljalak.

- Köszönöm János, tudtam, hogy számíthatok rád. Atyád fia vagy. Hát majd beszélek Orbán püspökkel, kezdje kicsit puhítani azokat az urakat. Ha ilyen jóindulattal vagy mellettem, valami biztosan kijön a dologból. Hanem, kedves Jánosom, akármilyen rosszul esik, szemrehányást is kell tennem.

- Szemrehányást, - riadt meg János, - miért? Az én lelkiismeretem igazán tiszta.

- Megígérted szentül, hogy a királyi várakat átadod, és íme...

- Bocsáss meg. Székely Jakabot akarod mondani? Roppantul restellem, felség, de én igazán megtettem, amit tehettem. Az átadó parancsot elküldtem neki. Most még szigorú izenettel ráküldöm Batthány Boldizsárt.

- És ha az sem lesz elég? - kérdezte a király szemrehányóan.

János roppant kínosan érezte magát. Kapitánya esetleges árulásáért nem érezhette magát felelősnek. De félt, hogy ezt a királlyal nem tudja megértetni. Már pedig mindenáron megbízható, önzetlen lovag akart lenni az Ulászló szemében. Elkezdte tehát buzgón mentegeti magát. A kihallgatás, amely azzal kezdődött, hogy a király csak nehezen tudja teljesíteni

iránta való kötelességeit, most oda fejlődött, hogy ő magyarázott ijedten, kézzel-lábbal, tökéletes tisztessége tudatában és majdnem bocsánatot kért a más hibájáért.

Mikor megint összeült Orbán püspökkel tárgyalni, már restelkedve és nagyon szerényen beszélt. A nádorhelyettes megindította a közvetítést közötte és a délvidéki urak között. Ez nagyon sok huzavonával járt. Minden tanácskozás alkalmával fel kellett adnia valamit az egyességben pontosan lefektetett jogaiból. Székely Jakab nagyon kínos helyzetbe sodorta. Orbán püspök minden alkalommal megkérdezte, hogy jött-e már híradás Batthyány Boldizsártól. Mindig olyankor kérdezte, mikor ő valamely jogához ragaszkodni akart. És vezérének aggodalmas viselkedése miatt ilyenkor szégyenkezve csavarta le igényeit ő maga.

Közben egyre serényebben folytak a koronázás előkészületei. Buda megint megtelt vidékiekkel, akik parádét akartak bámulni, s életükben egyszer látni akarták a szent koronát. Rengeteg cseh is járkált a sűrűsödő sokaságú utcákon, az új király cseh nagyurai mind jókora csatlóshaddal érkeztek, s aki értett hozzá, megmagyarázhatta másoknak a címerekről, hogy melyik a Pernstein Vilmos prágai marsal, Risenberg Puotha cseh országbíró, vagy Schellenberg János kancellár embere. A koronázó templomot szorgosan díszítették, az előkelő nemes családok egymásután érkeztek hölgyeikkel együtt, a királyi kancellária, amely még ki sem heverte a választás nagy munkáját, megint talpon volt éjjel-nappal, hogy a ceremónia részleteinek előkészítésével, a rangsor kérdésének ezer bökkenőjével, az előkelő nézők elhelyezésével idejekorán elkészüljön. De a nagy örömünnep vidám társadalmi izgalma nem volt sehol. Akadtak öreg emberek, akik még jól emlékeztek a Mátyás fehérvári koronázására és regéket tudtak mondani a végnélküli estélyekről és lakomákról. Ennek most nyomát sem lehetett látni. A háború izgatott most mindenkit. A délvidékről újabb, bár kicsiny török csatározások híre érkezett, Miksa pedig napokon belül megindulhatott fegyveresen Magyarország ellen.

János ügyét a koronázás előtti napon dűlőre juttatták. Komoly áldozatokat kellett hoznia. Az erdélyi gondolatot teljesen elhagyták. Bosznia, Horvátország, Tótország és a partvidék közigazgatása és igazságszolgáltatása az új megállapodás szerint a bánok kezén maradt. De az örökös báni cím és a szlavén fejedelmi cím az övé. A bosnyák királyi cím dolgában úgy döntöttek, hogy a János koronázását alkalmasabb, békésebb időkre halasztják. És a királyi címet is majd csak akkor fogja hordani. Egyelőre csak bosnya hűbéres fejedelemnek címezteti magát, hogy ilyen válságos helyzetben a berzenkedő urak érzékenységét ne izgassa. A tárgyalások sok herce-hurcával folytak s ő már csak azért is igyekezett az egésznek engedékenységgel mielőbb végét szakítani, mert más dolgok is elfoglalták: gondolnia kellett arra, hogy állandó lakóhelyet választ magának. Dönteni számtalan várkastélya között még nem tudott. Egyelőre úgy intézkedett, hogy a koronázás után végiglakja a főváros közelében fekvő birtokait: Komáromot, Tatát és Zsámbékot. Ezt a három útját is elő kellett készítenie. Mikor pontot tudott tenni a délvidéki kérdés után, megkönnyebbülten ocsúdott fel. Ha nagyon szorongatják, az egyességben biztosított jogaiból még többet is odaadott volna, csakhogy már egyszer végre dolgait, legalább egyelőre, elintézetteknek tekinthesse.

Még a koronázás előtti napon bizonyossá vált, hogy Újlaki Lőrinc herceg tüntetően távol maradás ünnepségtől, amelynek több részletében díszes szerep várakozott volna reá. A ceremóniákon tehát az utolsó nap még változtatni kellett, ami sok kellemetlenséget okozott. Hasonlóképpen kitűnt, hogy Péter kalocsai érsek, akinek a gyermek Ippolito helyett kellett a koronát a király fejére tennie, szintén nem jön el a koronázásra. Ő még mindig, minden csalódásán és mellőzöttségén túl is, fenntartotta pártállását és Korvin-párti volt még most is, mikor maga Korvin herceg már rég felesküdött a királynak. Egyszer már el is kellett halasztani miatta a határnapot, most mégsem jött. Az egyházi rangsorban Túsz Osvát következett, a zágrábi püspök, az országgyűlésen János leghevesebb ellenzőinek egyike. Neki kellett tehát

ezek szerint Ulászlót koronázni, ami az egyházi méltóságok szerepeinek beosztásában okozott felfordulást.

De másnap, szeptember tizennyolcadikán, zökkenő nélkül indult meg az ünnepség és végig sem zavarta semmi. A ragyogó menetben ott ment János a király előtt, kezében piros bársony vánkos, azon apja koronája. A templomban az orgona ünnepélyesen zúgott. Mátyás messzi országokban híres énekkara árpádkori énekeket zengett. János ott állott az oltár előtt, kezében a vánkos. Ulászló pompás díszruhában ült az oltár evangéliumi oldalán, drága baldachin alatt. Az orgona elhallgattával Túsz Osvát beszédet intézett hozzá. Aztán az új király letette az esküt az alkotmányra. Eskü után felöltöztették. Vállára adták István király palástját, kezébe adták a jogart és az országalmát, derekára övezték az ősi kardot. Orbán püspök az oltár első lépcsőfokára hágott. Szemközt fordult a pazar közönséggel és elkiáltotta a hagyományos kérdést:

- Akarjátok-é Ulászlót királyotoknak?

Az egész templom ráharsogott:

- Akarjuk.

A kérdést és a választ ősi szokás szerint még kétszer megismételték. Akkor Túsz Osvát odanyúlt a bársonypárnához. János szeme a koronán függött. Még ott feküdt előtte egy pillanatig. Aztán Osvát püspök a térdelő Ulászló fejére tett. Az orgona harsogva szólalt meg. Mátyás fia előtt üres volt a bársonypárna. Tartotta maga előtt és nézte.

VII.

A királyfi azzal szórakozott, hogy lapos kavicsokat hajigálta a Dunába. Szerette a magányt, egyedüllétében senkisem akart tőle semmit. Tépelődő, önmagát faggató természete a csendet és a zavartalanságot kereste, hogy különös lelkéről, sorsáról és az életről szabadon ereszthesse töprengő gondolatait. A hűvös, de aranyat tündöklő szeptembervégi reggelen meleg zekét öltött és lement a Duna partjára. A lombok közt, messze háta mögött, láthatatlanul bújt el a tatai vár. Itt a hajbókoló, ágaikat vízbe mártó vén fűzek alatt mély volt a csend, csak olykor hallatszott valami messze balta csattanása a fák között, vagy a víz tükre felett úszó, elmosódó távoli kiáltás. A nagy víz gőgösen és titokzatosan ömlött két lapos partja közt, mint maga a történelem. János lapos köveket keresett, laposan dobta el őket a csendes vizen, hogy szökellő játékkal ötször-hatszor ugorjanak tova, míg el nem merülnek. De játékát csak gépiesen folytatta. Önmagába, befelé fordult gondolataival. Mint mindig, most is szerette magát sajnálni. Mintegy kedves idegennek nézte magát, szeretettel és részvéttel fordult ehhez az idegenhez, szinte megsimogatta és melegen, félrehajtott fejjel mondta: szegény János.

Szegény János, szegény tizennyolc éves árva. Senkije a világon nem maradt. Másnak testvére van, sógora, miegyebe, ha szülei elhaltak. Neki vannak ugyan rokonai, a Gerébek, a Székelyek és mások, de csak második ágon, s azoktól is távol érzi magát, mert apja, bár az atyafiságot nem szokta megtagadni, a király távolságát gondosan megtartotta. S így neki, aki éhesen vágyott emberi szeretetre, csak a Bianca hercegnő álomból szőtt alakját adta a sors. Talán most még Ulászlót, a kedves és megnyerő királyt, akiben most igyekszik megtalálni a szerető, meghitt barátot, bizalmas társát és menedékét fáradt lelkének. Fáradt? Vajjon mitől olyan fáradt, mintha aggastyánként pillantana vissza egy hosszú, küzdelmes élet vesződségeire? Erre nincs felelet. Már fáradtnak született. Az a beszélgetés jutott eszébe, amelyet egyszer még Bécsben folytatott Frangepán Bernát leányával. Nem Nagy Sándor, hanem macedóniai Fülöpnek kellene tartania magát, tűzhányók erejével háborgónak, világot megvívónak. De nem az. Csak nemes és bátor. Nemes: önzetlenségében mindig adni kész és bőkezűen pazarolni, amije van. Bátor: szemhunyorítás nélkül kész kockáztatni akár életét is, de nem nagy célokért, csak azért, hogy gyávának ne kelljen tartania magát. Mire vezethet egy ilyen természetű ember élete? Szórni, adni, pocsékolni, amíg el nem fogyott minden. S aztán eljön a sötét kapu, amelyen át kell lépni, s amelyen túl már úgyis minden mindegy. Addig az ember él és szemléli ezt a különös forgatagot maga körül: a ragyogásért való fogcsikorgó marakodást, a hatalomért való lihegő hajszát, a szomszéd birtokra ütő fegyveres jobbágyokat, a másnap megszegett magasztos esküvéseket, az egész értelmetlen hiábavalóságot, amelyre csak ilyen közömbös nyugalommal méltó dolog visszanézni, ahogyan ő most teszi itt a Dunaparton, mialatt köveket dobál s a csalitban csicsergő madarakat hallgatja az áldott békességben.

És máris megtört az áldott békesség varázsa: kürtszót hallott. A jel a vár urát kereste. Felütötte fejét, hátha tévedett. S mikor a kürtszó újra követelően hívogatta, megadóan felsóhajtott. Csendes bicegéssel megindult visszafelé. Jó darab gyaloglás után embert talált elé az ösvényen. Az lekapta süvegét és izgatottan jelentette, hogy váratlan vendég jött: maga Székely Jakab.

János csodálkozva szaporította lépéseit. A szolga előre futott, hogy a kürtöst megkeresse. S nemsokára csatlós nyargalt eléje felkantározott lóval: a vendég erősen sürgeti a herceget.

Ott várt a vendég a belső udvaron, kísérő lovasai abrakos tarisznyát aggattak az állatokra.

- Csakhogy immár eszed megjött, Jakab. Ulászló ugyan fog örvendezni ezen.

- Mán azt nem hinném. Fog ugyan örvendezni, ha bizony más. De tán szóllanánk külön.

János bevezette rokonát fedél alá, váltig csodálkozva a kapitány különös szavain. S az nem is hagyta magyarázat nélkül. Azonnal rátért a tárgyra. Meghökkentő dolgot mondott: Miksa főherceg nevében jön és csatlakozásra szólítja fel Jánost Ulászló ellen.

- Ne ijedj, herceg, s fejedet ne rázzad. Szerencsédet mastan adom kezedben.

Elmondta, hogy Miksa pártja legyőzhetetlenül erős. Hatalmas serege van és Magyarországon folyton erősödik. Ujlaki herceg már kilátásba helyezte csatlakozását. A volt Korvin-párt majd minden embere Miksát támogatja. Napok kérdése, hogy a pécsi püspök is színt valljon.

- Zsigmond püspök, - kiáltott János, - az lehetetlen! Hiszen minapon eskett, kezit szent biblián nyugtatva.

Székely Jakab csak vigyorgott, mint a farkas. Bizony az nem lehetetlen. Az eskü nem érvényes, mert a püspököt félrevezették az erőviszonyok dolgában. De azért sem érvényes, mert a kötés legfontosabb pontját, a János boszniai királyságára vonatkozót, Ulászlóék máris megszegték. Tehát az eskü magát a herceget sem köti immár. Szabadon rendelkezik önmagával és mindent megkaphat Miksától, amiből Ulászló máris kezdi kitúrni: igazi hűbéres királyságot, igazi hatalmat, újabb adományokat, díszt és méltó megbecsülést.

Órák hosszat tárgyaltak. Székely Jakab az asztalt verte öklével, úgy szidalmazta a koronás királyt. Ő vitte a hangot. Arra, hogy feleljen árulásáért, sor sem került. Akkora felsőbbséggel, igazának olyan ellentmondást fel sem tételező biztonságával indult el, hogy János meg sem kísérelhette felelősségre vonni. Csak félénken érvelt vele és nem csapott az asztalra, mint az. Pedig nem volt jelentéktelen dolog, ami kockán forgott. Azok a fontos várak, amelyeket Székely Jakab, mint az ő kapitánya tartott a kezén, királyi várak voltak ugyan, de új báni vagyonának tekintélyes részét jelentették: Stájerországtól délkeleti irányban hosszú sávon ezek a várak neki adóztak, az ő vagyonát védték, az ő hadi utainak őrhelyei voltak. És Székely Jakab ezeknek csak az ő alkalmazottjaként parancsnoka. De az alkalmazott háta mögött a várak katonaságának fegyveres ereje állott. Bármilyen parancsot hideg vérrel megtagadhatott, mert hogy engedelmességre szorítsa gazdája, ahhoz a védő fegyveresek összegénél sokkal nagyobb seregre lett volna szükség, ostromágyúkkal, hadviseléssel, valóságos háborúval. Azonkívül pénz is kellett volna. Sok pénz. Székely Jakab nemcsak alkalmazottja volt, hanem hitelezője is. Zálogjogon is ott ült a várban, nemcsak mint kapitány.

- De lásd, - mondta szelíden, - bezzeg Both András melly híven megmarada Ulászló-oldalon.

Székely Jakab nagyot kacagott.

- Kevésnek vagy tudója, uram. Both András Miksához állott. Ha szólok, ü képiben is szólok.

János elhűlt. Both András, a zágrábi kapitány, parancsolt Medvevár, Rakolnak és Lukavec felett. Zálogjogon ő is, mint a sok hitelező egyike. S ha igaz pálfordulása, akkor az egész délvidék Miksáé. Ő maga tehát vagyona tetemes részével nem rendelkezik. De ez csak megdöbbentette és meg nem ingatta. Véglegesen tagadó választ adott elpártolt vezérének. Székely Jakab szedelőzködött.

- Az végső szót ne mondjad, uram. Mit mondtam, elmédben megforgasjad. Miksához ha mikor izenetet küldöl, szerelmesen fontolóra veéndi.

Nyergeltetett, elrobogott. János pedig azonnal futárt rendelt. Levelet írt a királynak, amelyben figyelmeztette Miksa veszedelmes szervezkedésére, a nála járt Székely Jakab küldetésére. Magát mentve fájdalmát fejezte ki, hogy saját hibáján kívül nincs módjában a déli várak egész fontos vonalát a király védelmére bocsátani. Ehhez rengeteg pénz kellene. Csak hűségét adja, de azt adja tisztességgel.

A levélre nem levél jött válaszul Budáról, hanem a pécsi püspök. Élő cáfolata Székely előadásának, mely szerint már ő is Miksához pártolt volna. Azt az izenetet hozta Ulászlótól, hogy ne restelljen azonnal személy szerint Budára jönni, fontos beszéde volna vele. János figyelmesen nézte Ernuszt püspököt, aki ravasz arccal, sunyítva adta elő mondókáját. A cifra latin kifejezéseket ékesen halmozta, mint aki szép körmondatokkal keres haladékot igazi gondolatai elrejtésére.

- Mondhatok valamit őszintén, Zsigmond püspök?

- Éppen őszinteségedre vágyik a király, uram.

- Hát akkor azt mondom, hogy fájdalmat okozott nekem.

- Mivel, uram, Isten szerelmére?

- A bizalmatlansággal, amely minden mondatod mögül előbúvik. Azt hiszitek, hogy agyafúrt levelet írtam, értésére adván a királynak, hogy hűségem alku tárgya lett, lássuk, ki ád többet érte. Ez sért engem, Zsigmond úr. Én lovag vagyok. Ulászlóra felesküdtem és az én esküm nem eladó.

Önérzete, mondatainak nemes verete önmagát meghatotta. Hangja már érzelmesen remegni kezdett, mikor folytatta:

- Ha őfelsége látni akar, szívesen engedelmeskedem, de nem alkudozni megyek, hanem őt gondolkodás nélkül szolgálni. Menj vissza, főtisztelendő úr, és jelentsd a királynak, hogy nemsokára úgyis Budára készülök.

- Herceg úr, - mondta akadozva a püspök, - a király beszéde sürgős. Azt szeretné, ha velem jönnél Budára. Ha megengeded, itt várom meg utadat tatai váradban.

- Értem, - mosolygott János csendesen, - szóval fedezet alatt menjek. Nehogy addig Miksáék elcsábítsanak. Jól van. Szívesen látlak, legalább segítesz. Dolgoztatok itt, erősítgetem a várat. Zavaros az idő, sosem lehet tudni, mikor jelenik meg alatta az ellenség. Akár Miksa, akár János Albert. Rakasd ki málhádat, helyezd magad kényelembe. Aztán együtt megyünk Budára.

Így történt. Ernuszt Zsigmond ott maradt a várban, mint vendég, vagy inkább mint aggódó királyi ellenőr. Csakugyan megszemlélte a földtöltési munkát. És Jánossal együtt vette tudomásul a maga, vagy házigazdája címére érkező futári híreket. Ezek ijesztően hangzottak. Miksa megindult Bécsből. Sopront megtámadta és feleskette a megszorított várkapitányt semlegességre. Aztán nekiment Kőszegnek. Ezt Batthyány Boldizsár védte, aki sikertelenül tárgyalván Székely Jakabbal, Miksa közeledtének hírére odasietett. Nagyon kevés embere volt, s a vár rossz karban. Alig lehetett védekeznie. Rövidesen reménytelenül feladta Kőszeget. Tehát Mátyás halála után alig félesztendővel már elveszett Ausztria, és a Habsburg-trónörökös serege magyar földön tört előre. A legutolsó hír szerint Szombathely ellen vonult.

- Herceg úr, - idegeskedett a püspök, - ezek borzasztó hírek. A királyt nem illik magára hagynunk.

János sem tétovázott tovább. Otthagyta minden gazdasági dolgát és az erődítési munkát. Felment Budára. Ulászló azonnal fogadta. Túláradó kedvességgel ölelgette ismét, kézzel-lábbal tiltakozott a bizalmatlanság vádja ellen és elővette a már elkészített adománylevelet: Toki Péter nemes úr Miksához pártolt, ezért javai elvesztésével lakolt, s a király ezeket a javakat a hűségéért való hálája fejében János hercegnek adományozza.

- Felség van nekem birtokom elég. Hogy Miksa embert küldött hozzám, azt nem azért jelentettem neked, hogy jutalmat csikarjak ki érte. Saját bőrömön tapasztaltam, hogy ilyenkor zsarolni szokás. De én lovag vagyok és nem zsaroló. Add ezt a birtokot másnak.

- De kedves Jánosom, ne szégyenítsd meg királyodat, nagyon kérlek. Ha igaz barátom vagy, elfogadod ezt a csekélységet. Már csak a példa miatt is. Lássák az urak, hogy a hűtlenség büntetést kap, a hűségért hálás vagyok. Tedd meg nekem, fogadd el, tégy boldoggá. Bár nagyobb boldogságot úgy sem adhatsz nekem, mint hogy ennyire bízhatom benned. Mert híveidben annál kevésbé.

János elfogadta. Szégyenében. Roppantul restellte, hogy éppen azok pártolnak egymásután a Habsburg-oldalra, akik apja halálától kezdve hangosan mellette állottak. Hogy tisztességét igazolja, képes lett volna hadba menni Ulászlóért. De ezt nem tehette. Óriási vagyona birtokában azon vette észre magát, hogy nyomasztó gondjai vannak. Fűnek-fának tartozott még a választás előkészületei óta. Záloglevelek sűrű lejáratai kínozták, s ha fizetni akart, nem nyúlhatott hatalmas jövedelmeihez: minden pénzforrásán ott ült valaki, akinek lekötötte. A legbusásabb jövedelmet, a hunyadi birtokét, éppen Orbán püspök kezelte. Az pedig nem igen folyósított a jövedelmekből semmit, mert maga volt egyik legnagyobb hitelezője Mátyás hagyatékának, ami tehát befolyt, arra maga tette rá legelőször a kezét. János nem is gondolhatott arra, hogy katonaság után nézzen. De legalább azokat a várakat próbálta rendbehozni, amelyeknek szerepe most legfontosabbnak mutatkozott. Ilyen volt Komárom, nem királyi vár, hanem magántulajdona. Mikor tehát Ulászlót és pártját láthatólag megnyugtatta, előbb Tata várát nézte meg még egyszer, szétnézett egyéb közeli birtokain is, aztán elment Komáromba.

Az ősz már beköszöntött és keserves híreket hozott. Az országot három felől szorongatta az ellenség. A török egyelőre nem mutatkozott túlságosan aggasztónak. De János Albert, a király elszánt öccse, mind messzebbre nyomult be elszánt portyáival a lengyel határ felől. Volt olyan csapat, amely lerohant Váradig anélkül, hogy számbavehető ellenállással találkozott volna. Ezek a hősködő kis seregrészek kevés hadi kárt okoztak, de rettenetes szégyenére váltak az új uralomnak. S ha nyargaló kalandozásaikból visszatértek is a lengyel határ irányába, de azért mindig beljebb állottak meg és most már Kassát ostromolták. S ezalatt Miksa nyugat felől ijesztően nyomult előre. Elfoglalta Szombathelyt és bevonult Veszprémbe.

Akkor is pontosan megtudta volna mindezt János, ha nem kapott volna rendszeres futári híreket. Megtudta volna Székely Jakabtól, aki tovább dolgozott megnyerésén. Közvetítőket, leveleket küldözgetett hozzá. Sőt egy novemberi napon ismét személyesen jelentkezett. Ugyanakkor, mikor már erősebb török megmozdulásokat jelentett a délvidék.

- Itt az nagy óra, uram, - mondta hevesen, - tudod-i, honnan jövök?

- Megmondod, atyámfia.

- Meg. Székesfehérvárrul, uram. Miksával bévonulánk Székesfehérvárrá.

- Nem igaz. Zsigmond urat, hogy hozzátok állt is mondád, az sem volt igaz.

- Csak emlékezj szavamra, herceg, Zsigmond pispek dógát kivárjad. S Fehérvárnak eleste szín való. Gondold meg.

Ismét biztatta, sürgette, csábítgatta jó sokáig. Kézzelfogható ajánlatot hozott. Miksa a legnagyobb áldozatra is hajlandó. Igen-igen óhajtja az általa mélységesen tisztelt Mátyás király fiának barátságát, akit előkelő és nemes lovagnak tud. Kérdezted is, mivel tudná ezt az óhajtását megmutatni. János kész volt a felelettel:

- Adjátok vissza ezt-azt s némellyet déli váraimból. Nyakunkon odalent az török, közös ellenség. Ulászló s Miksa dógának nincsen köze ehez semmi is. Ulászló ellen nem menek, de törökre ugyan mehetnék. Ezt Miksának tudnia adjad.

Székely Jakab komolyan vette s vitte az izenetet. Nemsokára már levelet írt, hogy Miksa megértéssel vette az ajánlatot és tisztelettel adózik a herceg buzgalmának, amellyel a keresz-

tény világot akarja védeni, méltóan a nagy Hunyadi-névhez. Nem is zárkózik el a török ellen felhasználható egy-két vár átadásának gondolatától. Majd embert küld, aki erről tárgyalni fog.

Jánost ez a válasz nagy örömmel töltötte el. Mikor az országot annyi oldalról szaggatták, szégyenletesnek érezte tétlenségét. És megkívánta a tábori élet zajos, férfias izgalmát. Apja mellett megszokta az ágyúk puskaporszagát, a stratégiai kérdések elmés érdekességét, a parázs mellett üldögélő legények mulatságos nótáit. Kardot képzelt kezébe és gondolatban hatalmasakat suhintott vele, mintegy elégtételt szerezve magának sok lenyelt bántalomért. De csak úgy a maga erejéből nem ránthatta ki kardját. Nem volt pénze hozzá. Hitelezői úgy szorongatták, akárcsak az országot az ellenség. Ijesztő kölcsönökhöz kellett folyamodnia, hogy a legsürgősebb napi kiadásokra Darányi Jakabnak pénzt adhasson kezére. Kénytelen volt apja drágaságai közül a híres kálváriát kézi zálogként elhelyezni Bakacs Tamásnál, aki a negyvenezer arany értékre becsült darabot követelte biztosítékul, csak így volt hajlandó kölcsön adni ötezer aranyat. S az ország minden részéből, ahol csak teméntelen birtokai feküdtök, a legzüllöttebb rendetlenség hírét kapta, mindenütt erőszakos foglalásokra vetemedtek a szomszédok, a kapitányok nem számoltak el és vakmerő összegű zsoldhátralékokat követeltek. Betetőzte a sok bajt az a tudósítás, hogy Bethlen Miklós nevű embere, aki sztropkói várában volt kapitány, a várat is, a környező uradalmat is hűtlenül a János Albert kezére játszotta.

Ez már több volt a soknál. Maga elé rendelte lovászmesterét, Móré Györgyöt, és megparancsolta neki, hogy személyesen utazzék el magához János Albert herceghez, vigye neki illő üdvözletét és mindkettőjük fejedelmi rangjára és lovagi voltára hivatkozva, kérje tőle számon Sztropkót. A lengyel király fia nem lehet közönséges rabló, a várat és uradalmat az ilyen emberséges szóra kétségtelenül visszaadja.

Fehérvár csakugyan elesett, Székely Jakab igazat mondott. Már ez is fájdalmasan és megdöbbentően hangzott. De még megdöbbentőbben hangzott, hogy a pécsi püspök felől is igazat mondott. A kövér Ernuszt Zsigmond valóban átpártolt Miksához. Hogy miért, azt nem lehetett tudni. Nyilván féltette Pécset, aztán meg Miksa alighanem bíborosi kalapot ígért neki, mindenesetre bizonyossá lett, hogy felesküdött a Miksa pártjára. És nemcsak ő. Ujlaki Lőrinc herceg is. Az Enyingi Törökök is. Mások is, sokan, tisztára a János volt pártja. Fejét csóválta, restellte.

- Szerencsének mondhatom, - fakadt ki Darányi Jakab előtt, - hogy tisztességes voltom közönségesen tudatik. Mert még úgy mondhatnák, hogy alattomban egy követ fúvok ezekvel, meg ez, meg az.

- Uram, - mondta a kanonok, - mend hamisok azok odafent s másokat szinte magok szerént ítélnek.

- Nem mink világunk ez, Jakab. De mást immár az ő gyanújokon túl vagyok, gondolom.

Rosszul gondolta. Egy napon Budáról hazaérkezett Komáromba egyik udvari embere, Dánfi András, akit pénzért küldött Orbán püspökhöz. Ez a Dánfi sok mindenféle hírt hozott. Orbán püspököt nem találta Budán, mert az hadba vonult a királlyal. Ulászlónak semmi pénze nincsen, hogy sereget toborozzon Miksa ellen, mindössze abban bízik, hogy a cseh rendek kisegítik katonával. Ami csapatokat össze tudott szedni, azoknak élén nyugatra sietett, most Nagyszombatban várja a cseh segítséget. Orbán püspök, Bakacs Tamás és Báthori István vannak körülötte. Filipecz már nincs sehol, visszavonult a politikától. Azt mondta, hogy élete művét befejezte: Ulászló megválasztásával megalkotta a magyar-cseh-morva-lengyel államszövetséget, küldetése betelt. Most költözött el Budáról, Olmützben fog élni ezentúl a ferencesek ottani klastromába, amelyet maga alapított. A kancelláriának e pillanatban nincs gazdája, ismeretlen fiatal papok ülnek ott, akik keveset dolgoznak, de annál többet

pletykáznak. Ők fecsegték azt is, hogy János herceget gyanús és megbízhatatlan embernek tekintik az udvarnál. Mindenki tudja róla, - mondták a szóbeszélők, - hogy a herceg a király háta mögött egyszerre tárgyal Miksával is, János Alberttel is.

János nem hitt fülének. Még egyszer elmondatta Dánfi Andrással, hogy mit hallott. S az elmondta még részletesebben. A pletyka szerint maga a király is tett volna bizonytalan megjegyzéseket a herceg kétszínűségéről. A király nagyon el van keseredve. Nincs pénze, már koronáját félti, s a mellett Beatrix királyné is folyton kínozza: a rendek kikötésére hivatkozva követeli, hogy Ulászló őt vegye el feleségül. Mindenáron királyné akar lenni. Ulászló azonban semmi áron nem veszi el. Bujkál előle, úgy kerüli, mint a mérges kígyót. Beatrix miatt is sietett hadba vonulni. Az egész udvar ezen a különös házassági bonyodalmon mulat. Ez az udvari pletykák legfőbb tárgya. De utána mindjárt János praktikái következnek.

- Jakab, levelet nyomba!

Első felháborodásában levelet diktált a király címére. Tiszteletteljeset, de önérzeteset. Azoknak hangján, akik imádják önmagok tisztességét és a nemes harag szép mondataiban gyönyörködnek. A levelet azonnal elküldte a királynak. S futár fordulásával választ is kapott rá. A király udvariasan biztosította, hogy nem kételkedik őszinte hűségében és barátságában. De benne volt a levélben ez a kifejezés is: „a hallott kedvezőtlen jelentések ellenére...” János tehetetlenül ejtette az asztalra a levelet, miután elolvasta. Mit csináljon, mit találjon ki, hogy végre bízzanak benne?

Maga a király adott neki alkalmat, hogy bizonyságot adjon. Váratlanul megjelent a komáromi várban Orbán püspök. Nem bökte ki azonnal, hogy mit akar. Csak általánosságban példálódzott, hogy utóbbi időben kellemetlen látszatok zavarták a királynak Jánoshoz való szeretetteljes ragaszkodását. És felsorolta az udvarhoz érkezett értesítéseket. János tárgyalt Miksával, János tárgyalt a lengyel herceggel, János egész pártja úgyszólván testületileg Miksa-párttá változott.

- Lásd be, - mondta a püspök, - hogy ilyesmit nem jól esik hallanunk odafenn. Más lenne a helyzet, ha nem te volnál a Miksával folyó háború kulcsa. De így minden hír, minden apróság százszoros fontosságú.

- Én? A háború kulcsa? Ezt nem értem.

- Persze, hogy te vagy a háború kulcsa. Milyen várak védik Ulászló fővárosát nyugat felől? Pozsony, Tata és Komárom. Ezek véletlenül királyi várak ugyan, de zálogjogon örökölted őket. Őfelségének semmire nincs nagyobb szüksége, mint erre a három várra. De ami a tiéd, az a tiéd. Csak azt kell megértened, hogy ha te Pozsony, Tata és Komárom birtokában Miksával bizalmas tárgyalásokat folytatsz, ez eléggé megijeszthet bennünket. Ismétlem, más volna, ha ezek a király kezén volnának.

- Rendben van, - felelte János hevesen, - máris a király kezén vannak. Ezennel átadom mind a hármat. De végre higyjétek el és lássátok be, hogy hű ember vagyok, hogy nem akarok semmit! Ezt már nem lehet győzni türelemmel!

Orbán püspök nagy szemet meresztett.

- Micsoda? Átadod a három várat?

János most már látta, hogy kissé könnyen hajított oda három várat. De most már büszkesége nem engedte, hogy a pazar kijelentést visszavonja. És mindig hiú is volt gavalléros bőkezűségére.

- Igenis, átadom.

- De nem értjük egymást, herceg úr. Ezt a három várat negyvenezer arany tartozás terheli, őfelségének most ezer aranya sincsen adósságok fizetésére, nemhogy negyvenezer.

- Nem is kell. Fütyülök a negyvenezer aranyra. A várakat átadom, harmadszor mondom. De ha még egyszer az én tisztességemet kétségbe vonjátok, csakugyan elkezdek gondolkozni, hogy megérdemlem-e ezt a királytól, akit annyira szeretek.

Orbán püspök felállott.

- János herceg, apád fia vagy. Megöregedtem és sok embert megismertem. De hozzád hasonló lovagot nem. Őfelsége nevében hálásan köszönöm neked. Istennek is köszönöm, hogy ilyennek láthatom az ország első főurát.

- Ne köszönd, Orbán úr. Az nekem nem öröm. De öröm, ha bíznak bennem és szeretnek.

A fejedelmi ajándékról írást csináltak. Az öreg püspök élete egyik legsikerültebb alkujával tért vissza a királyhoz. János Komáromban maradt azzal, hogy mihelyt dolga engedi, siet a királyhoz. Egyelőre nagyon fontos dolga volt itthon: izgatottan várta azt a küldeményt, amelyet a délvidékről levélben már jeleztek neki. A törökök ugyanis az utóbbi hetekben már erősen kezdtek mozgolódni és több helyen betörtek Boszniába. János vitéz vezére, Derencsényi, jajcai bán szállott szembe velök és több csatában legyőzte őket. Egy csoport török hadifoglyot hódolatul már útnak is indított Komáromba.

Ezt a küldeményt várta János, élete első saját hadifoglyait, még hozzá törököket, Hunyadi unokájának kedvére valókat. Meg is jöttek nemsokára, csikorgó hidegben, gémberedetten. A várnép összeszaladt csudájukra, mert az idevalósiak nem igen láttak még török foglyot. Csődület bámulta a buggyos gatyájú furcsa idegeneket, akik egymáshoz láncolva baktattak a fegyverek közt. Voltak valami nyolcan. S ami a legnagyobb feltűnést keltette, volt köztük egy basa is, meg fiatalember, szép szál legény, turbánja díszesebb, tartása urasabb, mint a többié.

János a belső udvaron vette át a küldeményt. Felállították a foglyokat sorba a fehér havon. A várúr szemügyre vette őket. A keresztény világ veszedelmét. Neki is mindjárt feltűnt a basa. Megkérdezte a kísérőket, van-e köztük, aki tud törökül. Akadt.

- Kérdjed basát, mi neve.

A basa néhány szót váltott a tolmáccsal törökül. Közben ellenségesen és kihívóan Jánosra nézett. Elszántság és dac villámlott szemében.

- Nem akarja nevit mondani, - szólt a tolmács.

János érdeklődve nézte a szilaj arcú, gyűlölködő török tisztet. Ellenséges magatartása rosszul esett neki. Szerette volna, ha az jóindulatot mutat, érdeklődést, személyes megbecsülést, amely a hadiszerencsétől függetlenül kijár egymástól az ellenfeleknek, ha mind a ketten lovagok. Lefordíttatta a tolmáccsal, hogy ő rokona a szultánnak, mert apai dédanyjának testvérhúga, Morzsinai-leány, az akkori szultánnak lett a felesége. A tolmács nagy üggyelbajjal magyarázta törökül a fogolynak az atyafiságot. Az mozdulatlan arccal hallgatta, kurtán válaszolt és unottan felnézett a levegőbe.

- Azt mondja, uram, hogy néki avval semmi köze.

- Ugyi csak. Hát kérdjed, tadja-i, ki vót apám s nagyapám.

A fogoly tudta, de a nagy nevek iránt semmi tiszteletet nem mutatott. Dölyfös maradt és konok. Egyetlen ember volt csak, fogoly és tehetetlen. De arcára volt írva fajtájának hatalmi gőgje, támadó szenvedélye, fanatikus gyaur-megvetése. Ilyen volt még százezer meg százezer, de nem láncon, hanem szabadon, fegyveresen, Európát elönteni készen. Azt az Európát, amelynek nem volt Hunyadija. S amelynek keleti kapujában a magyarok egymással

marakodtak. János lemondott róla, hogy barátságos szót kapjon a basától. Megvertnek és lefőzöttnek érezte magát, mint a bokrétás kérő, akinek orra előtt becsapják az ajtót. Megharagudott önmagára. Kiadta a parancsot, hogy a foglyokat hova csukják, aztán elfordult és szándékosan nem nézett többé a basára. A török csoportot elvezették. Ugyanekkor a várkápolnában megcsendült a déli harangszó. Mint e pillanatban mindenütt a keresztény világon, hogy mindenek könyörögjenek a pogányság vesztéért a nagy Hunyadi János és Nándorfehérvár emlékezetére. Lopva mégis csak a tiszt után pillantott. Az felemelt fővel lépkedett a csörgő láncon és nem nézett vissza.

- Ez az én igazi ellenségem, - gondolta János, - Isten azért hozott életre, hogy ezt az ellenséget örököljem nagyapámtól.

Dolgozószobájában részletesen kihallgatta a fogolyküldemény kísérőjét, a Derencsényi altisztjét, és elmondatta magának a boszniai verekedéseket Derencsényi levelet is küldött. Természetesen sürgős pénzt kért, panaszkodott a várak rossz állapota miatt és végzetes bajokat jósolt, ha intézkedés nem történik. János azonnal válaszolt: maga fog lemenni és szétnéz. Majd tanácskozik Egervári Lászlóval, a horvát bánnal, hogy mit lehet csinálni. Más leveleket is tollba mondott. De közben a fogoly basa nem ment ki eszéből. Mindenki mód felett izgatta, aki ellenséges érzületet mutatott iránta. Már-már azon volt, hogy maga elé vezetteti és mindenáron bizalmas, emberi beszélgetésre bírja. De aztán nevetségesnek találta magát s a gondolatot elvetette. A basa mégis zavarta és idegessé tette. S hirtelen homlokára ütött. Napok óta tanakodott már magában, hogy karácsonyra milyen ajándékkal kedveskedjék a királynak, de nem tudott alkalmas dolgot kieszelni. Most tehát megparancsolta, hogy a basát, ha kipihente magát, lássák el jó meleg ruhával és vigyék el ajándékul a királynak Budára.

Mert most már Budán volt a király. Az a rettegés, hogy Miksa Buda ellen indul, elmult. A szorongó aggodalmat az időjárás váltotta meg. Olyan kemény tél járta, amilyen rég nem volt már; az a tél lehetett ilyen, mikor Mátyást királlyá választották. Az embertelen hideg Miksát visszakergette Bécsbe. Őrséget hagyott az elfoglalt várakban és az ország jókora részének elfoglalása után hazavezette fázó zsoldosait, akik hír szerint a rendetlen zsold miatt is zúgolódni kezdtek. Ulászló tehát maga is hazamehetett Budára és az északi részeken fenyegető testvéröccse ellen készülhetett és várhatta tovább a soha nem érkező cseh segítséget.

János sietett Horvátországba. Nehéz utat tett: a horvát rengetegek fenyves mélyén viharos hófúvások érték utól. Kísérete nem egy emberének lefagyott a füle. Állatban is kár esett, a fagyos hegyi utak áldozataiként nem egy töröttlábú lovat le kellett szúrni. De végül mégis csak belovagolt Kőrös városába. Újév napján már ott ébredt, saját kastélyában, amelynek falait és bútorait most látta először. És most szerepelt először, mint hűbéres birodalmának ura. De ez a hivatalba lépés nagyon is különbözött attól a tündöklő ünneptől, amelyet mint leendő bosnyák király és szlavón fejedelem annyiszor végigálmodott magában. Címével és rangjával nem nagyon dobálódzhatott, mert Ulászlóval abban állapodtak volt meg, hogy a koronázást és trónfoglalást megszilárdultabb időkre halasztják. A bánokat nem rendelték Kőrösre. Nem lett volna okos dolog alkalmat adni nekik, hogy az engedelmességet vagy a járhatatlan utakra való hivatkozással, vagy éppen nyíltan megtagadják. Érkezését nem fogadta újjongó város, éjszaka érkezett sűrű hóesésben. Derencsényi volt az egyetlen rangbeli ember, akivel tárgyalt, más kapitányok csak képviselőket küldtek magok helyett, ezek pedig nem tudtak egyebet, mint pénzt kérni és panaszkodni. Ő tehát pihenni hagyta jogi helyzetét, amelynek roppant zavaros szövevényét most úgysem tisztázhatta, csak a török elleni készülődéssel foglalkozott, amely nem mutatott bonyodalmakat. Más ide nem kellett tavaszra, mikor az elcsendesedett csaták kiújulását várni lehetett, csak pénz.

Pár nap alatt elkészült dolgaival és megint nekivágott a téli viharoknak, hogy felmenjen Budára. Útja jórészében csak olyan erdőkön, réteken, hegyeken haladt keresztül, amelyek övéi voltak, csak olyan falvakat és városokat látott, amelyek hatalmas vagyonának leltárát szaporították. Pénze mégsem volt semmi. Ulászlónak sem volt pénze. Hogyan lehetne pénzt szerezni a maga s a király számára, ezen töprengett egész úton. Budán aztán az a meglepetés várta, hogy Ulászló két kézzel szórja a pénzt. Még decemberben zsoldjába fogadta a fekete sereget, amely Európa egyik legdrágább seregének számított, de megérte a költséget, mert ország-világ tudta, hogy két haderő verekszik legjobban a keresztény világ területén: a svájci zsoldosok és a fekete sereg. A híres zsoldosok már ott táboroztak Buda alatt, várván a parancsot, hogy a király öccse ellen induljanak.

Az egész dolog hihetetlennek tetszett. Honnan vett pénzt Ulászló, akinek már hitele is elfogyott, mióta Miksa ügye végzetesen jól kezdett állani? Az udvari mende-monda azonnal felelt a kérdésre. János már egy órával megérkezése után tudta, hogy Ulászló Beatrixtól kapott igen nagy kölcsönt. A pénzügylet megkötéséről sikamlós részleteket is fecsegtek a belső emberek. Ulászló, aki eddig adomákba illő fogásokkal tért ki Beatrix elől, sürgető légyott-kéréseire olyan válaszokat adott, mint az iskolát kerülő diák, egyszerre csak fordított egyet viselkedésén. Találkozott a házasságot követelő királynéval. Mi történt, mi nem történt, a felől tízféle változatot is meséltek. Annyi bizonyos, hogy Ulászló már másnap dúskált a pénzben. János jókedvűnek és bizakodónak találta a szélesvállú, karcsú királyt.

- Megyek János Albert ellen. Megvívom Kassát, sőt kiverem az országból, menjen haza Krakóba anyánknak panaszkodni. Jössz-e segíteni nekem?

- Mennék, kedves felség, de hogyan menjek, mikor nincs pénzem?

- Ne gondolj a pénzzel. Ne hozz sereget, csak magad gyere. Megteszlek egyik vezérnek. Hadd lássa ország-világ, hogy mellettem harcolsz.

Ez olyan érv volt, amelyre nem lehetett nemmel felelni. Ha pedig már hadba vonult, restelte sereg nélkül menni. Felkereste Orbán püspököt és pénzt kért tőle. Az öreg püspök rossz kedvű volt, utóbbi időben sokat betegeskedett és gyakran emlegette közeli halálát. Minden kérésre zsémbesen felelt. De most János annyira kérlelte, hogy végre kötélnek állott. Pénzt adott. János sürgősen toboroztatott. S mire indulásra került a sor, sereggel tudott odaállani Ulászló zászlaja alá.

Zimankós januárban indultak neki a hadjáratnak. János kiváltságos helyet élvezett a király mellett. Ő volt az első a király után. Tábori étkezések alkalmával a király jobbján foglalt helyet. Ha sátrat vertek, az övét a királyé mellett állították fel. Nem apja pompás bíborsátrát hozta magával, mert az illetlenül felülmulta volna a királyét, valamivel szerényebbet választott. Ulászló gyakran átjött hozzá beszélgetni, vagy az udvaroncok egyike-másika telepedett be hozzá. Akik hízelegni akartak neki, udvari történetkékkel mulattatták. És ha akarta, ha nem, folyton Beatrixról kellett hallania. Még pedig meglepő dolgokat. Azt állították, hogy Ulászló már feleségül is vette az özvegy királynét. Valami ravasz tervet eszelt ki Bakacs Tamás cinkosságával, kifundálták, hogy Bakacs rájok adja ugyan az egyházi áldást, de szándékosan hibás külsőségek között, hogy aztán Ulászló az esküvő érvényességét könnyen kétségbevonhassa. Ezt a ceremóniát végre is hajtották, Ulászló a legnagyobb titokban megesküdött a királynéval, mert Beatrix megijesztette, hogy már Miksával tárgyal házasságról. De mikor aztán a nászéjszakára került volna a sor, Ulászló nem volt sehol. Elszökött. Mindenfélét össze-vissza füllentett a királynénak. Hogy meghült. Hogy kificamította a lábát. Hogy váratlanul külföldi követek érkeztek hozzá. Most legutóbb mégis felkereste a királynét, hogy pénzt kérjen tőle. Egy éjszakát nála is töltött. Most az a helyzet, hogy Beatrix követeli összeköltözésüket, Ulászló pedig megint kifogások mögé búvik. Beatrix már a pápához fordul hír szerint, beárulja Ulászlót és Bakacsot, hogy csúfot űznek a házasság szentségéből, a pápa

tehát kényszerítse Ulászlót, hogy költözzék vele össze. Ulászló ezen csak nevet és azt hangoztatja, hogy ő már házas ember, a brandenburgi őrgróf leányát még sosem látta ugyan, de az neki hites felesége. Beatrix mindenkinek esküdözik, hogy Ulászló ezen az éjszakán, amelyet nála töltött, igen gyengéd férjnek mutatkozott, és nem lehetetlen, hogy gyermeke lesz. Ulászló égre-földre esküdözik, hogy az az éjszaka fehér maradt. Beatrix most már a viselkedés minden mértékét elvesztette, Miksával többé nem fenyegetődzhetik, hiszen sajátmaga hangoztatja, hogy férjhez ment, kergén futkos fűhöz-fához, rimánkodik, szitkozódik és könyörög.

A király minde hálószoba-történetek hőse, jókedvű volt és Beatrixot sohasem emlegette. A hadjárat reményen felül jól haladt. A király fekete seregének közeledtére János Albertet egyik hive a másik után hagyta el. Az is nagyon sokat nyomott a latban, hogy János ott volt a seregben, ennélfogva az ellenfél olyan reményei, hogy János árulása teljesen felborítja Ulászló helyzetét, füstbe mentek. A király öccse komolyabb ellenállás nélkül húzódott vissza, apró verekedéseken kívül nem is történt semmi Kassáig. János szép nagy ütközetre vágyott, amelyben harcolni hagyják. De nem lehetett része benne. János Albert herceg Kassa alatt nem várta meg a fegyveres döntést, amely számára most már kilátástalanná változott. Békeköveteket küldött, tárgyalni szeretett volna. Nemsokára maga is átjött. Megismerkedett bátyja kíséretével. Jánossal igen nyájas és udvarias hangot használt. Borotvált arcú, magas, csinos fiatalember volt, a latin nyelvet erősen lengyeles akcentussal beszélte, inkább, mint bátyja.

A két fivér napokon át tárgyalt. Mielőtt végleg megegyeztek, Ulászló felkereste Jánost a sátorban, írásokat hozott magával.

- Kedves Johannesem, megint a te kezedben van a békesség kulcsa.

- Az enyémben? Mi dolgom lehet nekem a lengyel érdekekkel?

- Mindjárt megmagyarázom. Hogy öcsémmel megbékélnem milyen fontos, azt nem kell magyarázni. Tudod jól magad is. Az országnak főbenjáró érdeke, hogy öcsémtől megszabadulva Miksa ellen fordulhassak, s ha őt elintéztük, szembenézhessünk a törökkel. Akkor aztán jön a te igazi szereped. Hunyadi unokája, a bosnyák király, európai feladata elkövetkezik. De ne térjünk el a tárgytól. Öcsémmel megegyezünk abban, hogy egymás trónját békében hagyjuk. Vagyis én atyánkat nem fogom követni a lengyel trónon. János Albert lesz a lengyel király. Viszont ő lemond minden magyar igényéről.

- Nagy kár.

- Nagy kár? Mi nagy kár?

- Az, felség, hogy a magyar-cseh-morva-lengyel államszövetség gondolata ezzel kútba esett. Hiszen a rendek ennek zálogát látták benned. Én is őszintén örvendeztem hazám hasznának. De ha másként nem lehet, hát nem lehet.

- Ne búsulj, hiszen öcsémmel még mindig szövetséget köthetünk, ha király lesz. És ismétlem, most ezt a békét muszáj megkötni. Most jössz te. Öcsém erőnek erejével néhány szileziai fejedelemséget követel tőlem. Köztük... hát igen, kénytelen vagyok kinyögni: a troppaui hercegséget. Megpróbáltam öcsémet jó belátásra bírni, de nem boldogulok vele. Troppau a tied, most adj tanácsot, mit csináljak.

Ránézett Jánosra esdő és kedves tekintettel. A híres asszonybűvölő tekintetével, amelyet azonban férfiaknál is jól tudott alkalmazni. János máris olvadni kezdte szívét.

- Mindent megteszek, - felelte készségesen, - amit csak lehet. Tanácsot nem tudok hirtelenében. Van neked talán valami ötleted?

- Isten tudja, magam sem tudok mit mondani. És veled szemben különben is a legnagyobb zavarban vagyok. Kár, hogy nem hallottad, mikor öcsémmel tárgyaltam. Úgy védtem érde-

keidet, mint az oroszlán. Hangosan kiabáltam, hogy amíg élsz, a troppaui hercegség a tied. Erre ő valamennyire megpuhult. Most azt mondja, hogy vár, amíg valahogyan megszerzem tőled. De adjam írásba, hogy megszerzem. A békeszerződési tervezet itt van, magammal hoztam. Olvasd el a negyedik pontot.

János elolvasta a negyedik pontot. Ebben Ulászló kötelezte magát, hogy Korvin János hercegtől megszerzi öccse számára a troppaui hercegséget, s addig is, amíg ezt megteheti, elismeri öccsét troppaui várományosnak. Ennek jeleképpen az átadásig évi háromezer aranyat fog fizetni.

- Hát ez volna az, szeretett Jánosom. A többi pontban egyetértünk. De ezt előbb meg akartam beszélni veled. Annyira szeretlek, hogy nélküled nem akartam ilyen fontos kikötésbe belemenni. Most tehát az a kérdés, hogy halálod után, melyet Isten messze távoztasson, mi legyen Troppauval. Nagyon messze is van, semmi különös érdek téged nem fűzhet ehhez a tartományhoz, a hercegi címre hálistennek nincs szükséged. És majd módját keresem, hogy kiváltsam tőled. Egyszóval a kérdés az, hogy aláírod-e ezt a szerződést, vagy nem. Ha aláírod, kész a béke, mehetünk Miksa ellen, aztán következik a török. Ha nem írod alá, öcsém folytatja a háborút. Ő északról, Miksa nyugatról, a török délről és keletről özönlik el Magyarországot. Az ország sorsa most a kezedben van.

János a király esdeklő szeme közé nézett.

- Nézd, Ulászló, én haza akarom hozni a feleségemet és remélem, hogy ő fiat szül nekem. Nem közömbös, hogy milyen rangokat és milyen hatalmat hagyok erre a fiúra, Mátyás király unokájára. Ha tehát már most ezzel az okmánnyal előre megfosztom őt a troppaui hercegségtől, nagy áldozatot hozok. Felelj nekem: ha meghozom ezt az áldozatot, nem kételkedel többé hűségemben?

Ulászló felugrott és viharosan megölelte.

- Tudtam! Tudtam! Nincs ilyen ember több a világon. Ilyen gavallér, ilyen barát és ilyen hazafi! Köszönöm, köszönöm, köszönöm!

János szerénykedve hárította el a hálálkodást. Szelíden mosolygott. Szerette magát ezzel a szelíd, nemes és nagyúri mosollyal. Ulászló máris szaladt, hogy a kedvező hírt átizenje öccse sátorába. A két fivér másnap, február huszadikán, megkötötte a békét. Este nagy lakomát csaptak. János ott ült a két fivér között. Mind sokat ittak. Ulászló széles jókedvében félkarral átölelte vállát.

- János, hamar kérj tőlem valamit. Szeretném neked adni a csillagokat. Nincs semmi kérésed?

Ő maga elé nézett. Szemérmesen válaszolt.

- De van.

- Halljuk. Mondjad, de hamar.

- Az a kérésem, hogy ha Miksával is rendbejöttünk, intézzük el végre a boszniai királyi méltóságot. Ez nekem nagyon fontos. Sforza Biancát csak király hozhatja haza. Ha már nem a magyar király, akkor a bosnya király. Csak erre kérlek.

Ulászló nagyot nevetett.

- Csak ennyi az egész? Azt kéred, ami a tiéd? Ó te bohó fiú. Jól van, meglesz. Igyunk rá egyet. Urak, mindenki hallgasson ide: igyunk egyet a szép asszonyokra.

A poharak csörögtek, az urak kacagtak és éljeneztek. János behunyta a szemét. Érezte, hogy már erősen mámoros. És kitapogatta kezével azt a képet, amelyet ruhája alatt a keblén hordott.

VIII.

A két fivér békéje csakugyan siettette az ország rendjének helyreállítását. Mikor a tavasz beköszöntött, Ulászlónak már erősebb volt a pártja, s mikor híre járt, hogy Miksa pénzzavarba került, mert apjától, a most már elaggott és betegesen fösvény Frigyestől nem kap semmi támogatást, a szélkakas módjára ide-oda forduló urak már kezdtek Ulászló oldalára szivárogni. Mire beköszöntött a nyár, diadalmas örömhír verte fel az udvart: Székesfehérvár az Ulászlóé! A király serege nyomról-nyomra haladt azon az úton előre, amelyen Miksa tavaly benyomult. Az öröm mégsem volt teljes. Ulászlónak éppen úgy nem volt megint pénze, mint Miksának. Sőt mikor a két kimerült fél késő ősszel egyezkedni kezdett, a tárgyalások alatt kitűnt, hogy nem Miksa a gyengébbik fél. A Habsburg-ház olyan feltételeket tudott kicsikarni, amelyek a teljes győzelmet jelentették. Ulászló ünnepélyesen lemondott az osztrák tartományokról, Mátyás nagy hódítása örökre elveszett. Sőt még tovább ment: Magyarországot magát is odaadta a Habsburgoknak. Írásban ismerte el, hogy ha nem lesz törvényes fia, vagy ha lesz ugyan, de az nem tud neki törvényes unokát adni, akkor a magyar trónon a Habsburgok következnek. Ulászló fizet százezer arany hadi kárpótlást. A Pozsonyban megkötött szerződést köteles a magyar országgyűléssel elfogadtatni, köteles az országgyűlésen a Habsburgok követeinek jelenlétében a békére az országgyűlés tagjaival együtt ünnepélyesen megesküdni, sőt ha a magyar urak az országgyűlésen vonakodnának megjelenni, Ulászló köteles még egyszer összehívni ezt az országgyűlést.

Orbán püspök, a legdöntőbb erő azok között, akik Ulászlót királlyá tették, ezt a szégyent már nem érte meg. Pár nappal előbb meghalt Egerben. Halálával is mért még egy utolsó csapást Jánosra. Elmulása előtt elintézetlenül hagyta Jánostól járó követeléseinek kérdését, s az óriási Hunyadi birtokra rátették kezöket örökösei, Fodor István szerémi püspök és Nagylucsei Demjén. Azt állították, hogy a hagyatékhoz tartozik még Mátyás királytól járó tizenhatezer arany, valamint Jánostól járó kilencezer. Beültek Vajdahunyad birtokába és kijelentették, hogy addig az uradalom folyó jövedelmeit visszatartják, míg tizenhétezer aranyat meg nem kapnak. János nem tehetett egyebet: perelt. Hűséges öreg pénztárosa, Kauka László haját tépte. A pénzes ládák üresen álltak a kancellárián, számtalan záloglevél lejárati napjai meredtek eléje az előjegyzések között. Kétségbeesett hajsza folyt pénz után, mindig új lyukkal kellett betömni a régi lyukat, s az újabb hitelezők egyre vakmerőbben zsarolták ki a donációkat.

Nagyon fontos volt ilyen körülmények között, hogy mi történik a délvidéki birtokokkal. Székely Jakab bonyolult hitelezéseit, amelyek összefüggtek politikai köpönyegforgatásával, tisztázni kellett. A pozsonyi békét követő részletes tárgyalások alatt János hetekig tárgyalt a király embereivel, azok aztán Miksa embereivel hosszú napokat fordítottak pusztán azokra az ügyekre, amelyek a Székely Jakab keze alá tartozott királyi várak, zálogos várak és magánvárak révén János vagyonának eleven húsába vágtak. Hosszú alkudozások után úgy szövegezték meg a béke illető pontjait, hogy Székely Jakab tartozik a Habsburgoknak átadni a stájer, karinthiai és krajnai várakat mind. Azokról az összegekről, amelyeket Székely Jakab előlegezett hadi kiadások címén követel, választott bíróság fog dönteni, s a döntés Ottó bajor herceghez fellebbezhető. A horvátországi várakat nem Jánosnak, hanem Ulászlónak kell átadni, majd Ulászló dönt, hogy kinek adja őket: a zagorjei grófoknak, vagy Jánosnak. Ezek a zagorjei grófok már régen bitoroltak néhány Korvin-várat. Most ezek miatt is a kiályi kúriához kellett perrel fordulnia.

Aztán jöttek a Túsz-testvérek, köztük heves ellensége, a zágrábi püspök. Ezek azt állították, hogy nekik nem kevesebb, mint harminchétezer arany jár részint még Mátyás idejéből, részint újabb hadi kiadásokért. Várakat követeltek vissza és készpénzt. Pörösködni kellett velök. És

jöttek a Frangepánok. Zengget akarták visszakapni, amelyet Mátyás még évtizedekkel előbb elkobzott tőlük. Bonyolult jogcímekre hivatkoztak, meg aztán János ígéretére is. János valóban ígéretet tett Frangepán Bernátnak, de arra az esetre, ha pártemberei megválasztják magyar királynak. Zengg átadását megtagadta. Ebből is pör lett.

Így szakadt rá összedőlt mennyezetként az a helyzet, hogy beláthatatlan vagyonának nagyobbik része per alá került, a pereletlen részt pedig nyomasztó zálóglevelek lejáratai terhelték, dús uradalmakban hitelezők ültek és úgy számoltak el a jövedelemmel, ahogy akartak. Az ország leggazdagabb embere volt az ország legmegszorítottabb embere. Őt a gondok közvetlenül nem nyomták, mert rossz gazda volt, afféle ábrándozó, aki a fellegekbe néz, nem maga elé. De ettől azok bukdácsoltak folyton, akiknek lábán járt a maga lába helyett. Darányi Jakab és Kauka László nap-nap után a fülét rágták, hogy hol itt, hol ott kell sürgősen foltozni a foltot, különben őrizetlenek maradnak a várak és elkallódnak a falvak. Most is ők nyaggatták, hogy jóval az országgyűlés előtt menjen fel Budára és a perek özönében legyen résen, keresse a király kegyét, különben végzetes anyagi csapások érik.

Felment tehát jóval a februárra összehívott országgyűlés előtt Budára, hogy kedvetlenül járja végig azokat az urakat, akiknek udvarlását emberei lelkére kötötték. Ki nem állhatta ezeket a kötelességeket, természetéből hiányzott az az ösztön, hogy kapjon. Mindig csak adni szeretett. Adni szépen is tudott, szívvel és fejedelmi mozdulattal. De ha fel kellett keresnie valakit anyagi természetű kéréssel, ügyefogyott lett és kedvetlen. Dolgát keservesen és akadozva adta elő és inkább hátra mozdította ügyeit, semmint előre. De végigkilincselte azokat, akiket kellett, nem perei kudarcától, hanem hű alkalmazottainak szemrehányásától való féltében.

És akárkinél járt, hogy előadja egy-egy peres esetre vonatkozó jogi magyarázatát, ebből mindjárt politikai beszélgetés lett. Minden úr a pozsonyi békéről kezdett vele beszélni, mindenki azt firtatta, hogy fel fog-e szólalni az országgyűlésen és mit fog mondani. A királyi palota és minden főhivatal csak úgy zajlott és viharzott a leghevesebb politikától. Az volt a vezető kérdés, hogy ki teszi le az esküt és ki nem. Mi lesz a tizenegyedik ponttal.

Ennek a vezető kérdésnek lényege csakhamar világos lett János előtt. A békeszerződés negyvenhatodik pontja azt mondta ki, hogy Ulászló köteles a véglegesen kidolgozott, vaskos kötetre terjedő szerződést január huszadikáig eljuttatni Miksához. Ennek teljesítése rendben volt. Ulászlónak felségjoga volt a békekötés. Az iratokkal már elkészültek. Mihelyt ő odaírta nevét és odanyomta pecsétjét, a béke megköttetett és nem tartozott az országgyűlésre. De Miksa ismerte a szabadságukra féltékeny és vérmes magyar rendeket. A szöveg tizenegyes számú pontja kimondta, hogy Miksa követei előtt az országgyűlés minden tagjának esküt kell tennie a Habsburg-ház örökösödésének elfogadására. Ez már az országgyűlésre tartozott. Nagy kérdés volt már most, mit fog szólni annyi zászlós úr, mágnás és köznemes, hogy ilyen esküt követelnek tőle. Akik az országban a hangulatot kutattak, nem jó benyomásról adtak számot. Sokan egyenesen botránytól tartottak.

Maga a király sem titkolta nyugtalanságát. Mohón ültette le magával szemközt Jánost, mikor ez felkereste.

- Mit várhatok tőled, kedves Johannesem? Mondj jó szót, hogy végre valami megnyugtatót is halljak.

János csendesen felelte:

- Meg fogok esküdni.

Hogy ez a válasz hány álmatlan éjszakájába került, arról nem adott számot. Mert ha általában is rossz álmú ember volt, most éppenséggel töprengve, virrasztva hánykolódott vánkosain késő hajnalig. Nem tudott lelkiismeretével tisztába jönni. Ott lakott megint a király vendége-

ként hajdani lakosztályában, s apja palotájának emlékei kísértetekként gyötörték éjszakáit. Arról volt szó, hogy Magyarország trónjára ezzel a békeszerződéssel ő is segítsen a Habsburgokat segíteni. Azt a családot, amelyről apja csak a harag izgalmával tudott szólni előtte. De ha viszont visszaemlékezett az utolsó évekre, mikor a szívós öreg, Frigyes, meg tudta választatni fiát római királlyá, tehát a német-római császárság örökösévé, apja már lemondott a magyar császárság álmáról és Miksa főherceget mindig különös melegséggel és tisztelettel emlegette előtte. Lovagnak, nemesnek és előkelőnek mondta, aki semmit nem ütött kicsinyes, hazug, lovagiatlan apjára. A Jagellókról is sokat beszélt neki. Ulászlóról nem volt valami nagy véleménnyel, felelőtlen és lusta embernek tartotta, afféle koronás szoknyahősnek és korhelynek, akinek a történelem felelősségéhez méltó emelkedettsége nincsen semmi. Ha pedig nem apja szavainak emléke, hanem saját véleménye után akart menni, gondolatai eltévedtek nemzet, korona, szabadság, függetlenség, európai hivatás szédületes fogalmainak útvesztőjében. Mi jó a magyaroknak, ki lehet itt elég okos? Csak Isten maga, de ő nem tesz csodát és nem hallat égi hangot az álmatlan januári éjszakában. A tépelődőnek legsajátabb érdekei is eszébe jutottak. Neki is lehet még fia, aki boszniai trónörökös lesz. Ha Ulászló nem hagy utódot, ez a vágyódva elképzelt fiúgyermek, az ő és Bianca fia, még számot tarthat a magyar koronára. De ha a fiút ő maga vágja el ettől az országgyűlési esküvel, akkor helyrehozhatatlant csinált. S itt vannak a birtokperek. Ulászló szavától függ minden. Okos dolog tehát semmit sem töprengeni, hanem Ulászló szájaíze szerint cselekedni. Hogy vagyonát óvja, hogy a Hunyadi-nagyapától és Hunyadi-apától ráhagyott vagyont és hatalmat továbbadja a Hunyadi-sarjnak, aki majd megszületik, az szent kötelessége. De vajjon kötelessége-e akkor is, ha lelkiismeretét nem akarja alárendelni pénzkérdéseknek? És hánykolódásai közben arra a megismerésre jött rá, hogy mostani vívódásával már körülbelül elkésett. A Székely Jakab-féle várak dolga, Ulászló előtt annyit ismételt támogató hűsége, boszniai királyságának húzódó kérése a kötöttségek olyan hínárját alkották, hogy ebből többé, akármit szól lelkiismerete, úgysem menekedhetett többé. Elhatározta magát. Ulászló kedvét keresi és esküvel fogadja el a Jagellók kihaltának esetére a Habsburgokat.

Ulászló nagy örömmel fogadta a választ. Sőt most már tovább ment egy lépéssel. Hízelgő szavakkal fejtette ki, hogy az ország első főurának állásfoglalása mekkora erkölcsi súlyt jelent az országgyűlésen: megkérte tehát Jánost, hogy adjon példát és szólaljon fel elsőnek a békeeskü mellett. János azonnal ráállott erre is. Most már ha döntött, az ilyen részletek nem jelentettek semmit. Még azt is vállalta, hogy beszél egyik-másik fontosabb úrral és tőle telhetően korteskedik a Habsburg-örökösödés mellett.

Ez az utolsó szerep már nem volt olyan fontos. Ulászló és kormánya tűzzel-vassal dolgoztak. A fontos emberek puhítását már régen megkezdték. Frangepán János még az elmúlt évben kapott tetemes birtokadományt, úgyszintén Kanizsaiék, Drágfi, Osvát, Szentgyörgyi gróf és mások. Kinizsi Pálnak, Rozgonyinak, Túróczynak, a Geréb-fivéreknek, Báthori Istvánnak, Egervári bánnak busás donációkat helyezett kilátásba a király, ha az országgyűlésen jól viselik magukat. Voltak olyanok, akik eddig nyíltan a Miksa oldalán dolgoztak, mint Lőrinc herceg, a Batthyányak, a Bánfiak, ezektől nem kellett félni. Azoktól sem, akik résztvettek a béketárgyalásokon, tehát a tizenegyedik pontot maguk vették bele a szövegbe, mint a püspökök, Báthori György, Ország László. A nagy nevek felől nyugodt lehetett a király. De a köznemesség tömege, természeténél fogva ellenzéki és az ország szabadságára igen féltékeny, bajokat okozhatott. Itt akadt fontos feladata Jánosnak. Mert a vidékről felözönlő kurtanemesek előtt még mindig nagy fénye volt a közülök származott Hunyadi-ivadéknak.

Az országgyűlés elkövetkezett. Nagy pompával nyitották meg. Ünnepi misével és trónbeszéddel. János legközelebb állott apja egyik pazar díszruhájában a trónhoz. Ulászló átvette beszéde szövegét és olvasni kezdte:

- Nos Wladislaus, Dei gratia Hungariae, Bohemiae ac Slavoniae rex...

János elhűlt. Ulászló Tótország királyának nevezi magát? Mi ez? Csak bámulta a szavalva olvasó királyt nyitott szájjal, de a beszédből egyetlen szót sem hallott. A beszéd után gyenge vivátozás következett, Ulászló csörgő karddal kivonult. A tanácskozás megkezdődött. De mivel egyelőre csak formaságokról lehetett szó, János azonnal kiment maga is. Még volt ideje utolérni a királyt.

- Akarsz valamit? - kérdezte Ulászló nyájasan és udvariasan, mikor észrevette.

Körülötte udvari méltóságok álltak. János dadogott. Ezek előtt nem akarta említeni a dolgot. Kihallgatást kért, sürgőset. Még aznap megkapta, pedig a királynak ugyancsak sok dolga volt.

- Felség, a trónbeszédben Szlavónia királyának nevezted magad. Ne vedd rossz néven, ha megkérdezem: hogyan gondolkozol az én dolgom felől? Hiszen én Szlavónia fejedelme vagyok. És szavadat adtad, hogy Bosznia királya leszek.

- Ó, kedves Johannesem, csak ez? Már megijedtem, hogy valami baj van. Amit megígértem, az meglesz, természetesen arra alkalmas időben. Addig én hordom ezt a címet, míg rád nem ruházom, a szlavón fejedelem felett pedig én állok, mint a birodalom királya, ez természetes, nem?

- Belátom. De mikorra gondolod az alkalmas időt? Mert Miksával már rendben leszünk.

- Hogyan felelhessek erre, kedvesem? Mikor a délvidéki urak hangulata ezt rázkódtatás nélkül megengedi. Sajnos, a hangulat most nem jó. Az urak ragaszkodnak Egervári bánhoz. S amit legjobban sajnálok, sok birtokpereddel igen fontos embereket vadítottál magad ellen. Például a Frangepánokat, a zágrábi püspököt és másokat. Én a te érdekeidet nézem és végzetesnek tartanám most hozzányúlni a dologhoz. Elrontanók az egészet. És az sem volna bölcs dolog, ha most forgatnók fel a délvidéket, mikor a török miatt itt teljes politikai nyugalomra van szükség. Egyszóval csak bízzál bennem és várj, mindennek eljön a maga ideje. Pereid egyébként hogyan állnak?

János felelt valami zavarosat. A király érdeklődése figyelmeztette arra, hogy nem célszerű most követelőznie. Hasznosabb megvárni pörei kimenetelét. Nagyot nyelt és elbúcsúzott. Visszament az országgyűlésre. Ott unalmas egyhangúsággal folytak a formaságok, a daráló felolvasásokra nem hallgatott senki. Az urak csoportokba verődtek, rég nem látott ismerősök üdvözölték egymást. Ő nem ment oda senkihez, csak gondolkozva nézett a semmibe. Egyszerre felrezzent. Egy kéz csapott a vállára.

- Haragot tartunk, János?

Felnézett, Ujlaki Lőrinc állott előtte. Futólag látta már, de beszélni, akkor beszélt vele legutoljára, mikor a pécsi püspöknél szétbomlott a párt szerencsétlen csonthegyi csata után.

- Nem vagyok haragtartó, - felelte gyenge mosollyal, - hogy s mint, Lőrinc?

Eleinte közömbös szavakat váltottak. János emlékében megvillant egy kép. Mikor Lőrinccel és Zsigmond püspökkel, a zsoldos hadsereggel, a koronával és a kincsekkel elindultak Budáról, s ő útközben megrendülten ráeszmélve helyzetére, sírva kérte őket, hogy engedjék békülni és egyességet kötni, Lőrinc kegyetlen erőszakkal vetette oda neki, hogy mehet, de a kincsek maradnak. Most ugyanez az ember, a gyerekkori pajtás, könnyed baráti hangon szól hozzá. Ő azonban nem érzett lelkében semmi gyűlöletet. A bántalmakat gyorsan el szokta felejteni már gyermekkorában is az olyan alkotású emberek szokása szerint, akikben a jóság együtt lakik a kitartás hiányával és a hosszadalmas bosszúállás fáradságától való idegenkedéssel. Nyájas volt ő is és udvarias.

- Kár, hogy milánói herceglányt nem veszöd, János, - mondta Lőrinc hanyagul.

- Nem? Dehogy nem! Hunnan szedted ez csacskaságot?

Falusi urak álltak mellettök. Lőrinc németre fordította a szót, mert azok latinul is érthettek.

- Az udvarnál beszélik, hogy Ulászló megkérte a kezét és neki adták. Csak a válást kell még elintézni.

János elsápadt és megingott. A másik megkapta a karját, hogy el ne essék.

- Bocsáss meg, - mondta sajnálkozva, - azt hittem, hogy ez nálad rég elintézett dolog.

- Ulászló, - hebegte János, - nem... lehetetlen... hiszen ő jól tudja... Lőrinc, ez teljesen lehetetlen...

Ujlaki elkomolyodott. Karját még mindig nem eresztette el.

- Gyere, üljünk le valahová. Sajnálom, hogy elszóltam magam. Nem hittem, hogy nem tudsz semmit. Pedig eleget beszélik.

A fal mentén álló székekhez vezette. Ott is álltak urak, németül kellett beszélni, de legalább ülhettek. János kurtán szedte a lélekzetet, sápadt volt, mint a meszelt fal. Irgalomért esdően nézett a nyugodtra, az idősebbre.

- Mit beszélnek? Semmit sem tudok. Ez lehetetlen.

- Már pedig így van. Mikor kaptál legutóbb hírt Milánóból?

- Mikor... várjál csak... még a török győzelmek után érdeklődtem... Maffeo akkor már visszaköltözött Milánóba... Embert küldtem tehát Velencébe, hogy az ottani milánói követnél érdeklődjék... inkább csak udvariasságból tettem...

- És milyen választ kaptál?

- Semmit. Közömböset. Lőrinc, ez rettenetes... azonnal megyek a királyhoz...

Felugrott, gyors léptekkel bicegett kifelé. Lóra kapott és meg sem állott a királyi palotáig. Azonnal izent Ulászlónak, hogy sürgős kihallgatást kér, de most sokkal fontosabb, életbevágó ügyben. Azt a választ kapta, hogy a király egy óra türelmet kér, fontos kihallgatásokat ad. János mély lélegzetet szedve, verejtékes homlokkal, maga elé meredve kezdett le-fel járni a szobában. A járásból rohanás lett. Egyszerre megállt és elordította magát, mint a fuldokló:

- Darányi!

A kanonok ijedten futott be. Ő mellen kapta.

- Hogy Ulászló mátkámot vennie kévánja, hallottad-i? Felelj!

- Hallottam, uram, - felelt a rémülettől halkan a pap.

- S nem szóltál? Te... te...

Rázta a papot, teljes erejéből, zöld reverendájának mellét marokra fogva. Az némán tűrte és irtózva nézett megbomlott gazdájára. János keze aztán ellankadt. Feje mellére csuklott. Holtfáradtan karosszékbe hanyatlott. Alig hallható hangon szólott:

- Beszélj.

- Uram, az udvarnál ezt is, azt is csacsognak. Hogy szófiabeszédekről számot adjak, tiltottad.

- Jól vagyon. De mit hallottál?

- Kit mastan említél magad, jó uram. Hogy űfölsége megkérte kezit milánói Biancának.

- Mikor kérte meg?

- Nem tudom. Mást nem tudok semmit is.

Csend következett. Aztán János intéssel eleresztette a némán váró Darányit. Ülve sem bírta tovább. Kerevetre vetette magát. Arcát a vánkosba fúrta, úgy próbált gondolkozni. Lehetetlen, lehetetlen. Ilyen gonosz kegyetlenség nincs. Ekkora hűséget így fizetni, ez lehetetlen. Hiszen Ulászló tudja, hogy Bianca az ő esküdött felesége, ha még nem látták is egymást. Legutoljára Kassán még beszéltek is róla. S akkor Ulászló egyetlen szóval sem említette, hogy... nem, ez lehetetlen.

Nem egy órát hevert így, hanem kettőt. Csak akkor kérették a királyhoz. Szinte futott a folyosón bicegő lábával. Mígnem megint ott állt Ulászló előtt.

- Gyakran látlak, kedves testvérem. Kár, hogy éppen most annyira el vagyok foglalva. De néhány percet mégis szakítottam neked. Mi járatban vagy? Most veszem észre, milyen felindultnak látszol. Valami baj van?

János rámeredt. Torkán rekedten jött ki a szó.

- Mondd meg nekem, hogy igaz-e, amit hallottam?

- Csillapoljál előbb, kedvesem. Mindenesetre foglalj helyet, aztán mondd meg, hogy mit hallottál?

De János állva maradt és vadul nézte a kényelmesen hátradőlő királyt.

- Azt hallottam, hogy feleségül akarod venni Biancát.

- Ah, úgy, ez indított fel annyira. Hiszen ha én tudnám, hogy kit veszek feleségül. Először is már van feleségem, a brandenburgi őrgróf Borbála leánya, ezt jól tudod. Aztán itt van mostohaanyád, aki nem megy le a nyakamról. Az országgyűléshez fordult: kényszerítsenek engem, hogy elvegyem. Én pedig látni is irtózom. Ó, mennyi bajom van, szent Isten...

- De Biancával mi van, király! Biancával!

- Azt bizony nem tudom, kedvesem. Tudod, nekem csak politikai házasságot szabad kötni. Hogy kit veszek feleségül, ez nem tőlem függ. Nem is érdeklődöm a jelöltek iránt, hanem a királyi kancellária. Hallottam félfüllel, hogy fordultak ehhez is, ahhoz is. Én bizony nem figyelem, nagyon sok a gondom. Lehet, hogy a többi között Bianca iránt is érdeklődtek, nem tudom. Rémlik, mintha hallottam volna, hogy Miksa is érdeklődik iránta. Lehet, hogy nem igaz. Nem tudom.

- Miksa? - suttogta megdöbbenve János, ismét falfehéren.

- Úgy van, Miksa. Ez már a koronás fők élete. Ránk parancsol a koronatanács és mi megyünk az esküvőre, mint a vágóhídra.

Ezzel fel is állott Ulászló és János vállára tette a kezét.

- Egyszóval nem tudok felelni kérdésedre, bármennyire sajnálom. Úgy-e megbocsátasz, ha most elbúcsúzom tőled? Prüschenk Henrik úr várakozik odakint, Miksa követe. Salve, carissime Johannes.

János gépiesen botorkált kifelé, mint akit fejbeütöttek. Ingadozva ment szállására, mintha leitta volna magát. Lefeküdt azonnal, kiadta a parancsot, hogy enni nem akar és nem beszél senkivel. Így virrasztott másnap reggelig. Akkor felöltözködött s ha megkérdezte magát, hogy aludt-e ezen a különös éjszakán, vagy gondolkozott, nem tudott rá felelni.

Most hova menjen és kihez forduljon? Állt szobája közepén felöltözötten, azzal az ösztönnel, hogy rohanjon valahová intézkedni, de csak tehetetlenül topogott egy helyben. Milánó már nem tartott követet Budán, Maffeót régen hazahívták; Sforza Lodovico megelégedett azzal,

hogy a Sforza Ascanio keze alá tartozó pétervárad i apátsághoz küldött egy Della Caude nevű papot, ez volt most az ő hírszerző embere Magyarországon és ez sem hivatalosan. Az egyetlen ember, aki Jánosnak eszébe jutott, Lőrinc herceg volt, gondolatai ösztönszerűen ahhoz kapcsolódtak, akitől a megdöbbentő hírt először hallotta. Kapkodó tanácstalanságában elindult Lőrinc herceget megkeresni. Szállásán már nem találta. Ment tehát az országgyűlésre, noha annak még messze volt a kezdete. Szinte ő volt az első, aki megjelent. Itt ma különben fel is kellett szólalnia. Rég elkészített beszéde ott volt nála. Meghúzta magát egy sarokban, ahol az érkezők nem igen láthatták, mert most minden más beszélgetés elviselhetetlen lett volna számára, ő csak Ujlakit leste. Az nagysokára megérkezett. Azonnal odasietett hozzá. De mikor üdvözöltek egymást, dúlt és félszeg helyzetében nem tudott semmit mondani annak, akit addig szívszakadva várt. De a másik segített.

- Keveset alhattál, János, - mondta németül, - nagy karikák vannak a szemed alatt.

- Nem csodálhatod. Igen súlyos éjszakám volt.

- Bianca miatt? Igazán sajnálom, hogy én kavartalak fel. Először szemrehányásokat tettem magamnak, mikor olyan hanyatt-homlok elrohantál. De aztán azt gondoltam: jobb, ha tudod magad mihez tartani.

- Ez igaz. De most adj tanácsot, hogy mit tegyek. Mert Biancáról nem mondok le, inkább meghalok.

- Szívesen adok tanácsot, de az ügyet nem ismerem eléggé. Gyere, keressünk valami csendes helyet és mondj el mindent.

Letelepedtek valahol. János teljes, szinte görcsös őszinteséggel elmondott mindent, ami eddig Bianca körül történt. Hosszú volt a történet, tele olyan kalandos és hihetetlen részletekkel, mint a Beatrix levélhamisítása. Lőrinc érdeklődve hallgatta, sok részletnél, amelyet ő is ismert, helyeslően bólintott, s mikor a történet befejeződött, tünődni kezdett.

- Nézz ide, - mondta elgondolkozva, - Ulászló nem veheti el Biancát, ha mást vesz el. Tenni kell róla, hogy mást vegyen el.

- Nem értem. Hogyan tegyek róla, hogy mást vegyen el? És kit?

- Nagyon egyszerű. Beatrixot. Ez az ügy most kerül az országgyűlés elé. Békülj ki mostohaanyáddal és szavazz mellette.

- Kibéküljek vele? Én?

Lőrinc herceg nagyot nevetett.

- Eddig nem sokat tanultál a politika iskolájából. Miért ne békülj vele? Akár köss vele szövetséget, ha az neked hasznos. Frangepán Bernát meg Egervári bán sem restelltek ellened szövetséget kötni.

- Micsoda?

- Nagyot nézel. Ezt sem tudod. Most már én vagyok ügyetlen. Ezt nem volt okos kiböknöm előtted.

Megint nevetett Lőrinc, agyafúrt arckifejezéssel. Ugyanekkor emberek jöttek oda. Kezdődik a tanácskozás, szükség volt rájok. Ujlaki már indult is. Eddigi udvariassága mögül kilátszott a hűvös részvétlenség, sőt most nyilvánvalóan fellélegzett. Unta a panaszokat. János elfoglalta helyét. A békeszerződést már felolvasták. Megnyílt a vita. Jánosé volt az első szó. S mikor az álmatlanságtól zúgó fejjel várta, hogy beszélni szólítsák, kétségbeesetten forrongó agyában megvillant a gondolat: mi lenne, ha hevesen kirohanna a béke ellen és rettenetes bajokat zúdítana Ulászlóra, aki ki merte nyújtani kezét Bianca után? Lesujtva hallgattatta el saját

lázadását, mert ennek céltalanságát azonnal belátta: botrány volna ugyan, de Ulászlónak gondja lenne rá, hogy összes birtokpereiben ellene döntsön a kúria, a megdolgozott országgyűlés pedig végül mégis csak elfogadná a békét.

Rákerült a sor. Felállott. Alig bírt elfogultságával. Tudta magáról, hogy bármilyen művelt ember, szónoknak igen gyenge. S ez a tudat még rosszabb szónokká tette. Minden szó után nagyot nyelt. Gyakran ismételnie kellett a szavakat, mert eszében mintha megálltak volna a kerekek. Nem jutott eszébe, hogy mi következik. De aztán valahogyan belejött és felmondta mondókáját, mint a leckét. Csak daráló, színtelen előadása nem felelt meg a cikornyásan lelkes szövegnek, amely részint Ulászló bölcsességét, részint a béke áldásait, részint a Habsburgok dicső erényeit magasztalta. A régi Miksa-pártiak, azelőtt valamennyien az ő pártemberei, nagy tüntetést akartak rendezni, de lármás kardcsörtetésöknek nem volt visszhangja.

János nem is gondolt mindezzel. Most más furdalta belülről. Ebben az érdekkergető vad összevisszaságban, ahol mindenki birtokot kunyorált, pörölt, vagy jogtalanul fegyveresen tartott hatalmában, ahol mindenki országos hivatalokért lökdösődött csak azért, hogy könnyebben harácsolhasson, ahol mindenki akár félévenként váltogatta szövetségeseit és habozás nélkül megesküdött a bibliára tett kézzel csak azért, hogy egy félév mulva az ellenkező esküt tegye le, úgy bámészkodott segélytelenül, rémülten, mint a gyermek, akit szülei tűzvészkor elvesztettek. A ravaszság, erőszak és szívós kitartás gomolygó áradata zajlott előtte s ő bele akart ugrani ebbe az áradatba, vállán a tisztesség, a szeretetvágy és a hiszékenység mázsás súlyaival, a szabadon úszók közé, akik vállokon nem hordták ezeket a terheket. De összeszorította fogát vad elhatározással és kezét ökölbe szorította. Eddig gyenge volt, lanyha és felületes, gondolta magában, ezentúl minden erejét összeszedi, szívós lesz, óvatos, előrelátó és szívét megkeményíti. De Bianca az övé lesz, vagy dőljön össze a világ.

Már el is kezdte a munkát. Eddig kerülte az országgyűlésre feljött urakat. Általában is unta az emberekkel való érintkezést, mert azok csak politikáról beszéltek és bámulatos értesültségökkel, elszánt és világos célratörésökkel megfélemlítették és elkedvetlenítették. Most meg éppen csupa olyan embert látott, aki személyesen is feszélyezte. Látta Váradi Pétert, de még tekintetét is igyekezett elkerülni. S most fogadkozó elhatározásának önparancsa alatt erőt vett vonakodásán. Kezdett kényszeredett hangon beszédbe elegyedni ezzel is, azzal is, akit Beatrix-pártinak sejtett. Ezek meglepett örömmel vették tudomásul közeledését, komolyan kezdtek vele tanácskozni, óvatosan fürkészték érdekeit, kézről-kézre adogatták. Azon vette magát észre, hogy ki kell békülnie Kinizsi Pállal, mert ez volt most a Beatrix házasságát pártoló mozgalom egyik főembere.

Mialatt az országgyűlés a pozsonyi békét tárgyalta és a zabolázhatatlan köznemesek heves felszólalásai gyakran botrányt okoztak, ő nem is figyelt a zajos vitákra. Csak a királyné dolgával törődött. Egyik ülésen odament a közmondásos erejű óriás, a molnárfiúból lett főispán elé és megszólította. Kibékültek. Megbeszélték a találkozót bizalmas beszélgetésre.

Kinizsi szállásán jöttek össze. Beatrix más hívei is megjelentek, forma szerinti pártértekezletet tartottak. S a beszélgetésekből hamarosan kiviláglott, hogy ennek az első pillanatra érthetetlen mozgalomnak mi az értelme. Beatrix személyéhez az egész társaság egyetlen tagját sem kapcsolta semmi különös vonzalom. De Miksához, a leendő német-római császárhoz, mindegyiket valami érdek. S gondolatmenetök az volt, hogyha Beatrixot sikerül elvétetni Ulászlóval, akkor a királyné magtalanságával már meg is nyitották az utat a Habsburg-ház azonnal beálló örökösödése előtt. Mindezt már mint rég letárgyalt és megemésztett tervet emlegették, úgyszólván csak mellékmondatokban. A főmondatok arról tanakodtak, hogy az országgyűlésen milyen hangulatot lehet támasztani a szerintök már megkötött és konszummált társaság mellett. János csatlakozását értékesnek tekintették. Buzgón magyarázták mindnyájan, hogy a királynéval ki kell békülnie.

- Légyen így, - felelte engedelmesen, - megbékélünk.

Már másnap kivitték Esztergomba. Az özvegy királyné itt húzódott meg, tovább parancsolt fényes udvartartása olaszai felett. Itt látogatta meg őt Ulászló is, mikor pénzt csikart ki tőle fegyverkezésre, és itt folyt le az az állítólagos nászéjszaka, amelyet Ulászló kereken letagadott, de amelyre Beatrix azt a követelését alapította, hogy mivel ő most már csakugyan felesége lett a királynak, az országgyűlés királynénak tekintse őt és kényszerítse a királyt az életközösség megindítására.

Beatrix olyan fénnyel fogadta, amelyet uralkodók számára írt elő az udvari ceremónia. Udvartartása élén, olasz testőreinek színpompájától környezetten az alsó lépcsőig jött eléje s ott megölelte. És nemcsak szertartás szerint ölelte meg. A harminchatéves asszony telt karja meleg szorítással vonta a telt keblekre a húszéves ifjút. János megint azt az édes borzongást érezte magában sajogni, amelyet ettől az öleléstől apja halálos ágyánál érzett először. De most már rá is eszmélt arra, hogy mit jelent ez a borzongás: a mindig gyűlölködő asszonyban érezte az asszonyt.

- Szeretett, kedves fiam, - mondta Beatrix hangos olasz szóval, - látod, a sors mégis megmutatja, hogy nekünk egy oldalon van a helyünk.

- Nem rajtam múlt, királyné, - felelt ő elfogódottan.

Beatrix nem volt elfogódott. Törekvésének belső heve látszott elszánt szilárdságán.

- Ne keressük most a hibát, kedvesem. Örvendjünk mind a ketten, hogy mint szerető édesanya és mint hűséges fiú beszélhetünk egymással. Fáradjunk beljebb, urak.

A ceremónia szerint a királyné bevezette a fejedelmi vendéget és kíséretét a fogadóterembe, majd visszavonult és a királyfit magánkihallgatáson fogadta. Ez azt jelentette, hogy Jánost pár perc multán a kisebbik fogadóterembe vezették. Ott Beatrix a tárgyra tért és azonnal sírva fakadt.

- Mit szólsz ehhez a csirkefogóhoz, ehhez a kitartott ficsúrhoz? - szidta könnyek közt azt az embert, akinek erőszakkal felesége akart lenni.

- Ő nekem királyom, - felelt János zavartan és kényszeredetten.

- Tudom, tudom. Ismerem nemes lelkedet. Százszor inkább megérdemled a szép Biancát, mint ez a rongyos Jagelló. Ne csodálkozzál, jól tudom én, hogy az irántam való meleg szeretet kívül mi hozott ide. Természetes szövetségesek vagyunk. A te házasságodat én apád életében elleneztem, ezt nem tagadhatom, de mindenre esküszöm neked, hogy csak politikai okokból. Az országra akkor károsnak tartottam. Most az országra hasznosnak tartom, hogy téged erősítselek. Túljó vagy és túlérzékeny, rászorulsz a támogatásra. Nem veszed észre, hogy ez a gazember a nap minden óráján csak téged csap be. Becsap, megcsal és kifoszt.

- Ez talán mégis sok, királyné...

- Mégis sok? Hát elhiszed egy szavát? Megáll az eszem. Én mindent tudok itt Esztergomban, drága fiam, azt is, amit te nem tudsz. Először is írásban adta neked a boszniai királyságot. Aztán becsapott, írásban adta a szlavón fejedelemséget. Becsapott. Tied volt a troppaui hercegség és örököseidé. Kicsikarta tőled. Tied volt Pozsony, Komárom és Tata. Kicsikarta tőled. Tied volt a horvát bánság és a tengerparti bánság. Hát bán vagy te most? Kinevetnek odalent. Ezt a hatalmat is elvette. Becsapott. Az ujja körül forgat és a markába nevet. De te mégy utána, mint a birka.

- Ne ott kezdjük, királyné, - mondta idegesen János, akit bosszantott gyengeségeinek hosszú felsorolása, - hanem ott, hogy enyém volt a magyar korona, de te segítettél neki, hogy elvegye tőlem.

- Először is megbántam százszor. Másodszor ha úgy tárgyalsz velem, hogy a multat kezded felhánytorgatni, akkor hiába tárgyalunk. Ilyen fiam van nekem. Mikor életemben a legnagyobb szükségem van segítségre, cserben hagy. Nincs nekem senkim ezen a világon...

És megint zokogni kezdett. Könnyek között panaszolt tovább:

- Magányos hölgy vagyok... és íme, a híres gavallérok... a lovagias magyarok...

- Ne sírj, királyné. Megígérem, hogy a multat többé nem említem.

Beatrix azonnal megszünt sírni. S hogy most már árulásának érvét a királyfiba fojtotta, élénken folytatta tovább:

- Most elveszi a feleségedet is. Nem elég neki apád felesége, most még a tied is kell. Hát tűröd ezt?

- Nem kell engem lázítani, királyné. Ha ég és föld összeszakad is, Biancát nem adom.

A királyné felpattant. Szeme szikrázott. Rekedtes hangon, fúria-haraggal kiáltozott:

- Ne add! Ha el akarják venni, harapj és rúgj. Aki utadba áll, puszta kézzel fojtsd meg! Mutasd hát végre, hogy férfi vagy, ne légy ilyen pipogya! Most rendben vagyunk. Gyerünk tanácskozni az urakkal.

Összeültek az urakkal. Órákon keresztül vitatkoztak. Közben dús, pazarló udvari ebédet adott a királyné, olyat, amilyet senki nem látott Mátyás udvara óta. És étkezés után megint tanácskoztak. Sokat emlegették Váradi Péter érseket, aki szintén közéjük tartozott, még pedig egyházi meggondolásból: nem tartotta illőnek, hogy Bakacs Tamás a házasság szentségének kijátszásával legyen egy politikai ármány segítségére. A hosszas eszmecsere folytán abban maradtak, hogy legokosabb lesz, ha Beatrix személyesen jelenik meg az országgyűlésen. Ezt majd szépen meg fogják rendezni: küldöttség jön érte és meghívják. A magyar királyné jelenléte az országgyűlésen mindig hatásos, tehát most is sikerrel biztathat. Miután ezt elvégezték, az urak nagyrésze visszautazott Budára, másik részök az eső miatt ott maradt éjszakára a kastélyban. Másnap még újra összeültek politizálni és öreg este lett, mikor Budára értek.

Jánost, aki ilyenformán két tárgyalási napot elmulasztott, elég meglepő hír várta. A pozsonyi békéről folytatott és egyre kevesebb vitát félbeszakították, mert a köznemesség olyan haragosan lármázott, hogy Ulászlónak tárgyalásokat kellett kezdenie Miksa követeivel bizonyos módosításokról. A békeszerződés szövege ugyanis azt követelte, hogy az országgyűlés tagjai minden trónváltozás alkalmával külön esküdjenek meg a Habsburg-ház örökösödési jogának megtartására. Ha tehát Ulászló úgy hal meg, hogy törvényes fiú marad utána, akkor az lép ugyan a trónra, de koronázáskor a rendek megint esküdjenek meg, hogy a Habsburgok joga érvényben marad Ulászló fiával szemben is. Botrányos vitáik után a király belátta, hogy ezt nem tudja keresztülvinni. Elkezdett alkudozni Miksa embereivel, hogy elégedjenek meg az egyszeri, mostani esküvel. A dolog országgyűlési tárgyalását félbeszakították és váratlanul azt a javaslatot vitték a rendek elé, amely Szlavónia közigazgatási és igazságszolgáltatási ügyeit átszervezte. A javaslat gyorsan keresztülment. János azonnal megnézte a szöveget. A maga fejedelmi méltóságáról az egész törvény egyetlen egyszer sem tett említést. Teljesen olyan színe volt a dolognak, hogy az ő fejedelmi méltóságát a személyhez tartozó puszta címnek tartották minden közjogi hatáskör nélkül és nem tartották fontosnak belevenni a törvénybe. Nagyot nyelt, nem vont felelősségre senkit. Már úgyis rettegett, hogy Beatrix ügyéhez való csatlakozásának pörös ügyei isszák meg a levét. De magára parancsolt, hogy ne lankadjon. Tovább járta a királyné pártjának tanácskozásait.

A pozsonyi békét végre erőszakkal, ügyességgel, vesztegetéssel sikerült tető alá hozni. A végén már kimondták, hogy a köznemeseknek nem kell megesküdniök, csak a főuraknak. És

csak most egyszer. Az esküt összesen százan tették le. Okmányba is foglalták. János is felesküdött, a többiekkel duruzsolta az eskümintát, amely V. László országát, miután egyszer már hihetetlen lelkesedéssel nemzeti királysággá lett, visszaígérték a Habsburgoknak. Miksa követei átvették az esküokmányt és mialatt ünnepélyes búcsú után hazaindultak Bécsbe, zsebökben Magyarország trónjának reményével, az országgyűlés kitűzte Beatrix ügyét.

A párt most végrehajtotta, amit határozott: küldöttséggel hívta meg a királynét az országgyűlésre. János, Báthori István és Kinizsi Pál kimentek érte Esztergomba. Mindezt előre megszervezték. Beatrix már útra készen várta őket. Végighallgatta János rövid, de akadozó szónoklatát, elmondta az előre elkészített választ, és már indultak is, díszfa kocsival, ékkövektől sziporkázó lószerszámmal, pompás paripákon díszruhában. De csak Óbudáig érkeztek. Itt váratlanul meg kellett állaniok, katonaság állta útjukat azzal az izenettel, hogy azonnal itt lesz az országgyűlés hivatalos küldöttsége, amely a királynéval akar beszélni. Megállt a menet. Beatrix a díszhintóból kitekintgetve várta, hogy jönnek-e már. Közben idegesen verte öklével a térdét. Végre jött a küldöttség. Nagyobb lovascsapat, fegyveres kísérettel. Tiszt jött a királynéhoz, hogy szálljon ki. A márciusi sárra pokrócokat terítettek. Az érkezettek közül előlépett Bakacs Tamás, nem régen még életre-halálra embere Beatrixnak, most halálos ellensége. Beszédet mondott. Figyelmeztette a királynét, hogy a rendek előtt való jelenlétét csak egy töredék kívánja, az országgyűlés többsége ezelőtt egy órával úgy határozott, hogy a királynét nem kívánja a rendek színe előtt meghallgatni és tartózkodási helyét, míg ügyét tárgyalják, itt Óbudán jelöli ki.

Beatrix halálsápadtan hallgatta végig. Utána szólni akart, de Bakacs, Orbán halála óta már egri püspök, egyszerűen megfordult és ment vissza lovához. Kinizsi utána dörgött rettentő hangján:

- Hé, püspök, hallodi!

De az úgy tett, mintha nem hallotta volna. Nyeregbe segítették s már ügetett is Budának fordított lóval az egész ellenküldöttség. A fegyveresek tisztje katonásan tisztelgett Beatrix előtt és jelentette, hogy parancsa van: a királynét Hunyadi Jánosné hajdani kastélyába kell vezetnie. Ez félig-meddig letartóztatásnak hangzott.

- Most mit tegyek? - fordult az egész testében remegő királyné Jánosékhoz.

- Engedni kell, felség, - válaszolt közülök Báthori, a legnyugodtabb, - mi sietünk vissza a tanácskozásra.

Búcsút vettek röviden és ellovagoltak amazok után. Beatrix beszállt díszhintajába. Azt még hallották, hogy dühösen becsapta az ajtót. Aztán ellovagoltak, csatlósaik fegyvercsörgése követte őket. Az úton nem szóltak egymáshoz. János mellét majdnem szétvetette az izgatott szívdobogás.

Az országgyűlésen aztán olyan tanácskozás következett, amelynek már elején kitört a vihar. Megint a köznemesek csinálták. Ezek nem kívánták a Habsburgokat, tehát ellenezték, hogy a király magtalan asszonyt ültessen maga mellé. Aztán meg gyűlölték Beatrixot, aki nem szült fiat Mátyásnak, esztelenül pazarolta a magyar birtokaiból kipréselt pénzt és a magyarokat leplezetlenül kicsinyelte. Ehhez hasonló tanácskozást nem igen élt még meg a magyar országgyűlés. A felszólalások akörül forogtak, hogy a király tartott-e nászéjszakát Esztergomban, vagy sem. És akörül, hogy magtalan-e Beatrix, vagy sem. János olyan érzésekkel hallgatta a néha egyenesen gyalázkodó és szitkozódó beszédeket, amelyekről nem is tudott számot adni magának. Órákon át olyanokat olvastak itt a királyné fejére, amik egész ifjúsága mélységes keserveit képezték. Néha mintha csak ő panaszolta volna el fájdalmas emlékeit. Ez vad elégtétellel töltötte el. Viszont látnia kellett, hogyan omlik össze beszédről-beszédre a vágyva-vágyott terv. Beatrix ügye rohamosan romlott. Báthori és Kinizsi még mindig hevesen

dolgoztak, kapacitáltak, lázítottak. Nem használt semmit. Az országgyűlés kimondta, hogy Ulászló és Beatrix állítólagos házasságát nem tekinti érvényesnek és Beatrixot nem ismeri el Ulászló hitveséül.

A hírt Jánosra bízták: vigye meg mostohájának. De ő kereken megtagadta. Amiket az országgyűlésen hallott, újra felkavarták gyermekkori emlékeit. Beatrixot most már soha nem kívánta látni. Különben is jó ürügye volt, hogy a gyászos hírvivő szerepét ne kelljen vállalnia: birtokperei közül éppen most került sor a legfontosabbra. A kúria ítéletet hirdetett Hunyadi uradalma dolgában, amelybe Orbán püspök örökösei költött követelések örvével erőszakosan beültek. Ha jó ítéletet kap, mindjárt pénzt tud szerezni. Ha rossz ítéletet kap, rettenetes csapás éri anyagi helyzetét.

Bírái kegyesek voltak hozzá. Kimondták, hogy az örökösök állítása, mely szerint nekik a hagyaték még Mátyás idejéből tizenhatezer arannyal tartozik, nem igazolható. Hogy Orbán püspök sokat költött a zálogjogon kezébe került Vajdahunyadra s az uradalomra, azt a kúria nem is akarta firtatni. Kimondotta, hogy a régi magyar szokásjog szerint ilyen esetekben előbb vissza kell adni a birtokot, csak aztán lehet keresetet indítani beruházási költségekért. Mindössze arra kötelezték Jánost, hogy kétezer aranyat fizessen meg Szent György napjától számított egy hónapon belül.

Huszonötezer arany helyett kétezret kellett fizetnie. Kis időre lélegzetet kapott. Darányi és Kauka most már nem tudták másként betömni a lyukakat, mint hogy pénz helyett birtokokkal fizettek. Haraszti Ferenc, a bosnya bán, aki a törökök elleni katonai készülődés költségeit a maga zsebéből előlegezte, négyezer arany fejében megkapta Pálülést, Solymost és Lippát mindaddig, míg pénzét fel nem veheti. Sőt megkapta újabb kétezer aranyért Árvavárát is. Ezt a kétezer aranyat azonnal kifizették Tárnok Péternek. Turóczi György főpohárnok hatezer arany fejében megkapta Baranyában Monostort, Árkát és Lázt. Raguzai István megkapta Csákmánt. Bánczai András megkapta Békést. Kauka maga, a pénztáros, aki már hosszú ideje nem tudta felvenni saját fizetését, mert mindig kölcsönadta gazdájának, megkapta Hendel-Lehotát. Sőt most már hozzá kellett nyúlni a kincsekhez is. Enyingi Török Imre, a gyulai kapitány, kétezer arany részlettörlesztéséül asztali ezüst-készletet kapott. A hatalmas vagyon térképén már erősen szaporodtak a fekete foltok. De legalább ideje maradt futkosni, igyekezni a Bianca dolgában.

Most már le kellett számolni azzal, hogy Ulászló kiütheti a nyeregből. Megvolt ugyan az a reménye, hogy Ulászló nem tudja felbontani azt a formailag megkötött házasságot, amellyel a brandenburgi őrgróf leányát feleségévé tette. De ez nagyon gyenge szálon lógott, mert a menyasszony a jelképes esküvőkor még gyermek volt, és a házasfelek sohasem látták egymást. Viszont ő is jelképesen házasodott, és ők sem látták egymást Biancával soha. Mindenesetre elkezdte levelekkel ostromolni a milánói udvart, amit eddig nem tett. Nagyobb nyomaték okáért elment a budai káptalanhoz és ott felvétette a szokásos korlátó levelet, amely igazolta, hogy felnőtt fiatalember és teljesen érett a házasságra. Ezt is elküldte Sforza Lodovico hercegnek. Soká forgatta a fejében, hogy hosszú és megindító szerelmes levelet ír magának Biancának. De ezt csak a hercegnő gyámján keresztül tehette volna, az érdemleges választ úgyis csak a gyámtól várhatta, Biancának nem volt ebben az ügyben egy szava sem. Csak úgy kaphatta meg, mint drága ajándéktárgyat, amelyet nem kérdez senki. Türelmetlenül várta tehát a választ. A válasz nem jött.

Közben rég elmult az országgyűlés, beköszöntött a nyár, s vele az évenként megismétlődött török veszedelem. És őt fenyegethette legelőször, mindenekelőtt Boszniát, aztán a horvát-szlavón várakat, s nagy baj esetén alföldi birtokait is. Katonailag csak a délvidéken volt felelős, az alföldön Kinizsi Pál parancsolt, de birtokai szempontjából résen kellett lennie a Kinizsi-területen is. Ezért megkérte Kinizsit, aki mostanában készségesen szokta kéréseit

teljesíteni, hogy adjon katonai védelmet legnagyobb alföldi birtokának, Halasnak. Kinizsi azonnal elküldte Halasra a pozsonyi béke után tétlenné vált fekete sereg jó részét állandó táborozásra.

Kinizsi ajándéka ördögi ajándéknak bizonyult. A cseh zsoldosok az ország gyengén álló pénztárából rendesen nem kapták meg fizetésüket. Megszokták, hogy élelmöket úgy szerzik meg, ahogy tudják. Ahova betették lábokat, ott vége volt a nép békességes életének. Fegyveres csoportokban jártak házról-házra, az ennivalót kocsira rakták, az állatokat elhajtották. Bor ugyan kevés volt mindenütt, de annál több sör a sernevelők jóvoltából. Ahol hordót találtak, azt csapra verték rögtön, lerészegedtek és garázdálkodtak. Aki mukkanni mert, azt véresre verték. Jánoshoz nyakra-főre jöttek a panaszok, hogy a halasi uradalomban nem lehet élni többé. Most már az asszonyokat is megverik, sőt ruháikat is elrabolják, behatolnak a templomokba és elveszik a szentségtartót. Mivel más alföldi birtokosok, akik szintén kaptak a fekete sereg áldásából, hasonló panaszokat kaptak falvaikból, a dolog eljutott a királyig is. Követelték tőle, hogy fizessen rendesen zsoldot, vagy intézkedjék másképpen.

János lement Halasra, hogyha másként nem megy, cselédeit próbálja felfegyverezni apja hajdani zsoldosai ellen. De mire megérkezett, már nem akadt dolga. Kinizsit találta ott, aki a király olyan parancsával jött le, hogy gyűjtse össze az egész sereget az egyes állomáshelyekről és csináljon rendet valahogyan, akárhogyan. A deresedő Kinizsi, aki még főispán korában is megtartotta paraszti hanghordozását, fejcsóválva mondta:

- Iza más szerént vót atyádkor.

- Dehát király mér nem szerzi rendünköt?

Kinizsi legyintett.

- Kirá? Ez? Mindenre csakúgy mond: dobzse. Is ígyen híjjuk: Dobzse László.

Aztán elmondta, hogy már szívből ráúnt a folyton zsold nélkül hagyott fekete sereg gyalázatára. Jól verekszenek, de zabolázhatatlan pimasz népség. Mikor legutóbb levelet íratott nekik és szigorúan megintette őket, még az ő levelét is röhögve beletaposták a sárba. De most már rendet csinál végleg. Legnagyobb részüket már odagyűjtötte egy táborba. A többit is idehozatja, ürügynek török háborút hirdet. A kitalált háborúra magyar katonákat is gyűjt. S mikor már mind együtt lesznek, a magyarokat ráereszti a csehekre. Szép tánc lesz, legalább szórakozni is lehet ebben a háborútlan, lanyha időben.

- Gyüszte csenek vesztit nézni, uram, határrá.

János elfogadta a meghívást. Horvát földre kellett ugyan mennie szétnézni a várak körül, milyen állapotban vannak. De a halasztás nem számított. Felszedelődzködött a kitűzött napon és Kinizsivel kiment a határba. Minden lefolyt az előre elhatározott terv szerint. Összegyűlt az egész fekete sereg. Tisztjeik, mint szokták, sánckerítéssel vették körül a tábort. Onnan jártak ki garázdálkodni. Most már napirenden öldösték a parasztokat. Már a magyar népfelkelők is összegyűltek a magok külön táborában. Kinizsi kiadta a parancsot: neki a cseheknek. Alkalmas pillanat volt, éppen akkor tért haza egy egész cseh lovas ezred rabló portyázásról. Legelőször ezekre mentek rá a magyar lovasok. Egyrészét kemény ellenállás után levágták. A többi a táborba menekült és értesítette a főseregetet a veszedelemről. De ekkor már a magyarok ráömlöttek a táborra, mint az özönvíz. János egy domb tetejéről nézte a vérengzést. Cselédei fegyvertelenül is résztvettek benne. Akkorára dagadt bennök a düh, hogy kaszával vagdosták el a cseh lovak inát. Rövid mészárlás után vagy ötszáz cseh holttest maradt a mezőn, a többi világgá menekült, de sokat foglyul is ejtettek. Másnap Kinizsi törvényt látott a halasi piacon, miután egész éjjel ácsolták az akasztófákat. Tisztjeiket ott nyomban felakasztatta, a legénységből is néhány hírhedt főkolompost. A többinek orrát, fülét lenyesette, aztán szélnek

eresztette. János végignézte ezt is. Apja eléggé hozzászoktatta vér látásához, halálordítás hallásához, de most megborzadt. Nem a szörnyű büntetéstől, hanem saját gondolataitól. Itt az történt, ami egész Magyarország sorsát példázta apja halála óta. Frangepán intése jutott eszébe. Mátyás roppant erejű ember volt, aki sok kisebb erőt mesterien tudott fékezni és a maga akarata szerint dolgoztatni. Hogy meghalt, s a legfelsőbb erő elveszett, az évtizedeken át elnyomott egyéb feszítő erők démonai felszabadulnak és egymásnak esnek. Az ország végzetes idők előtt áll. Frangepán bölcs beszéde bekövetkezett. A remek fekete sereg gyülevész rablógyilkosok baromi csordájává lett fegyelem hijján. A felsőbbség, amely nem fizette a zsoldokat, mert nem tudott gazdálkodni, elgázolta saját seregét. Adós gyanánt, aki a hitelezőt egyszerűen agyonveri. A főurak, magok felé ültetvén az erős király helyett a gyengét, elvették kezéből a gyeplőszárakat és a dolgokat nem egységes, országos cél felé vezetik, hanem kiki a maga harácsoló, nagyravágyó céljai felé. Mindenki parancsol és senki nem engedelmeskedik. Ennek a szekérnek fel kell borulnia. Magyarország végzetesen halad veszte felé. A végzet pedig nem más, mint a kétfelől tátongó tenger, a német és a török, a le nem vert nyugat és az elhanyagolt kelet. Ennek a két tengernek hullámai össze fognak csapni a sziget felett.

Oldalt pillantott a mellette álló Kinizsire. Közölni szerette volna vele gondolatait. De mit tud ez az öregedő óriás! Csak verekedni. Mátyás tudta a kellő helyre állítani és verekedtetni. De ura halála óta csak kácsong és botladozik a helyét nem lelő harcos a pártok között, mint valami esztelen kard, mely hüvelyét vesztette és önmagától hadonászik. Nem szólt neki semmit. Aztán elbúcsúztak és mind a ketten elhagyták Halast, ahol a magyaroknak sikerült Mátyás fekete seregét elpusztítani a föld színéről.

János még elment a Dunántúlra horvát útja előtt. Egyre dagadozó birtokpöreiben kínos fordulat történt. Egyik pöre folyamán valami zálogolási okmányt kellett volna felmutatnia. Az okmány nem volt sehol. Darányi Jakab a kancellária írásait mintaszerű rendben tartotta, az írás nem kallódhatott el az ő kezén. Kereste, kutatta, s a végén kisütötte, hogy az másutt nem lehetett, mint a csonthegyi csatában elveszett társzekerek egyikén. A csatavesztés után Jakab kanonok már megállapította, hogy milyen szekerek maradtak ott a csatatéren. Rendre meg lehetett állapítani azt is, hogy milyen okirat-rakományok vesztek el ezekkel a társzekerekkel. Kitünt, hogy éppen a legfontosabbak. Mátyás donációs levelei is, amelyek a Korvin-birtokok tulajdonjogát igazolták. Eddig nem támadt ebből semmi rövidség. De most pörös ellenfelei megneszelték, hogy okmányai hiányzanak. Elkezdtek mindent kétségbevonni, úgy gondolkozván, hogyha János fel tudja mutatni a vonatkozó írást, semmi sem változik, de ha nem tudja felmutatni, ők csak nyerhetnek a legvakmerőbb hazugságon is. Ezek a jogi orvvadászok most már úgy sarokba szorították, hogy János vizsgálatot kért az elveszett okmányok dolgában. A bíróság egy évi haladékot adott neki, hogy az odaveszett írásokat felkutassa. Nekiállt a képtelen feladatnak, hogy a szénakazalban megkeresse a tűt. Először is kutatni kezdett, hogy mi történt a csonthegyi csatában, miután őt Lőrinc herceg és a pécsi püspök közrefogták, s a kincsek egy részével hanyatthomlok menekültek. Egész sereg embert küldözött szét az országban, hogy azok régi pártjának altisztjeit megkeressék. A visszatérő nyomozók előadásaiból az a kép alakult ki, hogy mikor ő elmenekült, a vesztett csata vad összevisszasága még jó darabig tovább folyt. A megvertek egy része Szabaton felé menekült, Báthori és Kinizsi győztes emberei, akik már rávetették magokat az otthagyott szekerekre, a menekülők után eredtek. A szekerek egy részét már birtokba vették ugyan, de még maradt elég. Ekkor János tulajdon emberei lopództak elő cserjésből, völgyhajlásból, ahol elrejtőztek és ők estek neki a szekerek maradványának. A győztes sereg már elvonult. Ekkor Szabaton falu népe jött fel a dombra, mint csaták után a jobbágyság szokta, hogy levetkőztesse az elesetteket, ruhát, csizmát, fegyvert zsákmányoljon, aztán a holttesteket elkaparja. Két-három forrás is azt állította, hogy a Korvin-pártiak egyik tisztje, Zádorlaki Dóczi Imre, ott volt a rejtekhelyekről

elébúvók között és néhány szekeret birtokba vett. A legyőzött had elszéledésekor látták, mikor elindult a szekerekkel az országúton. János tehát elkezdte ezt a Dóczi Imrét kerestetni. Nem ismerte, nem emlékezett rá. Másrészt most elment embereivel Szabatonba, hogy a falu népét kihallgassa. Nem éppen alkalmas időben, az emberek a nyári időhöz képest mind kint voltak a földeken. Csak nehezen lehetett őket estére összeterelni. Addig János megnézte a harcteret, ahol két éve még mint koronázandó király szenvedett vereséget. A Csonthegy lejtőjén nyoma sem volt a két éve lefolyt csatának. A ligetekben madarak csicseregtek, a tisztásokon buján zöldelt a gyep. A természet nem törődött a történelemmel. Este aztán sorra vették az embereket, akik ijedten járultak az ismeretlen nagyurak elé. Mikor pedig megtudták, hogy a két év előtti társzekerekről van szó, még jobban megrémültek, mert mind ludasnak érezte magát. Eleinte árva szót sem lehetett kihúzni belőlök. Hétrét görnyedve, állati alázattal és rémülettel esküdöztek, sokan ösztönszerű mozdulattal karjukat kapták magok elé, várva a biztos ütleget. János mindegyiknek valami kevés rézpénzt adatott és kihirdettette, hogy aki abból a kocsirakományból bármit is fel tud mutatni, pénzjutalmat kap. Erre már megjött bizalmok és mind elfutottak bogárhátú viskóikba, hogy izgatottan keresgéljenek. Hoztak is sok mindent. Egyik ünnepi köntöst, melyet szekérponyvából szabatott magának. Másik okmányok összekötésére használt hevedert, amelyet most gatyakorcnak hordott, harmadik dirib-darab írásokat, amelyeket ablaknak használt s az eső régóta lemosott a kutyabőrről mindent. Néhány okirat mégis akadt, de nem érte meg a jutalmat egyik sem. Jelentéktelen írás valamennyi. János számbavehető eredmény nélkül hagyta el vesztett csatája falvát. Más reménye nem maradt, mint a nyomaveszett Dóczi Imrét tovább kurrentálni. Peres ellenfelei között volt most már az új nádor, Szapolyai is, ajánlatos volt nagyon vigyáznia.

Most aztán elindult a délvidékre. Nem egy ok késztette, hogy odamenjen. A török ellen védő várlánc állapotáért ő volt felelős. Aztán a horvát, tót és bosnya urak hangulatát is kémlelni akarta, hogy nem kezd-e érkezni az idő a boszniai koronázás végrehajtására. De minden gondolata legmélyén ott fészkelt Bianca. Közelebb akart lenni Itáliához, hogy könnyebben meghallhasson valami fontosat. A dalmata partokkal sokkal több érintkezése volt Velencének, mint Budával. Velencében pedig már tudhattak egyetmást a köztársaság emberei a Sforza-udvarról.

Kőrösön, ahol horvátországi szállását felütötte, mindenki az új pápáról beszélt. Incze pápa a nyár derekán meghalt, a bibornokok Borgia Sándort ültették a trónra, akinek nevét nem valami jó hír környezte: kicsapongónak, szilajnak és olyan embernek mondották, aki a hatalom kedvéért nem restell bárkit ügyesen eltenni láb alól. János most érezte meg legerősebben, amit eddig igyekezett gondolataiban leplezni: állásának ijesztő süllyedését, súlyának szomorúan kevés voltát. Ha helyzetét a napfényes oldalról nézte, örömmel sorolhatta fel magában, hogy Mátyás király fia, Hunyadi János unokája, Korvin herceg, tót fejedelem, bán, örökös főispán, az ország leggazdagabb embere, a nádor után az ország első zászlósura. De ha megnézte mindezeknek visszáját, meg kellett vallania, hogy semmibe sincs beleszólása és vagyona rohamosan fogyatkozik. Ha mint magyar király fordulna most a pápához, kétségkívül nagy előzékenységgel találkoznék. Írna például a pápának, hogy a vallás parancsai szerint kötvén házasságot Biancával, Krisztus új helytartója legyen rajta, hogy a szent köteléket mindenki megtámadhatatlannak tartsa. De így? A súlytalan tót fejedelem, akit saját földje ügyeiben a kutya sem hallgat meg, hiába fordul VI. Sándorhoz. A jól értesült pápai udvar tisztában van vele, hogy a pápai államnak János herceg semmiféle lépése nem fontos. Milánóból pedig nem kapott semmiféle választ.

Most tehát ahhoz az erőlködő, nagy lélegzetet vett elhatározáshoz, hogy Biancát mindenáron megtartja magának, új elhatározást csatolt: rendet teremt szerződésben biztosított délvidéki uralma dolgában. Kereste az érintkezést a horvát urakkal, hogy megnyerje kedvöket. Feltette magában, hogy a fejedelem méltóságos, kegyes hangján fog velök beszélni, de ügyes

mondatokban emlékeztetni fogja őket fejedelmi rangjára. Kedves lesz, megnyerő és politikus. Kitudja szövevényes ügyeiket, észrevétlenül szerepet keres a viszályokban való döntésre, a fontosakat lekötelezi, egyszóval meghódítja saját országát, hogy valódi bosnya király legyen és valódi tót fejedelem. Súlyt szerez magának, aztán mint olyan ember, akivel számolni kell, rendbehozza zilált pöreit. Udvart fog tartani, elkápráztatja Európát Mátyás feltámasztott pompájával. Egy-két török győzelem, és ime: Lodovico herceg boldogan fogja elküldeni neki az esküdött hitvest. De mindezt mennél gyorsabban végre kell hajtani, mert Ulászló és a brandenburgi grófkisasszony házasságát a pápa bármikor felbonthatja és Miksától is folyton rettegni kell, mint lehetséges kérőtől.

Lelkes nekibuzdulással fogott a dologhoz. A délvidéki erőpolitika tengelyét abban a szövetségben látta, amelyet Frangepán Bernát kötött a valóságos bánnal, Egervári Lászlóval, aki különben veje is volt. A mostanában divatos ilyen „foedus indelibile" nevű szövetkezés az érvényesülési érdekek közös támogatását jelentette és ez esetben kimondatlanul is ellene irányult, hiszen Egervárinak az volt az érdeke, hogy jogkörét ne piszkálhassa a föléje ültetett névleges fejedelem. Ennélfogva mindenekelőtt ezt a két urat tűzte ki meghódítandónak.

Első lépése azonnal kudarcot vallott. Magához kérette Egervári bánt. A bán kurtán azt izente vissza, hogy most nem ér rá. Mégegyszer ráizent, hogy fontos védelmi ügyekben ragaszkodik a találkozáshoz, a bán tehát siessen Körösre. De hogy az új izenet ne legyen sértő, értékesen felkantározott lovat küldött neki ajándékba. A bán megköszönte a lovat, de megismételte, hogy nem ér rá és belátható ideig nem is fog ráérni. Magyarán mondva fittyet hányt a fejedelmi szónak.

János nem tehetett mást, lenyelte a nyilt engedetlenséget. Elégtételért nem fordulhatott senkihez. Szapolyai nádor haragosa volt a köztük folyó és már nagyon elmérgesedett pörösködés miatt. Bakacs Tamás, ahol lehetett, ellene dolgozott. Ulászlóhoz pedig céltalan lett volna fordulnia, az úgysem csinált egyebet, mint amit helyette Szapolyai és Bakacs intéztek. Az országgyűléshez sem volt értelme fordulnia, mert az egész ország előtt kimutatta volna tehetetlenségét és a bán pártját teljesen magára vadította volna.

Megpróbálkozott tehát a másikkal, az eszes Frangepán Bernáttal, aki Bécsben apja halála után sok jóindulatot mutatott iránta. Hangsúlyt adott annak a vékony rokoni szálnak, amely Bernát kenéz egyik leányát az ő unokafivéréhez, Pongrácz Mátyáshoz kötötte. S ezúttal nem ő volt a meghívó, hanem bejelentette magát rokoni látogatásra. Nagy örömmel látják, ezt izenték vissza. János elutazott Modrus városába, Bernát gróf kastélyába. Izgatottan várta, hogy itt mi mindent fog hallani. Bernát felesége Aragóniai Lujza volt, a Beatrix rokona és udvarhölgye, anyja pedig nem más, mint Isota hercegnő, Este Ercole ferrarai herceg nővére. Ha valahol az olasz udvarok híreit tudták, ennél a családnál kétségkívül megtudhatott valamit.

Rendkívüli nyájassággal fogadták, megtartva minden árnyalatot, amelyet a mágnásvilág társadalmi szabályai fejedelmi vendégek számára előírtak. A vendéglátó házaspáron kívül még otthon volt a legidősebb fiú, Kristóf gróf, a második fiú, János gróf, és Bea, a szép grófkisasszony, aki már régóta élt Beatrix udvarában. A többi négy leány közül ki már férjnél volt, ki meg sógoroknál látogatóban. Mihelyt kijelölt szobáiban elhelyezte gazdag málháját, átöltözött és megjelent a család körében, az első felületes mondatok után azonnal Biancára tért át. Dicsérte a horvát vidék gyönyörű rengetegeit, amelyek közt utazni ilyen késő őszi időben hasonlíthatatlan gyönyörűség.

- Alig várom, - mondta - hogy Sforza Biancát, kedves feleségemet hazahozzam. Mennyire fog tetszeni neki az ő csodaszép új hazája.

Erre az egész család zavartan összenézett.

- Nem értelek, - mondta Bernát Kenéz, - hiszen Biancát már Ulászlónak adták.

- Ó dehogy, - felelte ő könnyedén, - ez csak budai pletyka. Hiszen Ulászló házas ember.

- Nem, nem, herceg úr ez nem budai pletyka, ez milánói bizonyosság. Hiszen már az esküvőt is kitűzték nagy titokban és csak Ince pápa miatt nem tarthatták meg.

János csak a fejét rázta és mosolygott, de már nagyon sápadtan.

- Ne haragudj, Bernát kenéz, de ez lehetetlen. Tudnom kellene róla. És nagyobb híre volna Budán.

Lujza grófné, a háziasszony közbeszólt, szelíden és hangjában bizonyos vigasztaló árnyalattal:

- Mi tudjuk a részleteket is, János herceg. Lodovicoék elhatározták, hogy Bianca házasságát érvényteleníttetni fogják a pápával. De hogy a dolog már eleve biztos legyen, meg akarták tartani az esküvőt Anconában. Ulászló már ki is nevezte a maga képviselőjét Sánkfalvi Antalt, a nyitrai püspököt. Sforzáék is a magokét.

- Kit? - suttogta inkább János, mint mondotta.

- Maffeót. Maffeót azért, mert Bianca dolgáról ő folytatta az írásbeli tanácskozásokat Della Caude apáttal. Az egész házasság tulajdonképpen Maffeo és Bakacs műve. Nem csodálom különben, hogy mindezt nem tudod. Bakacs bámulatosan tud hallgatni. Mi sem Budáról tudjuk az egészet, hanem olasz rokonainktól.

- Ez elég csodálatos újság számomra, - mondta János rekedten és minden erejét összeszedve, - hiszen Bianca Isten és ember előtt a feleségem. Hogyan képzelhették ők ezt az esküvőt?

Könyörgő kifejezéssel nézett körül. Segítséget várt, cáfolatot, lelkes helyeslést. De mindenki csak vállát vonogatta.

- Az ilyesmi manapság könnyen megy, - mondta Lujza grófné, - nem mint az én időmben. Nagyot változott a világ. Aztán meg uralkodóházaknál másképpen ítélik meg a házasságokat.

- De ez nem fejedelmi házasság, - kiáltott ő remegő hangon, fájdalmasan, - és szeretem Biancát, mint jobbágy a párját! És inkább meghalok, semhogy lemondjak róla. Nem! Soha! Soha!

Mostanában már nem sírt olyan könnyen, de most az izgalomtól kitörtek belőle a könnyek. Egyszerre ott volt mellette az egész család. Lujza grófné megsimogatta a fejét. Vigasztalták mindnyájan. És ő csodálatos módon heves boldogságot érzett nagy fájdalmában. A fejét cirógató kéz, a duruzsoló női és férfihangok édes, balzsamos gyönyörűséget takartak sajgó szívére. Lassanként megnyugodott sírása. Megtörölte szemét, felegyenesedett és náthás hangon, de sírás nélkül mentegetődzött.

- Igazán restellem, de nem tudtam uralkodni magamon. Ez a hirtelen izgalom felborított. Mindezt én nem tudtam. Hát most már tudom. De hogy elveszítsem Biancát, most sem tudom elképzelni. Hiszen talán ő is... talán tőle is függ... és ha ő kitart az eskü mellett...

- Szegény fiam, - mondta Lujza grófné, - ezt a reményedet el kell vennem. Bianca már nyilatkozatot adott.

- Milyen nyilatkozatot?

- Hogy Ulászlót elfogadja férjének. Jobb, ha megtudod az igazat.

- Úgy, - felelte János csendesen, - ezt sem tudtam. De ez még nem jelent mindent. Talán kényszerítették. Vagy nem tudta, mit ír alá.

Hosszú csend következett, ő csak nézett maga elé mereven a földre. Aztán megszólalt a házi-asszony, gyengéd melegséggel.

- Ahogy elnézlek, János herceg, ma is éppen olyan vagy, mint mikor kisgyerekkorodban először láttalak az udvarnál. A király, már tudniillik édesapád, lassanként kezdett beszoktatni az udvarhoz. Nagyon szeretett. Egyszer az ölembe is vettelek. Nem tudom, emlékszel-e...

János némán bólintott, hogy emlékszik.

- Soká játszottam és beszélgettem veled. Beatrix meg is haragudott, tüntetően nem szólt hozzám. Éppen ilyen érzelmes voltál. Könnyen sírtál. Ijedeztél az emberektől, de ha valaki nyájas volt hozzád, azonnal nyakába ugrottál és hevesen szeretted. A játékaidat azonnal oda akartad ajándékozni...

- Most is, - szólt János szomorú mosollyal.

- Mondd el nekünk, hogyan élsz, kik vannak körülötted, hol vagy állandóan.

János nem kérette magát. A családi kör melegsége meghatott bizalommal töltötte el. Beszélte napi életét, jövés-menését, vágyát az állandó otthon után. Aztán lassanként beleelegyedtek a beszélgetésbe a férfiak is. Elmondatták vele részletesen a Beatrix füstbe ment házasságának történetét. Kikérdezték, hogy mit tud Szapolyai nádor és Bakacs Tamás versengésének részleteiről. El is mondta, amit Budán tapasztalt, vagy megtudott, de kitűnt, hogy ezek itt Modrusban, a jó Isten háta mögött, többet tudnak, mint ő. Ezzel telt el az estebéd. Aztán a hölgyek visszavonultak, s ők még az asztalnál maradtak poharazni. Ekkor a birtokpörökre került a sor. Elmondta valamennyit. Frangepánék, apa és két fia, állandóan beleszóltak elbeszélésébe, minden közbevető kérdésökkel a lényegre tapintottak. Úgy ismerték a pörös eljárások minden csinját-binját, mintha könyvből olvasták volna. És ittak nagyokat. Rettenetesen győzték az italt, neki meg már az első pohár fejébe szokott szállani. Beszéde egyre akadozóbb lett, gyomrát émelygés kínozta. A kupát kétszer egymásután feldöntötte maga előtt. Aztán nem emlékezett semmire.

Másnap kínzó fejfájással ébredt. Csak lassan derengett benne a visszaemlékezés. Az előző este történetét a poharazásig tudta követni. Akkortól kezdve már csak egy-egy kép ragadt meg emlékezetében. Mélyen és szomorúan elszégyelte magát. Férfiasnak és erősnek kellett volna mutatnia magát és leinni ezeket az asztal alá. De ki tudna bírni az ilyen hegyi bölényekkel, hatalmas, ős-egészségű erejükkel? A küzdelem az ivás terén reménytelen. Tanulság: nem szabad ivásnak adnia magát. Azonnal meg is fogadta magában, hogy ezentúl vigyázni fog s a szesztől tartózkodik. Ezzel nagy előnyt szerez magának, mert józan marad a becsípettek között.

Mikor felöltözve ismét a családi körbe lépett és fejfájásról panaszkodott, kitűnt, hogy már késő délután van. Lujza grófné azonnal háziorvosságot adott neki. Aztán lovagolni mentek, hogy a vendég jól kiszellőzzék. Jól is esett a testmozgás. Felfrissülten érkezett haza és most már igyekezett politikára fordítani a beszélgetést. De a tegnap oly bizalmas és közlékeny férfiak most begombolkoztak. Politikáról nem akartak beszélni. Mindig áttértek más tárgyra. De ő mindig visszatért. Mire végül Bernát gróf így szólt:

- Nézd, herceg úr, ne okozz magadnak gondokat az itteni közügyekkel. Ez a kérdés itt olyan bonyolult, hogy néha mi, akik évszázadok óta élünk benne, magunk sem tudjuk, hogyan állunk tulajdonképpen.

- Talán meg tudom még tanulni, - felelte ő büszkén.

- Talán. Nagysokára. De ez olyan külön világ, amely messziről jött embernek teljesen idegen.

- Bocsáss meg, Bernát kenéz, én itt fejedelem vagyok. Kötelességem a dolgommal foglalkoznom.

- Ördögöt kötelességed. Azt elvégzi más. Bízd miránk. Kivált vőm uramra. Az kiválóan csinálja.

És azonnal másról beszélt. János előzékenyen belement az új beszédtárgyba. Magában azt gondolta, hogy nem erőszakolja a dolgot. Ha majd az ügyekkel, a bonyolult szövetségekkel, az összefüggésekkel megismerkedik, lassan és szívósan majd csak sikerül minden. Ezúttal a törökről beszéltek inkább, az idei fegyvercsönd magyarázatáról, a várak állapotáról, Bernát gróf eddigi csatáiról. János pedig apjának olyan háborúiról beszélt, amelyekben maga is részt vett. Mikor elmondta, hogy egyszer Bécs alatt a Schwarzenberg árulása folytán hogyan csapott be az ágyúgolyó az ő és apja ágya közé egy éjszaka, Bea nagyot sikoltott. Nagyot néztek reá és kinevették. A leány fülig pirosan kiment a szobából. Csak az estebédhez jött vissza, roppant zavartan. János boldogan nézte. Íme, egy ilyen kedves, finom, szép leány félti az ő életét. Bianca jutott eszébe, szíve fájdalmasan elszorult.

Estebéd után, mikor a két hölgy elment, már megitta az első kupa igen erős olasz bort, mikor eszébe jutott fogadalma. De már későn. Feje már kóválygott, a mámor édes könnyelműséggel töltötte el. S vendéglátói erősen kínálták. Homályosan még úgy döntött magában, hogy a tartózkodást holnap kezdi. Aztán megszünt eszmélni. Másnap megint rettenetes rossz érzéssel ébredt. Lenézte, megvetette, szidta magát. Öltözködés közben meglepetve vette észre, hogy Bianca arcképe nincs sehol. Mikor gépies mozdulattal párnája alá nyúlt, nem találta. Hosszú keresés után akadt rá a szoba messzi sarkában a földön. Csak ő dobhatta el az éjjel, öntudatlan részegségében. De milyen furcsa ösztön dolgozhatott benne, hogy eldobta? Tünődve, sokáig nézte az arcképet. Fájdalmas, vérző szemrehányásokat tett gondolatban a rejtelmes arcnak. Az érzéketlenül nézett el mellette valahová, az ismeretlenbe. Hosszú, szakadozott sóhajjal fogta a képet és nem nyakába tette, mint szokta, hanem a zsebébe, úgy öltözött tovább.

Megint délután volt már és megint kilovagoltak, de ezúttal Bea is velök. A férfiak elmaradtak mögöttük. János kétszeri részegségének szégyenében nem tudott megszólalni. De megszólalt a leány:

- János herceg, szabad valamit kérdeznem?

- Bármit kérdezhetsz, kedves húgom.

- Miért nem törődöl egészségeddel? Miért iszol?

- Nem szoktam inni, - felelt ő elpirulva, - ez véletlen volt csupán. Nem bírom az italt.

- Tégy fogadalmat, hogy nem iszol többet. Légy erős. Óvd magadat. Fogadd meg valakinek.

- Szívesen. De kinek?

- Nekem, János herceg. Nekem. Bízom benned.

- Itt a kezem. Többet nem iszom le magam.

Kezet szorítottak. János magán érezte a leány pillantását. De nem mert ránézni. Képtelen zavart érzett. A leány azonban nem volt zavart ezúttal.

- És küzdjél tovább, János herceg, mindenért, amit el akarsz érni. Imádkozzál. Isten megsegít.

János nem szólt. Köszönetet sem mondott, hogy ne sírjon. Nem sírt. Azon imádkozott, hogy a férfiak csatlakozzanak hozzájok mennél hamarabb. Ezzel a leánnyal nyiltan és melegen beszélgettek egyszer, még Bécsben. Miért nem tudott most? Zavarát már elviselhetetlennek találta. De pár perc mulva a leány javasolta, hogy forduljanak vissza. A nap többi része

kellemesen telt el. Étkezés után János búcsút mondott, hogy kialhassa magát és kora reggel visszaindulhasson. Nyájasan búcsúzott a hölgyektől. Lujza grófné homlokon is csókolta.

- Kis korodban szőke voltál, most fekete.

- Igen. Az apám haja volt még, ez már anyámé.

A férfiak kora reggel jó darabig elkísérték lóháton, mint fejedelmi vendéget illet. Aztán ők is búcsúztak. Volt valami pártfogó, kissé kicsinylő jóindulat a modorukban. Ő úgy vélte, hogy végeredményben a látogatás nem végződött rosszul. A barátkozást folytatni lehet. De ha Biancára gondolt, még mindig gyorsabb lett a szíve verése a megdöbbenéstől. Keservesen vádolta magában hűtlenséggel a hercegnőt, akit sohasem látott, akivel sohasem beszélt és akitől soha levelet nem kapott. Ostoba ábránd volt, mondta magában, a való világtól elvonatkozott meddő ábránd. Ezentúl nem így lesz. A csillagok közül le kell szállani a földre. Biancát csak azért is hazahozza feleségnek, de nem mint holdvilágos ábrándozó, hanem mint tetterős férfi, aki józanul, okosan, kitartóan tör célja felé. Még nincs minden elveszve. És addig nem is lesz elveszve, míg házasságát a pápa fel nem bontotta. Ez pedig lehetetlen, ha ő bele nem egyezik. Nos tehát: nem fog beleegyezni akkor sem, ha a világ vége rászakad. Az arcképet pedig, mihelyt hazaér, elhelyezi ékszerei között. Nem az arckép kell. Az eredeti kell, aki Isten és ember előtt a felesége.

Körösön tovább igyekezett folytatni politikai tájékozódását. Azzal az okkal, hogy megtekinti a várakat, végiglátogatott egy-két helyet. Mindenütt nagy megbecsülés külsőségeivel fogadták, de mikor országos ügyekre terelte a szót, mindenki kitért előle. Gyanakodó szeme gyakran fedezett fel enyhe lenézést az udvarias mosolyban. Ezt másképpen nem lehetett megfogalmazni, mint hogy nem vették komolyan. De nem adta fel a küzdelmet. Ha egy-egy útról visszatért Körösre, leveleket diktált különböző uraknak. Ügyesen fogalmazta, a szöveget udvarias meghívásnak is lehetett venni, fejedelmi parancsnak is. Azonban a címzettek vagy kurtán-furcsán kimentették magokat, vagy eljöttek, de politikába nem mentek bele, vagy egyszerűen nem is válaszoltak. A harc egyre sikertelenebbnek tűnt fel. Most már ráeszmélt, hogy elkésett vele, akkor kellett volna mindezt elkezdenie, mikor jogkörét Ulászló még nem alkudta el tőle. De szégyelte volna önmaga előtt máris megfutamodni. És Biancára nem is számíthatott másként, mint hogy valódi uralkodóként jelentkezik érte. János igyekezettel buzgólkodott tehát tovább is. De mintha az egész délvidéken kidobolták volna, hogy: itt van Korvin János, töri a fejét valamiben, vigyázat, nem kell vele szóba állani.

Ekkor értésére jutott, hogy a Frangepán-családban parázs perpatvar tört ki: Bernát gróf és rokona, Iván gróf, valami birtoklási kérdésben csúnyán összekülönböztek. János felcsillant: itt az alkalom. Mint fejedelem ki fogja békíteni őket. Kegyesen ítéletet mond, ha a feleket kiegyeztette. Hamarosan híre megy, hogy az előkelő család viszályában ő döntött. Ez egyetlen csapásra hatalmasan megnöveli, vagy inkább megalapítja tekintélyét. Levelet írt tehát mind a két Frangepánnak, meghívta őket magához és közölte, hogy megegyezést óhajt közöttük közvetíteni.

Mind a ketten válaszoltak. Bernát gróf, aki Modrusban oly kedves volt hozzá, kurtán-furcsán azt válaszolta, hogy esze ágában sincs családi dolgaiba idegen fiatalembereket beavatni. Iván gróf pedig még rövidebben azt felelte, hogy megvan ő a maga eszével, gyerektől nem kér tanácsot.

János a megaláztatás, a kicsinyeltetés pirosságával olvasta a két levelet. Most már megelégelte. Az asztalra vágott. Ezt nem lehet annyiban hagyni. Nem is tétovázott most már. Csikorgó decemberi fagyban felment Budára. Jöttéről nem küldött hírt előre. Nem akarta Ulászló vendégszeretetét igénybevenni. Volt egy kis palotája a királyi palotától nem messze a Mindszent-utcában. Itt szállott meg. Már régebben elhatározta, hogy ezt állandó otthonná rendezi be. A

királynak azonnal izent, hogy kihallgatást kér délvidéki rangjainak tisztázása végett. Választ nem a királytól kapott, hanem Bakacs Tamástól: a király őt hatalmazta fel a tárgyalásra.

Felkereste tehát Bakacs Tamást, nagy ellenségét. Közölte vele, hogy ilyen kitömött bábu szerepét nem hajlandó játszani többé. Neki egyességben biztosították a bosnya királyságot, ünnepélyes koronázást ígértek neki, tót fejedelemséget, örökös báni hatáskört, mindenfélét. Így került trónra békével Ulászló. Most tehát követeli mindez igéretek teljesítését. Bakacs élesen válaszolt: az egyességre már nem lehet visszatérni, azt azóta közös megegyezéssel módosították. A módosítás a gyakorlati kormányzás hatáskörét elvette a hercegtől. Ne hagyta volna elvenni. Ha pedig megunta a helyzetet, nem szükséges ott tartózkodnia. Egervári, vagy más bán elintéz mindent. A közvéleményt maga a herceg láthatta odalent, s a közvélemény ellen tenni olyan országban, amely a török miatt életbevágóan fontos, őrültség lenne. Viszont az lenne a helyes megoldás, ha a herceg még a névleges fejedelmi címről is lemondana, mert ez odalent kitűnő hatást keltene. Éppen országgyűlés következik, jó volna ezt hivatalosan nyélbeütni, még pedig azonnal.

Fejbeütötten jött ki. Erőnek erejével a királyhoz akart menni. De Ulászló azt izente, hogy nincs módjában tárgyalni a kérdésről, nem sértheti meg Bakacsot, ha a tárgyalást egyszer rábízta. Ebbe tehát bele kellett törődnie. Most lett volna jó Bakacs nagy vetélytársához, Szapolyai nádorhoz fordulni. Az rendes körülmények között neki segített volna, csak hogy Bakacsot bosszantsa. De Szapolyaihoz nem fordulhatott. Haragban voltak a bajnóczi pör miatt. Ha találkoztak, nem is köszöntötték egymást. Így megint csak Bakacshoz kellett visszamennie, hogy folytassa a tárgyalást. Tárgyaltak is napokon át. Bakacs kemény maradt, mint a szikla. Sőt mindvégig azt a védekezési módot használta, hogy ő támadott félelmes agyafúrtsággal. A végén Jánosnak örülnie kellett, hogy legalább a szlavóniai fejedelem névleges címét megtarthatta. Boszniát, a partokat és egyebeket vissza kellett adnia. A hajdani álomról, a boszniai koronázásról, már nem is beszéltek. A királyfi elkeseredve fogadta meg, hogy soha a lábát nem teszi a délvidékre, csak ha a török ellen kell menni.

Ekkor vette észre, hogy nagy és kellemes megkönnyebbülést érez. Mintha kőszikla esett volna le melléről. Igaza volt a nyers és goromba Frangepánnak, messziről jött ember számára teljesen idegen és érthetetlen világ az a délvidék. Ismeretlen összefüggések, kötekedő és lázadó nagyurak, roppant bonyolult birtokkérdések gondjai nyomták volna vállát, kora reggeltől késő estig csak azon kellett volna töprengenie, hogyan csinálja a legkisebb hibát. Így meg szabad. Azt csinálja, amit akar. Ráér vagyonával törődni. Most megint új pör szakadt a nyakába. A pécsi püspök, tudván az elveszett okmányok sebezhető pontját, összeállt fivérével, aki fontos ember volt, az ország új kincstartója. Az Ernuszt-testvérek azt állították, hogy a besztercebányai réztelepek őket illetik. Mátyás ezeket az ő apjoktól nem vette meg, hanem erőszakkal elfoglalta. Ha nem úgy van, lássuk az adásvételi szerződést. És János nem tudta felmutatni az adásvételi szerződést. Azt a Zádorlaki Dóczit még mindig nem találták emberei.

Biztatta magát, hogy most már mindenre ráér. Boldog örömmé nagyítva a megkönnyebbülés érzetét, elkezdett a budai palota berendezésével foglalkozni, ami nagy élvezettel járt, mert bútorokban, szövetekben, házi holmiban, szép szobákban gyerekkora óta gyönyörűséget tudott találni. Majd maga mellé vette új ügyvédjét, Késes Pétert, hogy pörei állását számba vegye, valamint Darányi Jakabot, hogy birtokai helyzetét átlássa. Ezekkel utazni indult, az országgyűléssel nem törődött semmit. Néhány fontosabb birtokát látogatta meg. Mindenütt találtak valamit, amiért érdemes volt odamenni. Vígan mondogatták egymásnak, hogy jó gazda szeme hizlalja a marhát. Munkács volt az út utolsó stációja, onnan tért haza ismét Budára és folytatta palotája berendezését. Tavaszra el is készült vele.

Az idő mult. Közben ki-kirándult Zsámbékra, vagy Perbátra. Kedvenc kutyái voltak itt is, ott is. Ezek eszeveszett örömmel üdvözölték, ha megérkezett, vadul ugráltak fel rá, hogy meg-

csókolják, alig tudta őket leseperni magáról. Vagy kiment a solymári vadaskertbe és elindult cserkészni. Vadászt sem vitt magával. S ha valami idillikus tisztásra ért, ahol kellemes, mohos fekvőhely kínálkozott a lapulevelek között, elfelejtette a vadat. Nyilait lerakta maga mellé, hanyatt feküdt és hallgatta a rigófüttyöt. Biancára gondolt. Nem is az igazira. Az igazi Bianca menthetetlenül távolodott tőle. Ez az álmodott Bianca pedig egyre közelebb jött hozzá, de egyre áttetszőbben.

Egy nyári napon Bakacs kívánt vele beszélni. Közölte a Sforza-család amaz óhaját, hogy János egyezzék bele a válásba, mert soha semmi körülmények között nem fognak belemenni, hogy Bianca hercegnő a képletes házasságot valóra váltsa. János már nem döbbent meg. Csak nagy fáradságot érzett.

- Mutasjad ez óhajt írásban, Tamás pispek.

Bakacs eléje teregette Lodovico herceg leveleit. Nem is egyet. Csakugyan ott foglaltatott a sürgetés, hogy miután Bianca semmiesetre soha nem lesz a Korvin herceg neje, szerezzék meg a herceg beleegyező nyilatkozatát a váláshoz. A pápa már ki akarja mondani a házasság érvénytelenségét, de erre a nyilatkozatra a rend kedvéért szükség van. A herceg bizonyára nem fog ellenkezni, hogy ez a házasság tökéletesen lehetetlen. János elolvasott két levelet, a többit már nem is olvasta.

- Hol az az írás, kit szignáljak?

Aláírta. A pecsétviaszra rányomta gyűrűje kövét. Aztán elment. Felnézett Ulászló ablakaira. Ott valaha apja lakott, Mátyás király. Aztán Beatrix volt ablakaira. Ott fog lakni Bianca magyar királyné. Neki majd látnia kell néha palotája ablakából udvari hintaját a nyargaló testőrökkel. Vállat vont. Majd megszokja. Tovább baktatott a köveken hazafelé bicegő lépéseivel. De egyszerre megállt a Mindszent-utca sarkán. Befordult az Olasz-utcába és elindult a klastrom felé. Rég nem látta anyja sírját.

(Vége az első kötetnek.)

MÁSODIK KÖTET

I.

Palotája berendezése közben arra is sor került, hogy régi írásait rakosgassa. És kezébe kerültek régi horoszkópjai. Apja erősen hitt a csillagok sorsformáló hatásában és minden fontos lépése előtt megkérdezte az égitesteket. Ha Ilkusz Márton, a derék csillagjós, a napot nem találta alkalmasnak, még a hadjárat kezdetét is elhalasztotta. Egész sor horoszkópot csináltatott fiáról és ezeket rendesen félrerakta. A vaskos papír-paksaméta most kezébe akadt Jánosnak. Fekete-piros írású füzetek voltak ezek, a lapok élén keresztül-kasul vont négyszögekkel, átlókkal s az állatöv tudományos jegyeivel, az ábra alatt pedig írott magyarázattal. „Conceptio nati erat Anno 1572 in Julio die 18 hora prima noctis sequentis...” Eltűnődve nézett maga elé, a lét, a fogantatás, a halál nagy titkaira gondolt, mint ahogy általában legtöbbet ezekről az elvont dolgokról gondolkozott, nem pedig a hétköznapok megfogható dolgairól. A horoszkóp pontosan feljegyezte fogantatása idejét, azt az órát, mikor a királyi szerelem új szikrácskát adott a világban élő millió és millió emberhez: az ő jövendő életét. Tovább lapozgatott. Csupa dicsőség, siker, fény, mérhetetlen gazdagság, boldogság és öröm. Ilkusz Márton nem fukarkodott a jóslatokkal, hogy a szerető apát megnyugtassa fia jövője felől. Jóslata érvényes is maradt, míg az apa élt. Azóta a diadalok és örömök helyett elveszítette a koronáját, hercegi menyasszonyát és vagyona jórészét. De ha csak apja korát éri el, még majdnem harminc esztendeje van hátra. Az élet hánykolódik, mint a zajló örvény, hol ezt dobja felszínre, hol amazt. Vannak, akik vad erőfeszítéssel küzdenek a víz ellen: gondokban őrlődnek, lótnak-futnak, ármánykodnak, szövetkeznek és csakugyan az örvény fölött tudják tartani magukat. De elvesztik éppen azt, ami az életnek egyetlen értelme, a csendes szemlélődés óráit. Mások, bölcsebbek, nem küzködnek. Várnak, amíg az áradat ismét felszínre veti őket. A csillagok úgyis mindent eleve elhatároztak. A dicsőség, boldogság és fény megjön magától. Ki kell várni. Addig ittvannak a könyvek, a képek, a szobrok, a bútorok. Nincs szebb, mint esős délután otthon üldögélni és előhúzni Attavante Gabriello di Vante egy kéziratos könyvét és miniatürjeit nézegetni. Félrehajtott fejjel méregetni, hogy ez a boszorkányos kezű ember mennyit tanult Ghirlandajótól és mennyit Verrocchiótól. Vagy megállni a képek alatt és gyönyörködni bennök, ismét és ismét új szépséget fedezni fel a mesteri alkotásokban. Vagy meghívni az udvarnál élő osztrák írót, Neudecker humanistát, s zavartalan kettesben, jó vacsora mellett beszélgetni vele irodalomról, művészetről. Donatellóról, aki mesteri feszületet faragott egyetlen darab fából. Fra Angelicóról, aki ugyanabban a firenzei klastromban festegette a falakat, ahonnan Savonarola mindennap elindult prédikálni és lázítani. Fra Lippiről, a kármelita barátról, akit úgy fedeztek fel már gyerekkorában, hogy latin tanárának feltűnt, milyen pompás rajzokat kanyarít óra alatt a papiros margójára. Bellini Gentiléről, aki olyan nagy művész volt, hogy mikor a szultán meghívta a török udvarhoz, a velencei köztársaság állami hajón küldte el egymagát. Verrocchióról, aki mindig öt-hat szobron dolgozott egyszerre és egyik munkát a másikkal pihente ki. Aztán a modernekről áttértek a régiekre, festőkről költőkre. Tacitusra, akinek leírását a régi germánokról falni lehet. Ovidiusról, aki olyan nagyszerű meséskönyvet írt, mint a Metamorfózisok, amelyet nem lehet letenni. Az órák belenyúltak az éjszakába, annyit idézgették a kivülről tudott hexametereket. S az ilyen esték után olyan jól esett fáradt sóhajjal megállapítani, hogy akinek érzéke van a szépségek iránt, annak sokat tud adni az élet.

Csak anyagi gondok ne volnának a világon. Csak gonosz és kapzsi emberek ne volnának, akik - nádortól a legutolsó sárvár kapitányáig - rablók módján csapnak le a máséra. Akinek vagyona van, annak álma nincsen. Azt a Zádorlaki Dóczit országszerte nem lehet megtalálni. Már a király is parancsot adott ki, hogy akárhol van, jelentkezzék, már meg is hosszabbította a határidőt, az okmányok nincsenek sehol. A pörök ijesztően dagadnak, Mátyás fia lett a legnagyobb alperes az országban. Most már nem volt hét, hogy súlyos összegek dolgában ne

lett volna tárgyalási határnapja. Mivel öröksége egész Magyarország térképére kiterjedt hatalmas foltjaival, egész Magyarországon voltak szomszédai, tehát az egész országban az ő vagyonát rágták, mint egerek a sajtot és nehezebb volt pöreit megolvasni, mint azokat, akikkel nem állott pörben. Alig tudott baráti szót váltani valakivel. Akik erőszakos, zsaroló pörök miatt haragot tartottak vele, azokból kitellett volna holmi fiók-országgyűlés.

Ujján számlálható barátai között most Kinizsi Pállal melegedett össze legjobban. Nem tudott élni anélkül, hogy ne lett volna valakije, akihez határokat nem ismerő barátsággal ragaszkodott. Most Kinizsi volt a biblia számára, mint annakidején Péter érsek. Az öreg vezér, aki valaha megverte őt a Csonthegyen, örökös békétlenségét nála panaszkodhatta ki legjobban, mert senki olyan résztvevő helyesléssel nem tudott bólogatni, senki olyan hűséges hévvel nem tudott igazat adni, mint János. S mikor János keservesen panaszolta anyagi gondjait, Kinizsi váltig azt mondta:

- Hivatalt, uram, hivatalt! Ki hivatalnak ura, pörnek is ura. Vésjed eszödben: az törvény, mikint az kutya. Jobbágyot marja, úrnak kezit nyaldosja.

- Hivatalt, Pali bácsi, de mit?

- Tudom is én. Horvát bánságot, töszöm.

János hevesen rázta a fejét. Azt az egyet legkevésbé, a horvát bánságot. Darázsfészek az, amelyben még egymást is döfik a darazsak, hát még a máshonnan jöttet. Fáradságos dolog bajlódni velök, szilajok és erőszakosak, tiszteletlenek és lázadozók. És az ilyen hivatal csak akkor jelent befolyást, ha nem csak cím, hanem igazi hatalom is. Igazi hatalom pedig csak úgy lehet, ha élnek is vele. Ez folytonos gyűléseket jelent, bonyolult ügyeket, rengeteg levelezést, gondot, felelősséget, fáradságot. De Kinizsi, az öreg harcos, aki mindent csak a verekedés szempontjából nézett, új helyzetet látott a délvidéken. A török miatt.

A török egyre jobban kezdett mozogni. S mint mindig, mikor nemcsak apró portyákról volt szó, hanem komoly szándékai voltak, Jajcza vára ellen indult. Most is így történt. Jakub pasa vezénylete alatt jókora csapat elkezdte ostromolni Jajczát. Hír szerint az ostrom megindításakor meteorkövek hullottak sátra elé, s ezt Allah biztató intésének vette a pasa. Valóban jót jelentettek az égi kövek: Petkey kapitány nagy summa pénzt fizetett neki, hogy vonuljon el. Onnan el is vonult, de más utakon megközelítette a báni sereget. Az urak között heves vita tért ki. A horvátok, akik a terepet jól ismerték, mindenáron kerülni akarták a nyílt ütközetet. A Magyarországról ideszármazott kapitányok pedig únták az ilyesmit, ők mindenáron a mezőn akartak csatázni. Különösen az új horvát bán és Frangepán Bernát között volt nagy vita. Nem Egervári volt már a bán, János távozása után a családi viszályoktól elgyöngült Frangepán-pártot legyűrték a többi urak és Egervári helyett két bánt is hoztak maguknak, Derencsényi Imrét és Both Jánost. A hadviselésben ez a Derencsényi volt a soros. Frangepán egyenesen gyávasággal vádolta Derencsényit: szemébe vágta, hogy öccse és fia életét félti. Az új bán kénytelen volt cáfolni a vádat: vakmerőbben viselkedett, mint szabad lett volna. Rajta is vesztett. A törökök fiát és öccsét megölték, őt elfogták és elhurcolták. Ott veszett a fogságban. De nem jól ment Frangepánéknak sem. Csak maga Bernát gróf tudta magát kivágni, két másik Frangepán elesett. A törökök az egész lika-krbavai vidéket kifosztva, sok fogollyal tértek vissza, tehát a Délvidék ezúttal a nagyobb hadjárat veszedelmétől felszabadult. De a horvát nemesség felzúdúlt azon, hogy Ulászló ennyire segítség nélkül hagyja őket. Híre járta, hogy a velencei köztársasághoz is, Bécsbe is küldtek követeket azzal, hogy szeretnének elszakadni Magyarországtól. Lehet, hogy ez igaz, lehet, hogy nem igaz. Bizonyos, hogy a török háborúk ideje megint elérkezett. Aki tehát most Horvátországban bán lesz, annak nem gyűléseken kell résztvennie és nem csirkepörökben kell naphosszat leveleket diktálnia. Katona kell most oda. És a horvát bán remekül verekedhetik, igen fontossá teheti magát, erős tekintéllyel védheti anyagi érdekeit.

Ez már szeget ütött János fejébe. Az élettől kapott bántalmakat általában könnyen feledte, de volt egy sebe, amely igen nehezen akart hegedni. Maga előtt is titkolta; ha elkezdett sajogni, azonnal másra gondolt. A csonthegyi ütközet volt ez a seb: Mátyás király fia a koronájáért folytatott csatában még ki sem húzta a kardját. Pedig jól tudta forgatni, jó lovas volt és bátor ember. Most itt kínálkozott előtte az alkalom. Akár mindjárt nyergeltetett volna, hogy ütközetbe menjen. De a báni állástól, hiába papolt neki Kinizsi, irtózott. Várt még, hagyta még sodortatni magát az örvénytől. A törökveszedelem most nem is volt időszerű már. S talán a pörök útvesztőiben történik valami, ami jobbra billenti helyzetét. Tovább éldegélt a budai palota könyvei, gyönyörű bútorai, képei, szobrai között. Olykor elment Zsámbékra, vagy Solymárra. Az az értesítés, hogy a pápa felbontotta házasságát, már alig is érdekelte. Csak az indokolás fájt neki. Sándor pápa ítélete szerint a herceg képtelenné vált feleségének a méltó fejedelmi pompát biztosítani. Így nyilatkozott őszentsége Magyarország leggazdagabb emberéről. A másik nagy hír az volt, hogy III. Frigyes, a németrómai császár meghalt és Miksa követte a trónon, most tehát a szabaddá lett Bianca kezéért az udvari pletyka szerint kemény versengés indult meg Miksa császár és Ulászló király között. Ő azt remélte, hogy a vetélkedésben Miksa fog győzni. Jobb lesz Biancát meg nem látni soha az életben. De ha Ulászló győz, majd beletörődik abba is. Vállat vont és Cicerót olvasott.

Ez a tétlenség, a külső életről való elszakadás hasonlított az álomhoz. És végül mégis csak fel kellett ébredni belőle. Egy napon Darányi Jakab, Kauka és Késes jelentkeztek előtte. Sűrű bocsánatkérések közt bejelentették, hogy bármennyire fáj nekik, kénytelenek más szolgálatba állani. Ilyen módon tovább vinniök a dolgokat képtelenség. A vagyont menthetetlennek látják és képtelenek tovább nézni, hogy halad gazdájuk a bizonyos végpusztulás felé. János megrémült. Először attól, hogy ennyire jutott, másodszor attól, hogy ezek elhagyják. Kancellár, kincstáros és ügyvéd nélkül magára maradva meg sem tud moccanni. Túlságosan megszokta, hogy azok gondolkozzanak helyette, s az ő dolga mindössze annyi, hogy kedvetlenül és vonakodva elmenjen ahhoz a hatalmassághoz, ahova ezek küldik, sürgetni valamit. Kérlelni kezdte őket, sőt könyörögnie kellett: maradjanak mellette. A három ember kifogástalan tisztelettel bár, de feltételekhez kötötte maradását. A hercegnek talpra kell állania és a dolgok után kell nézni. Ő mindent megígért, fogadkozott, hálálkodott, buzgón megígért mindent. A kénytelen elhatározás hullámai gyorsan magokkal ragadták, végül már úgy érezte, mintha ő maga kezdte volna az egészet, még ő kezdte biztatni és tüzelni amazokat. De mikor úgy ahogy megnyugodva elmentek, a mesterséges nekibuzdulás hamarosan megcsappant benne. Sóhajtva vette tudomásul, hogy a szép, csendes életnek vége. Össze kell szednie magát.

Összeült Kinizsivel, aki most már befolyásos és magas hivatalt viselt: a hajdani molnárfi országbíró volt a magyar birodalomban. Meghányták-vetették, mit kellene csinálni. Kinizsi mindig mindent roppant egyszerűnek látott. Most is. Ellenségeivel ki kell békülni, a befolyásos embereket mind meg kell nyerni, kész. Ő maga minden befolyását felajánlotta és készségesen vállalta, hogy közvetít, ahol kell. És János horvát bán lesz.

A nádor és a kancellár voltak a legfontosabbak. Kinizsi tehát szólt a nádornak. A dölyfös természetű Szapolyai goromba elutasítással kezdte. De vagyonéhsége volt akkora, mint gőgje. Egy-két békítési kísérlet után kijelentette, hogy hajlandó ugyan békülni, de előre megmondja, hogy ezt drágán fogja adni. Kijelölte egyik bizalmasát, Somi Józsa urat, mint akit megbízott a pörbeli egyesség kidolgozásával. Somi Józsa megjelent János budai palotájában. Mindenekelőtt a sajátmaga dolgával kezdte: ingyen nincs módjában az időt vesztegetni, tehát egy kis donációt kér magának. Ami a nádort illeti, ő követeli Bajmócot, Árvát, Likavát és Szklabinát. János elszörnyedt. Ennél még a bírói ítélet sem lehetett rosszabb.

Aztán Bakacs Tamás következett. Még mindig nála voltak a zálogul adott kincsek, Mátyás kincstárának remek darabjai, köztük világhírű ötvösi műalkotások. A kapzsi pap annakidején a kincsek értékének tizedrészét folyósította készpénzben a megszorult hercegnek. Most azt követelte, hogy a zálogügyet tekintsék adásvételnek, az értéktárgyak maradjanak nála.

Székely Jakab következett, az ármányos és erőszakos rokon. Hajlandó volt egyezkedni, ha János jogosnak ismeri el tizenhatezer arany légből kapott követelését. Ennek a tizenhatezer aranynak fejében Vinica és Trakostyán várát, a kamenicai kerület birtoklását követelte, s ezenfelül két hatalmas értékű nyakláncot a családi ékszerek közül.

A pécsi püspökkel is rendet kellett csinálni. Készpénztartozások fejében még mindig ott voltak Ernuszt Zsigmond birtokában azok a szekérnyi kincsek, amelyekre a csonthegyi futás után rátette a kezét. János embert küldött hozzá, hogy egyezkedni szeretne. A követ azzal a meglepő hírrel tért vissza, hogy a kincsek már rég nincsenek a püspök birtokában. Ő azokat közben nyolcezer aranyért eladta s ezzel kielégítettnek is tudja magát. Ha János úgy gondolja, hogy ez jogtalanság volt, támadja meg pörrel a vevőt. A vevő Ulászló király.

Maga Kinizsi Pál sem maradt ki a listából. Már régóta példálódzgatott, hogy van neki a multból tízezer arany követelése, előlegezett hadi kiadások fejében. Ezt nem kívánja azonnal készpénzben. Megelégszik azzal, hogy János elismeri a követelést és ráíratja a vajdahunyadi várra és a gyulai várra. És a két uradalomra.

A Túsz-testvérekkel nemkülönben egyezkedni kellett. De Túsz Osvát, a zágrábi püspök, gyorsan szokott cselekedni és nem igen várt egyességekre. Olyan biztos volt pöre kedvező kimenetelében, hogy már előre Rakolnok várát követelte. Ott most a török fogságban elhalt Derencsényi özvegye lakott. Túsz püspök és Alfonz fivére egyszerűen fegyveres csapattal mentek rá a várra, az özvegyet irgalmatlanul elkergették és beültek. Az ostrom folyamán annyi pusztítást műveltek, hogy az ijesztő hír hozói huszonötezer arany kárt jelentettek Jánosnak. Ő azonnal szaladt Kinizsihez.

- Hát most, Pali bácsi, hát most?

- Mit kérdöl, herceg fiam? Fejökre sútunk! Ki az kardot egy-kettő.

- Kardot? S az katonák hunnen? Nincs pézem fikarcnyi is.

- Adok.

Adott is rögtön. Sőt a büntető hadjáratot maga szervezte meg. Az országbírói hivatal futárait küldte a délvidékre azokhoz, akikről tudta, hogy a zágrábi püspökre valamiért orrolnak. Lőrinc herceghez, Kishorváthoz és a Beriszló-testvérekhez. Fegyveres segítséget kért tőlök. Napok alatt megjött a kedvező válasz. Kinizsi intézkedett. Tüneményes gyorsasággal szedte össze a büntető sereget. Az emberek elindultak. Napok sem teltek bele, már Budán volt a hír, hogy a zsoldosok kiverték Túszék őrségét a várból, sőt hogy bosszút álljanak a károkért, a zágrábi püspök körösi birtokain mindent felgyujtottak, az állatokat leöldösték, a gazdaságok felszerelését teljesen elpusztították.

- Így köll ezt, - mondta Kinizsi egykedvűen - öregapáink öregapái is mán így töttek.

János csodálkozott. Milyen könnyen ment ez: erőszakra erőszak, kártételre bosszú. Még csak nem is esik rosszul. A legtermészetesebb ősi önzés igazságos kielégülésének érzése jár vele. Úgy látszik, ezt is meg lehet tanulni. Követte Kinizsi tanácsait tovább is. Bár kissé sziszegve. Mikor összeadta magában, hogy mibe kerül összesen a nagyurai megnyerése, elszörnyedt. Meg aztán fájt a szíve azokért a tárgyakért, amelyek a királynál és Bakacs Tamásnál elsikkadtak. Volt azok között egy-két darab, amelyet nagyon szeretett. Nem értéköket, hanem szépségöket szerette. Most azonban még érzéseit is Kinizsi diktálta.

- Nagy halat kis halval fogják, pézt pézvel.

- Fogadom, Pali bácsi.

- Úgy ni. S mastan ügyes szerivel! Odale tüzesedik!

Somi Józsa megkapta a donációt. A nádor megkapta a várakat. Bakacs megkapta a drágaságokat. Székely Jakab megkapta a várakat és a nyakláncokat. A pécsi püspök megkapta a jóváhagyást. Kinizsi megkapta a terhelési okiratot, a rakolnoki hadjáratra adott háromezer aranyat hozzácsapták a tízezerhez. Sietni kellett az emberek megnyerésével, mert nagyon érdekes dolog volt az, amelyről Kinizsi megjegyezte, hogy tüzesedik.

A király mellett két nagy befolyás viaskodott két oldalról. A nádoré és a kancelláré. Ulászló, akit most már országszerte Dobzse Lászlónak hívtak, úgy ingott köztük hol erre, hol arra, mint forgószélben a nádszál. A főúr és a főpap feneketlenül gyűlölték egymást, mindegyik csak sajátmagának akarta a hatalmat. Hosszú idő óta már Bakacs bizonyult az ügyesebbnek, sikerült Szapolyait elmarnia a király mellől s ez idő szerint tulajdonképpen ő volt a király Magyarországon. Szapolyai a sarokban ült és várt, mint a pók. Játéka most már nem várakban és uradalmakban ment, sokkal nagyobb tétek álltak a kockán. Akik a nádort jól ismerték, azt állították, hogy király akar lenni. Mintha néhai Hunyadi Jánosról venne példát, fiát Szapolyai Jánost, már úgy neveli, mint valami fejedelmi sarjat.

A délvidéken most olyasmi történt, amit a nádor alkalmasnak látott Bakacs megbuktatására. Csakugyan nem volt mese, hogy a horvát, tót, bosnya és dalmata urak a hatalom ellen szervezkedtek. Budától távol a magok karsztos rengetegeiben külön világot alkottak, a mostani magyar bán, Kanizsai tehetetlenül és tudatlanul székelt közöttük a király képviseletében. Kósza hírek általános megmozdulásról beszéltek. Már a neveket is tudni vélték, a már összeesküvésnek mondható mozgalom vezetőit. Legfeltűnőbb volt Ujlaki Lőrinc herceg részvétele. Nem volt nehéz kitalálni, hogy mi mozgatja: országos zavart akart csinálni, hogy aztán a zavarosból kihalássza a bosnyák királyságot magának. Vele mentek azok, akik annakidején Miksa pártján állottak: Kishorvát, Székely Jakab, Szécsi Miklós, Elderbach, Pankircher. A Frangepánok, Periszlók és más fontos urak szerepe még tisztázatlannak látszott. Most Szapolyai ezek mellé állott. Ügyesen csinálta dolgát, csak titokban élesztette a tüzet, rajtakapni nem lehetett. Az ő közéleti viselkedésének is ez volt a természete: bajba sodorni az országot, s a bajból azt a hasznot húzni, hogy az országot, mihelyt hatalomra jutott, ő mentse meg.

Idefenn Budán növekvő ijedelmet keltett a pártütés. Ulászló, vagy inkább Bakacs Tamás, azzal a veszedelemmel találta magát szemközt, hogy a délvidék országai elszakítják magokat a magyar koronától. S mivel a baj nem jár egyedül, Erdélyből is rossz hírek jöttek. A nép fellázadt az adó miatt. Más volt a világ, mint Mátyás király korában. Akkor fogcsikorgatva bár, de megfizették az adókat, mert tudták, hogy azon a pénzen a király beül Boroszlóba, Olmützbe, Bécsbe. Volt miért. De most a sokkal kisebb adót sem akarták megfizetni annak a királynak, aki elvesztette Ausztriát és tehetetlenül ráengedte az országra a habsburgi örökösödési igényeket. Bakacs azonban nem vesztette el a fejét. János Albert herceghez fordult, a kielégített ellenséghez, most már szövetséges testvéröccshöz. Ulászló és öccse személyesen találkoztak, és nem eredménytelenül: a harckedvelő testvér megígérte a fegyveres segítséget. Erre gyorsan az erdélyi nyugtalanságot kellett elsimítani, mert ez látszott könnyebbnek. Bakacs fontosnak találta, hogy a király személyesen menjen oda.

Az öreg országbíró rajtaütött friss tanáccsal védencén:

- Hamar, herceg, hamar. Kirá Erdéllyé megyen. Hunyad várában vendégül lásjad, de okos légy!

János azonnal kihallgatást kért. Hosszú idő óta csak felületes szavakat váltott Ulászlóval. Udvari ünnepségeken, vagy más alkalmakkor találkoztak, s ilyenkor János megtartotta a

hűvös távolságot, Ulászló pedig maga volt a királyi kegy. Mivel most már nem volt szüksége a minden súlyából kifosztott hercegre, nem kereste társaságát, Jánost pedig roppant kellemetlenül feszélyezte a Bianca köztük lebegő ügye. Elérkezett a jó alkalom, hogy mint Kinizsi előírta tennie, ismét nyájas viszonyba kerüljön a királlyal. A kihallgatást most gyorsan megkapta, jeléül annak, hogy az Erdélyből is, horvát földről is szorongatott Ulászló megint jónak látja megnyerni, akit lehet.

- Végre eszedbe jutok, - mondta Ulászló olyan duzzogó hangon, mint az elhagyott kedves, - megérdemelnéd, hogy kedvetlen legyek hozzád. Sajnos, nem tudom eltitkolni, örömömet, hogy látlak. Foglalj helyet.

János máris zavarba jött. Azzal az elhatározással indult el hazulról, hogy nem tesz szemrehányást a királynak. Hogy azonban a szemrehányást éppen ő kapja, erre éppenséggel nem készült fel. Csak kereste a szavakat, de nem találta.

- Hát mit szólsz, - mondta a király annál elfogulatlanabbul, - mi ugyan szépen megjártuk azzal a Biancával mind a ketten.

- Biancával? Nem értelek, felség.

- Ne tudnád ezt az ujságot? Bianca hozzámegy Miksához. Ő lesz a németrómai császárné. Ketten tulajdonképpen közös gyászmisét rendelhetnénk. Temesvári Pelbárt szónokolna, az a véresszájú bolond pap, aki, hallom, apádat is gorombán kiprédikálta. Jól ellátná a beszédben mind a kettőnk baját. Mit mosolyogsz?

- Azon mosolygok, hogy Bianca a németrómai császárné lesz.

- És mit nevetsz ezen?

- Hogy apám is így képzelte. Azzal a kis különbséggel, hogy én leszek a németrómai császár. Bocsáss meg a tréfáért, felség. Kéréssel jöttem hozzád.

- Halljuk. Már előre is igennel felelek, ha nem lehetetlen.

- Ez aligha lesz lehetetlen. Azt a kegyet kérem felségedtől, hogy elkísérhesselek Erdélybe, lent pedig tiszteld meg Vajdahunyadot, nagyatyám várát, magas jelenléteddel.

- Igazán kedves vagy, szeretett Johannesem. Köszönöm. Látod, úgy jössz, mint aki kér, pedig adsz. Rádismerek. Szólj majd Hunyadról Bakacsnak, hogy beoszthassa az útitervbe.

Megölelte, ahogy azelőtt szokta. Még beszélgettek közömbös dolgokról. Ulászló jókedvű volt és tréfás. Még búcsúzáskor is tréfálkozott:

- Isten veled, Johannesem. Kihez egyébiránt királyi kegyelmünkkel hajlandók maradunk.

János ment Bakacshoz. Bejelentette, hogy a királlyal utazik és bejelentette vajdahunyadi meghívását. Az egri püspök kivételesen beszélgető kedvűnek mutatkozott. Azonnal a nádorra terelte a szót és a horvát viszonyokra. És kémlelő tekintettel vizsgálta Jánost, nyilván, hogy kitudjon belőle valamit.

- Katonaféle köllene oda bánnak, - mondta János óvatosan.

- Mér katona?

- Ki kardját húzza királyér. Akár törökre, akár másra.

Bakacs megint rápillantott. Meg volt elégedve a válasszal. Nagy barátságot mutatva váltak el. Kinizsi örvendezve hallgatta a beszámolót, sűrűn bólintott. Megdicsérte a tanulékony tanítványt és részletes tanácsokat kötött lelkére az erdélyi úttal kapcsolatban. Külön kifejtette neki, hogy mindenáron kösse le a Geréb-rokonságot. Azokra hallgat a király és Bakacsnak is

fontosak. Ha kérnek valamit, oda kell adni nekik. Pénzt csak pénzzel lehet keresni, - hajtogatta folyton. János tehát nagyban készülődött az útra.

És mégsem mehetett a királlyal. Közvetlenül indulás előtt, mikor már egész menete készen állt díszesen felöltöztetett fegyveres cselédséggel és málhás szekerekkel együtt, egy délután sürgősen hívatták Kinizsiékhez: az országbíró rosszul van. Ijedten sietett oda. Zavartan és félszegen üdvözölte Benigna asszonyt, a gömbölyded, hervadó, kicsiny Kinizsinét, annyi csiklandós mende-monda hírhedt hősnőjét. Asszonyokkal nem tudott beszélni, folyton elpirult, s keze-lába folyton útjában volt. Az országbíróné dúlt arcán élet-halál aggodalma látszott. Ha százszor megcsalta is herkulesi férjét, alapjában melegen ragaszkodott hozzá.

- Guta ütte, - mondta sírva, - nem tud magárul.

- Bemennék, - szólt János habozóan.

Benigna bevezette. Kinizsi ott feküdt alsóruhában a medvebőrös pamlagon. Az ágyat soha életében nem állhatta. Hatalmas teste nem mozdult. Benigna elmondta, hogyan történt a baj: levelet olvasott, elejtette, utána nyúlt és máris elterült a földön. Azóta eszméletlen. Két orvos is járt nála, egyik eret vágott, másik megköplyözte. Javasasszonyt is hívtak, az ráolvasott. De eddig nem használt semmi. Talán megél. A beteg mindezt nem hallotta. Mozdulatlanul hevert, még így is félelmes testi erő benyomását keltve katlanszerű hatalmas mellkasával, comb-vastagságú felsőkarjával.

János azonnal lemondott az útról. Értesítette a királyt, aki különben már tudott a balesetről és maga is meglátogatta az eszméletlen országbírót. Aztán útrakelt János nélkül. A királyfi napjában háromszor is elnézett a beteghez, mindannyiszor legyőzve feszélyezett zavarát, hogy együtt kell ülnie és beszélgetnie a cikázó szemű Benignával, aki most már erősen remélvén, hogy férje életben marad, élénk lett és jókedvű. Harmadnap magához tért a beteg. Mindjárt Jánost kívánta látni. Nyomorúságos, szánalmat keltő látvány volt: félteste megbénult. Egyik szemével nézett csak, másik szeme hülye merevséggel nézett a semmibe. Mikor beszélni próbált, ajkai egyik oldala mozgott, szája másik fele tehetetlen maradt, s ebből valami torz vigyorgás sült ki. Nem volt jó beteg a híres Kinizsi Pál, dühöngött testi gyengesége miatt, fújt haragjában és ép öklével a medvebőrt ütötte. Amennyire tudta. Mert még nehezére esett a mozgás is, a beszéd is. Csak egyes alig érthető szavakat lökött ki magából és ép szeme kifejezésével kérdezett.

- Kirával... te... már nem...

- Nem hagyhattalak, Pali bácsi, ugyan megijesztél...

- Nyomba... kirá után... de nyomba...

Nehezen mozgó nyelve kevéssé, de félarcának kifejezése megmutatta sürgető haragját. János szót fogadott. A beteget itt hagyta, az már a gyógyulás útjára lépett. Még aznap útra kelt tehát a napollóba tétlenül várakozó menettel. Az országúton aztán, mialatt csendesen poroszkált, folyton az udvari futárt, vagy a magáét várta: össze kellett egyeztetnie csatlakozását a király útirendjével. De ez nem volt könnyű dolog. Egyik híradás a másikat cáfolta. Erdélyben elég zavarosak lehettek a dolgok, a király minduntalan megváltoztatta terveit. A vége az lett, hogy Kolozsvár falai között érte utól a királyt. Csak itt beszélhetett vele, Ulászló vajdahunyadi látogatását máskorra kellett halasztani.

János most járt először Erdélyben. Mikor a bihari tájak után a bérces rengetegek közé érkezett, valami ősi otthonosság ragadta el szívét. S mikor Kolozsvár falait először meg-pillantotta, úgy érezte, hogy hazaérkezett. Hányatott, izgalmas élete itt mintha biztonságos kikötőbe érkezett volna. A bástyák vonalai fölött magasló Szent Mihály-templom sötét kőteste valami édes bizalmat keltett benne. Melle domborúbbra dagadt, s valami varázslatos

érintéstől erőt és hitet érzett magában. Ahogy beérkezett a városba, boldogan tekintgetett erre-arra a tornyos bástyák övében. A várakozó szállásmester elvezette az ősi házhoz. Mielőtt belépett volna, feltekintett az első emelet ablaksorára. Ott valamelyik ablak mögött született e világra Hunyadi Mátyás, az ő édesapja. Ott szoptatta gyermekét Szilágyi Erzsébet, az ő nagyanyja, akinek emlékét gyermekkora legmélyebb benyomásai között szeretettel őrzi most is. Ebbe a házba tért vissza balkáni csatáiból Hunyadi János, az ő nagyapja, Európa nagyszerű hőse. És amit az ősi Erdély már magasra dagasztott benne, azt most az erdélyi ősök roppant nagysága kicsinyre tiporta. Itt állt apja szülőházának kapujában, mintha nem is élő fiú, hanem az elődök tehetetlen hazajáró lelke volna. Aztán, mintegy menekedve az ősi homlokzat nyomasztó ereje elől, bement a palotába. Mint a kísértetektől félő gyermek bátorítja magát saját kiáltásával, úgy hangoztatta magában, sürgősen és babonásan, új reményeit az előretörés újra megnyílt útján.

Néhány napot a király környezetében töltött. A szót mindjárt első napon a bánságra terelte, Ulászló cseppet sem lepődött meg. Sőt az volt a meglepő, amit ő mondott.

- Igen, kedves Johannesem, valami ilyesfélét már Bakacs is felvetett. De szerinte még éretlen a dolog, és sok a jogi akadálya is. Majd egyszer visszatérünk rá.

János tehát úgy vélte, hogy a királynál nem erőszakolja a dolgot, hanem Kinizsi oktatása szerint a környezetben dolgozik tovább. Az udvar alkalmasabb is volt erre ilyen utazási alkalommal, mint Budán. A kancellária szűkebb helyre szorult, az elejtett mondatok könnyebben hallatszottak, a futárokat bárki láthatta jönni-menni, s hogy honnan jönnek és hova mennek, ismeretesebb volt. Másfelől sok olyan erdélyi úr jött királylátni, aki máskor nem igen hagyta el a havasalföldi határon, vagy székely havasokban fekvő sasfészkét. Ezek mind akarták látni Mátyás fiát is. Akadt olyan öreg, aki még Hunyadi Jánost is ismerte, olyan meg éppen bőven volt köztük, aki jól emlékezett Hunyadi Lászlóra és Hunyadi Mátyásra, a vajdafi testvérekre, ahogyan a régi időben közönségesen nevezték őket. Kivált a köznemesek zarándokoltak el hozzá és az a régi törzsökös fajta, amelynek szerepe Hunyadi János alatt olyan tündöklően felvirágzott, hogy az Árpádok századait idézve nemzeti királyt adott az országnak. János érezte ezek szemében a vizsga, bíráló tekintetet. János méltó unokáját, Mátyás méltó fiát keresték-kutatták benne. S ő igyekezett annak látszani, mialatt érezte, hogy a sors igazságtalanul hárított rá ekkora felelősséget. Ha ment, kínosan igyekezett bicegését leplezni. Pazar borravalókat osztogatott, gyakran ejtett el hanyag megjegyzéseket arról, hogy apja utolsó éveiben mennyire be volt avatva az egész Európát behálózó diplomáciába, csak úgy mellékesen megemlítette a ragusai köztársaság küldöttségét, amely nemrégiben Budán járt és nála is tisztelgett jóindulatát kérni. De mindez igyekezettel, fárasztó szerepjátszással talán meggyőzte egyik-másik urat, csak éppen azt nem, akit legjobban szeretett volna meggyőzni: saját-magát. Mintha az erdélyi főváros összes kőfalával mellére feküdt volna, úgy érezte nagyapja és apja itt különösen hatalmas emlékét.

És hiába lélegzett fel, mikor útján tovább indult Vajdahunyad felé. Egész Erdélyország mindenütt tele volt családja számonkérő emlékeivel. A Cserna mentén haladt Darányival és Késessel, mögöttük csak tizenhat ember. A dévai út fogyott a csapat háta mögött, a tizenhat páncél ízei a lólépések ütemére csörömpöltek, és sikoltva, nyikorogtak a málhás szekerek kerekei. A kaputornyon meglebben a zászló, amelyet most húztak fel a fiatal gazda érkezésére, és benne a csodálatos vár láttán, amelynél szebb nem volt Magyarországon, valami titokzatos sejtelem lebbent meg: mintha ugyanebben a helyzetben, ugyanilyen pillanatban érkezett volna már egyszer ugyanehhez a várhoz. Soha nem járt itt ezelőtt, talán csak apja lelkéből szakadt lelke emlékezett a pillanatra, mely máris elröppent.

A várban elámult a hely szépségétől. Félénken, mint aki tilosban jár, lépkedett végig a termeken. Apja és nagybátyja itt voltak kisgyerekek, itt készültek fel az életre, innen indultak el

mind a ketten, egyik a vérpad, másik a korona felé. Innen indult el az a hatalmas vágy, amely megváltoztatta Európa térképét, hogy még magasabbra törjön, a magyar császárság álma felé, de a cél előtt visszahullott, már szédületes magasból. Az ő vágya? A horvát bánság, olyan állás, amilyet apja tízével-tucatjával tologatott, cserélgetett a politika szerint. Bicegése úgy tünt fel neki a fényes, berakott padlón, mintha térde rogyna össze az örökség kegyetlen felelőssége alatt.

Másnap odaérkezett hozzá Thurzó János, a bányavállalkozó, hogy szerződést kössönek vele Besztercebánya rezének kiaknázására. Megalkudtak évi ezernégyszáz aranyban. Harmadnap megbeszélés szerint nagybátyja jött hozzá, Geréb Péter. Egész századdal jött az öreg, szeretett nagy kísérettel járni. Utóbbi időben rohamosan megöregedett, nagy szakállában már több volt a fehér, mint a fekete. Panaszkodott is, hogy öreg csontjai már megérzik a lovat. János igyekezett házigazdaként viselkedni, de gyorsan megfordultak a szerepek. Nem ő vezette körül a várban Geréb Pétert, hanem az vezette őt. Elmagyarázta, hogy ki hol lakott, hol volt a roppant Hunyadi-birtok középponti igazgatásának nagy irodája. Ott egyik asztal mellett ült valaha Vitéz János, akiből esztergomi érsek lett később. A másik asztalnál kezdte pályáját ugyancsak Hunyadi-hivatalnok gyanánt az a Szapolyai, akinek családja ma a legmagasabban hordja az orrát. Innen indult el minden hatalom az országban, mert volt idő, mikor innen kormányoztak királyi hatalommal. János ragyogó arccal hallgatta, de arca hazudott. Magában megalázottnak, kicsinynek érezte magát.

Geréb Péter érdeklődve hallgatta János terveit. Nem nyilatkozott, csak tűnődve simogatta őszülő szakállát. János a rokon, támogatását kérte. A király és főként Bakacs előtt sokat jelenthetett a három Geréb-testvér szava. Végre a maga nyers módján odadobta:

- Jól vagyon, kedves öcsém, herceg. Azomba az Krisztus koporsóját ingyér nem őrzék, tudod.

- Tudom. Ezér ülünk itt. Mit kévántok, Péter bácsi?

- Nem sokat. Imhol mondókám, halldsza.

Hosszú fejtegetésbe kezdett az öreg, visszament még Hunyadi János idejére és nagy lére eresztett történetet adott elő, amelyből az tünt ki, hogy bár ezt semmiféle okirattal igazolni nem lehet, voltaképpen neki igénye van Munkács várára és a munkácsi uradalomra. Meglátszott magából az elbeszélésből, hogy az egészben egy szó igaz sincs. De az öreg nem is kívánt hitelt szavainak. János sem úgy tekintette az előadást, mint jogalapot, hanem mint az alku ildomos formáját. Belement a történetbe, de maga is alkudott. Egyes részleteit kétségbevonta. Órákig tartó tárgyalás következett Darányi és Késes részvételével, térképekkel. Mindvégig régi ígéretek és megállapodások alapján tárgyaltak, amelyeknek soha nem léteztét jól tudták mind a ketten, de a költött történetet kényelmesebb volt mintegy tolvajnyelvnek használniuk. Másnap írásbeli kötést csináltak: Geréb Péter megkapja a munkácsi várat a részletesen felsorolt falvakkal, viszont a Geréb-fivérek kötelesek őt eskü terhe alatt minden törekvésében teljes erejökkel segíteni.

Ezt vitte haza János Erdélyből Budára. Korábban ment vissza, mint tervezte. Szeretett volna még elmenni Gyulafehérvárra, ahol családja tagjai pihentek a királyok közé temetett apja kivételével, még a lefejezett Hunyadi László tetemét és koponyáját is odahozták volt a Hunyadi-kriptába. Szerette volna látni és betűzni a feliratokat és tűnődni a titokzatos Morzsinai-nővéreken, akik közül az egyiket elrabolták a szultán háreme számára és így ősanyja lett a mostani szultánnak, II. Bajazidnak, a másik pedig Zsigmond császár kedvese lett a család titkai szerint és Hunyadi Jánost szülte neki. A családfa szétágazó két vonalának végén tehát ők állottak ketten: Korvin herceg és Bajazid szultán. De most éppen Bajazid akadályozta útitervében Korvin herceget: híre támadt, hogy a török támadni készül Délmagyarországon. Jánosnak sietnie kellett először Kinizsihez, aztán megint felkeresni a királyt.

Az országbíró már fent járt, de nem épült fel teljesen a szélütéstől. Féloldalát ernyedten húzta maga után, nézése megkancsalodott. Orvosai és javasasszonyai azt mondták, hogy most már így is marad. Lóra ülnie és táborba szállnia mindenesetre istenkísértés. De ő csak legyintett ép karjával, s aki vissza akarta tartani, keményen összeteremtette. A török már Nándorfehérvár ellen vonul, neki ott a helye. Úgy védelmezte hadbavonulását, mint a szenvedélyes vadász, akit a szarvasbőgéstől akarnak visszatartani. Jánost is felizgatta a fegyveres készülődés. Végre, végre harcolni szeretett volna ő is. De Kinizsi ráripakodott és leintette.

- Mend egész dógot egy szeriben lerontod, fékomadta!

És megmagyarázta: Ulászlónak rendkívül fontos lesz, hogy a török ellen az unoka által Hunyadi János nevét állíthassa oda. A Hunyadi nevének ma is olyan a varázsa, hogy a török ellen félgyőzelmet jelent. Ingyen nem szabad odaadni. Várni kell, míg a király megveszi. Vételár: a bánság. Egyszerűen eltiltotta Jánost attól, hogy vértet öltsön. Csak abba ment bele, hogy védence egy darabon elkísérje. Aztán míg ő megy a törökre, János húzódjék meg Siklóson, vagy más valamelyik dunántúli kastélyában, ahol a harctérhez is közelebb van, meg a királyhoz is, aki Pécsre készült, Ernuszt püspökhöz. Így is történt. János Siklóson leste az új horvát helyzet híreit és sűrű futárszolgálatot tartott Kinizsi felé is a király felé is.

A hadi helyzet rendkívül érdekes lett és mindennap meglepő hírekkel szolgált a tétlenül várakozó hercegnek. Kinizsi szélütötten is remekelt. Nándorfehérvár alatt szétverte az ostromló törököt s a vert hadat tovább kergette. A menekülő pogány végigpusztította a Szerémséget és a tót megyéket. Útját égő falvak jelezték. Most kellett volna működésbe lépnie a horvát urak hadi erejének. És akkor Lőrinc herceg meg sem moccant. Egyik sürgető parancsot a másik után küldték rá. Nem is válaszolt. Azonkívül a harctéri hírek jelentették, hogy a pusztító és gyujtogató török csodálatos módon kíméli Ujlaki herceg minden birtokát. A herceg maga váraiban bujkál és serényen dolgozik azok megerősítésén, amelyek nem is estek a török útvonalba. Tehát más ellen készül védekezni. Szapolyai nádor hivatalos ürügyek alatt Budán maradt, vagy másutt talált sürgős dolgot magának. Leste, hogy mi lesz, a délvidéken tartózkodó király környezetétől távol tartotta magát. Nyilt titok volt, hogy Ujlaki Lőrinccel egy követ fúj. S nyilt titok volt, hogy Lőrinc herceg mire vetemedett: a törökkel játszik össze a magyar kormány ellen. Bakacs Tamás szerette volna kiugratni a nyulat a bokorból és rajtakapni a nádort az összeesküvésen. Ravaszul próbálkozott Ujlaki személyén keresztül. A király hivatalos okmányban a hazaárulás vádját emelte Lőrinc ellen és Bácsra idézte: adjon számot viselkedéséről. Lőrinc azzal felelt az idézésre, hogy anyját, az örege hercegnét küldte el maga helyett valami átlátszó hazugsággal Bácsra. Őmaga elbújt valahol a rengetegben. Családját Németújvárott már régen biztonságba helyezte.

János azalatt, míg ez lezajlott, állandóan dolgozott tovább. Állandó érintkezésben volt Bakáccsal és mindazokkal, akik a királyt körülvették. Szénája most már, azt hitte, mindenkivel rendben van. És mikor már egészen, közel látta magát a célhoz, az utolsó pillanatban megint baj támadt. Megint a pécsi püspökkel, a gonosz kövér öreggel, akinek már elnézte, hogy az elsikkasztotta a nála zálogba tett tárgyakat és eladta a királynak. De az most új követeléssel lépett elő: kikaparta azt a szünetelő pört, amelyet teljesen költött alapon indított volt a besztercebányai rézbányákért János ellen. Még ezt is, - sóhajtotta magában. De most már nem sokat gondolkozott. Mint a nagy tételeket vesztett kocka játékos, futott a pénze után. Elutazott Bácsra, hogy ott a királyt is megtalálja és környezetében a pécsi püspököt is. Besztercebányát odaadta az Ernusztoknak. Thurzó már azoknak fizethette az évi ezernégyszáz aranyat.

- Végre rendben vagyunk? - kérdezte a hájtól szuszogó öreget, mikor a bácsi káptalan előtt aláírták az okmányt.

- Végre rendben vagyunk, - felelte az kapzsi vigyorgással, - mindent el fogok érted követni.

Akik megzsarolták, legalább megtartották a zsiványbecsületet. Hogy jobbról-balról duruzsoltak a király fülébe, az rögtön meglátszott az első kihallgatásnál.

- Hogyne, hogyne - mondta Ulászló - most már csakugyan visszatérhetünk a kérdésre. Akivel csak beszéltem a kérdésről, mindenki el van ragadtatva a te jelöltségedtől. Csak még Bakacsnak vannak jogi meggondolásai. Beszélj vele, kedves Johannesem, s magam részéről boldog vagyok, ha megy a dolog. Mikor Ujlakiék ilyen disznóságokat csinálnak, a hű és derék embereket különösen meg kell becsülnöm. Ahhoz mindenesetre gratulálok, hogy milyen népszerű vagy. Egyetlen szó nem emelkedik ellened. Sokba került?

János csak legyintéssel felelt a királyi kérdésre. Ha összeadta az ellenfelei meghódítására kiadott áldozatokat, most már ijesztő vagyon jött ki belőle. Gazdagsága megcsappant valamit. De legalább most már legkínzóbb pörei békét hagyták, egyéb pöreiben pedig ügyesen halogathatta a döntést addig, amíg bán lesz. Akkor aztán a bíróságok is másképpen fognak vele beszélni. Most mindenesetre elment Bakacshoz, hogy azokat a jogi meggondolásokat tisztázza.

Bakacs ezúttal nem köntörfalazott. Első kérdésre megmondta kifogását. János Szlavónia fejedelmének nevezte magát. Ha a bán egyszersmind fejedelem, az temérdek közjogi félreértésre adhat okot. Amíg János csak hordja ezt a címet és legutóbbi megállapodásuk szerint semmi jogkörrel nem rendelkezik, addig nincs baj, legfeljebb a királynak nem kellemes, hogy a horvát-szlavón földekre vonatkozó magyar királyi szuverenitását egy ilyen cím zavarja. De ha ez a kissé zavarórangú fejedelem még bán is, az már sok a jóból. Jogilag tehát csak két eset képzelhető el: János vagy tovább címezteti magát fejedelemnek és nem beszél bele semmibe, vagy báni állást kap igazi hatáskörrel, de akkor nem nevezheti magát fejedelemnek. Más akadálya a bánságának nincs. A horvát urakon most már alig fordul meg valami. Drágfi Bertalan, akit a király Ujlaki szökése után fegyverrel küldött rendet csinálni, rendet is csinált. Megjuhászodtak, örülnek, hogy megúszták az elszakadási kalandot.

- Bánságot választom, - szólt János határozottan.

- Akkor megalkudtunk, - felelte Bakacs, - s hogy az törökkel fegyvernyugvást köttünk három évre, nyugodalmas bánságod lészen.

- S mikor lészen?

- Érkező időnk szerint.

- Évek-i, avagy hónapok, Tamás pispek?

- Hetek. Nyugodtan mehetsz haza, uram.

- Nem még, pispek - rázta fejét Kinizsi tanítványa - hát pénz? Fizetségrül is szóljunk. Addig mehetek hazá, de nyugodtan nem.

Most jött az igazi alku. Az eddigi bánok kis fizetést kaptak és hadi kiadásaik miatt inkább ráfizettek a díszre, semmint kerestek rajta. János komoly fizetésre tartott igényt. Kétszer annyit mondott, mint amennyit valóban kapni akart. Azonkívül készpénzkölcsönt is óhajtott, legalább hatezer aranyat, mert míg anyagi helyzete jelentékenyen meg nem javult, annyi pénzt nem tudott nélkülözni, amennyivel az állást kellő díszesen és méltóan elfoglalhassa. Úgy alkudoztak, mint a lócsiszárok. János most alkudozott először komolyan. Csodálkozott önmagán, hogy ez milyen könnyen megy. És végül megállapodtak: János tízezer aranyat kap báni fizetés gyanánt.

- Is az kölcsön? Azt kitül kapom?

- Tőlem. - felelte egyszerűen Bakacs Tamás, - majd írásba tösszük.

János bólintott. Hogy milyen uzsorástól kap pénzt, mindegy volt neki. Ha az ország kancellárja, annál jobb. Most már tehát nem maradt hátra egyéb teendője, mint a suton ülni és várni. S mikor most már remélhette, hogy végre-valahára nyeregbe jutott, Kinizsivel készült megbeszélni, hogyan menjenek a dolgok tovább. De Kinizsivel most már nem beszélhetett meg semmit. Váratlanul kapta a hírt, hogy az országbíró meghalt. Mégsem lett volna szabad háborúba mennie, azoknak lett igazuk, akik visszatartották. A halálhír megdöbbentette és lesujtotta a királyfit. Megint társtalannak és árvának érezte magát, mint apja halálakor. Kinizsi, aki a Csonthegyen megverte és megfosztotta a tróntól, később egyetlen bizalmasa lett. Most megint nem maradt senkije. Mint a folyondár indája, amely együtt zuhant a kidőlő tölggyel, új törzs után vágyott, hogy abba kapaszkodjék, azt ölelje, hogy annak szilárd támaszán vágyakozzék tovább a boldogító nap felé.

Mintha Isten csodát tett volna, ez az új törzs maga jelentkezett. Előbb puhatolódzó közvetítő útján, aztán már levélben. S ez nem volt más, mint Frangepán Bernát, a megbuktatott horvát ellenzék egyik legfontosabb embere. Aki annakidején megalázóan megbántotta, most azonban csupa udvariasság volt és tiszteletadás. Honnan sejtette meg, hogy a János bánsága rendben van, azt nem lehetett tudni. Mindenesetre ügyes hírszolgálata lehetett az udvarnál. De meg Bakacs Tamás talán már nekifogott a horvát urak körében az ügy végleges elintézéséhez. János boldog volt, ha bármilyen sérelmet elfelejthetett, a Bernát gróf közeledésen kapvakapott most is. Áradozó barátsággal válaszolt. És amíg békésgyulai kastélyában várakozott a végleges döntésre, sűrű levelezésbe bocsátkozott Bernát gróffal. Hosszú levelekben kért és kapott tanácsot. A Frangepán leveleiben mindig ott volt a grófi család minden tagjának üdvözlete, s ő minden levélben külön megemlítette a grófnét és Bea grófkisasszonyt.

Beköszöntött az ezernégyszázkilencvenötös esztendő, még minden eredmény nélkül, pedig Bakacs megígérte levélben, hogy karácsony tájára tető alá kerül a dolog. De most végre Ulászló maga ment Verőczére. Horvát országgyűlést hirdetett, hogy a megfékezett forradalom elmúltát megpecsételje. Vita alá bocsátotta azt a szándékát, hogy horvát bánná Korvin Jánost nevezi ki. És íme, a horvát urak egyszerre kezesek lettek. Akik azelőtt szóba sem akartak vele állani, szívesörömest helyeselték a kinevezés tervét. De még mindig hetek teltek bele, amíg végre megjött Pécsről az okmány. Nagy pecsétes írásban mentette fel Ulászló Kanizsai Lászlót a báni méltóságtól és horvát bánná Korvin János herceget nevezte ki. János azonnal útrakelt. Elment Pécsre, ahol a kövér püspök látta vendégül a királyt. Itt tette le Ulászló kezébe a hivatalos esküt. Utána megjelent a szokásos kihallgatáson, amelyen azonban csak vadászatról volt szó. Alig várta, hogy visszavonulhasson szállására emberei közé.

- Leveleket írunk, Jakab! Késes!

És vad kedvvel, táguló orrlyukakkal kezdett diktálni. Mindenekelőtt levelet ahhoz a pécsi püspökhöz, akinek palotájában tartózkodott. A zágrábi káptalanhoz címezte neki a levelet. Felszólította, hogy azonnal adja vissza mindazt, amit jogtalanul vett el tőle. Mert voltak ilyen birtokok is bőven. Aztán a zágrábi püspöknek is írt, Túsz Osvátnak. Kemény hangon követelt tőle huszonötezer aranyat: ennyi kárt okoztak a Túszok, mikor Rakolnak várát jogtalanul elfoglalták. Aztán a Báthoriaknak. Aztán a többieknek. Nyersen, ahogy még Kinizsi tanította. Közben le s fel járkálva szünetet tartott és a levegőbe fenyegetett.

- Jaj néktek mastan, ebanyátok valamennyötöknek!

Darányi és Késes csodálkozva pillantottak egymásra. Ezt a hangot még nem hallották gazdájoktól. Nem is az ő hangja volt ez. Hanem Frangepán Bernáté.

II.

A körösi installációra összesereglett az egész délvidék nemessége. Mindenki ki akart tenni magáért, mindenki elészedte a legszebb díszruhákat, a legpompásabb ékszereket, a legpazarabb nyakláncokat. Sokan asszonyaikat is elhozták, hogy azok is pompázzanak és örvendjenek a ritka társaságos alkalomnak. János dobogó szívvel örült a győzelemnek. A beiktatáskor még külön sikere is volt. Két vicebánt kellett kineveznie. Az egyik állásra a szlavóniai Túróczi Benedeket nevezte ki, mert Frangepánnak ez volt a jelöltje. A másikra sokan pályáztak, mind elég fontos emberek, s ő, ugyancsak Frangepán tanácsára úgy oldotta meg a gordiusi csomót, hogy egyik jelöltnek sem adott helyet, hanem Gyulai Jánost hozta magával magyar földről. Ez békési birtokos nemes volt és neki ragaszkodó embere. Merész lépés volt ez: a két vicebáni állást ős hagyomány szerint mindig odavalók kapták. De az új bán győzött. A rendek belenyugodtak Gyulaiba, János viszont oklevelet adott arról, hogy ez kivétel, s ezentúl az ősi hagyományt tiszteletben fogja tartani.

Az új bán nagy estélyt adott a beiktatás örömére. Háziasszonynak Frangepánnét kérte fel segítségül. A lakomán apja drágaságaival teríttetett, a pompától mindenkinek szeme-szája elállott. Ő maga olyan ruhát viselt, hogy abban akár bosnya királynak koronázhatták volna. A táncmulatság gyönyörű képet nyujtott. A színes ruhák aranyhímes, sziporkázó virágoskert gondolatát adták. Egy-egy kösöntyűnek vagy nyaklánccnak külön bámulói akadtak. János Frangepán Beával nyitotta meg a táncot. A zene andalítóan hízelgett a lelkeknek, az élet tele volt örömmel és reménységgel.

- Miért vagy szótlan, kedves húgom, - kérdezte tánc közben - bánt valami?

- Igen, - felelt a grófkisasszony szemlesütve, - nem is valami, hanem valaki.

- Ki bántott, hadd veszem fejét azonnal.

- Kár volna a fejedért, herceg. Te bántottál meg. Azt hallom, hogy a minap nagyon sokat ittál. Nem emlékszel, mit fogadtál nekem Modrusban?

János lelkét elöntötte a melegség. Csodálkozva nézett a leányra. Hát van valaki, aki így aggódik érte? És ahogy ujja hegyével annak ujja hegyét emelte magasra, voltaképpen most nézte meg először. Most látta meg, hogy Frangepán Beatrix nagyon szép leány.

- Igaz, megvallom bűnömet. De muszáj volt innom az urakkal. Apád urad lelkemre kötötte, hogy barátkozzam velök. Most elhallgatsz valamit, kis asszonyom. Mondd csak ki, amit akartál. Miért nem mondod?

- Mert tisztellek, kötelességem szerint.

- És ha megkérlek, hogy mondd ki?

- Azt akartam mondani, hogy bárkivel józanul is barátkozhatol. Azért nem kell tönkretenned magad.

- Belátom. S ha akarod, most újra fogadást teszek. De most már nem fogom elfelejteni.

- Szóval elfelejtetted. Ilyen könnyen.

János zavarba jött. Már azon is csodálkozhatott, hogy ennyit tudott beszélgetni egy úrihölggyel. Semmi gyakorlata nem volt a szépelgésben, és rettegve kínos elfogultságától, mindig kerülte az asszonytársaságot. Apróbb kalandjait maga is megvetette, érzelmi életét pedig hosszú éveken át a Bianca iránt való alaktalan rajongás töltötte ki, amelyet most már ő maga is gyerekesnek, esztelennek és nevetségesnek látott. Ha hölggyel beszélt, ügyefogyott

mamlasz lett belőle. Szótlanul táncolt tovább. Szeretett táncolni, mert tánc közben kevésbé bicegett.

Mikor átment az asztaloknál üldögélő és már javában kupázó, horvátul diskuráló urakhoz, letelepedett Bernát gróf mellé és kupához nyúlt maga is. De azonnal eszébe jutott a leány, s az italt eltolta magától.

- Miről beszélgettek, Bernát kenéz?

- Családfákat feszegettünk, János herceg. Mi már csak így szoktuk. Ha két ember bor mellett összekerül, azonnal kisütik az atyafiságot. Vagy a vérrokonságot, vagy azt, amit általában magyar rokonságnak hívunk. A délvidéken, ezt büszkén mondhatom, a genealógiát én értem legjobban. Most a feleségem származásáról volt szó. Elmagyaráztam, hogy Árpád-vér van benne.

- Hogyan, - kérdezte élénken János - ez engem is érdekel.

- Elmondom mégegyszer, ha az urak nem unják. Álmos fia Árpád volt, fia Zsolt, fia Taksony, fia Mihály, fia Vazul, vagy ahogy ti mondjátok: Vászoly, fia I. Béla király, fia I. Géza király, fia Vak Álmos, fia II. Béla király, fia II. Géza király, fia III. Béla király, fia II. Endre király, fia IV. Béla király, fia V. István király, leánya Mária, ennek férje... várjál csak, az előbb is itt akadtam meg... igen: férje Sánta Károly nápolyi király, ennek leánya Eleonóra, férje II. Frigyes sziciliai király, fia II. Péter sziciliai király, leánya Eleonóra, IV. Péter aragóniai király felesége, leánya Eleonóra, I. János kasztiliai király felesége, ennek fia I. Ferdinánd kasztiliai király, ennek fia I. Alfonz, sziciliai és nápolyi király. Most csak közbeszúrom, hogy ez az Alfonz volt a Beatrix királyné nagyapja. De hogy visszatérjek, Alfonz leánya volt Eleonóra, Marzano herceg felesége, az én feleségem anyja.

Az üldögélők elismerően bólogattak. Sokszor voltak már tanúi Frangepán Bernát efféle bűvészmutatványainak. Nem volt a történelemnek olyan híressége, a jelennek olyan koronás nagysága, akivel fejből ki ne tudta volna mutatni az atyafiságot. Családja magától Aeneastól származtatta magát. Szentekkel, pápákkal, Dantéval hosszú levezetések hozták rokonságba a Frangepánokat, a családtörténeti iratok nagy polcokat töltöttek meg a modrusi levéltárban. Bernát gróf a saját személyéről is kimutatta az árpádi vért, nemcsak feleségéről. Azonkívül anyja Este hercegnő volt, egyik ősanyja Morosini-leány. Szóval, ha búvárkodott családja történetében, éhes büszkesége elég táplálékot találhatott. János fejét csóválta.

- Bámullak, Bernát kenéz. Mióta foglalkozol ennyire az atyafiságokkal?

- Mióta eszemet tudom. Ennél fontosabb tudomány nincs. Az élet célja, hogy az ember gazdag és hatalmas legyen, ebben mindnyájan egyetértünk. Már pedig vagyonnak és hivatalnak a származás az alapja. Ha jól használják. Neked például, János herceg, származásod alapján a magyar korona járt volna.

- Isten nem így rendelte, - szólt János csendesen.

- Azt még nem tudhatjuk, - vetette oda a vakmerő szót egész közömbösen Frangepán.

És mindjárt másra terelte a szót. Jánosban villámló ütéssel megfagyott a vér. Ez a megjegyzés meglebbentette előtte a hajdani tündöklő álmot. A tovább folyó beszélgetésre csak szórakozottan figyelt. Frangepán szavai mintha régóta facér malom zakatolását indították volna el benne. De a zakatolás csikorgott. Valami megmagyarázhatatlanul visszásat érzett, valami önkéntelen ellenkezést. Mint aki tiltakozik, ha késsel közelednek rosszul behegedt sebéhez, hogy gyökeresen meggyógyítsák. Mit forgathat fejében ez az eszes és kemény ember, aki ott ragyog mellette, nehéz aranypiros brokátujjasban, sziporkázó pitykékkel? Éles agyának nagy a tekintélye, nagy lélegzetű tervei mindig messzire néznek. Az életet korán kezdte: alig múlt

negyven esztendős, és már férjes leányai vannak. Sokat tapasztalt, minden összefüggést ismer. Alaptalanul nem mond ez semmit. Ha ilyen megjegyzést elejt, amögött lakik valami.

A Frangepán-leányok gondolata eszébe juttatta Beát. Azzal az ürüggyel, hogy házigazdai teendői után néz, otthagyta a társalgást. Az urak élénken vitatkoztak a harmincados adórendszer horvátországi nehézségeiről, s ez őt nem érdekelte. Bea egy Egervári-fiúval táncolt. Ő tehát odatelepedett a fal tövén üldögélő grófné mellé. Ha majd a tánc után a leány visszatér anyja mellé, ő kevésbé jön zavarba, mintha neki kellene közelítenie hozzá.

- Gyere, gyere, kedves hercegem, törődjél kevéssé a szegény öregasszonnyal is. Miről folyik a szó odaát?

- Adóról, harmincadról.

- Az bizony most nagy kérdés. Eleget hallom naphosszat. A harmincadot nem lehet behajtani. Minden telek azt mondja, hogy minek fizessen, mikor odafent Bakacs Tamás meg Ernuszt Zsigmond úgyis ellopják. Jaj, mennyi gondod lesz ezzel az állással, szegény fiam...

- Nem baj, néném, mellettem lesz Bernát kenéz. Minden könnyebbségemet tőle várom. És nem is látom olyan sötéten a dolgokat. Bakacs Tamással is, Ernuszttal is el lehet boldogulni, ha a nyelvökön beszél az ember.

- Ennyire bízol a jövőben? Az uram bizony nem nagyon bízik...

Ekkor jött vissza a leány a táncból. Arca kimelegedett és hamvasan piroslott, szeme a mulatság izgalmainak kellemes fényétől még sokkal nagyobbnak tűnt fel. Bámulatos: hogyan lehet ekkora szeme valakinek? Ebben a pillanatban János a térdére ütött.

- Mi az, herceg? - kérdezte Beatrix meglepetve.

- Régóta keresem már, hogy kire emlékeztet a szemed, Beatrix húgom. Úgy jártam, mint aki mindenütt keres valamit, tűvé teszi a házat, végül az orra előtt megtalálja. Éppen olyan szemed van, mint anyámnak volt. És anyámnak nagyon szép szeme volt.

Beatrix mélyen elpirult. A megjegyzés túlment a társadalmi illendőségen, fiatal leánnyal anyja jelenlétében lehetett akár nehéz szülésről is beszélni személytelenül, de ez már udvarlás volt. Frangepánné jóindulatú megbocsátással úgy tett, mintha nem hallotta volna. János pedig roppant zavarba jött saját megjegyzésétől. De a bölcs mama kisegítette.

- Remélem, bán úr, megtisztelsz bennünket szerény otthonunkban.

- Boldogan teszem, - kapott buzgón a szón a herceg, - már rég feltettem magamban, hogy ha végiglátogatom a legfőbb urakat, a Frangepán-ház lesz az első. Szívem szerint is, de meg tüntetni is akarok barátságommal.

- Ez nagyon kedves tőled. Majd megbeszélitek az urammal, hogy kit hívjunk meg ugyanakkor Modrusra.

- Legjobb lenne senkit, néném. Csak szűk családi körben. Hogy sokat és bizalmasan beszélgessünk.

Mikor megint megszólalt a muzsika, János megint felkérte a leányt. A rangosabb dámák közül két-három termetesebbet már megtáncoltatott, olyanokat, akiket Bernát gróf jelölt ki neki. A pártpolitikának eleget tett, most már táncolhatott a saját maga kedvére. Csak az illemszabályokat átkozta, amelyek fiatal leánynak megtiltották, hogy férfitársaságban megkérdeztetés nélkül szót emeljen. De a leány segített neki. Olyan arccal nézett rá, hogy neki nem esett nagyon nehezére megkérdezni:

- Mondani akarsz valamit, húgom?

- Csak kérdezni, ha megengeded.

- Hogyne, hogyne. Bár csak százfélét kérdeznél, hogy folyton felelhessek.

- Csak egyet kérdek: szenvedsz-e még nagyon a Sforza-leány miatt? Mikor nálunk úgy kétségbeestél, teljes szívemből megsajnáltalak.

- Nem, már nem szenvedek. Csak ritkán jut szembe. Tudod, nekem olyan beletörődős természetem van. Ha történetesen el kellene mennem a habsburgi udvarhoz és ott találkoznám vele, nem is volnék izgatott. Inkább kíváncsi volnék: micsodás az a nő, aki annyi éven át a feleségem volt, de addig sosem láttam?

- Azt mondja anyám, hogy nagyon szép.

János mosolygott és vállat vont.

- Szép nő sok van a világon.

- Hálistennek, hogy így beszélsz. De a táncnak mindjárt vége. Nem felejted el, amit megmegfogadtál?

- Nem, húgom, nem felejtem el. Ha majd bekocogtatok Modrusban, kérjed számon.

A mulatságnak vége lett, a vendégek már szállingóztak. Az asszonyok között, bár mindegyiknek előre megmondták, hogy a herceg csak báni tiszteletadást rendelt, mégis akadt egy-kettő, aki kivágta előtte a mély udvari bókot. Ez a királyfinak szólt. S neki megint eszébe jutott Frangepán megjegyzése. Még akkor is ezen törte fejét, mikor pihenni tért. Meg a Frangepánék árpádi származásán. Most, hogy a bánságot elérte és remélhette, hogy hatalmával és megfoldozott tekintélyével anyagi helyzetét is rendbehozza, megint napfényesen tárult ki előtte a jövendő és a határok elsodródtak előle. Sajátmagában is tudott már bízni valamit. Kinizsi már megtanította, hogy tilos önzetlennek lennie. Már tudott erőszakos mozdulatokat tenni, már tudott szemrebbenés nélkül jogtalan alapon követelődzni. Most a még magasabb iskolát Frangepánnál kezdte. És csupa oktató példát látott maga körül: nem az erkölcs határozza meg az előremenetel módjait, hanem a siker kérdése. A pécsi püspöknek, aki elsikkasztotta drágaságait és ráadásul még külön megzsarolta, igaza volt. Isten agyafurt szolgája tudta, hogy jókor csinálja, amit csinál. Viszont Beriszlónak, a vránai perjelnek, nem volt igaza, mert hamis pecsétet csináltatott, okiratokat hamisított, rajtakapták, becsukták. Isten elhamarkodott szolgája nem jól csinálta dolgát. Ha magát rajta nem kapatja, vígan uraskodhatnék most is az elorzott vagyonban és tisztelné mindenki. Szapolyai nádor, Ernuszt kincstárnok, Bakacs kancellár mindenki szeme láttára rabolnak, zsarolnak, lopnak és csalnak, de mivel ügyesen csinálják, igazok van. Ha példájokat nem kell is követni, de fegyvereik ellen hasonló fegyverekkel kell védekezni. Még nyakokra is lehet nőni, ha minden jól megy. Frangepán segít, ő ismeri a dürgést. Szőrmentén, okosan, ez a fő, szigorúan a király mellett, az ő hatalmának árnyékában. És Ulászló sem él örökké. Ivás, asszony, nagyon tönkretette. Egy szép napon behunyhatja a szemét, és akkor... hogyan mondja Frangepán? Azt még nem tudhatjuk.

Másnap elkezdte a munkát. Nem a báni munkát, arra most nem volt ideje. Az újra felélesztett pörökkel kellett foglalkoznia, köztük a legnagyobbal és legfontosabbak a Túsz-testvérek dolgával. Huszonötezer aranyat követelt rajtok. Az eljárás a mindenkori bán elé tartozott, most tehát ő lett bírája saját ügyének. Ez az első ügy mindjárt csalódással kezdődött. Rögtön, bánsága első napjain már értesítést kapott, hogy a Túsz-pört a báni hivataltól áttették a királyi kúriához, éppen azért, hogy a bánnak saját ügyében ne kelljen ítélnie. Ez kissé elkedvetlenítette. Nagyon fente már a fogát a zágrábi püspökre, aki már Mátyás életében nyilt és heves ellenségének mutatkozott. Előre örvendett a pillanatnak, mikor az ellenfelet báni hatalmával torkon ragadja. Erről most le kellett mondania. De vigasztalta az a gondolat, hogy az elégtétel nem veszett el, csak halasztódik. És vigasztalták egyéb pörei, amelyeket most kíméletlenül,

nekirugaszkodott lendülettel erőszakolt. Mindenáron meg akarta például büntetni Poki Pétert. Ez a Poki Péter valaha az ő bajmóci várnagya volt és elég hitvány módon elárulta: Szapolyai kezére játszotta a várat s ezzel alapot adott arra a jogtalan pörre, amely végül is a kapzsi Szapolyai győzelmével végződött. A pert befejező okiratot aláírta, józan megítélés szerint saját okiratát nem igen támadhatta meg. Ezelőtt három évvel nem is tette volna. De azóta sokat tanult, s az igazságszolgáltatás iránt érzett tisztelet, amelyet apja erősen belenevelt, éppen úgy elsekélyesedett és meglazult apja halála óta, mint maga az igazságszolgáltatás. Okirat ide, okirat oda, Poki Péternek lakolnia kell, így döntött magában. Hogy kellő súllyal lépjen fel, magát az egyik vicebánt küldte Budára: indítsa meg a pört, beszéljen mindenkivel, aki tehet valamit és mindenütt magyarázza meg, hogy ez az ügy a bánnak rendkívül fontos.

A báni hivatalban ez a rendelkezés zúgolódást keltett. Túróczi Benedek, a horvát vicebán, nyiltan felszólalt.

- Ez nem jó lesz, herceg úr. Gyulait én nem nélkülözhetem, neki is megvan a maga munkaköre, nekem is megvan. Míg Budán jár, én nem vállalhatom az ő dolgát.

- Nem is kell vállalnod. Azok a dolgok várhatnak. Gyulai munkaköre a hadifelkészültség, most pedig a törökkel fegyverszünetünk van.

- De herceg úr, az Istenért, hiszen a fegyverszünet nem jelenti a tétlenséget. Tudod, mi történt a jajcai huszárokkal.

- Nem tudom, majd elmondod.

- A jajcai várban, amely legfontosabb várunk a török ellen, már régóta botrányos állapotok uralkodtak. A falak rosszak, a fegyverek selejtesek, a hadianyag kevés és rossz, mindennek tetejébe az őrség olyan rendetlenül kapott zsoldot, hogy zendülés tört ki. A huszárok fittyet hánytak a kapitánynak, felszedelődzködtek és fellovagoltak, ahányan voltak, Budára. Erre eddig példa nem akadt. Budán botrányt csináltak a királyi palota előtt, míg meg nem kapták a pénzöket. Azt hiszed, uram, hogy az ilyesmi Bajazid kormánya előtt titokban marad? A töröknek kitűnő kémszolgálata van. Pontosan tudja, hogy itt a délvidéken majdnem minden várunk olyan botrányosan áll, mint Jajca. Van olyan fegyverszünet, amelyet csábító alkalom esetén meg ne szegne az ellenség? Herceg úr, ne küldd Gyulait Budára. Maradjon itt és míg én végzem a közigazgatást és igazságszolgáltatást, ő kezdjen neki a hadügyeknek de inkább ma, mint holnap.

János fejét rázta.

- Nem. Gyulai küldetése nekem nagyon fontos. Valakinek okvetlenül ki kell törnöm a nyakát. A várak, ha eddig vártak, kis ideig még várhatnak, amíg Gyulai megjön.

Túróczi még érvelt, de tehetetlenül. János konokul ragaszkodott rendelkezéséhez. Akkor azon esenkedett a vicebán, hogy János szakítson időt magának és ne a saját kancelláriáján üljön folyton, hanem végre vegye kezébe a báni hivatalt. Intézze el legalább a legsürgősebb aktákat.

- Hogyne, hogyne, - mondta János, - hamarosan időt szakítok. Csak essünk túl legfontosabb magánügyeimen, akkor aztán napokon keresztül referálhatsz, jön a komoly munka.

Beiktatása óta még nem volt a báni hivatalban. Sokat dolgozott ugyan, de pöreiben: órák hosszat tanácskozott Darányi kanonokkal és a többiekkel. A báni ügyek elintézetlenül hevertek íróasztalán, amelyhez még nem is ült le. Csak egy-két olyan aktát intézett el, amelyet súlyos következmények nélkül nem lehetett halogatni. Túróczi az ilyeneket áthozta hozzá. Ő hallgatta is a referádát, nem is, aztán odakanyarította nevét és türelmetlenül merült vissza a pörökbe. A Gyulai ügyköre teljesen gazdátlan maradt. A várak sürgető kérései, lázadó őrség-

ről szóló panaszai, hadi igénylései, megakadt építkezések jelentései mind ott tornyosultak elintézetlen. Ha ötödször is, tizedszer is szóltak neki, idegesen legyintett:

- Jó, jó, azt sem tudom, hol a fejem. Különben sem ugorhatom fejjel a dolgokba. A munkát alaposan kell elkezdeni.

- De mikor, herceg úr, mikor?

- Előbb meg kell ismerkednem a legfontosabb kérdésekkel. Végiglátogatom a legfontosabb urakat. Akkor aztán elkezdjük és égni fog kezünk alatt a munka.

A bánság tisztviselői némán és kényszerű türelemmel vártak tovább. Ő pedig még jobban belebújt pöreibe, amelyek nem hogy tisztázódtak volna a sok munkával, hanem bonyolódtak. A zagorjei grófokkal megint kitört ellenséges viszonya. Egyik pörös beadvány a másikat követte. És most már nem teketóriázott. Csinálta, ahogy tanulta: mikor György zagorjei gróf nagyon ellenkezett, János parancsot küldött varasdi kapitányának, Alapi Boldizsárnak: azonnal támadja meg György gróf szentjakabi és szentillési birtokát és csapjon egy kis rendetlenséget. Az sem lesz baj, ha gyujtogat és rabol egy kicsit. És a pörök miatt nemcsak báni ügyeit halogatta, hanem tervezett látogatásait is. Sok várkastélyt akart végigjárni, de még Frangepánékhoz sem jutott el. Gyulai vicebán megjött Budáról, annak hírei napokig foglalkoztatták s a beadványok egész garmadájára indították. Husvétkor iktatták be és néhány kisebb jelentőségű, kényszerű kiszállást leszámítva, nyár elejére még nem volt sehol. Az országos ügyek egész sorát hagyta heverni. Ha visszanézett, hogy mit végzett eddig, édeskevésről tudott magának beszámolni.

Végre megemberelte magát és otthagyta pöreit. Elment Modrusba gyönyörű nyáreleji időn. Vidáman, felszabadulva poroszkált lovasai élén, az illatos ősrengetegek mélyében kígyózó hegyi utakon nem kínozták a báni tisztviselők. A szakadékok mélyén ékszerzöld folyócska kanyargott, a bércek oldalán sötétzöld hímet mutatott az erdő, a tájra sziporkázóan kék, tündöklő kupola borult. Három évvel ezelőtt, kilencvenkettőben, egy bámulatos ember, valamilyen ágrólszakadt olasz, vagy spanyol, akinek nevét mindig elfelejtette, Katolikus Ferdinánd és Izabella királyné segítségével elindult a spanyol partokról, hogy eszeveszett terve szerint nyugat felé érjen el a keleten fekvő Indiába, arra alapítva őrült vállalkozását, hogy a föld nem lapos, hanem olyan alakú, mint a gömb. És nem a józan észnek lett igaza, hanem ennek a megveszekedett hóbortnak. A meghibbant hajós csakugyan elérkezett Indiába, csodálatos, veres színű, tollbokrétás bennszülötteket, soha nem látott madarakat, dús fűszereket, aranyat, ezüstöt hozott onnan. Sokat lehetett hallani erről a hihetetlen felfedezésről. János mindig utazni vágyott, de ezt a vágyát csak színes álmokban érvényesítette, mert a felkerekedéshez, az elhatározáshoz szükséges erőt kényelmetlen volt összeszednie. Most a rengetegben azon tünődött, milyenek lehetnek azok a távoli tájak, milyen erdőket borzol ott a szellő, milyen színű virágok lepik el a lankásokat s a fák közül milyen mesebeli sárkányok röffennek rá tüzet okádva az ilyen utazó lovasra, amilyen ő maga.

Frangepánék még nagyobb nyájassággal fogadták, mint annakidején. A goromba levél feszélyező emléke teljesen eltűnt, sok új és szeretetteljes baráti levél hullatott már új réteget arra az egyetlen egyre. Bernát gróf és fiai most nyiltan új hangot használtak, leplezetlenül feltárták ellenzéki voltukat és nem titkolták, hogy az elmúlt horvátországi zendülés csak a felszínen múlt el. Az egész felvidék olyan, mint nagy szárazságban az erdő. Csak egyetlen könnyelmű útszéli tűzrakás szikrája kell hozzá és lángba borul az egész erdő.

- De hiszen Bakacs, Szapolyai, Ernuszt mind olyan emberek, - vélte félénken János, - hogy le lehet őket kenyerezni. Sokba kerülnek, de megérik.

- Várjál csak, János herceg, - szólt a családfő, - kérdek tőled valamit. Mennyi a te báni fizetésed?

- Tízezer arany.

- Helyes. Körülbelül negyedéve vagy bán. Járt neked kétezerötszáz arany. Mennyit kaptál meg ebből?

- Ezer aranyat. De ez véletlen. Ígéretem van, hogy a hátralékot Budáról sürgősen megkapom.

- Hát azt lesheted, uram. Tudod, hol az a pénz? Ellopják. Bakacs és Ernuszt úgy lopnak, mint a csirketolvajok a vásáron. Szapolyai szeretne lopni, de azok elállják előtte az utat, tehát kénytelen magánosokat rabolni, ha már az ország pénzéhez nem juthat. És kik ezek a fráterek? Bakacs Tamás közönséges jobbágyfi volt. Apád adott neki nemességet. Főpap! Nemesember! Nevetséges! A festék még nem száradt meg a címerén. Egy ilyen paraszt ül a nyakunkon és végigzsarolja az egész országot. És Ernuszt Zsigmond! Ez a jöttment sváb, ez a kövér disznó, akinek rég börtönben kellene ülni, mint a legutolsó cigánynak! És maga a nádor, akinek fivére még a tintát nyalta, nagyapádnál, ez a senki! És mi itt ülünk és tűrjük, hogy ilyen zsebrák csőcselék megnyergeljen bennünket? Hát igazi urak vagyunk mi? Tartunk magunkra valamit? Ördögöt vagyunk urak. Puha férgek vagyunk, ez az igazság.

János gyáván ellenvetéseket próbált tenni.

- Mit tehetünk mi, ha a király olyan erősen tartja őket?

- Ugyan eredj a királyoddal. Hát király ez a Dobzse László, ez a málészájú korhely, ez a pipiskedő kitartott ficsúr? Már nem egyszer hajszálon múlt, hogy el nem takarodott innen a hazájába. És jegyezd meg magadnak, hogy akik királlyá tették, torkig vannak vele. Csak még te tartod benne a lelket, herceg úr, meg a hozzád hasonló... nem, nem akarlak megsérteni. S itt tartunk Mátyás halála után öt esztendővel. Hódításait elvesztettük, az ország fenekestül felfordult, a jobbágy nem dolgozik, a nemesember nem katonáskodik, a kormány csal és lop. Mit mondtam neked Bécsben egyszer, emlékszel még? Szóról-szóra bekövetkezett. Emlékszel, hogyan bíztál még akkor Bakacsban, abban a címeres gazemberben? Hát most már tisztán láthatnál, de nem látsz.

- Bocsánat, - mondta János idegesen, - én nem tartom Bakacsot hófehér angyalnak. De számítok a zsiványbecsületére. Kinizsi maga mondta szegény, hogy arra építeni lehet.

- Kinizsi, kitűnő, - szólt az apa, és fiaira nézett, akik csendesen mosolyogtak, majd ismét János felé fordult, - Kinizsinek annyi esze és emberismerete volt, mint egy apácanövendéknek. Összesen azt tanulta meg, hogyan kell vagyont szerezni. De különben az orránál nem látott tovább. Benigna az orra előtt csalta meg hetvenhét emberrel egymásután. Az utolsó gavallérhoz, Horváth Márkushoz, úgyszólván a férje halálos ágyánál ment feleségül. S te Kinizsire hivatkozol. Én mondom neked, ennél a Bakacsnál elszántabb rablót még nem hordott hátán a föld.

- Ha így van is, hogyan lehet tőle szabadulni?

- Majd megmondom neked, hogyan lehet. Már meg is kezdődött. Voltál az országgyűlésen legutóbb?

- Nem voltam, hiszen nem volt semmi fontos.

- Én sem mentem el. Azt hittem, nem lesz semmi fontos. De lett. Kimondták, hogy a köznemesség nem küldöttek útján fog résztvenni az országgyűlésen, hanem fejenkint. Tudod, kinek a bukása lesz ez? A nádoré. Őneki járt a szája legjobban, hogy puha király kell, mert a főnemesség nem hajlandó két kő között őrlődni, mint apád alatt. Hát most megkapták a puha királyt, de a köznemesség a nyakunkra nő. Ez az egyik. A másik az, hogy ezentúl az országos törvényszékeken a köznemesség is döntő részvételt kap. Kinek a bukása lesz ez? A Bakacsé. A főpapság is megissza a levét a gyalázatos rendetlenségnek. Így zűllik a mi osztályunk, a

főuraké. Amely mindenkor az ország támasza volt. Majd jönnek a kurtanemesek, a bundaszagúak, a betűt sem ismerők. Szép lesz, ahogy majd vezetik az országot. Ha ugyan arra kerül a sor. De ne kerüljön. Te is főúr vagy, állj a sarkadra te is.

- És a te véleményed szerint mi a teendő, Bernát kenéz?

- Hátára ülni az ellenzéki mozgalomnak. Elvenni a vezetést a mezei hadaktól. Kipusztítani a zsebrákokat. Ha Ulászló nagyon sokat okoskodik, akkor ellene. Megcsinálom nélküled is. De tudom biztosan, herceg úr, hogy velem fogsz jönni. Gondolkozzál ezeken, aztán majd elnézek hozzád Kőrösre, vagy pedig te tisztelsz meg engem megint. A levelekre mindenesetre nagyon vigyázz, csak tizenhárompróbás emberedre bízzál levelet.

A dolgot János ottléte alatt még többször is előhozták. Frangepán Bernát kivált Bakacsra haragudott. Csak úgy szikrázott a haragtól, hogy ő, annyi király ivadéka, Aeneasnak magának sarja, nézni kénytelen ezt a parasztot maga fölött a kancellári székben. Kiszámíttatta Jánossal, hogy a Korvin-vagyonból eddig mennyi jutott a Bakacs kezére. János összeszámolta és elképpedt a végeredménytől. Ez kereken százezer aranyat tett ki, magábanvéve akkora vagyont, amilyen nem sok volt az országban. És mikor a vendégszobában álmatlanul nézett a sötétbe, megismételte magában ezt az ijesztő számadást. Annyi jött ki, akárhogy forgatta. Csak a zálogba adott és ott ragadt műkincsek kitettek negyvenezer aranyat. Mégsem tudott Bakacsra eléggé haragudni. A királyválasztásnál ellene dolgozott, esküjét megszegte, a bosnya királyság elgáncsolásában főszerepet vitt, egyéb jogainak csonkolása is az ő kancellári kezén ment keresztül, de most, miután jóllakatta, tisztességesen dolgozott a bánság mellett is, zsiványbecsülettel fog dolgozni a püspök sorsában is. Ez a számadás nem is izgatta nagyon a modrusi vendéget. Sokkal inkább egy másik. Családja emelkedésére, sorsára és a maga végzetére gondolván a köznemesség járt az eszében. Nagyapja köznemesi sorból lett Magyarország kormányzója. Apját a köznemes Szilágyi Mihály vezetése alatt a köznemesség győztes felébredése emelte királlyá. A Mátyás-uralom gerincét nem a megfélemlített és kegyetlenül féken tartott főurak és főpapok, hanem a köznemesek alkották, akik imádták a fajtájokból sarjadt nagy királyt. Mátyás még koronával a fején is szerette köznemesi származását emlegetni. Holott bizalmasan nagyon tartott arra, hogy Zsigmond császár és király véréből származik. Mégsem erre a vonalra támaszkodott büszkesége, hanem fiát is arra oktatta, hogy a trónnak rájok kell támaszkodnia, a falusi udvarházak mokány kis uraira. Most Frangepán azt mondta: „te is főúr vagy”. És lenézően kicsinyelte a köznemeseket. Ő hiú büszkeséggel érezte magát hercegnek, királyfinak, dinasztia mellőzött, de vér szerinti tagjának, aki elérhetetlen magasan áll a hétszilvafások felett. De ugyanakkor mágnási gőgjébe valami árulás lelkiismeretfurdalása keveredett. Nagyanyja jelent meg előtte, Szilágyi Erzsébet, aki hiába volt a király anyja, a falusi nemes asszony kevélységével kerülte a mágnásokat és asszonyaikat. Hová érezzen ő most, hová számítsa magát hajlandóságaival? Árván és tehetetlenül tépelődött, ezt senkivel a világon nem tudta megbeszélni. A grófoknak hiába mondta volna ezt, azok a mezei hadak esküdt ellenségei voltak. Azt pedig rangja nem engedte, hogy efféle lelki válságaival kisnemeshez forduljon, Gyulaihoz, vagy máshoz, és komázzék vele.

Beát ezúttal alig látta. A leány betegeskedett, csak illendőségből jött elő rövid időre, hogy a vendéget köszöntse. S akkor is a család jelenlétében váltottak udvarias mondatokat. Mindössze pár percig maradtak egyszer egyedül, mert az illendően ott üldögélő grófnét valamiért kiszólította a kulcsárasszony. Akkor is János jó darabig csak állt topogó zavarban, megszólalni sehogy sem tudott. Csak nagynehezen kezdte rá:

- Kérdezd már, húgom, hogy megtartottam-e a fogadást.

- Kérdezem, - szólt Bea, szép szemét mosolygóan felvetve.

- Megtartottam. Azóta nem ittam le magam egyszer sem. Milyen angyali lelked van, hogy ilyenekre gondolsz.

A leány most a földre nézett és kérdezetlenül, csendesen ezt mondta:

- Tudod-e, mit szeretnék, herceg úr? Ha ötéves kisfiú volnál. Akkor gondodat viselném, megtörölném az orrodat, játszanék veled bujócskát és anyád volnék...

Itt jött be a grófné. Többet aztán nem beszéltek. János elbúcsúzott a családtól és visszatért Kőrösre. Az úton a leány pillantása járt az eszében, amely anyjáéhoz annyira hasonlított. Volt ebben a nézésben valami csendes, méla bölcsesség, más szót nem talált reá. A szép, nagy szemek meleg és kedves felsőbbséggel néztek reá. Mikor Kőrösre ért, ráeszmélt, hogy egész úton, noha más gondolkozni valója is lett volna, mindig Frangepán Beatrix járt az eszében. Ettől megijedt, mert ösztönszerűen félt minden kényelmetlen lelki bonyodalomtól. De megnyugtatta magát: ha Beatrix őt fiául szerette volna, ő viszont testvérhugának óhajtaná a leányt, hogy nagyon-nagyon szeresse.

Kőrösön aztán olyan hírt kapott, amely minden egyebet kivert a fejéből. Eleinte nem is akarta hinni, olyan feneketlenül gonosznak tetszett előtte az egész. De írás tanúsította, hogy a hihetetlent nagyon is el kell hinnie.

Annakidején Kinizsi, mikor a bánság korteshadjáratára felkészült, pénzt adott neki kölcsön és egy homályos régi követelést is elismertetett vele. Ezt a tartozást betáblázták Vajdahunyadra is, Békésre is, és a várakhoz tartozó uradalmakra is. Most kitünt, hogy Bakacs Tamás megjelent a halódó országbírónál és szerződést csikart ki a nagybetegtől. Kinizsi tartozott neki valamennyivel, ő ennek fejében azt követelte, hogy Kinizsi örökségül rája hagyja a hunyadi és békési betáblázásokat. Sőt, mikor Kinizsi meghalt, az okmányt elismertette az özveggyel, és annak új férjével. Horváth Márkussal is. Most pedig peresítette az örökséget és törvény előtt követelte Jánostól a hunyadi birtokot és a békési birtokot. Anélkül, hogy előzőleg baráti figyelmeztetést küldött volna, vagy a fennálló követelésről Jánost egyszerűen értesítette volna. Sőt a pörben társul maga mellé vette a pécsi püspököt is valami költött jogcímen, és annak testvéreit is. Az ország kancellárja és az ország kincstárnoka szervezett bandaként mentek rá a királyfira, aki nagy bizalommal látta bennök eddig megfizetett cimboráit. S ami még növelte fájdalmas megdöbbenését, az a Kinizsiék szerepe volt. Kinizsi nem értesítette semmiről, holott legjobban tudhatta, mit csinál, mikor a Bakacs javára hagyakozik. És később Kinizsiné sem szólt semmit, holott a legkevesebb elvárható dolga az lett volna, hogy a vagyona alapjaiban érintett Jánost legalább figyelmeztesse.

Frangepán jóslata túlhamar bekövetkezett. Bakacs eljárását nem lehetett másnak nevezni, mint a legaljasabb támadásnak. Az, aki a világon mindenét Mátyásnak köszönhette, Mátyás fiát elárulta, kisemmizte, megzsarolta és most egyenesen romlására tör. A báni hivatal emberei a sürgős akták nagy halmazával nyaggatták az útjáról visszatért bánt. De ő az asztalra csapott, hogy most hagyjanak neki békét. Lehet az akármilyen országos fontosságú, most ő nem ér rá semmire. Első megdöbbenésében arra gondolt, hogy a királyhoz fordul. De azt sem tudta, hogy az most hol tartózkodik, aztán meg reménytelennek is látszott a dolog: Bakacs úgyszólván zár alatt tartotta a királyt, ahhoz csak rajta keresztül lehetett jutni. Akkor azt gondolta, hogy Bakacshoz fordul magához. De elképzelte azt a merev, kemény és kíméletlen arcot, amellyel a főpap fogadni fogja. Ezt az arcot már ismerte. És Bakacsnak papíron igaza is volt. János egyszerre borzadva eszmélt rá, hogy milyen helyzetbe jutott. És bármennyire elhárította magától a bánság sürgető ügyeit, azt mégis tudomásul kellett vennie, hogy fizetését Budáról még mindig nem kapta meg. Az újonnan esedékes pénzt sem, a régi hátralékot sem. Ezzel szemben nyomasztó kiadások terhelték, amelyek a bánsággal jártak ugyan, de magánpénztárára tartoztak. Arra is kétségbeesve ébredt tehát, hogy a bánság, amelyre annyi vagyont és kínlódást áldozott, most nem hogy javítaná, hanem rontja anyagi helyzetét, mert vagy

igyekszik pöreiben megtartani Bakacs segítségét, s akkor két leghatalmasabb birtokát veszni hagyja, vagy védeni igyekszik vagyonát Bakacs ellen, s akkor az ország kancellárja az óriás pörökben végig ellene dolgozik.

Ekkora bajban még nem volt. Felszedelőzködött és kétségbeesve vágott neki megint Modrusnak, ahonnan csak most jött vissza. Érkeztét sebesen nyargaló futárral közölte előre, nehogy Frangepán Bernát gróf elutazzék valahova.

- Mi jót hoztál, herceg úr? Vagy rosszat hoztál? Mert az arcod nagyon sötét.

- Bizony rosszat hoztam. Bakaccsal van baj.

- Máris kibújt a szeg a zsákból? Hát csak helyezkedjél el és mondd el az egészet töviről-hegyire.

János elmondott mindent töviről-hegyire. A történet Frangepánt egyáltalán nem lepte meg. Szinte azt lehetett volna mondani, hogy közömbösen hallgatja. Mikor végighallgatta, bólintott.

- A helyzet tiszta. Bakacs el akarja venni a birtokodat. Te pedig nem fogod odaadni.

- Nem adom? Hát mit csinálok?

- Egyszerűen nem adod. A bíróságnak Bakacs diktálhat olyan ítéletet, amilyet akar. Nem adod. Jöjjenek és vegyék el. Nincs ennél egyszerűbb dolog.

- Igen, ez így szokás, tudom. Csakhogy...

- Mi az a csakhogy? Mitől félsz? Bakacstól? Nagy hatalom van a kezében? El kell venni tőle. Ez is nagyon egyszerű. Éppen azon dolgozom, hogy elvegyük. Ne hidd, hogy tétlenül töltöm az időt. Aki vigyázni akar a magáéra, az nem ülhet ölbetett kézzel. Úgy megy a munka, hogy öröm nézni!

- Milyen munka?

- Szervezem az országos ellenzéket, ha eddig nem vetted volna észre. Nehézségeim alig vannak. A fontos emberek mind torkig vannak a parasztok és bocskoros nemesek uralmával. Csak össze kell őket hozni megint. Aki habozik, azt az események úgyis ebbe a pártba sodorják. Ilyen vagy például te, herceg úr. Rád teljes bizonyossággal számítunk. Ezt onnan is láthatod, hogy teljes nyíltsággal beszélek előtted, amit különben nem tennék. Egyébként mi van a fizetéseddel? Megkaptad már?

- Nem. Nem is értem, hogy...

- Te nem érted, de én értem. Bakacs maga mellé vette Ernusztot és pört indított ellened. A pör sok pénzbe kerül, azt te tudod legjobban. A bánság is sok pénzbe kerül. Bakacsnak az a természetes érdeke, hogy sarokba szorítson. Hogy olyan anyagi helyzetbe kényszerítsen, amelyből csak egyességbe menekülhetsz. A felperesek: a kancellár és az ország kincstárnoka. A báni fizetést a kancellár utasítására a kincstárnok folyósítja. Azt hiszed, hogy olyan nagyon sietnek vele? Egyszerűen visszatartják a pénzedet. Kifogás mindig akad. Kivált mikor az ország pénztára úgyis mindig üres, mert ellopják.

János dühösen kiáltott fel, helyzete tisztán állott előtte:

- És ezt muszáj tűrni?

- Dehogy muszáj, - felelte nyugodtan Frangepán, - hiszen éppen arról beszélünk. Én nem sürgetlek, János herceg. Majd belátod magadtól, hogy rossz tanácsot eddig nem adtam neked. Majd jössz magadtól és azt fogod mondani: elég volt. Ez a perc már nincs messze.

- Az a perc már itt is van, - szólt János fáradtan, - elég volt. Ezennel belépek a te mozgalmadba. Mondd meg, mi a teendőm.

- Jól van. Gyere velem.

Frangepán Bernát gróf és két fia átkísérték a vendéget a kancellária, a palota másik szárnyára. Ott a belső szobák egyikébe vonultak. Előszedték az ellenzéki mozgalom irattárát. A mozgalom élén Frangepán állott, a szervezés központi tanyája volt ez a szoba. Részletesen elmondták neki, hogy kik és hogyan részesei az ügynek. Felolvasták neki a főmozgatók névsorát, s ő egy-egy névnél meglepetten kiáltott fel: az illetőt régi és kipróbált kormánypártinak hitte. Aztán leveleket mutattak neki: ez és ez az úr kötelezi magát, hogy ha a kormány a mozgalom leverésére fegyverekhez nyúlna, ennyi és ennyi emberrel támogatja a fegyveres ellenállást.

- Hiszen ez már zendülés! - kiáltotta János.

- Hogy hogyan nevezzük, mi azon nem sokat tanakodtunk. De ha valaki fejbe akar ütni bennünket, azt megelőzzük.

Elmondták neki azt is, hogy a két ellenfél, Bakacs és Szapolyai, egymásnak életre-halálra gyűlölője, nekik egyformán ellenség. Pusztulnia kell a pécsi püspöknek is. Hogy az üres helyekre ki kerül majd, afelől még nem egyeztek meg, ez hosszú mérlegelés és alkudozás kérdése.

- Nekem mit szántatok, Bernát kenéz? - kérdezte János.

- Te leszel a nádor, - felelte Frangepán közömbös hangon, - akár tetszik Ulászlónak, akár nem.

A királyfit enyhe szédülés fogta el. Valaha úgy volt, hogy csak kezét kell kinyujtania a királyi koronáért, most a szoba falai forogni kezdtek vele a nádorság gondolatától. És Frangepán még folytatta is, egészen könnyedén, mintha csekély és termesztés dolgokról beszélt volna:

- A többi majd azután jön. Isten kezében vagyunk. S te most múltál huszonhárom éves. Egyszóval csatlakozásodat írásba tesszük. A szövegezést elvégezhetjük, amíg itt vagy. Ma már eleget tárgyaltunk, az étkezés ideje elérkezett. Holnap majd nekiülünk együtt és megszerkesztjük az okmányt.

- Nem, nem, - védekezett János, - nekem nagyon is tele van a fejem. Csak csináld meg az okmányt magad. Én mindent aláírok. Mindössze egy kérdést akarok tenni: ugyebár, ez az egész mozgalom kimondottan csak a kormány ellen és nem a király ellen irányul?

- A kormány ellen. A királyról nincs szó. Feltesszük, hogy ha sikerül azokat a haramiákat elsöpörni, a király nem fedezi őket tovább.

- És ha fedezi?

- Édes Istenem, akkor küldjön katonákat ellenünk. Mi őt megtámadni soha nem fogjuk. De ha támad, természetesen védekezünk.

Ez a magyarázat nem volt tökéletesen meggyőző. És János nem kérdezett többet mégsem. Kiszolgáltatott állapotában görcsösen kapaszkodott ahhoz az erőhöz, amelyben az egyetlen segítséget látta. Félt, hogyha tovább firtatja a kérdést, kisül valami, ami a trón ellen irányul. Akkor aztán kényelmetlen lelkiismereti kérdések tolultak eléje, amelyek dolgát megnehezítik. Így viszont rendben van: megkérdezte, választ kapott. Ezzel a kérdést egyelőre el is intézte magában. Mindig nagy megkönnyebbülésére szolgált, ha valamely súlyos helyzetnek felelősségét valahogyan másra tehette át. Így történt most is: már nem Bakacson járt az esze, hanem Frangepán Beatrixon. Szerette volna már látni, különös kíváncsisággal. Nem a leányra volt kíváncsi, hanem sajátmagára: vajjon mit fog érezni, mikor most megint megpillantja.

S mikor megpillantotta végül, mikor a kancelláriáról visszatérőben az első kontignáció nappali szobájában telepedtek le beszélgetni és a leány belépett, érezte, hogy úgy van, amint ki nem mondott gyanújával sejtette. Szerelmes. Érezte, hogyan pirul el a főtt rák színével és nem mert körülnézni, hogy látják-e pirulását. Boldog rémület fogta el, édes és ijesztő. Előre látta, hogyan fog hosszú időn keresztül rajongani ezért a leányért, folyóparton dalokat dúdolva rágondolni, éjjel arcát alélt gyönyörűséggel szorítani a vánkoshoz. És majd jön valaki ügyesebb, élelmesebb, fürgébb, hogy a leányt elvegye előle s neki csak a gyötrelmes szenvedést hagyja. Menekülni kellene a jövendő fájdalmak elől, míg nem késő. De most már késő.

A nap folyamán úgy adódott, hogy a férfiak különféle dolgaikra hivatkozva rövid elnézést kértek s ő hármasban maradt anyával és leányával. Azok szorgosan kézimunkáztak, ő szemközt velök karosszékben üldögélt, kényelmesen hátradőlve. Odakint most alkonyodott, a nyitott ablakon messzi csúcsokra lehetett látni, amelyeknek erdős taréját piros vonallal rajzolta meg a húnyó nap. A beszélgetés gyermekkorára terelődött, mert Bea terelte oda. János szívesen beszélt. Mivel horvátul gyengébben tudott, a férfiakkal latinul folytatta az eszmecserét és most jól esett átmennie a lágy és kedves olaszba.

- Csak képekre emlékszem gyermekkoromból. Ha le kellene írnom életemet, abból nem lenne Tacitus soha. Inkább Ovidius. Versekben. Kicsit Catullus-íze is volna. Nem tudom, érthetően fejeztem-e ki magamat előttetek, grófkisasszony.

- Pontosan értelek, - szólt Bea.

- Vagy inkább festményeket raknék egymás mellé. Fra Angelico volna az igazi hozzá. A kolostor kőtornácát ábrázolná egyik kép, ugyanilyen nyári alkonyatkor. Az a kőtornác a klauzurán kívül volt, apám ott szokott abban az időben meglátogatni. Ekkor is belépett. Megállott és rám nézett. Mintha most is látnám. Igen sűrű, szőke haja volt, válláig érően hordta nagy csigákban. Furcsa kis süveg ült a fején, mint valami udvari vadászé, hosszú fácántoll mellette. Szeretett olykor egész egyszerű ruhákba öltözni és egyedül kószálni az utcákon, ha ráért. Ahogy ott engem nézett s én őt, hirtelen az a gyerekes gondolatom támadt, hogy az Isten teljesen fölösleges. Az én számomra apám az Isten. Ha abban a pillanatban azt mondta volna, hogy nekem most meg kell halnom, azonnal megöltem volna magamat.

- Ne beszélj ilyeneket. Borzasztó elképzelni is... az öngyilkos kis herceg...

- Ó nem, akkor még nem voltam herceg. Még gróf sem. Csak hétéves koromban kaptam királyi kéziratot, hogy Vajdahunyad grófja lettem... Ó Istenem, ezt a Vajdahunyadot akarja most elvenni tőlem Bakacs Tamás... hagyjuk, örülök, ha nem jut eszembe. Szóval roppant örültem, hogy gróf lettem. Attól fogva a nevelőm, Ugoletti, mindig úgy szólított: domine comes. És anyám tréfálkozva úgy mondta: Herr Graf. Mikor rakoncátlan voltam, azt mondta: Herr Graf, wünschen vielleicht eine Ohrfeige? Akkor mindaketten elkezdtünk nevetni... Ó, be szép idők voltak. Gyakran az a furcsa gondolatom van, hogy nem szeretek nagy lenni. Ez valami kegyetlen tévedés: én még mindig kisfiú vagyok, még nem kezdtem el a lovaglóleckéket és még nem vagyok sánta...

A két hölgy egyszerre tiltakozott. Buzgón és melegen vigasztalták.

- Hogyan nevezheted magad sántának? Alig látszik, hogy kissé húzod a féllábadat, ennyi az egész.

Ezt mohón hallgatta. Régi szokása volt, hogy ravaszul így vigasztaltatta magát. Tudta jól, hogy bicegése eléggé feltűnő, de szerette, ha ezt tagadták előtte s ő pár pillanatig bolondíthatta saját magát azzal, hogy elhiszi. Kis szünet támadt erre. Aztán Frangepánné, kurta és látható habozás után megszólalt:

- Nem is tudod te, János fiam, milyen bolond ez a leány. Minden nap elmond egy Ave Mariát, hogy a lábod valahogy gyógyuljon meg...

Bea félbeszakította:

- Jaj, asszonyanyám, miért mondasz el ilyesmit? Mit fog gondolni a herceg? Még félreérti. Elsüllyedek a szégyentől...

- Igaz ez, kedves húgom? - kérdezte János elszoruló torokkal.

- Nem, hagyjuk ezt, beszéljünk másról. Ahol elhagytad gyerekkorodat...

- Igen, akkor boldog voltam. Most fáj visszanézni és visszakívánkozni. Nagyon sok a bajom és a gondom. Nessun maggior dolore...

Csak úgy önkéntelenül vetette oda a Dante-gondolat kezdő szavait, inkább a maga számára. Visszhangot nem is várt rá. De a leány folytatta:

- Che ricordarsi del tempo felice... Jól mondom?

- Ó, hát te ismered az Isteni színjátékot?

Anya felelt a leány helyett:

- Ez? A világ minden versét felfalná, ha lehetne. Éjszaka mindig olvas, hiába tiltom. Csak rontja a szemét. Le is tagadja, de én látom, hogy mennyi égett le a gyertyájából. Nem is bírok vele. De majd az ura ráncba szedi, ha férjhez megy, abban bízom.

János felütötte a fejét. Figyelni kezdett. Vajjon van már jelöltjök? Bizonyosan van. Gazdag lány, előkelő, udvarhölgy volt, szép. Lehetetlen, hogy már ki ne szemelte volna valaki. De nem tünődhetett tovább, azok csak meséltették. Olyan időhöz érkezett, amikor már az udvarnál volt, s erre az időre anya is, leánya is vissza tudtak emlékezni. Különös volt most visszanézniük régi udvari eseményekre, amelyeket két oldalról láttak: az udvarhölgyek a Beatrix külön udvartartásának világításában, János pedig apja oldaláról.

- Tulajdonképpen kár volt, - mondta Frangepánné, - hogy a királynéval sohasem állhattátok egymást.

- Én sohasem gyűlöltem, - felelt János elgondolkozva, - én roppantul vágytam arra, hogy szeressen. Sokszor szerettem volna leborulni eléje és könyörögni neki: nézze el, hogy a világon vagyok és próbáljon jószívvel lenni hozzám. Mindig a kedvét lestem. Hiába. Nagyon sokat szenvedtem miatta. Nem azért, mert akadályozta előmenetelemet és apámnál mindig ellenem igyekezett dolgozni. Nem ezért szenvedtem. Hanem azért az okért, amiért mindezt tette. Hogy gyűlölt engem. Ez nagyon fájt. Egyetlenegyszer fakadtam ki ellene, mikor anyámat megbántotta. Akkor apám megütött. Soha máskor nem ütött meg. De még ezt az ütést is megbocsátottam neki. Mikor apám meghalt és ő a halálos ágy mellett sírva megölelt, egyszerre elfelejtettem mindent és boldog voltam. De csalódtam megint. Nem szeretett soha. Most, ha így visszanézek, egészen furcsának és különösnek találom, amit éreztem iránta...

- Nem különös, - mondta a leány, - a te helyzetedben ez természetes volt. Serdülő fiúk rendesen beleszeretnek a mostohájukba, csak nem tudják.

Frangepánné megbotránkozva csóválta a fejét.

- Az Isten szerelmére, te leány, miket beszélsz?

János pedig ámultan nézett a hang felé. A lány arcát nem láthatta már a homályban, a nap már lement. De, még ha szemét behúnyta is, maga előtt látta a két nagy szemet. Micsoda bölcsesség lakik ebben a hajadonban, hol szedte ezeket a dolgokat ilyen fiatalon? S amint lelkes elismerés öntötte el szívét, amint Bea egyszerre magasba lendült előtte, egyszersmind gyáva szomorúság fogta el: nem lesz ez az övé soha. Az ilyen tüneményes lánynak épkézláb gavallér

kell, nem bicegő kérő, aki felett összecsapni készülnek az anyagi romlás hullámai. És csendes, szerény, mély bánat fogta el.

Másnap reggel az okmányt kérte Frangepán Bernáttól, hogy aláírhassa. Az így válaszolt:

- Részletesen tanácskoztam erről fiaimmal, herceg úr. Mint látod, be szoktam őket vonni eféle dolgaimba. Hosszan meghánytuk-vetettük az egészet és arra az eredményre jutottunk, hogy hasznosabb volna még szorosabbra vonni összeköttetésünket, ahogy már régóta tervezzük. Ezzel tegnap este már nem akartalak zavarni, most nyugodtan beszélhetünk róla, ha akarod.

- Természetesen akarom. Csak csináld meg az okmányt, ahogyan gondoljátok, alá fogom írni.

- Várjál csak, ne hamarkodd el. Mi úgy gondoljuk, hogy nem politikai, hanem szoros családi szövetséget kötünk, egymás vagyonát családilag oltalmazzuk kölcsönösen. Te elveszed feleségül Beatrix leányomat, én pedig egész családommal pöreid mellé állok. Így az érdek közös. A zenggi kérdést, amely még mindig közöttünk áll, így alkalomadtán sokkal szerencsésebben megoldhatjuk. Hajlandó vagy erre a kötésre?

János valami igenfélét hebegett. Hamarjában nem tudta, valóság-e az, ami történik vele.

- Nagyon helyes, akkor egészen más természetű írást csinálunk. Egyelőre csak ideigleneset, esküvőkor aztán véglegeset. Ezt ne vedd bizalmatlanságnak, de mindakét fél természetes érdeke, hogy...

Bernát gróf tovább beszélt, de ebből a fejtegetésből ő egy szót sem hallott. Az anya-tekintetű, kedves, okos leány járt az eszében, aki most úgy lett az övé, mintha álmodta volna. Reszkető szívvel gondolt kedves hangjára, elragadó fehér kezére.

- Igen, - kezdett dadogni, amikor Frangepán leeresztette a hangot, - de kérdés, hogy... hogy a grófkisasszony... hogy vajjon ő engem...

Frangepán legyintett.

- Őt nem kérdezzük, az az én családomban nem szokás. A feleségem nagyon helyesli a gondolatot. Most tehát megyek és közlöm leányommal, hogy eljegyzed őt. Gyere le a kertbe, kedves fiam, ott megvárhatod mátkádat.

János megállt lent a kertben egy rózsabokor előtt és leült a lócára. A hihetetlen boldogságtól roppant fáradtnak érezte magát. Feje még mindig kóválygott. Örömét nem is tudta még egészen felfogni. A lépcsőnél, a vakító napsütésben megjelent Bea. Rózsaszínű ruhát hordott, fekete hajában virág. Elfogulatlanul, kedves mosollyal közeledett a lócához. János ügyetlenül felállott. Kezét nyujtotta. Nagy erőfeszítéssel szólni kezdett, de izgatott torkán rekedt sikollyá csuklott az első hang. Zavartan nagyot köszörült a torkán.

- Bea... most mondani kellene valamit... de én... én... te olyan nyugodt vagy... én még most sem tértem magamhoz...

A leány kedvesen mosolygott rá.

- Ó, hiszen ezt mi már itthon rég elvégeztük. Örülsz nekem? Boldog vagy?

János belenézett a gyönyörű szempárba. Addig nézte, míg boldogsága könnyeitől nem látta többé. Visszahanyatlott a lócára és sírva fakadt. A leány leült mellé és János megérezte lehajtott fejének tetején az édes kéz cirógatását.

- Milyen kedves vagy, - mondta kedvesen a Beatrix hangja, - milyen kimondhatatlan kedves vagy.

De ő csak könnyezett tovább. A leány sokáig nem szólt. Csak némán simogatta a haját. És halkan súgta, inkább magának, semmint vőlegényének:

- Szegény János.

III.

Budáról nagyon nehezen lehetett hírt kapni. Lehetett volna könnyebben is, ha a délvidék nem ügyelt volna a dögvész veszedelmére. A fővárost megfertőzte a veszedelem, az onnanfelől jövőket már a dunántúli országutakon feltartották és fegyverrel kergették vissza. A hírszolgálat ellomposodott, a hosszú út viszontagságain kevés levél vergődött keresztül, azt is félig elégették a tűzláng fölött, meg elmocskolták a védekező ecettel, mire eljutott a horvát rengetegbe. Senkisem tudta, hogy mi történik odafenn. A király is otthagyta az udvart, vidékre menekült a ragály elől, most valahol a délnyugati osztrák határ felé csatangolt környezetével, amely úgyszólván lóhátról kormányozta Magyarországot. A dögvész megkönnyítette a kormány dolgát: nem kellett sehova pénzt küldeni. Bakacs mindig azt mondhatta, hogy a ragályos idők megbénították a közlekedést. A kőrösi báni hivatal már régesrégóta nem látott a budai aranyakból semmit.

- Ne gondolj vele, - mondta Bernát gróf, - majd csak összekaparjuk a családban, ami kell. És Bakacsék ellen jó tőke, hogy nem fizetnek. Erre mindig hivatkozni lehet. Te csak végezd a dolgodat serényen.

János oda is hallgatott, nem is. Mióta elmátkásodott, újabb ürügye akadt önmaga előtt, hogy ne dolgozzék. A báni hivatal aktái most is elhanyagoltan szaporodtak íróasztalán, a vicebánok már megunták őt folytonosan ösztökélni és magok is csak úgy tessék-lássék végezték a munkát. Ha a délvidék valamely várából nyugtalanságok híre érkezett, kellemetlen kapkodás támadt a hivatalban, gyorsan valami ideiglenes intézkedéssel próbáltak rendet teremteni. Ilyenkor elszörnyedve állapították meg, hogy napi sürgősségű felterjesztések hónapok óta hevernek, tetejökben az újabb sürgetésekkel együtt. János mindannyiszor elhatározta, hogy most már aztán istenigazában nekilát a munkának, hatalmas lendületet vesz és hátralékos ügyeit éjjel-nappal dolgozván lemorzsolja. De az előtte tornyosodó munka utólérése minden elhatározáskor még nehezebbnek látszott. Sajgó és szégyenkező lelkiismerettel keresett külső ürügyet, hogy még egy kurta halasztást szerezzen magának, aztán még egyet. Ürügy pedig folyton akadt: a felelősséget mindig áthárithatta az udvarra és a kormányra, amely mintha teljesen és tökéletesen megfeledkezett volna róla.

A bánság ügyeivel maga Frangepán sem sokat törődött. A fegyverszünet miatt egyelőre nem kellett súlyosabb török beütéstől tartani, a végvárak megvoltak úgy, ahogy. A sűrű családi tanácskozásokon csak a belső politikáról volt szó mindig, és János nagy megkönnyebbüléssel hagyta rá az országos ellenzéki mozgalom intézését leendő apósára. A tárgyalásokon ímmel-ámmal vett részt, mint iskolában a hanyag tanuló, aki olykor lelkes figyelmet színlel, feltűnő buzgalommal beszél bele a dologba pár percig, hogy sajátmagát is, oktatóit is így elbolondítva visszasüllyedjen a kínzó és ásító unalomba. Olykor egy-egy mondat megütötte a fülét és meghökkentette: amihez csatlakozott, az ijesztő politikai szövevénnyé dagadt. De adagonként kapta Frangepánék újabb és mind vakmerőbb lépéseit, adagonként is emésztette meg. Hüledezett egy-két napig azon, hogy a modrusi kastélyból követeket küldtek a velencei signoriához és az ellenzéki mozgalom szövetségét kínálták a Bakacs-kormány ellen. Szólni nem szólt az erélyesen intézkedőknek és az asztalt ököllelverőknek, de magában elszörnyűködött. Aztán meg szokta a gondolatot és hamarosan olybá vette, mint adott valamit, amit egyszerűen tudomásul kell venni, mint akár az esőt. Aztán jött az újabb lépés, amely ijedt izgalommal töltötte el, Frangepánék titkos követséget menesztettek Miksa császárhoz Ágostába, megizenvén neki, hogy Bakacs ellen magával az ördöggel is készek szövetkezni, nyiltan értvén az ördög alatt a törököt. János nem aludt azon az éjszakán, mikor ezt megtudta: a horvát urak, akik Miksához indultak, az ő nevében is vitték az izenetet. A törökverő Hunyadi unokája nevében ahhoz a Habsburg-családhoz, amelyet Hunyadi családja taszított le a magyar

trónról. De elkergette magától lelkiismerete kínzó rémeit és belső borzadását riadt érveléssel csittítgatta: Bakacs hitvány aknamunkáját hánytorgatta és az apai örökség védelmét hangoztatta önmaga előtt. Míg kísértő furdalásai el nem tompultak. Így jutott el ahhoz a pillanathoz, mikor tudomásul kellett vennie, hogy Frangepán toborzókat küldött a Felvidékre, hogy a számos helyről összekapart készpénzen sereget szervezzenek.

- Mi ellen? - kérdezte megdöbbenve.

- Furcsákat kérdezel, - szóltak rá hárman is egyszerre, - természetesen a nádor ellen, ahogy a minap elhatároztuk. Emlékezhetnél rá. Eldöntöttük, hogy nem várjuk ki Szapolyaival folyó pereidnek hosszadalmas folyását, hanem, ahogy szokás, karddal szólunk bele. Nem emlékszel erre?

- De igen, emlékszem. Csak arra nem gondoltam, hogy...

És itt megakadt. Nem tudta megmondani, hogy mire nem gondolt. Az igazság az volt, hogy semmit sem gondolt végig, esze tétlenül hagyta elsuhanni füle mellett a hallottakat. És csak akkor döbbent meg helyzetétől, amikor már nem lehetett, csak tudomásul vennie. Megmagyarázták neki, hogy Szapolyaival folyó birtokügye nem olyan, mint két apró várúr közötti villongás, amelyet kapára, kaszára kapott jobbágyok verekedése dönt el. Az ellenfél maga a nádor, aki ebül szerzett birtokait az ország seregével fogja védeni, ellene tehát komoly haderőre van szükség. És ha a nádor megveti lábát Bártfán, akkor bizony neki kell menni Bártfának.

- Hiszen ez háború! - kiáltott fel János.

Kinevették. A mérkőzés neve közömbös. Szapolyai várakat és uradalmakat orzott el a mátyási örökségből, azokat erőhatalommal vissza kell venni. Annál is inkább, mert Bakacstól kitelik, hogy az ország fegyveres erejével támad a megbuktatását kívánó ellenzékre. Akkor pedig szükség van felvidéki támaszpontra, hogy a kormányt két tűz közé lehessen fogni. Ez még bosszantóbban hangzott: a birtokaiért folyó mozgolódás tehát az egész országra szóló fegyveres zenebonát kezdett jelenteni. Nehezen lehetett ezt másként nevezni, mint polgárháborúnak. S ebben a polgárháborúban a Bakacs befolyása alatt álló Ulászló király is felbukkanhatott. Jánosban meghűlt a vér.

- Mi lesz, ha Ulászló pártját fogja Bakacsnak és hadbavonul ellenünk?

Könnyedén legyintettek a szervezkedők. Némelyik nem is tartotta szükségesnek válaszolni erre a rég túlhaladott kérdésre. Az udvariasabbak is csak vállat vonva mondták:

- Maradjon otthon Dobzse László, akkor nem lesz semmi baja.

Szép lassan egyszer csak ott tartott János, hogy fegyveresen kerülhet szembe a királlyal. Akinek hűséget esküdött. De ha ezt gyáván felhozni merte, mosolyogtak rajta. Hűségeskü! Jelent az még valamit? Van még ember, aki az effélét komolyan veszi? Fejére olvasták, hogy apja halála után hányan szegték meg esküjüket olyanok, akik apja életében neki fogadtak törhetetlen hűséget. Bakacs elsősorban. János csak hallgatta a rázúduló példák özönét. Nem tudott mit felelni. Csak azt várta, hogy felkelhessen az asztaltól és itthagyhassa ezeket a tanácskozásokat, amelyeket lidérces, rossz álomnak érzett. Ezt a gyalázatos, csalásokkal, hitszegésekkel, sikkasztásokkal, erőszakkal telt világot nézte álomnak, és magányos álmait valóságnak, amelyekben a lovagok eszményei éltek: hazaszeretet, gavalléros áldozatkészség, gyöngék védelme, lelkes hit. Olykor beszélgetés közben hallotta, hogy Miksa császárt „az utolsó lovag” jelzőjével illették, kissé gúnyosan. Apja jutott eszébe, aki ezt a Miksát bizonyos elkomolyodott tisztelettel és megbecsüléssel szokta emlegetni, mint előkelő és méltó ellenfelet.

- Csodálatos korban élünk, - mondta Beának, ha a tanácskozások gyűlölt levegőjéből hozzá menekülhetett, - tíz évvel ezelőtt még apám lovagi világa vett körül bennünket. A budai udvar. Téged is, engem is. Úgy érzem, mintha azóta nem tíz év telt volna el, hanem háromszáz. Ennek az új világnak embereit nem értem. Ez nem az én világom. Mintha hírmondónak maradtam volna itt a régiből. Beszélek, beszélek és nem érti senki. Legyintenek, vállat vonnak, furcsállva néznek rám, kinevetnek. Valami tévedés az, hogy élek, angyalom. Semmi értelme nincs az egésznek. Csak te.

És a leány keze után nyúlt ilyenkor. Ez volt a legtöbb, amit mátkaként megengedett magának. Bea nyugodt kedvességében volt valami szilárd felsőbbség, amely útját vágta mohóságának. Mások jelenlétében még csak ment valahogy, hogy orcáját vagy homlokát lélekzetszerűen megcsókolja, bizonyos óvatos félénkséggel, mintha pillangót illetne ajkaival, félve, hogy elrepül. De ha magokra maradtak, bénító gyávaság hatalmasodott el rajta.

Ez volt most egész élete és minden gondolata, ez a szerelem. Az a ragaszkodó ösztön, amely mindig valami szilárd tekintély keresésére késztette, most menyasszonyához vonta teljesen. Ha gondolataiban felsorakoztatta azokat, akikhez valaha ingadozó, árva lelkét kötötte: Váradi Pétert, a pécsi püspököt, Kinizsit és másokat, most megtalálta a legteljesebb odaadással imádott társat, aki minden eddigieknél többet jelentett számára. Örök vágya, hogy bízzék és higyjen, boldogan teljesülhetett minden korlátozás nélkül. Sőt a leányhoz való tartozását még erősebbé tette egy megismerés: önmagában kutató természete már régen felfedezte saját lelkében a függés valami különös kívánságát. Eddigi pártfogói esetében restellte ennek odaadni magát; vakon követte mások tanácsait, de legalább külső látszatát igyekezett megőrizni annak, hogy független és hogy szabad elhatározásából halad a mások jelölte úton. Most ezt a látszatot boldogan dobta el. Ha szerelmesen mátkája rabjának nevezte magát, valóban úgy is érezte. Tündöklő boldogságot talált abban, hogy engedelmeskedjék hétköznapi apróságokban szerelmesének.

Az pedig, a szép menyasszony, azzal a tulajdonsággal rendelkezett, hogy áldóan és jóságosan tudott símulni arája vágyaihoz. János nem tudta más szóval illetni, mikor elragadtatva gondolkozott róla, mint azzal, hogy bölcsnek nevezte. Ő maga sokkal gyermekebb volt huszonegy éves életkoránál, Bea sokkal idősebb. És ha a vőlegény megjelent a modrusi kastélyban, nem úgy lépett be, mint hódító fiatal férfi, aki győzelmesen várja a megnyert szép zsákmány elébe járultát, hanem mint kisfiú, aki engedelmesen és feltekintő boldogsággal siet az anyai házhoz. S ha kettesben maradtak, ő legjobban zsámolyt szeretett tenni a Bea karosszéke elé. Odatelepedett, kinyujtotta hibás lábát, amelynek fogyatkozása így kevésbé tűnt fel, és rajongó tekintetét rávetette a kedves arcra, hogy ebben a néma bámulatban lelje örömét, életét, világát, csak nagyritkán szakítva félbe a meghitt csendet lelke legtitkosabb vallomásaival. Teljes, sőt néha túlzott nyíltsággal tárta ki magát a leány előtt, önsanyargató kéjt találva abban, hogy még hibáit is számba vegye, hogy még a szégyenleteseket is elmondja apró emlékei közül, hogy úgyszólván kisebbítse magát az előtt, akit szeret. Mintha valami flagelláns démon ösztönözte volna erre. S az ilyen természetellenes, önkicsinylő vájkálás titokvalló indulataira következett az egészséges, természetes öröm is: a leány cáfolta őt, önmaga előtt buzgón védelmezte, beteg önérzetét balzsamos jósággal gyógyítgatta.

Az esküvőt a következő év tavaszára tűzték ki. Bármilyen lassan múlt az idő, az egyesülés izgalmasan várt napja egyre közeledett. János lelkében a szerelmes ember tűzpiros reménysége mellett valami különös aggodalom vert fészket. Álmaiban oltárra emelte a leányt s ez az oltár egyre magasabban lebegett már az ábrándozás felhői között. Titkos tűnődései egyre távolabb szakadtak a valóságtól, és mennél jobban közelgett az a perc, mikor jogos birtokosként nyujthatta ki karjait a földi szerelem felé, annál elérhetetlenebbnek tűnt fel álmaiban a rajongással körülvett eszménykép. Képzelete mélységesen tisztelte azt, akit szeretett, és ha

gondolatai érzéki formát kezdtek ölteni, mintegy önmagát rendreutasítva hessegette el magától az édes kísértést. A jegyesség szelíd várakozásában boldognak érezte magát és valami névtelen aggodalommal mintegy távolítani szerette volna a lakodalmat, hogy még sokáig így maradhasson lelkeik varázslatos, békés egyesülésében, a vonzalom bűbájos, költői tisztaságában.

A politika ügyei annál viharosabban dagadoztak, mialatt kedves boldogságban teltek a jegyesség hónapjai. Az ellenzéki mozgolódás, amely már átnyúlt az ország határain, európai tárgyalások szövevényévé bonyolódott. Titkos követek tértek vissza messzi földről és órákig tartó beszámolókban mondták el, mit végeztek. Igazi és döntő támogatás eredményét nem hozták sehonnan. A velencei köztársaság nyiltan megüzente, hogy a mozgalmat most nem tudja pénzzel támogatni és jobban szeretné, ha a mozgolódó urak valahogyan békésen meg tudnának egyezni a királlyal. A doge erős politikai kapcsolatot tartott fenn Bakacs Tamással, akinek esze ágában sem volt Mátyás király Velence-ellenes irányát követni, és minden Velencéből jött hír mérsékletre intette a Modrus várában erjedő haragot. Sőt a doge felajánlotta, hogy szívesen közvetítené a kölcsönös megértést célzó tárgyalásokat Frangepánék és Bakacs között.

- Soha, - fogadkozott Bernát gróf hevesen, - annak a jobbágyi csürhének pusztulnia kell a helyéről.

Miksa császár is csak szép szót küldött, anyagi támogatásra nem volt hajlandó. Minden igyekezete csak arra irányult, hogy Frangepánék meg ne valósítsák ijesztő fenyegetésüket és szövetséget ne kössenek a törökkel. Mint Velencéből, Ágostából is üres kézzel jöttek vissza a megbízottak. De mikor már ennyi hírhozó és hírvivő rótta az országutakat, mikor már a doge udvarában éppen úgy tudta mindenki a szervezkedést, mint Miksa udvarában, arra a csodára nem lehetett számítani, hogy a magyar udvar ebből meg ne tudjon semmit.

- Hadd tudják, - mondta dölyfösen Frangepán az aggodalmaskodó Jánosnak, - majd meglátjuk, mit csinálnak. Ha Dobzse László ember volna a talpán, már holnap rajtunk ütne tűzzel-vassal, elfojtana bennünket és megmutatná, hogy ő a koronás király. De ezt nem tudja megmutatni, mert nem ő uralkodik az országban, hanem Bakacs. Az pedig nem bátor ember, csak agyafúrt. Van nekem hírszerzőm az udvarnál is. Figyelj a szavamra: rövidesen hírt fogunk venni arról, hogy a király, aki a dögvész elől a dunántúli vidékekre kószált, esze nélkül menekül szomszédságunkból. Most Valpón van. Fogadok veled, hogy rövidesen futni fog északnak.

Bernát grófnak hamar igaza lett. Ulászló környezetében megtudták, hogy mi forrong a délvidéken, sőt hogy János herceg lengyel zsoldosokat toborzott odafenn a nádor ellen. És az újesztendő elején valóban szedte a sátorfáját, hogy a kellemetlen szomszédságból biztonságosabb vidékre húzódjék. Nemsokára hír jött arról is, hogy Ulászló Pozsonyba sietett. Közben Bártfához és más felvidéki városokhoz levelet intézett, hogy serényen védjék magokat a készülő támadás ellen, János herceg zsoldosait az ország ellenségeinek kell tekinteni. A zsoldosokat le fogja verni az e végből odaküldött nádor, sőt maga a király is táborba készül szállani.

Ez a hír tehát azt jelentette, hogy a király János herceget fegyveres ellenségének tekinti. Hogy királyi személyével áll a nádor mellé, aki a Korvin-uradalmakat bitorolja odafenn, hogy Korvin János birtokperének fegyveres folyását nem veszi birtokper-számba, hanem zendülésnek veszi. János azon vette magát észre, hogy fegyveresen áll szemközt a királlyal. Csodálkozva vette tudomásul ezt a helyzetet. Ha összemérte a hat esztendő előtti állapottal, mikor mélyen megsértődött a hűtlenségnek még csak a gondolatától is, szédülnie kellett a távolság miatt, amelyet megtett azóta. Vajjon ilyen mélyre zuhant-e, vagy ilyen magasra emelkedett? Erkölcsi érzéke süllyedt-e ekkora szakadékba, vagy józan életszemlélete érkezett-e ekkora

csúcsra? A kérdésre nem tudott magának felelni, mert nem volt normája. Nem tudta kihez hasonlítani magát. Ha szétnézett maga körül, nem látott egyebet, mint nyers hatalomvágyat és erőszakot, a királyi korona és a királyi hatalom említésénél lenéző mosolyt. Ha viszont apját idézte maga elé, azt már olyan távol látta magától, hogy nem is apjának, hanem legendás ősének érezte olykor. Mikor apja meghalt, minduntalan összevetette önmagát, képességeit, emberei mivoltát a halott nagyságával és sokat szenvedett az elviselhetetlen nyomás alatt. Most már ritkábban kelt lelke mélyén ilyen versengésre az apai emlékkel, a hat éve elholt király alig kísértett már. Nagy birodalmát megtépdeste az évszázadoknak tetsző hat esztendő, intézményei szétmállottak, a fekete sereg gyalázatos és véres bomlást szenvedett, a bíróságok, amelyeket ő szervezett újjá, nyomorult torzképei voltak az ő remek igazságszolgáltatásának, a királyi tekintélyt az nevette ki, aki akarta. Beteljesült a halála utáni jövendölés: ha az általa fékentartott erők felső hatalom híjján mérges gázakként törnek elő a földből, feneketlenség és fejetlenség következik az országra. János arra a kérdésre döbbent tétlen tűnődéseiben, hogy vajjon az apjához hasonló hatalmas történelmi egyéniségek zsarnoki ereje megéri-e nemzetöknek a haláluk után bekövetkező felfordulást, mikor elősereglenek az addig palackban tartott dzsinnek és garázdálkodásuk a nagy szellem minden alkotását elpusztítja? A kérdésre azzal a megismeréssel válaszolt magának, hogy a nemzet hasznához a lángelméjű kényúr nem elég. Nemzet is kell hozzá, amely nagy vezére elmúltával annak emlékéhez méltó tud maradni. Erős hazafiság is kell hozzá, amely regulázni tudja a vezetés nélkül maradt erőket. Hol van ez a hazafiság, amely mint az önmagának valóságára ébredt magyar öntudat Mátyást, a magyar köznemesség sokaságának Mátyását emelte a trónra, aztán oly büszkén és boldogan fürdött a magyar név világdicsőségének fényében? Így eszmélt rá János hat év kalandos tapasztalatai, folytonos csalódásai és rövidülései után arra, hogy mi történt tulajdonképpen hat esztendeje, mikor Magyarország Ulászlót választotta királlyá: a köznemesség bukott meg s általa a nemzet eszméje. A nemzet eszméje Hunyadi Mátyás személyében annakidején trónra ült és irgalmatlanul kemény erőnek bizonyult. Az új királyválasztás a kényelmetlen erőt letaszította onnan, de az erővel együtt a nemzet eszméjét is. Most valahol senyved ez a félretolt eszme: kurtanemesek falusi udvarházaiban, ha ketten-hárman összejönnek. És megmutatkozik az országgyűlésen is, ahol a főpapok és főurak egyre nehezebben tudnak megbirkózni a „mezei hadak” békétlenségével. Csak vezér kellene ezeknek a mezei hadaknak. János szíve megdobbant, ha töprengéseiben eddig jutott. A sors neki szánta talán ez a vezérséget. Frangepánék mozgalma is el akarja seperni a nagyurak uralmát, de egészen más szándékkal: a nagyurak egyik csoportja helyébe a másikat akarja rakni. Az volna tehát az igazi nagy küldetés, ha oroszláni erővel felkelne, lerázna magáról minden terhet, minden kötöttséget és szabadon, bátran kiállana a köznemesség elé: itt vagyok, a ti emberetek vagyok, gyertek utánam! Ebben a gondolatban elgyönyörködött pár pillanatig, aztán lemondóan megrázta fejét. Vagyona forgott kockán, apai öröksége, leendő gyermekeinek hatalma, rangja, befolyása, a Korvin-név méltó folytatása, Frangepánék nélkül moccanni sem tudna a bonyolult ügyekben. Az oly nehezen megszerzett báni rangot sem hagyhatja, mert ez vagyonának védelméhez okvetlenül szükséges tételként szerepel a frangepáni tervezet bonyodalmas elképzelésében. Aztán politikai vitát sem kezdhet okos és erőszakos apósával, most közvetlenül az esküvő előtt. Maradjon minden, ahogy van, következzenek az események, ahogy a sors rendeli. Talán ha majd minden sikerült, ha Bakacs és Szapolyai megverten távoznak az ügyek éléről, akkor... akkor talán egy szép napon színt vallhat a herceg, hogy szíve nem a nagyuraké, hanem a varkocsoshajú kurtanemeseké, a Szilágyi Erzsébet fajtájáé. És talán egy szép napon megint felharsan a Duna jegén a rivalgó, lelkes tömegek hangja, és megint felzendül a Rákoson a régi dal az új szöveggel: Jánost mostan választotta mind ez ország királyságra, mert őt Isten adta nekünk mennyországból oltalmunkra...

Az esküvőt március elejére tűzték ki. Mennél jobban közeledett a nagy nap, a jegyesek annál kevesebbet látták egymást. Beát a kelengye gondjai foglalták el, Jánost hivatalos dolgain

kívül horvát várkastélyainak számbavétele. Hogy hol fog állandó családi fészket alapítani, azt mindeddig nem tudta elhatározni. Kőrösön, a báni törvényszék székhelyén, nem volt arra méltó szállása. Három kastély között habozott: választania lehetett a jasztrebarszkói, lipácsi és krapinai várak valamelyikét. Mind a három alkalmasnak látszott arra, hogy bár az anyagi nehézségei által rákényszerített szerény keretek között, de mégis olyan hercegi udvartartást rendezzen be, amelyet Korvin hercegnek ne kelljen szégyellnie a gróf Frangepán-család előtt. De hogy ez melyik legyen, állandó ingadozásában nem tudta eldönteni. Hirtelenében készpénze is hiányzott ahhoz, hogy a kiválasztott várat azonnal rendbehozza. Ugyanígy volt vele apósa is: annak szintén meg kellett néznie minden aranyat, amely kikerült a háztól. Mindez kapóra jött az anyósnak, aki sokat pityergett arra a gondolatra, hogy megint ki kell eresztenie egy gyermekét a családi otthonból és most buzgón pártolta azt a gondolatot, hogy a fiatalok egyelőre maradjanak Modrusban, másutt fészket rakni majd ráérnek később. Az após is úgy vélekedett, hogy az ellenzéki mozgalom legfontosabb ideje éppen most érkezett el, Jánosnak tehát ajánlatos a modrusi kastélyban maradni, az országos pártmozgalom forráshelyénél, hogy minden lényeges hírt azonnal megbeszélhessenek és a sürgős intézkedésekben ne történjék fennakadás. Sok huzavonát okozott a családi szerződés is. A móring dolgán meg egyéb anyagi ügyeken hamar túlestek, János fejedelmi bőkezűséget akart tanusítani és Bernát gróf kívánságaira egyenesen rálicitált. De a házassági szerződést megpótolták egy sokkalta nagyobbal: Korvin János herceg ünnepélyes szerződést kötött az egész Frangepán-nemzetséggel, vagy legalább is azokkal a Frangepánokkal, akik ebből a népes és folyton marakodó családból kötélnek állottak. Bernát gróf nagyatyjának, aki Este Isota hercegnőt vette volt nőül, tíz testvére volt, fiúk-lányok vegyesen, ezek leszármazottai jókora nemzetséget alkottak, például magának Frangepán Miklósnak nyolc fia maradt. De idetartoztak a Lichtenstein, Pongrácz, Egervári, Perényi és más neveket hordó atyafiak is, árkusokra terjedt listájuk, valamennyivel külön kellett tárgyalni és tanácskozni. Sok akadt olyan, akit különféle birtokperek és örökségi villongások ellenséges viszonyba kevertek Bernáttal. Ezeket most ki kellett békíteni, s a közvetítő feladata Jánosra hárult. Úgyszólván úton volt szünet nélkül, vagy apósával, vagy nélküle. Rótta a rengeteg utait lóháton, didergő kíséretével, ismerkedett soha nem látott atyafiakkal, tárgyalt, barátkozott, rokonoskodott, és ha a rokoni nyájaskodást szerette is, de a szerződési pontok vitáit szívből unta. Nagyon fárasztó is volt ez a sok tárgyalás, mert a szegényebb ágakon sok olyan Frangepán akadt, aki még latinul is nehezen beszélt, magyarul és olaszul éppenséggel semmit, csak horvátul. János pedig ezen a nyelven tárgyalt leggyengébben.

Az esküvő kitűzött határideje előtt két nappal János már ott volt Modrusban, de menyasszonyát az étkezéseknél is alig látta. Reggeltől estig tárgyalt a Frangepán-rokonsággal. A rokonok is már előbb megérkeztek az esküvőre, lovaik és szekereik az egész város minden istállóját és színét elfoglalták, mert a vár befogadó képességéből hamar kiszorultak. Kemény hideg járta még, a tavaszra minden jel szerint még sokáig kellett várni. Hatalmas törzsek recsegtek a kandallóban, s a kancellárián, ahol egymás hegyén-hátán ültek a rokonok, tűrhetetlen volt a hőség. Ez a szűk családi ülés népesebb volt és szorongóbb, mint a báni törvényszék tárgyalásai Kőrösön. János ült az asztalfőn és zúgó fejjel bámult maga elé, a tárgyalásokra képtelen volt már figyelni. Jobbján ült Bernát gróf, s a szűk teremben ülve, állva, támaszkodva, zsúfoltan az atyafiak, noha nem beszélt közülök csak egy, mindig többen kiáltoztak egyszerre, s a helyett, hogy a felvetett pontokról beszéltek volna, felújították régi családi sérelmeiket, vádakat olvastak egymás fejére, sőt nem ritkán magát Jánost is megtámadták, kemény bírálattal illetvén a báni hivatalban tanusított és most már országszerte hánytorgatott hanyagságát. János ijedten rezzent fel ilyenkor töprengéséből és zavartan csak nagy elfoglaltságával tudta magát mentegetni, valamint a kormány hanyagságával, amely fizetését most már teljesen visszatartotta. Mások a harmincad kérdését vetették fel, amely állandó sebe volt a horvát úri rendnek, olyan sebe, amelynek orvoslását egy új bántól várták

volt, de most már látták, hogy tőle csalódásnál egyebet nem kaphatnak. Voltak pillanatok, mikor a családi értekezlet, a politizáló násznép eszmecseréje, heves fiókországgyűléssé változott. A grófok összevissza kiabáltak, egyáltalán nem türtőztették magokat, az örömapa pedig, aki maga sem jó szemmel nézte János hivatali hanyagságát, nem nagyon csillapította őket. Egy-egy mérges felszólalás aztán levezette az indulatokat, a lárma elcsendesedett, a tárgyalás visszatért a szerződés pontjaira és János megkönnyebbülten menekült szétfolyó, éber álomhoz hasonló figyelmetlenségébe.

Általában olyan volt már napok óta, mint az álomjáró. Állapota alig különbözött a holdkórosétól. Mikor a szerződés számtalan példányát egymásután aláírta, szórakozottságában megakadt és üresen meredt a papirosra, míg rá nem eszmélt, hogy nevét kell odaírnia. Ott ült érzéketlenül és zsibbadtan, mikor a család ellátta utasításokkal a három követséget: különkülön lovascsoportnak kellett esküvő után elindulnia Rómába, Velencébe és Ágostába, hogy a Korvin-Frangepán megállapodásról, amely nyiltan megvallotta céljául Bakacs és Szapolyai eltávolítását, részletes hírt adjanak a pápának, a császárnak és a signoriának. Menyasszonyát akkor pillantotta meg, mikor az a zsúfolt násznép tömegén átfurakodva, megjelent a házi oltár előtt nehéz selyem menyasszonyi ruhájában, a Frangepánok híres családi ékszereivel. Ő is apja legszebb díszruháját hordta, azt, amelyben Mátyás király a nápolyi királyleányt fogadta valamikor. Akkor is Hunyadi-vér volt a fiatal férj és Beatrix a feleség. Az esketés igéi mintha nagyon messziről hallatszottak volna. Ő csak fogta görcsösen a finom leánykezet, azzal az érzéssel, hogy az egész életben csak ez a kéz a megfogható valóság, minden egyéb csak ködös véletlen és megismerhetetlen vakság.

És akkor jött a végzetes szégyen. A sürgős és kapkodó készülődésben nem ért rá még enni sem. Kínzó éhséget érzett, valamit okvetlen magához kellett vennie. Borral kínálták a násznépet, ő szórakozottan nyúlt a serleg után és felhajtotta. Még el sem vette ajkától az edényt, már érezte, hogy most vigyázatlan dolgot cselekedett. Gyáván és ijedten pillantott feleségére, mint a csínytevő gyermek, aki azt nézi, látták-e rosszalkodását. De Bea másfelé fordult, a rokonság foglalta le. Pár pillanat mulva már menthetetlenül homályosodni érezte öntudatát. Bizonytalanul ült le a lakomához. És mint mindig megtörtént, ha ivott, tudata furcsa váltakozásban világosodott és kihagyott. Egyes képek tudtak csak érzékelésébe hatolni, a közöket nehéz, tompa üresség töltötte ki. Vadul küzdött a mámor ellen, de a bor démona erősebb volt nála. Miközben dühös erőfeszítéssel igyekezett agyát a józan gondolatkör útjára kényszeríteni, görcsös torzképekkel próbálta merevedő arcizmait közömbös kifejezésre oldani, társalgásának bénult nyelvű akadozását hanyag közvetlenséggé alakítani, - mindez alatt tovább ivott. Felesége, aki a ceremóniák előírása szerint ott ült mellette, nem mert rápillantani. A serleget feldöntötte maga előtt, a bor szétfolyt az asztalon, s ő érezte, hogy a mosoly, amely most arcára ült, hülye és ügyetlen. Még tudomást vett önmagáról, mikor táncolt, botladozó lábbal. Kelletlenül. Hirtelen arra a nőre nézett, akinek kezét fogta tánc közben és irtózó lelkiismerettel ismert rá feleségére, akinek könnyes volt a szeme. Most ismét üresség következett. Aztán arra eszmélt, hogy az asztalnál ül, eszik és hebegve magyarázza ismeretlen uraknak a csonthegyi ütközetet. Hosszú szünet jöhetett ezután, mert mikor újra magához tért, égtek a gyertyák egy kitárt ajtón belül, harsogva szólt a muzsika, ő pedig egy homályos folyosón teljesen egyedül támaszkodott a falnak, éppen odajött valaki, karonfogta és elkezdte vezetni valahová. Aztán ágyban riadt fel, valahonnan zümmögve hallatszott a zene, pislogó öntudata maradékával rettenetesen szégyellte magát és mohón igyekezett elaludni, hogy ne tudjon magáról.

Mikor végleg felébredt, szinte vonakodott kinyitni a szemét. Nem akaródzott visszatérnie az életbe, jobb szeretett volna nem lenni. Végül mégis rászánta magát, hogy szemébe nézzen a helyzetnek. Szürkületet látott, de azt nem tudta, hogy hajnal van-e, vagy alkony. A zene még mindig szólt. Ki lehetett venni, hogy nem tánchoz játszik, hanem hallgatót muzsikált az

ivóknak. A guzlica szapora pengéséhez éneklő korhelyhangok símultak. János megrántotta a csengő hímzett szalagját. Nem jött senki. Kisvártatva megint csengetett, még mindig félénken és mintegy bocsánatkérően. Akkor belépett hozzá egy horvát inas.

- Adj innom, - mondta mindenekelőtt.

Fenékig hajtotta kínzó szomjúságában a kőkorsót. Erősen fájt a feje. Az inas azonnal fűteni kezdett.

- Mi van most, hány óra, mióta alszom?

- Most este van, uram, tegnap volt a lakodalom. Illetve tart még most is. Hívom a grófnét.

- Kit hísz?

- Az asszonyomat hívom, uram. Megparancsolta, hogy mihelyt felserken, szóljak neki.

Az inas kiment. János kitápászkodott az ágyból és magára vette török mintájú hálókabátját. Lábát a szattyánpapucsba dugta. Körülnézett. Ágya mellett, melyből kikelt, ott állott a másik ágy, vetetten, de érintetlenül. Rajta fehér selyem hálóing kikészítve. Ahhoz sem nyúlt még senki. János fejét tapogatta. Megmártotta tenyerét a mosdótálban és a hideg nedvességgel homlokát dörzsölte. Aztán leült és leverten maga elé nézett. Belépett anyósa.

- Felébredtél, fiam? Hogyan érzed magad?

János kémlelve pillantott rá, hogy arckifejezéséből megtudja a botrány mértékét.

- Nem az a fontos, - felelte rekedten és csendesen, - hanem Bea. Mi van Beával? Haragszik?

- Bizony, fiam, nagyon haragszik. Kár is volt ennyire nem vigyáznod magadra. De azért ne essél kétségbe, megesett már mással is, férfidolog. Most csak Beát békítsd meg valahogyan. Nagyon szívére vette a dolgot. A nők ilyenkor különösen érzékenyek.

- Hol van Bea?

- Nálam van. Az én szobáimban tesz-vesz. És sír. Embert nem akar látni. Jó volna, ha felkeresnéd. Előbb kapsz valami forró korhelylevest, attól magadhoz jössz. Aztán Bernát is igen komoly dologban akar veled beszélni. Ha végeztetek, menj Beához.

Az apósért nem kellett külön küldeni, az inas közben nyilván értesítette. Éppen most lépett be ő is. Az anyós egyedül hagyta őket.

- Nem jó ujság van, János.

- Apámuram, kimondhatatlanul sajnálom, hogy így megfeledkeztem magamról...

- Arról beszélsz, hogy berúgtál? Az semmi. Mindig tudtuk, hogy nem bírod az italt. Másról van szó. Rosszabbról.

- Lehet ennél rosszabb valami?

- Sajnos, lehet. Hírt kaptam Bártfáról.

- A zsoldosokról? Szapolyairól?

- Úgy van. Megütköztek. A dolog a lehető legrosszabbul végződött.

- Kikaptunk?

- Teljesen. A nádor megverte embereinket. A sereg nincs többé. Sokat levágtak, vagy elfogtak, java azonban világgá szökött. Piszok népség. Azóta már mind otthon vannak lengyel földön. Nagyon rossz emberanyag volt, hajítófát sem értek.

- Ez bizony csúnya ujság. Már most mitévők leszünk?

- A felvidéki mozgásról le kell mondani. Új zsoldosokat nem fogadhatunk, annyi pénzt összeszedni most lehetetlen. Ez is már alaposan berántott bennünket. A pénz odaveszett. Meg kell elégednünk azzal, amit itt tudunk csinálni a délvidéken. Most ne törd ezen a fejed, bízd csak rám az egészet. Csak azt akartam, hogy tudjad. A csapás elég komoly, de a fejünket nem szabad elvesztenünk. Már beszéltem az atyafisággal, valamennyien ki akarnak tartani.

- Itt vannak még mind?

- Csak kevesen mentek el. A vigasság folyik javában. Itt fognak ezek dorbézolni még holnap is. Ők bezzeg bírják az italt. Úgy isznak, mint a nyári homok. Hát most eredj a feleségedhez és békítsd meg.

Bernát kenéz menni akart, de János fejét rázta és megállította.

- Várjál csak, atyámuram. Kínos erről beszélni, de muszáj megkérdeznem. Én alig emlékszem valamire. Nagyon botrányosan viselkedtem?

- Istenem, nem nagy dolog. Megesik. Bizony alaposan felöntöttél a garatra.

- Garázdálkodtam? Mit csináltam?

- Amit a részeg ember csinál. Tánc közben illetlenül megfogdostad a vicebánnét. Túróczinét. A férje nagyon mérges volt, de lecsillapítottuk. Már a kardját kereste.

- Én? Táncoltam Túróczinéval? Erre egyáltalában nem emlékszem.

- Aztán ivás közben leestél a székről és magaddal rántottad az abroszt. Erre sem emlékszel?

- Nem. De valami lehetett, mert a balkönyököm nagyon sajog. Alig tudom hajlítani.

- A lábodnak nem esett semmi baja?

- Semmi, - mondta kesernyés mosollyal, - nem vagyok sántább, mint azelőtt. Hanem Beához nem megyek.

- Nem mégy? Mért nem mégy? Az a legkevesebb, hogy megengeszteld.

- Nem tudok a szeme elé kerülni. Inkább meghalok. Ezt mondd meg neki, atyámuram. Szeretném megölni magamat. Ezt a büntetést meg is érdemelném. Nem tudom, mit csinálok. Még bocsánatot sem merek kérni tőle. Ezt mondd meg neki, nagyon kérlek.

Az após vállat vont. Látszott rajta, hogy türelmetlenül kívánkozik vissza vendégeihez.

- Bánom is én, csináljátok, ahogy akarjátok, én most már nem avatkozom a dolgotokba.

Kiment. Nemsokára bejött az inas. Meggyújtotta a gyertyákat, levest hozott és korsóban sört. János kikanalazta a leves felét, aztán megúnta. A sört kiitta mind. Ott ült a karosszékben tétlenül jó óra hosszat. Akkor kivitette az ott hagyott ételt. Ledobta hálókabátját és visszafeküdt az ágyba. A gyertyákat égve hagyta. Szunnyadni próbált. Fejfájása lassan szűnni kezdett. A falakon át idedongott a mulatozók muzsikája és éneke. Végtelenül nyomorultnak, vétkesnek és árvának érezte magát. Beára gondolt, de aztán még gondolatban is elsomfordált tekintete elől, mint a megvert kutya. Anyja emlékéhez menekült gondolatban, de hiába, agyának valami szeszélyes hibája folytán anyja is, akit maga elé idézett, a Bea arcát hordta. Így teltek az órák, mint az örökkévaló kárhozat. Negyedóránként hevesen átdobta magát a másik oldalra, forrón sajgó arca számára hideg helyet keresve a párnán.

Végtelen sok idő elteltével egyszer csak megnyílt az ajtó. Anyósa lépett be rajta. Egyetlen szót nem szólt, csak elfújta a gyertyákat, aztán kiment. A mély sötétben aztán megint megnyílt az ajtó. János nem moccant. Ruhasuhogást, motoszkálást lehetett hallani. Az ő szíve hevesen vert. S aztán megnyikordult a szomszéd ágy a belefekvő testtől. Ő még mindig nem

moccant. Arcát keresgélő kéz érintette a sötétben. Ekkor kitört belőle a zokogás, hosszú évek óta először.

- Szegény, rossz fiam, - súgta a Bea hangja.

Karja a leányt kereste, hogy magához vonja. Arcát odarejtette a Bea kebelére. Ott sírt csendesen, mint a megvigasztalt gyermek.

IV.

Szapolyai megverte ugyan János herceg lengyel zsoldosait a felvidéken, de az ország hangulatát nem tudta megverni. Mindenünnen olyan hírek érkeztek, hogy a felháborodás nőttön-nő a kormány ellen. A legutolsó kurtanemes tanyán is számolgatták, hogy a pécsi püspök, mint országos kincstartó, mennyit lopott a közpénzekből, számon tartották, hogyan tollasodik a dölyfös Szapolyai és milyen hallatlan vagyont harácsolt már Bakacs. Múlóban volt a dögvész is, amely eddig Bakacséknak kedvezett, mert megbénította a közlekedést, a kényelmetlen országgyűlés kevesebb gondot okozott nekik. Most azonban bátorságosabb lett a jövés-menés, a köznemesek országszerte fogadkoztak, hogy a májusi országgyűlésen leszámolnak az ország tolvajaival.

János, a fiatal férj, otthon ült Modrusban és boldog volt. A bánság dolgaival még kevesebbet törődött, mint azelőtt. Tudta magáról, hogy népszerűtlen, olyannyira, hogy ennyire még alig voltak elégedetlenek a bánnal a horvát rendek. De nem törődött vele. Fizetését nem küldték, s ő az aktáktól való irtózását és veleszületett lustaságát a kormány felelősségével táplálta. Ha nem fizetnek, akkor nem dolgozik. Megült Bea mellett és várta az országgyűlés híreit. Hogy felmenjen Budára, arra nem is gondolt. Apósa sem. Ott a király tanácsosai felelősségre vonhatták volna őket a fegyveres zendülésért. János családjában akadt arra példa, hogy ilyen helyzetben nem jó a hatalom torkába szaladni: nagybátyjának, Hunyadi Lászlónak, példája. Bátorságosabb volt Modrusban megvárni, hogy a király mikor vonja felelősségre. Ha meri. De nem merte. Bakacsék nyilván gyengéknek érezték magokat.

Voltak más fegyvereik János ellen: kényök-kedvök szerint igazgatták a bíróságok ítéleteit a birtokperekben. Ezek együttvéve egész Európa legnagyobb peres ügyét képviselték, az ország területének tetemes része állt bennök per alatt. A legnagyobb tétel a gyulai és vajdahunyadi birtokok pere volt: Bakacs követelése, aki a haldokló Kinizsitől alattomban megszerezte annak követeléseit. Volt gondja rá, hogy a bíróság neki alkalmas időben tűzze ki tárgyalásokat. Néhány hetes házas volt János, mikor megkapta az első ítéletet a Bakacs-pörökben: a bíróság az érseknek adott igazat. Ugyanakkor sorra került Solymos és Lippa ügye, amely uradalmakat a Bánfiak akarták vagyonából elragadni. A bírák itt is János ellen ítéltek. A birtokokat át kellett adni a pernyerteseknek. Volt ugyan halasztási ítélet a János birtokában, de Bakacs Tamás könnyedén túltette magát az ilyesmin. A halasztást nem engedte érvényesíteni.

- Most nézd meg, - mondta az após, - hogyan kell ezt csinálni.

- Hogyan vajjon? Az ítélet ellen tehetetlenek vagyunk.

- Tehetetlenek? Majd meglátod. A birtokokat nem adjuk át. Ha valaki el akarja venni őket, próbálja meg. Hozzon katonaságot. Annak sem adjuk. De mondok neked valamit: Bakacs ezt most meg sem fogja próbálni. Az országgyűlés alaposan az orrukra koppantott.

Az országgyűlés valóban komoly gondokat okozhatott a népszerűtlen Bakacsnak. Szilaj botrányoktól volt hangos a tárgyalás. A köznemesség szónokai egymásután álltak fel és tolvajlással vádolták a kormányt. Követelték a kincstár javairól való elszámolást, követelték, hogy Bakacs és társai takarodjanak helyeikről. Bakacs csak úgy tudta magát megmenteni, hogy mint a rabló, aki menekvése közben aranyat szór el az üldözők előtt, kiszolgáltatta a közharagnak cinkosát, a pécsi püspököt. Ernuszt Zsigmond, az elhízott gonosz öreg, szégyenszemre megbukott. A botrányos sikkasztás bélyegével homlokán le kellett mondania a kincstárosi méltóságáról.

Egy napon megint hír jött Budáról: a király felszólította a horvát bánt, hogy jelenjék meg az országgyűlésen. Hivatalos hangú levél volt, zendülésről és egyebekről nem tett említést. Frangepán csak nevetett rajta.

- Olyan bolondok nem vagyunk. Az a rühes kutya már a budai vámnál ránk eresztené a fogdmegeket. Vagy talán vágyol Budára?

János a felesége karosszéke mellett ült kis zsámolyon. Bea kötögetett, ő pedig Dantét olvasta neki.

- Eszem ágában sincs, - mondta jókedvűen, - bárhol volnék, idevágynék Bea mellé.

Nagy tisztelettel válaszoltak a királynak. A levelet Frangepán fogalmazta: a herceg végtelen sajnálattal jelenti Őfelségének, hogy részint családi ügyei, részint báni hivatalának súlyos terhei lehetetlenné teszik számára az utazást. Az országgyűlésen nagy fájdalmára nem jelenhetik meg. A pecsétes levél elment Budára. És már néhány nap mulva újabb meglepetés következett. János kilovagolt a feleségével az erdőre. Ott kereste meg őket apósa lovasembere: a herceg úr azonnal jöjjön a kastélyba, a király két papi embert küldött Budáról, ezek a követek tárgyalni jöttek, hogy a bán úr menjen fel az országgyűlésre. János olyan arcot vágott, mint a csínytevő gyermek.

- Mondd meg a kenéz úrnak, hogy csak tanácskozzék a főtisztelendő urakkal ő maga. Engem nem tudtál megtalálni az erdőben. Mehetsz.

A lovas engedelmesen nyeregbe ült és ment vissza. János addig maradt az erdőn, míg besötétedett. Jó kedve volt, tréfálkozott, bicegve futott a lepke után, Beát mókás mutatványokkal szórakoztatta. Mikor este hazamentek, óvatosan lopakodtak be a kastélyba és elbújtak. János nem akart a papokkal találkozni. Azok kénytelenek voltak beérni azzal, hogy Frangepán Bernáttal tanácskoztak. Az pedig veje nevében kijelentette, hogy míg Bakacs Tamás ül a kormányon, a herceg nem hajlandó az országgyűlésen részt venni. Tolvajokkal, rablókkal nem tárgyal. A két pap meghökkenve nyelte le a kancellár címére küldött goromba sértéseket. Dolguk végezetlenül ültek lóra, hogy a herceg nélkül térjenek meg Budára.

S minden maradt ennyiben. János végképpen eltemetkezett a horvát rengetegekbe. Mikor a nyár már nagyon éreztetni kezdte melegét, már biztos lett, hogy rügy sarjad a családfán. Bea egy napon a maga csendes, nyugodt módján közölte a nagy örömet. János, aki a hírt már régóta gyengéd izgalommal sürgette, fejedelmi borravalót adott a javasasszonynak, aki igazolta a boldog gyanút.

- Most már csak azon imádkozzunk, - ujjongott János, - hogy fiú legyen.

- Akármi lesz, szeretni fogjuk.

A leendő apa odaadó gyengédséggel vette körül feleségét. Kendőket hordozott utána, hogy kártékony szellő ne érje, ha nagyon kimelegedett. Széket tolt neki minduntalan, minden küszöbnél hóna alá nyúlt. Folytonosan körülötte csetlett-botlott, ügyetlenségében többet volt terhére, mint segítségére. Bea a várandós asszonyok titokzatos átszellemültségével járt-kelt. Állapota nagyon megkínozta, folytonos émelygések gyötörték, mindenféle fájdalom fogta el és különösen a melegtől sokat szenvedett. Ezért azt végezték, hogy a nyári hőség idejére Bihácsra költöznek.

Frangepánné sírva búcsúzott a fiataloktól. János voltaképpen nem szívesen hagyta ott Modrust. Részint, nagyon kényelmesnek találta, hogy minden apró ügyét rátolhatta apósára. Ennek gyámkodása levette válláról még azt a kevés felelősséget is, amely vállán maradt. Aztán az is nagyon megnyugtatta, hogy együtt lakhatott anyósával, akinek tapasztalatai jól elkéltek a fiatal asszony állapotában. Nem is János volt az, aki a költözést sürgette, hanem

Bea. Úgy indúltak útnak, hogy a nyarat fogják Bihácson tölteni. De mikor megérkeztek az Una gyönyörű völgyében fehérlő házakhoz, az asszony csendes boldogsággal mondta:

- Végre itthon vagyunk.

- Kis időre, angyalom.

De Bea a fejét rázta.

- Nem kis időre. Itt fogunk maradni.

- Itt akarsz maradni? Meddig? Hát ősszel nem akarsz visszamenni Modrusba, anyádhoz?

- Nem. Itt akarok maradni. Csak anyám előtt elhallgattam, hogy kétségbe ne ejtsem. Otthont akarok. Kettőnknek, magunknak. Itt akarom világra hozni a kicsit.

János mosolygott és gyengén megcsókolta feleségét. De az asszony elhatározása alapjában idegen volt neki. Amilyen társra szoruló lélek volt ő maga, olyan önálló volt a felesége. Szeretett intézkedni, szerette a háztáját a maga kedve szerint rendben tartani. A vezetéshez valami különös tehetséget adott neki a sors. Hangos szavát nem lehetett hallani. Anyja hangosan szokta ráncba szedni a cselédséget, hogy csak úgy zengett belé a ház. Bea nem veszekedett soha, neki mégis mindig jobban szót fogadtak. A bihácsi várkastély szépen, módosan berendezve várta a gazdát és hitvesét az Una kies szigetén. Az első nap eltelt azzal, hogy a kancellária és a kicsiny udvartartás emberei elhelyezkedtek, a szükséges holmit kirakták, a könyves ládákat rámolták. Bea serényen tett-vett, roppant élvezte az anyai tekintély alól elszabadult háziasszonyságát. Olykor leült valami ládára pár percig pihenni, ha már nagyon elfáradt, aztán újra kezdte. János tízszer is elkezdte a könyörgést, hogy ne erőltesse meg magát, nem tehet az jót ilyenkor. Bea szelíden mosolyogva nyugtatta meg, türelmesen ígérte újra és újra, hogy vigyáz magára, de a munkából nem hagyott el egy jottát sem. Finom és szerény csendessége mögött ingathatatlan szilárdság lakott. Este aztán kiálltak a rovátkás szélű falhoz a könyöklőre és az elragadó nyári csendben lenéztek a homályos tájra.

- Ó be boldog vagyok, - mondta Bea, - most először vagy az enyém.

- Csacsi vagy. Mindig a tied voltam. Mikor még nem ismertelek, kicsi fiú koromban, akkor is.

- Nem, nem. Csak így vagy igazán az enyém, kettesben. Szülők és testvérek nélkül.

- De hiszen annyira szereted őket.

- Kedvesek nekem. De csak téged szeretlek, János. Te vagy nekem az alfa és ómega, életem és sorsom mindhalálig, te vagy az én teljes világom. Én csak ilyen feleség tudok lenni. De ilyen férjet is akarok. Én legyek neked minden.

Egymás kezét fogták, úgy támaszkodtak az alacsony kőkorlátnak. Soká hallgattak.

- Most mire gondolsz? - kérdezte János.

- Különöset gondoltam. Talán meg sem mondom.

- De most már annál inkább mondd el.

- Jól van. Az járt a fejemben, hogy én néked a világon mindent meg fogok bocsátani mindig. Csak egyet nem. Ha megcsalsz. Akkor vége köztünk mindennek.

János nagyot nevetett. Félkarral magához szorította az asszony vállát. De az nem nevetett vele.

- Nem beszéltem még erről, - mondta komolyan, - most valahogyan kimondtam. Nem is fogom máskor mondani, de ne felejtsed el soha. Ha megcsaltál, soha, soha többet nem fogsz megcsókolni.

- De angyalom, hogyan jut eszedbe ilyen csacsiságokat beszélni? Nem fordul meg nekem más még a gondolatomban sem.

- Most nem. De az évek mulnak.

- Az évek mulhatnak. Az, hogy szeretlek, nem mulhatik. Nézz a szemem közé.

- Hiába nézek, sötét van.

A két fej egymás felé fordult. Az asszonyi arcot csak sejteni lehetett a homályban. De János - nem a szemével, hanem értelmével - érezte, hogy a ki nem vehető vonásokon valami elemi őserő ül, valami olyan elszántság, amely most hirtelen elébújt a nyugalom és szelídség mögül és egyszerre félni lehetett tőle. Soká nem szóltak semmit. János magához vonta feleségét és gyengéden megcsókolta. Aztán még jó darabig ott maradtak, némán letekintve az alvó Bihács fehér házaira.

A rendezkedéssel hamar rendbejöttek és az új életforma rendes kerékvágásba terelődött. Folyton ketten voltak, látogató nem sokat zavarta őket. Csak apósa híradásai jöttek sűrűn a politika és a birtokpörök fordulatairól, néha maga Bernát gróf személyesen is benézett a fiatalokhoz, ha ügyes-bajos dolgaiban arrafelé vetette útja. Megállapodott egy két órára, hideg sörrel enyhítette szomjúságát, elbeszélgetett velök, elmondta, hogy Velencéből megint kitérő választ kapott, vagy hogy Ujlaki Lőrinc elébukkant rejtekeiből Illokon és békülési követeket küldött Ulászlóhoz. Aztán már lóra is ült az após és tovább poroszkált fegyvereseivel. Vagy javasasszony jött Modrusból, az aggódó anya küldte, hogy a fiatal asszonnyal hogylétéről tanácskozzék. Levelet is hozott: az anya panaszkodott, hogy a fiatalokat nehezen nélkülözi. Alig várja az őszt, hogy szerettei visszatérjenek a szülői kastélyba.

De az ősz eljött, és a fiatal házaspár ottmaradt Bihácson. Bea boldog volt ebben a meghitt csendben, nem kívánkozott innen sehová. Anyja sürgető hívására mindig azt válaszolta, hogy nem érzi magát egészen jól, nem szeretne a terhes utazásra vállalkozni a bosnyák hegyeken keresztül. Mikor aztán elhűvösödött az idő, egyre alaposabbá vált ez a kifogás. Leesett már az első hó is, Jánosék most már nem gondolhattak arra, hogy elhagyják Bihácsot. Frangepánné maga jött oda Modrusból, hogy a nagy eseményhez közeledő fiatal asszony ne maradjon tapasztalt segítség híjjával. Hogy Ulászló külön címert adatott Szlavóniának és új rendelettel szorította meg a báni jogkört, arra János most ügyet sem vetett.

Kevéssel karácsony előtt született a gyermek, nem egészen tíz hónappal az esküvő után. Leány lett. Az a reménységök, hogy fiút ad nekik az Isten, csalódássá lett. János valósággal búsulásnak adta a fejét a csecsemő életének első óráiban. De ahogy eleinte idegenkedve nézegette a vörös, óbégató csöppséget, valami részvét melegsége kelt benne. Megsajnálta, hogy jötte nem okoz boldogságot. És megsajnálta vézna, csenevész kis testét, mert satnya volt a gyermek és nem nagyon életre termett. Az elején még tartani is lehetett tőle, hogy nem marad meg. A sürgő-forgó bábák folyton ráolvastak, vájákos szerekkel tenyerét kenegették, pólyájába varázslatos tárgyakat csavartak. A megmaradásáért való aggodalom elmosta a csalódás érzését. Harmadnap János már úgy szerette a csecsemőt, mint a szeme fényét. Rögtön születése után megkeresztelték, hogy pogányként ne haljon, s csöpp lelke örök kárhozatra ne jusson, ha Isten elvenné. Erzsébet lett a keresztségben, mert apai és anyai részről egyaránt volt Erzsébet nevű, dédanyja, egyik Estei Isota hercegnő, másik Szilágyi Erzsébet. Bea már nehezebben törődött bele abba, hogy leányt szült és nem fiút. Az újszülöttet még fürösztötték, mikor már azt suttogta kezét szorongató férjének:

- A második fiú lesz, angyalom, ne búsulj.

- Ne gondolj most ezzel, az a fő, hogy itt a kicsi.

- Nem, nem az a fő. A második fiú lesz.

S mikor a satnya kislány szerencsésen megélt, a fiatal anya szeretetében, a keblén táplálkozó gyermekre vetett tekintetében mindig maradt valami különös kifejezés, amelyet a megbocsátó türelemhez lehetett hasonlítani. Még két hetes sem volt a kicsiny, mikor Bea arról kezdett beszélni, hogy milyen nevet adnak a születendő fiúgyermeknek.

- Mátyás lesz, - mondta János, - de hogyan jut eszedbe máris beszélni erről?

- Én mindig erre gondolok. De nem szeretném, ha Mátyás volna.

- Miért nem?

- Babonából. Apád ötven éves volt, mikor meghalt. Túlkorán. Az én fiam éljen száz évet. Azt szeretném, ha Kristófnak keresztelnők.

- Ha szeretnél valamit, angyalom, annak úgy kell lenni. Jól van, majd legyen Kristóf.

Kristóf volt a Bea kedvenc testvére, családfájában ehhez a bátyjához ragaszkodott a legjobban. Jánosnak sajgott kissé, hogy fiát majd nem nevezheti apjáról, de ezt egy szóval sem éreztette. Kérést sohasem tudott megtagadni.

Az újév nagy ujságot hozott: az országos törvényszék újra ítéletet hozott a Bakacs által támasztott nagy perben. A hónapokkal ezelőtt hozott döntést, amely szerint János herceg máris köteles a gyulai uradalom egy részét a pernyertes kancellár tulajdonába bocsátani, eddig mindenféle ügyvédi furfangokkal húzták-halasztották János Budán dolgozó emberei. De Bakacs szívóson dolgozott tovább. Néki is voltak prókátorai, de azonfelül még ott is ült a hatalom forrásánál. Január tizedikén elhangzott az ítélet: az átadásra nincs többé halasztás, a végrehajtással a budai káptalan bízatik meg. Az ítéletet Bihácsra is kézbesítették. Hóvihar volt odakint, haragos ítéletidő. A hírhozót majd megvette az Isten hidege. De csak egy éjszakát kapott, hogy jóllakjék, megmelegedjék és kipihenje magát. Másnap tovább kellett hogy vigye a hírt Modrusba. Kérdő levéllel: mi most a teendő?

Frangepán Bernát azonnal kézbevette a dolgot. A teendő az, amit már egyszer kifejtett: vegye el az a birtokot, aki tudja. Sürgős levél ment Gyulára a két Korvin várnagynak, Török Jánosnak és Gyulai Simonnak: mindenféle átvételt meg kell tagadni, a káptalan részéről megjelenő hatósági személyeknek engedelmeskedni tilos, az új tulajdonos beiktatását, ha az százszor Bakacs Tamás is, fegyveresen kell megakadályozni. A szigorú levelek elmentek, s nemsokára a válasz is megjött: a parancsot a várnagyok megértették, a parasztokat már fegyverzik is, úgy lesz minden, ahogy a herceg úr rendelte.

Bihács várában, a befagyott Una fehér szigetén, János heteken át várta, mi lesz gyulai birtokával. Nagyon nyugtalan volt, minduntalan szóvá tette, hogy vajjon miért nem jön még mindig hír Gyuláról? De ott volt mellette felesége, a csendes nyugalom és biztonság maga. És a véghetetlen türelem. Ha ő százszor elkezdte az ideges toporzékolást, hogy még mindig semmi hír, Bea százegyedszer sem restellte ugyanazokkal a mondatokkal megnyugtatni. S végre kora tavasszal két futár jött gyors egymásutánban. Az első arról hozott hírt, hogy március tizenkilencedikén, mikor már felengedett a csikorgó hideg, s az utak járhatókká lettek, csakugyan betoppantak a hatósági személyek. Boldogasszonyfalvi Jakab kanonok jött a budai káptalan részéről, Petri-Derzsi János pedig a nádori hivatalt képviselte. A várnagyok azt izenik uroknak, hogy legyen nyugodt, Gyulát nem adják és fegyverrel fogják védelmezni. A jobbágyságot már kellőképpen fellázították, a parasztok verekedés árán is kitartanak a herceg mellett. Harmadnap jött az újabb futár. Jelentette, hogy a hatósági emberek be akartak menni a várba, de a várnagyok nem nyittattak kaput. Váron kívül voltak hajlandók csak tárgyalni. A tárgyalás meg is indult, de az egész gyulai határból becsődültek a jobbágyok, egyenesre ütött kaszával és cséphadaróval, a sokaság morgott és fenyegető magatartást tanusított. Vérontásra nem került a sor, a kanonokot és társát, akiknek már élete forgott veszélyben, dugva kellett el-

szöktetni, hogy szégyenszeme dolguk végezetlen menjenek vissza Budára. Pedig kellő számú fegyveres karhatalmat is hoztak magokkal, de az óvatosan a határban tanyázott s most már szintén elvonult.

János mindezt azonnal továbbadta apósának. A második híradáshoz hosszú levelet is mellékelt, amelyben áradó hálával ismerte el, hogy az új harcmodor bizonyult az egyetlen hatásosnak. De jöttek hírek nem ritka időközökkel, amelyeket bízvást átküldhetett hasonló hálával. Megérkezett az értesítés, hogy Bakacs kancellárnak, mint felperesnek végleg megítélték a birtokbavétel jogát Vajdahunyadon is. Természetes, hogy erre a híres várkastélyra különösen fájt a foga Bakacs Tamásnak. De most már a hunyadi várnép is jól tudta a kötelességét. Az egész dolog éppen úgy végződött, mint Gyulán. A hatósági emberek fárasztó utazással lementek Budáról Hunyadra s ott fustélyokkal, dorongokkal találták szemközt magokat, sőt olyan mérgesre izgatott parasztsággal, hogy megint örültek, ha a bőrüket menthették. Innen is üres kézzel tértek haza. Bakacs Tamás tehát egyelőre hiába zsarolta ki Kinizsitől a zálogjogot, hiába állt pöreinek rendelkezésére az egész jogszolgáltatás, hiába győzött az egész vonalon: Vajdahunyadot és Gyulát csak fegyverrel foglalhatta el. A törvénynek állott ugyan karhatalom a rendelkezésére, de az óriás birtokok egész jobbágysága nagyobb sereget képviselt.

- Látod, fiamuram, Kinizsi nem értett ezekhez a dolgokhoz, - mondta Frangepán, ha átjött megnézni Isotát, kedvenc unokáját, - így kell ezt csinálni, ahogy én csinálom.

- Igaz, - helyeselt buzgón a vő, - most még Lippa és Solymos is hátra van. A Bánfiak már ítéletet kaptak ellenem.

- A süvegök mellé tűzhetik. Mit csinálnak az ítélettel?

- Gondolom, ugyanazt, amit Bakacs. Megkísérlik átvenni az uradalmakat.

- Én meg nem gondolom.

- Nem is próbálják? - csodálkozott János.

- Nem is próbálják. Látják, hogy a sarkadra álltál. Költséges ám az ilyen kirándulás. A költségeket a felperes fizeti. Mi az ördögnek költekezzenek, ha tudják, hogy úgyis hiába? Ne félj, most már országszerte tudják a felperesek, hogy csak ágyúval vehetik el a birtokaidat. Solymosnak és Lippának feléje se fognak nézni.

- Eladhatom ezt a két birtokot?

- Miért ne? Vevő van rá?

- Az. A báni fizetésemet nem kapom, hiába írok akármit Budára. Pénz pedig kell, te tudod legjobban. Haraszti már nagyon kínoz, hogy fizessek neki. Honnan vegyek ötezer aranyat? De fizet Derecsényi Péter, ha ráíratom Solymost. Tartozom még Harasztinak ezenfelül kétezer arannyal, annak fejében ráíratom Lippát. Ezzel két lyukat betömtem. De pénzem még mindig nincs. Eladok néhány falut a gyulai birtokból Benkovith Gergelynek, attól kapok kétezer aranyat. Annak is tíz helye van már. Kapok Gyulai vicebánomtól ezer aranyat, ráíratom Nagykemlek várára. De mit meséljem tovább, folyton a régi nóta. Majd nézd át az okiratokat, atyámuram, minden feljegyzést előkészítettem. Ha valami nem jól van, parancsold meg a kancellárián, hogyan csinálják.

Ilyenkor az após összeült a János irodai embereivel és órákig dolgozott. János szépen köszönte. Hogy apósa mit változtatott az ügyleteken és mit helyeselt, azt csak felületesen hallgatta végig, szívből gyűlölt minden hivatalos írást. Azt is csak udvariasan tettetett figyelemmel hallgatta, ha apósa gazdálkodási terveket magyarázott neki. Most például szerződést kötött a felvidéki Thurzóval, aki a bányavárosokban rezet túrt a földből. A réznek külföldön talált piacot az ügyes Thurzó, tengeren túl. De a tengerhez el kellett jutnia. Az Adriához

Modruson át vezetett a legjobb út, s ezt az utat Frangepán tartotta hatalmában. Leszerződött tehát Thurzóval az út használatára és nagy tűzzel magyarázta Jánosnak, milyen remek üzlet lesz ebből. János sűrűn bólintott a magyarázat közben, de ásításait csak nehezen tudta elnyomni. És maga hozta oda a kislányt játszani a nagyapához, hogy a közgazdasági fejtegetéseknek tapintatosan végét szakítsa.

De a bőbeszédű és heves Frangepán, ha odacsiklandozott egyet-kettőt a féléves csecsemő álla alá, hamar megunta a nagyapai örömöket és rátért a politikára. Szidta, becsmérelte a kancellárt és a nádort: takarodjanak ezek is a tolvaj kincstartó után. Bezzeg Mátyás az ilyen sikkasztót lecsukatta, aztán intézkedett, hogy a bűnös ember feltűnő bírósági tárgyalás nélkül meglakoljon. Az illetőről egyszer csak az a hír jött, hogy a börtönben váratlanul meghalt. De Ulászló egy húron pendült a rablókkal, nemhogy ráncba szedné őket. Talán most az őszi országgyűlésnek végre sikerül elkergetni a két nagy huncutot. A köznemesség jobban mozgolódik, mint valaha.

- Felmegyünk az országgyűlésre, atyámuram? Beának is jó lenne már egy kis budai társasélet.

- Nem, nem, - vágott közbe az asszony hamar, - én nem kívánkozom oda. Csendet kívánok és békességet. Ne menjetek fel.

- Dehogy megyünk, - rázta fejét Frangepán, - olyan bolondot nem fogunk tenni. Bakacs mindenre képes odafenn. Ide a déli végekre pedig nem ér el a keze, itt mi vagyunk az urak. Ezért figyelj ide, fiamuram, előre figyelmeztetlek: valószínű, hogy közeledni fognak hozzánk a budaiak, téged is megkörnyékeznek esetleg, hogy végy részt az országgyűlésen. Semmiesetre se ígérj semmit. Mondd, hogy a bánsággal rengeteg dolgod van. Mondd, hogy nincs pénzed utazni, mert nem kapod a fizetésedet. Mondd, hogy majd meglátod. De felmenni nem szabad.

- Igenis, atyámuram.

- Meg kell várni, míg a köznemesség kikaparja nekünk a sült gesztenyét. Biztosra veszem, hogy Bakacs most megbukik, ha ügyesen fognak hozzá. És elég ügyes vezérszónokot választottak, úgy hallom.

- Kit?

- Régi barátodat, a kalocsai érseket.

- Váradi Pétert?

- Azt. Kitűnő szónok, és mindenki tudja, hogy nincs vaj a fején. Azonkívül halálos ellensége Bakacsnak. Már apád idején sem szívelhették egymást.

- Azt tudom. Sok apróságra vissza tudok emlékezni.

- Egyszóval Péter érsek viszi majd a szót. Szinte bizonyosnak tartom, hogy Bakacsnak most vége. Akkor aztán felvirrad nekünk. Csak ügyes légy és ne ígérj semmit, ha jönnek hozzád.

- Igenis, atyámuram.

Aztán eltűnődve hozzátette:

- Ha Péter érsek ott van, akkor mi úgysem tehetünk többet, mint ő.

Frangepán felvetette a fejét. Az ilyen beszédet nem szerette. Az ő szemében Váradi Péter kalocsai érsek is aféle alulról jött ember volt, Mátyás király személyének, vagy inkább mágnás-ellenes tervszerűségének teremtménye, bugris, nem úr. Ha az ilyet túlságos tisztelettel emlegették előtte, főúri önérzete ágaskodni kezdett. Most is ráncolt homlokkal fordult veje felé:

- Valaha úgy ültél rajta, tudom, mint szarkafészek a jegenyén. Miért nem maradtál ott?

Ilyenkor Bea azonnal közbelépett:

- Nem kell veszekedni. Atyámuram jól tudja, hogy Jánosomnál hűségesebb fia nincsen.

A dolog abban is maradt. Csak mikor már egyedül voltak, a hálószoba sötétjében, tette szóvá ismét a dolgot az asszony. És János lassan, gondolkozva, mintha nem is feleségének beszélne, hanem hangosan tűnődnék, így szólt:

- Ha visszagondolok hányatott életem folyására, angyalom, látom magamat a bécsi udvarban apám halála után. Akkor még királyfi voltam, Európa leggazdagabb trónörököse, leendő magyar király és sokszoros herceg, lelkemben olyan hófehér, mint aki az áldozati ostyához járul. Lovag voltam. Nem hét év előtti lovag, hanem - ahogy mondani szoktam - egy más korból való. Száz év előtti. Hűséges voltam, tiszta, rajongó és nemes. Most már nem vagyok ilyen fehér. Megszegtem a korona iránti esküdött hűségemet. A törvényt nem tisztelem, a törvény emberei ellen fegyvert állítok. Politikai ármányokban veszek részt, éleseszű apád tanítása szerint. Nagyon nagy utat tettem, angyalom. És néha keresem emlékeimben, hol tettem ezen az úton az első lépést. Ma az az érzésem volt, hogy ez volt az első árulásom: elfordultam Váradi Pétertől, akinél szilárdabb, becsületesebb híve apámnak sem volt, nekem sem. Apám Beatrix miatt börtönbe zárta. Én Ujlaki Lőrinctől elkábulva hátat fordítottam tanácsainak. Aztán... aztán elkezdtem tanulni. Új erkölcsöt, új szívet, új becsületet. Most már kitanultam. Körülbelül olyan vagyok, mint más nagyurak Magyarországon. Csak az erőszakos természetem nincs meg hozzá, meg a kapzsiságom. De különben nem sokat különbözöm Bakacstól, vagy Szapolyaitól. Én, Mátyás fia. Én, Hunyadi unokája.

A sötétben megszólalt Bea hangja. S keze a férj kezét kereste:

- Angyalom, megijesztesz. Én nem tudtam, hogy ilyen keserűség lakik benned. És oktalan dolgokat is beszélsz. Te hű vagy, jó, és mindenki másnál különb, akit ismerek.

- Akkor nem ismered Péter érseket.

- De ismerem. Az udvarból. Hiszen Beatrixot szolgáltam, mikor ő felséges atyád mellé került. Mindenki mondta, milyen feddhetetlen ember. Csak Beatrix becsmérelte folyton. Tudtuk jól, hogy miért. De ha ő feddhetetlen, mit foghat rád bárki is? Ne gyötörd magad, angyalom. Te lovag vagy ma is. Ha én tisztellek és nagyrabecsülöm becsületes lelkedet, ebben megbízhatol.

- Köszönöm, Bea. De majd gondolj erre a beszélgetésre, ha jönnek a hírek, hogyan beszélt Péter érsek az országgyűlésen. Ahogy más az országban nem szólhat senki. Olyan magasra emelt homlokkal.

Soká hallgatott. Aztán hozzátette:

- Ha én nem megyek el az országgyűlésre, akkor szót fogadok apádnak. De ez csak a második okom. Az első az, hogy nem akarok Péter érsek szeme közé nézni. Az én hajdani fehér ifjúságomat látnám viszont a tekintetében, a rajongásomat, az álmaimat, a tiszta lélekkel megérdemelt magyar koronát. És el kellene fordítanom fájdalmasan a fejemet.

- János, - mondta ijedten Bea, - hiszen én azt hittem, hogy boldog vagy mellettem. Most fájdalmat okozol nekem.

- Sajnálom. Kár is volt, hogy beszélni kezdtem. Boldog vagyok, hogyne volnék boldog. Ha elfelejteted velem a gondolataimat. Ezért végtelen hálás vagyok neked. Téged nem árultalak el soha. Hozzád hű vagyok és igaz. Te vagy az, aki miatt még hiszek magamban. Most aludjunk és holnap ne beszéljünk erről.

Másnapra kelve nem beszéltek erről. De az asszony arcán mindig meglátszott, hogy ezt az éjszakai vallomást nem felejtette el. Repült az idő, és eljött az őszi országgyűlés ideje. A határnap már erősen közeledett, a legtarkább híreket lehetett hallani a nagy politikai harc

készülődéseiről. Frangepán munkához látott és futárokkal árasztotta el az egész országot. Seregszámra jöttek is hozzá a levelek. Minden jel azt mutatta, hogy az elkeseredett köznemesség, amelyet még a főúri osztály elégedetlenjei is tüzeltek, végleg felkészült a nagy elszámolásra, és Bakacs napjai meg vannak számlálva. Ekkor híradás érkezett Bihácsra: gróf Pogány Péter érkezik János herceget látogatni, a királytól hoz üzenetet, kéri a herceget, hogy tartózkodjék otthon.

Úgy lett, ahogy Frangepán megjövendölte: Ulászló követet küldött hozzá, hogy felcsalja az országgyűlésre. Pogány gróf díszes kísérettel beállított Bihácsra. De nemcsak a házigazdát találta ott, hanem annak apósát és sógorát is. Az Una kies szigetén az előkelő vendéghez méltó számú és díszes ruhájú várnép hemzsegett; a fegyveresek jóval felülmulták sokaságban a pozsonyi gróf kíséretét. A király küldötte jókedvű, hangos beszédű öregúr volt, dús szakállában több fehér szál akadt, mint barna. Titkárok, kancellisták is jöttek vele, jobbára papi emberek, nyilván, hogy írásba tegyék, ha a királyi követ a bánnal megegyezik valamiben.

- Ráérünk még a komoly beszéddel, Péter gróf, - mondta János, mikor a vendég lemosakodott szobájában az út porától és megjelent nála, - beszélgessünk egyelőre Budáról, nagyon rég nem voltam odafent.

- Szívesen, herceg uram, csak kérdezzetek, elmondom, ha mi ujságot tudok.

Sorra szedték az ismerősöket. Beatrix volt az első. Pogány gróf elmondta, hogy a királyné visszavonultan éldegél Esztergomban, Budán úgyszólván sohasem látni, hír szerint most is állandó pénzzavarral küzködik, a vagyonához tartozó bányavárosok embereivel állandóan veszekszik. Azt mondják, udvartartása most is pazar és rangos. Akik mostanában látták, azt mondják, hogy elhízott. Már nem nagyon fiatal, túl van a negyvenen. Olasz gavallérok élnek a környezetében, még pedig nem mint gondolni lehetne, nápolyiak, hanem firenzeiek. Hogy az országból eltávozzék, arra úgy látszik nem is gondol. Talán még nem tett le minden tervéről és még mindig reménykedik abban, hogyha Ulászló válását kimondják, a király nyakába varrja magát.

- Hát a nádor? - kérdezte Frangepán tüntető és megvető udvariassággal.

Arról is beszélt Pogány gróf szívesen. Szapolyai gróf jól megvan, nagy gazdagságainak kormányzása minden idejét elfoglalja, a politikára tulajdonképpen nem marad sok ideje.

- Ugyan ne beszélj, Péter gróf, - szólt Frangepán nyers nevetéssel, - egész más okból nem marad ideje. Először azért, mert Bakacs Tamás nem ereszti a király közelébe. Másodszor azért, mert király akar lenni, nem pedig nádor.

János ijedten és zavartan szólt közbe:

- De atyámuram...

- Igenis, király akar lenni. Vagy ha ő nem lesz, akkor a fiából csinál királyt. Nem is titkolja. Szép kis nádort tart maga mellett Ulászló őfelsége, megmondhatod neki. Te meg, fiamuram, ne fészkelődjél olyan kínosan, Péter gróf ugyanolyan jól tudja, amit mondok, mint én.

Gróf Pogány Péter megbocsátóan mosolygott és folytatta mondókáját. A nádor nem a legjobb egészségnek örvend, felesége, tescheni Hedvig hercegnő, sokat sopánkodik, hogy a nádor folyton beteg. Különben nagy gonddal neveli hat gyermekét, két fiút és négy leányt. A nagyobbik fiú, Jankó, most tíz éves, azt mondják, hogy igen eszes és sokra hivatott gyermek.

- Hát a kerékgyártó fia mit csinál? - kérdezte Frangepán megélesedve.

- Ha Bakacs Tamás urat gondolod, Bernát úr, ő jó egészségnek örvend. Ő is nagy uradalmait kormányozza, de amellett az országot is. Mindnyájatokat szívesen üdvözöl.

- Azt nagyon köszönjük, csak pénzbe ne kerüljön.

A király követe szelíden mosolygott mindenre. Nyilván elhatározta, hogy nyugalmából nem hagyja kizavartatni magát és küldetését állhatatosan elvégzi. Tovább csevegett, mintha semmit sem hallott volna. A készülő országgyűlésről kérdezték, s ő elfogulatlanul válaszolgatott minden kérdésre. Bizonyos Verbőczi Istvánt is felemlített többek között.

- Verbőczi? Hát az kicsoda?

- Új ember. Ugocsa követe. Nemrégiben beszéltem vele.

- Ha új ember, akkor nyilván paraszt. De majd grófot csináltok belőle.

- Nem paraszt ez, Bernát gróf, hanem köznemes. Verbőczi Istvánnak a fia. Anyja Deák Apollónia, az is nemes kisasszony.

- Úgy. Hát akkor a mezei hadakból való. Mágnásfaló. Még rosszabb. És mit tud?

- Bizony sokat. Olyan az esze, mint a tűz. Szép, délceg ember, idegen országokban iskolázott. Még sokat fogtok róla hallani. Nagyon ért a törvényekhez és nagyon rázza az öklét. Minden azt mutatja, hogy ez az országgyűlés fel fogja emelni a köznemesi rendet. Ha mi főurak résen nem állunk. De majd erről bővebben, ha később szólok a herceg úrral.

- Akkor máris lehet, Péter gróf, - szólt Frangepán, - mert előttem s fiaim előtt a herceg úrnak nincsen titka.

Így aztán rátértek a küldetésre. Ulászló király kegyes üdvözletét izente János hercegnek és arra kérte, hogy az országgyűlésen okvetlenül jelenjék meg, tanubizonyságot téve a király iránt való hűségéről, amelyre a koronának a belső politika ilyen zilált idején igen komoly szüksége van. Az utóbbi időben úgy látszott, hogy a herceget valami elkedvetlenítette, őfelsége tehát bizalommal kéri, tárja fel a félreértéseket, hogy ezeket el lehessen oszlatni és sorolja fel esetleges sérelmeit, amelyek komolyak nem lehetnek. Eddig valahogyan csak tűrtőztette magát Frangepán kenéz, de most már kitört belőle az indúlat.

- Mondd, Péter gróf, hülyéknek néz minket őfelsége?

- Őfelsége óvakodnék ilyet feltételezni, - felelte nyájasan a királyi követ, - de miért mondod ezt, uram?

- Még hogy mik a sérelmek. Az embernek megáll az esze. Egy sérelem van itt: a kormányzat. Azt a tolvaj püspököt már kirúgták a kincstári székből, mikor már akósra hízott a zsírunkon. Ha négyszáz ezer arany elsikkasztott pénz megtérítésére ítéltétek, képzelhetem, mennyivel többet lopott. Most pusztuljon Bakacs is, Szapolyai is. Akkor majd megmondjuk a sérelmeket egyenként. El fog tartani három napig, őfelsége majd gondoskodjék elegendő szabad időről.

Pogány gróf nem felelt erre, János felé fordult:

- A te szavadat szeretném hallani, uram, hogy elvigyem a királynak. Azért jöttem.

- Én egyetértek atyámurammal. De azért sérelmeimet felsorolhatom. Ráérsz-e, Péter gróf? Mert ha mindezt rövidre fogom, estig készen leszek.

- Hallgatlak.

János belekezdett a litániába. De nem egészen jól tudta a leckét. Amit mondott, annak nem volt rendszere. Csak úgy kapásból hordta össze az egyes dolgokat, ahogy eszébe ötlöttek, csoportosítás nélkül. Frangepán hallgatta egy darabig, izgett-mozgott, fejét csóválta, nagyokat fújt. És végül beleszólt. Aztán egyre hosszabbakat szólt bele s végül megint csak ő beszélt veje nevében. Az egyes pontokat, ahogy világosan összefoglalta, a kancellisták jegyezték. Előadása ügyvédi és politikai szónoklat volt, jól felépített és hatásos. Amellett szerfelett

goromba. Mikor befejezte, Pogány gróf pontonként válaszolt. Azt a harcmodort választotta, hogy meglepetést és megütközést színlelt. Ejnye, ejnye, - mondogatta, mintha minderről sejtelme sem lett volna. És azonnal orvoslást ígért mindenre, de szükségesnek látta, hogy János herceg jőjjön fel az országgyűlésre és tárjon mindent adandó alkalommal a király elé. Kétségtelen, hogy meg fogják egymást érteni.

Így folyt ez a vita két álló napon keresztül. János már az elején hajlandó lett volna megígérni, hogy a király elé járul, de ezt kimondani nem igen merte. Ott volt apósa is, aki keményen kitartott: ők csak közös alapon járnak el, a délvidéki ellenzéki szervezethez tartozó urak valamennyien: amíg Bakacs és Szapolyai hivatalban vannak, ők az országgyűlésnek feléje nézni sem hajlandók. Ha a király a nádort és a hercegprímást elejtette, még akkor is sok elégtétel van hátra. Csak akkor lehet beszélni majd róla, hogy a törvényes munkában résztvesznek. Ez volt az utolsó szó, a király követe nem tudott elérni többet. És borús őszi napon, zuhogó esőben, nagy kíséretével együtt nekivágott a bosnya hegyeknek.

Történt még egy próbálkozás: a király cseh kancellárja, Schellenberg, lépett közbe, azt gondolván, hogy János és apósa minden közeledést bizalmatlanul fogadnak, amely a magyar kormány irányából ered. Schellenberg tehát, mint a magyar belügyekben érdektelen fél, hosszabb levelet intézett Jánoshoz. „Most már itt az ideje, - írta többek közt, - hogy a király kegyessége által nyújtott alkalmat megragadva, óhajtásaidat egyeztesd össze a király akaratával, vetkezd le lelkednek közismert állhatatlanságát és annyi hányattatás után végre légy őfelségének hű, engedelmes és állandó szolgája, hogy hajlandóságát mindenben kiérdemeljed.” János mélyen elpirult, mikor a levelet elolvasta. Most vádolták meg először írásban azzal, hogy állhatatlansága közismert. Napokig rágta magát ezzel a váddal, éjszaka álmatlan hánykolódott ágyában, nappal Bea alig tudta szavát venni. Frangepán azonban, mikor átjött Bihácsra, csak vállat vont és megvetően dobta vissza az asztalra az elolvasott levelet.

- Bakacséknak nagyon rosszul állhat a szénájuk, ha már a cseh kancellárt küldik ránk.

És megmaradtak abban, hogy nem mennek fel Budára. Itthon várják meg a nagy mérkőzés híreit. Sok jelentést kaptak közben az ország minden részéből, a Korvin-vagyon emberei az egész magyar térképről tudtak jelentést küldeni bosnyák földön lakó gazdájoknak. Ezekből nyilván látszott, hogy a köznemesség már rég nem volt olyan erős és elszánt, mint most. Úgyszólván biztosnak lehetett tekinteni, hogy ez az országgyűlés Bakacs Tamás kancellárt le fogja taszítani az ország éléről. A bihácsi és a modrusi várkastély felküldte íródeákjait Budára: üljenek ott, legyenek résen, tudjanak meg mindent és a törvényeket külön írják le. Közben pedig rendszeresen tudósítsanak.

Ettől kezdve állandó volt a családban az izgalom. Az országgyűlésről szóló híradás már a legelső jelentésben is rendkívüli feszültségről beszélt. A köznemesség hangulata úgy elmérgesedett, hogy Bakacs az életét féltette, nagyobb fegyveres kíséret nélkül sehova sem mozdult. A tanácskozásokban a vezetés teljesen kiesett a főurak kezéből, a törvényalkotások kezdeményezését a köznemesség ragadta magához. Az a Verbőczi István, akit már Pogány gróf is említett, egy csapásra az országgyűlés eszévé emelkedett. Váradi Péter pedig mint az országgyűlés lelkiismerete emelte fel szavát. Valóban ő lett Bakacs Tamás bűneinek számonkérője. Úgyszólván naponta hevesen támadta a kancellárt. A Verbőczi szorgalmazta törvényeket egymásután szavazták meg Bakacs Tamás ellen és Váradi Péter kitartó támadása egyre hatalmasabb ütéseket mértek az egyre gyengülő Bakacsra. Egy napon János felbontotta a Budáról érkezett friss jelentést és hangosan kiáltozni kezdett.

- Mi történt? - szaladt be hozzá Bea, - ég a ház?

- Sokkal nagyobb dolog annál. Bakacs megbukott.

- Igazán? Nem kancellár többé?

- A király kitette. Kénytelen volt vele. Szapolyai egyelőre nádor maradt. Roppant ügyesen szervezték ezt. Szapolyai is segített titokban Bakacsot megbuktatni, most már ő is a köznemességhez pártolt. Beám, ez hallatlan nagy ujság. Minden másképpen lesz. Minden dolgunk megváltozik. Pöreink mind megfordulnak. A fizetésemet ki fogom szorítani. El sem merem hinni, olyan nagy öröm ez. Győztünk, érted-, mi ez? Annyi keserves küzdelem után végre győztünk! De most berúgok! Készülj gyorsan, még ma indulunk Modrusba.

Ott, a családi házban, hasonló boldogságú izgalmat találtak. A kastély tele volt vendéggel. Közelről-távolról odasereglettek a mozgalomban résztvevő urak, és érkezésük nem szűnt naphosszat. Vitatták az örvendetes új helyzetet, lobogó örömmel ünnepelték a győzelmet, s az új törvényeket tárgyalták. A nagy ebédlőteremben állandó dáridó folyt. Minduntalan felállt valaki és horvát dikciót mondott. Az arcok örömben úsztak, a mulatozók egymást ölelgették. Jutott az ölelésekből Jánosnak is. Mindenki szerencsét kívánt neki a nagy fordulathoz, amely elsősorban roppant anyagi hasznot jelentett neki perei révén. Aztán biztosra vették, hogy Budán valami országos nagy állás várja a bánság mellett, talán donációt is fog kapni, ha összebékél a királlyal. Maga Frangepán is elragadtatta magát az általános boldogságtól.

- Azon kell gondolkodni, fiamuram, hegy az év egy részében felköltözünk Budára. Készülődjetek ti is. Kezünkbe kell vennünk a dolgokat. A mi időnk elérkezett. Majd összeülök veled és megrágjuk az országos kérdéseket.

- Akár most is, apámuram.

- Nem, ahhoz csend kell és nyugalom. Most csak mulass. Itt maradtok karácsonyra úgyis. Aztán újesztendőben majd lemegyek Bihácsra. De Budára máris küldjél hírt: a házadat hozzák rendbe.

Boldogan folyt a dinom-dánom, soha ilyen hangosan még nem örvendezett a Frangepán-ház. A nagy öröm frissé és hangossá tette Jánost. Még a mindig egyforma kedvű és nyugodt Bea szeme is jobban csillogott. Sokat szánkáztak, táncoltak, mulattak az ünnepek alatt. Aztán úgy mentek le megint Bihácsra, hogy lassanként előkészítik budai utazásukat. Odafenn udvari élet lesz, Bea bevonul mint fiatal asszony abba a királyi palotába, ahol még Beatrixot szolgálta valaha mint serdülő kis udvarhölgy. Serényen vették számba díszruháikat, ékszereiket, a kíséret ruházatát, a budai élet költségeit. Pénz édeskevés volt a háznál. De ez most már nem okozott gondot. Bakacs megbukott, a pörök egészen másként fognak menni.

Frangepán lejött a tervezgetésben segíteni. Az ő házanépe is Budára készült. De a nagy örömhírre kitört duhaj jókedve Modrus óta megcsappant kissé. Az új törvények bántották. Azokat alaposan végigtanulmányozta és most a hosszú estéken, a tűz pattogatása mellett üldögélve, hosszas magyarázatokkal szolgált vejének.

- Nehéz világ várakozik ránk, főurakra. A köznemességnek nagyon megnőtt a szarva, megint. Ezen az országgyűlésen teljesen ők rendelkeztek. Az a Verbőczi veszedelmes koponya, arra jó lesz vigyázni. De hiszen most mi ülünk a nyeregbe, majd megregulázzuk valamennyit. Kell is, mert mindent nagyon sötétnek látok.

- Mit látsz sötétnek?

- Az országot. Figyelj ide. Apád ő felsége úgy gazdálkodott, hogy évi nyolcszázezer arany felett rendelkezett. Tudod-e, mennyi most Ulászló évi költségvetése? Nincsen száznegyven ezer arany.

- Hogy lehet az?

- Úgy lehet, hogy ennek az éhenkórásznak nincs magánvagyona. Miféle király az, aki még csak nem is gazdag? Igazán nem lehet csodálni, ha Ujlaki Lőrinc ökörnek és szamárnak

nevezte, és még csak ki sem végezték. Saját pénze tehát nincs, a bányakamarákat, amelyek rengeteg pénzt hajtanak, özvegyi jogon Beatrix bírja. A többit ellopták Bakacsék. Ez a nyavalyás király sokkal erőszakosabban adóztat, mint atyád, aki erős volt. Ez erőszakos. Hiszen emlékszünk rá, hogy Erdély fellázadt ellene az adó miatt. Itt a mi földünkön már roskadozik a paraszt a harmincadtól. Még sincsen pénz semmire. Kivált katonára. A török meg fog enni bennünket.

- Ez igaz. A törökre mostanában nem szoktunk gondolni.

- Te nem szoktál, de én szoktam. Rettenetes veszedelem ez a török. Atyád borzasztó hibát követett el...

- Igen, igen, ezt már magyarázták nekem, - szólt közbe kissé idegesen János, - hogy a császári korona után futott hiába és közben hagyta megerősödni a törököt. Régi vád apám ellen.

- Régi és nem alaptalan. A török kipihente magát nagyapád óta. Mi meg borzasztóan és rohamosan züllünk. Fegyelem nincs, a bíróságok mind sápot húznak és csalnak, az igazság megszűnt, a nyúzott jobbágy lázadozik. Muszáj itt valamit csinálni. Az országot csak az erős főúri osztály mentheti meg.

- A főúri? Apám mindig azt mondta, hogy a nemzet gerince a köznemesség.

- Mondhatta, mert ő arra támaszkodott. De most olyan erős király nincs. Ez a nyavalyás polyák, ez nem király, ez semmi. Valakinek tehát kézbe kell venni az országot. De nem Szapolyainak, aki király akar lenni, azt már nem tűrjük. Hanem nekünk, uraknak, akik vezetésre születtünk. Első kötelesség, hogy ezeket a Verbőcziéket visszaszorítsuk a helyükre. Hátrább az agarakkal. Az urak mi vagyunk. Az új törvények tűrhetetlenek: ezek a mezei hadak ránk kenték az egész hadviselést. Külön dandárt fogsz állítani az új rend szerint, fiam-uram. A szerb despota maga ezer huszárt állít. Ki győzi ezt pénzzel? Bezzeg saját magokkal igen csínján bántak a köznemes urak. Csak minden harminchat telek után adnak egy lovast, a mi vidékünkön, ahol legnagyobb a baj, huszonnégy után egyet. Igazán botrány. Zsigmond dédapád regesztruma még százharmincezer legénnyel számol. Tudod, mennyi ma ez a szám? Hetvenezer. Hát ez nem megy. Majd megszorítjuk őket. Mert ha nem, akkor az ország elveszett. Menj le ide Bihácsra a parasztok közé és kérdezd meg akármelyiket, hogyan gondolkozik a törökről. Megkérdezted valaha?

- Nem én. Ez sohasem jutott eszembe. A parasztot én nem kérdezem.

- De én kérdezem. S a paraszt azt mondja, hogy ő békén akar élni. Ha a nemesember őt meg nem védi, akkor török lesz. Mind át akarnak térni Mohammed hitére, amerre csak utazol. Ha nem segítünk ezen, akkor a szultán csupa török lakosságon át fog eljutni Baranyáig. Akkor aztán egy szép napon odahúzatja az ágyúkat Buda vára alá.

János nagyot nevetett erre.

- A török Buda alatt? Az már mégis csak sok volna kissé.

- Te csak nevess. Apád idején Erdély felől Nagyváradig fel tudtak jönni. Én nem látok rémeket. Ha meg nem fogjuk a dolog végét, Magyarország a töröké lesz és eltűnik a föld színéről. Züllött, komolytalan, könnyelmű ország ezzel a senki királlyal együtt, meg is érdemelné.

János nem vitatkozott. Lusta is volt, meg nem is akarta unalmas politikai vitákkal kedvetleníteni mostani szép napjait. Jövője egy csapásra ragyogó képet mutatott, kislánya édesen fejlődött, feleségét boldogan és meghitten szerette. És a budai udvari élet rég nem élvezett pazarsága, színessége ott ígérkezett a közeli hetekben. Széppé és édessé fordult az élet. Azt is nagyban tervezgették, hogy kis időre átköltöznek a krapinai várba, gyönyörű hely az, s ráfér a környékbeli uradalmakra, hogy a gazda valami ideig ott is lakjék. Mikor feleségével aludni

tért, soká tervezgették mindezt, szinte éjfél lett már, mikor a kedves tervektől fáradtan elaludtak.

És egy hajnalom János arra ébredt, hogy a hálószoba ajtaján kopogtattak.

- Ki az? - kiáltott ki riadtan, míg Bea félve ült fel az ágyban.

- Én vagyok, - szólt apósa hangja, - nyissátok ki, gyujtsatok világot.

Bea szikrát csiholt és gyertyát gyujtott. János kikecmergett a jó meleg ágyból a hűlő szobába és odasántikált az ajtóhoz. Félretolta a reteszt. A másik oldalon a benyílóban a kis Isota hangosan sírni kezdett, a horvát dajka mindjárt csucsujgatta.

- Mindennek vége, - szólt Frangepán komoran, mikor kinyílt az ajtó, - most jött a budai futár és felzörgetett.

- Mi történt?

Frangepán a felbontott levelet odadobta János takarójára.

- Olvashatod. A király visszavette Bakacs Tamást. Nem tud meglenni nélküle. Bakacs már el is foglalta a kancellári hivatalt. Minden elveszett.

Mély csend támadt. János mozdulatlanul ült ágya szélén. Apósa ott állt előtte és komor haraggal a földet nézte. Aztán felvetette fejét és Jánosra mordult:

- Mondj már valamit, a jó Isten áldjon meg.

Ő vállat vont.

- Mit mondjak? Olyan végtelenül fáradt vagyok.

- Fáradt vagy? Hiszen egész nap itt ülsz a suton. Mitől fáradtál el, az Isten szerelmére?

János megint vállat vont. És ő is maga elé nézett. Csendesen, egykedvűen felelt:

- Én már apám ágyékában elfáradtam.

V.

Bakacs Tamás tombolt a bosszútól, mikor hatalmát visszakapta. A pipogya királynak megmutatta, hogy nélkülözhetetlen, most már erősebbnek érezte magát a nyeregben, mint valaha. És elhatározta, hogy leszámol azokkal, akik meg akarták buktatni. János, kevéssel Bihácsról való elköltözése után, írást kapott a többi hivatalos írások közt, amely szerint a király felmenti báni állása alól. Nem hitt a szemének, mikor elolvasta. El kellett olvasnia még egyszer. Nem tévedett: elcsapták. Állását haladéktalanul át kellett adnia Kanizsai Györgynek, az új bánnak. Azt már ki is nevezték.

Mikor a meglepetéstől felocsúdott, próbálgatta érzéseit. Magába nézett. S önmagában azt kellett látnia, hogy elcsapása egyáltalán nem sujtotta le. Sőt valami megkönnyebbülés-féléről adhatott számot ennek az önvizsgálatnak: a hivatalával járó tennivalókat szívből gyűlölte mindig. Most kajánul elmosolyodott, mint az iskolából kisurrant gyermek.

- Nem értelek, - mondta Bea, - azt hittem, volna, hogy tombolni fogsz.

- Miért tombolnék? Legfeljebb bosszankodom, hogy a pörökkel most megint rosszul megy majd minden.

- De a büszkeségedet nem érzed sértve!

- Ki sértette volna meg? Bakacs? Megsérthet engem Bakacs? A lábamba haraphat, mint a mérges kutya. De nem sérthet.

- A király sem?

János kissé gondolkozott.

- Szomorú, de a király sem. Aki öt éve azt mondta volna nekem, hogy le fogom nézni a királyt, azt szentségtörőnek neveztem volna. S ilyen ember, mint én, még ezer és ezer van az országban. Mi lehet ennek a vége? Hova megy az ország?

- De ne az országról beszélj, hanem magadról. Veled mi lesz? Most mit szándékozol tenni?

- Nem tudom. Tovább használom azt a fegyvert, amelyet apádtól tanultam: akárhogyan dönt a törvény, én egyszerűen fegyverrel ellenállok. Nem engedelmeskedem a törvénynek. Mint ahogy a többiek sem engedelmeskednek. Rothad itt minden, Bea.

- Megint nem magadról beszélsz. A vagyonunkról van szó, János. Az Isota vagyonáról. A többi gyermekéről, akit még ád az Isten. Erre nem gondolsz?

- De igen, gondolok. Majd kitalálok valamit.

Bea nem felelt erre semmit. És Jánost ez a némaság jobban büntette, mint száz szidalom és szemrehányás. Megint tennie kellett volna, törődnie, töprengenie, kiállania, apósa hosszas fejtegetéseire figyelnie. Pedig milyen szép lehetett volna az élet: üldögélni csendes otthonában, fűtött szoba meghitt sarkában barátkozni bölcs könyvekkel, kislányát térdére venni és csacska gagyogásán nevetni. De úgy látszik, ezt nem érheti el soha.

Frangepán bezzeg nem ilyen mélabúsan fogta fel a kérdést. Tombolt haragjában. Szikrázó szemmel kiabálta, hogy a bánságot nem szabad hagyni. Nagy volt ennek az ára, alávaló könnyelműség lenne tétlenül nézni vesztét. Tüzelte és szidta vejét: gondolja meg, hogy valaha az övé volt a magyar korona, azt odaadta a bosnya királyságért, azt odaadta a puszta fejedelmi címért, azt odaadta a bánságért, most aztán ezt odaadja semmiért. Ezt nem szabad megtenni. A báni címet nem szabad letenni. Kanizsai csak üljön bele a hivatalba, de János neveztesse és írja magát bánnak tovább is. És most már valami új és kemény lépést kell kieszelni, valami

nagyot és döntőt, mert ha meghódolnak Bakacs esze és ereje előtt, az a teljes vagyoni romlást jelenti.

János kedvetlenül hallgatta mindezt. Semmit sem gyűlölt annyira, mint a felelősséget. Hogy tőle várnak valami döntő lépést, ez türelmetlenné tette.

- Nem jó lesz, ha én beleszólok, - mondta apósának, - mert tőlem csak régimódi ötlet telik.

- Bánom is én, akármilyen, csak mondanál már valamit. De nem mondasz semmit.

- Dehogy nem. Szívesen. Az igazság és a törvény útján maradok.

Frangepán nagyot nézett. Ennél különösebb és valószínűtlenebb gondolatot nem tálalhattak volna eléje.

- Igazán kíváncsi vagyok, hogyan érted ezt. Mit akarsz a törvénytől? Hiszen a pörök ott vannak a törvény előtt, mit érsz vele?

- Majd elmondom, hogyan gondolom. Az országgyűléshez fordulok. Elmondom az országgyűlésnek az egész történetet elejétől végig. Semmit nem szépítek, semmit el nem hallgatok. Ez a történet páratlan és felháborító. Lesz még az országgyűlésen néhány olyan ember, akiből nem halt ki a becsületérzés. Bakacs, aki minden erőlködés ellenére az ország nyakán maradt, mint a pióca, úgyis vörös posztó a köznemesek szemében. Ha meghallják, milyen praktikákkal akart és akar a vagyonomból kiforgatni, lehetetlen, hogy egykedvűen, szó nélkül hagyják az egészet.

- És mit vársz ettől a lépéstől?

- Nem tudom. Valamilyen módon igazságot fognak nekem szolgáltatni. Újra kezdetik az országos törvényszékkel a pöröket. Felülvizsgálják az eddigi ítéleteket. Tisztázzák, hogy melyik birtok kié. Megállapítják a bonyolult zálogolásokat, hiszen már magunk is belekeveredünk ebbe a labirintusba. Ha egyszer aztán kétségtelenül kiviláglott, hogy kinek micsoda a jogos tulajdona, akkor az enyém majd az enyém lesz. Nem bánom már, ha akármennyit vesztenék is, csak ülhetnék a magamében nyugodtan.

- Nem éppen rossz gondolat, csak nem sokat remélek tőle. És mi lesz mindezek alatt a pörökkel?

- Arra nem gondoltam.

- Látod. Hát te csak menj az igazság útján, ahogy nevezed. De ha bárki bárhová be akar ülni, ahol te vagy a gazda, megint fegyverre kell kapatni a parasztokat. Aztán meg ha nagytakarítást akarsz csináltatni, kezd el mindjárt magad. Például: ugyebár tele vagy adóssággal, mert nem kaptad meg a fizetésedet? Minden második váradon zálogos teher terpeszkedik, mert pénz kellett. Mire kellett? Végvárakra, zsoldhátrálékra, országos költségre. Te tehát az országért vagy adós, ugyanazért, amely a fizetésedet visszatartotta.

- Ezt jól tudjuk. De mit tehetek?

- Nagyon egyszerű. Kijelented, hogy azok a zálogolások, amelyekbe fizetésed elmaradása folytán voltál kénytelen belemenni, nem érvényesek. Ezek az adósságok nem téged terhelnek, hanem az országot. Semmi közöd hozzájok. Törje Bakacs a fejét, hogy mit felel a hitelezőknek.

János aggodalmasan hallgatta ezt a gondolatot. Nem tetszett neki, hogy ilyen önkényes jogi lépéssel kezdje a jog alapjára való helyezkedését. Úgy vélte, hogy ezt a kérdést alaposan meg kell rágni és fiskálisokat kell meghallgatni. Így is tettek. Napokig jogi tanácskozások folytak valamennyi ügyvéd és valamennyi kancellista bevonásával. Frangepán gondolatát mindenki igen okosnak találta, János országgyűlési tervét inkább lovagi mozdulatnak, semmint

célravezető megoldásnak ítélték, de jónak vélték arra, hogy ez is Bakacs ellen zúdítsa az országgyűlést. A nagyobb és hosszabb vitákat az a kérdés keltette, hogy az országgyűlés előtt megtámadják-e a nádort is. János ezt elkerülhetetlennek vélte. Ő a tiszta és őszinte igazságot akarta az ország elé tárni minden kertelés és taktika nélkül. Tanácsadói azonban kivétel nélkül úgy gondolkodtak, hogy Szapolyai és Bakacs ellenségek lévén, okosabb őket megosztani, mint közös támadással egy táborba terelni és talán még ki is békíteni, hogy még erősebbek legyenek. Hosszú tusakodás után legyűrték János érveit. Elhatározták, hogy nyilatkozatot kell kiadni, amely szerint Korvin János herceg érvénytelennek tekint minden adósságot, amelyet fizetésének visszatartása miatt közcélokért volt kénytelen csinálni. Aztán terjedelmes beadványt kell szerkeszteni az országgyűléshez, ismertetni a galád pörök keletkezését, mindenkit nyersen és kiméletlenül le kell leplezni, de a nádor rablásairól és csalásairól hallgatni kell, ezek büntetését el kell halasztani olyan időre, mikor Bakacsot már elintézték.

János kénytelen-kelletlen belement hófehér tervének ebbe a fél-megoldásába. És elkövetkezett a csoda, hogy dolgozott. Ennyi szorgalmat sohasem lehetett volna feltételezni benne. Bea csodálkozva szemlélte: nem látta ilyennek még soha. Kora reggel talpon volt már, alig nyelte le a reggelit, sietett kancellistái közé és diktált, vitatkozott, jegyezgetett. Délben rövid időt töltött az evéssel, már megint ment vissza aktái közé, ott maradt késő délutánig. Akkor nyergeltetett, hogy megmozgassa zsibbadt tagjait. Este pedig megbeszélte feleségével az aznap elvégzett munkát.

- Ha tudnád, milyen más ember vagy, - mondta Bea, - nem lehet rádismerni. Fáradtnak kellene lenned ennyi munka után, és íme, a színed sokkal jobb, a pillantásod frissebb, az arcod kifejezése fiatalabb és elevenebb. Tudod, mit jelent ez? Hogy ez a természetes életed, és nem az a tétlenség, amelyben eddig éltél.

- Ez igaz, - felelte ő, - de a dolognak van egy fontosabb tanulsága. Most remekül megy a munka, mert igaz dologban fáradozom.

- Lehet. De akkor miért nem végezted ugyanúgy a báni törvényszék munkáját. Tudod-e, mit beszélnek az egész délvidéken? Hogy Kanizsai György minden héten újabb királyi rendeletet kap a bánság dolgairól, és ezek a rendeletek mind téged bírálnak. Elég gorombán. Apámnak mesélték.

- Úgy. Mit mond rólam a kormány?

- Hogy a dolgok rendetlenül mentek alattad. Hogy hanyag voltál és nem dolgoztál semmit. Nem is szeretem mondani.

- Ne is mondd. Részint nem törődöm vele, részint igazat mondanak. Én katonaembernek születtem. Az íróasztal nekem idegen. Mit csináljak, ha nincs háború? Ott majd megmutatnám, ki vagyok.

Beatrix hallgatott erre, de arcára volt írva, hogy ezt a fogadkozást nem sokkal becsüli többre gyermeki kérkedésnél. János szelíden elmosolyodott és rátette kezét a felesége kezére.

- Titokban kinevetsz, angyalom...

- Ugyan dehogy, miért képzelsz ilyet?

- Jó, jó, a szívedbe látok. Mondok neked valamit. A lovagok világa lejárt. Miksa császárt szokás mondani az utolsó lovagnak. Rólam nem beszél senki. Hát tudd meg, hogy én legalább olyan lovag vagyok, mint ő, ha nem különb. Könnyű azon a polcon lovagoskodni, amelyet apám álmodott magának. De az én helyem más. Hagyjuk ezt. Csak annyit jegyezz meg: fogsz te még látni engem hadba vonulni. Fogsz te még hallani híreket vitézi verekedésemről, ha

Isten segít. Fogod te még mondani Isotának, hogy imádkozzék hős apjáért, mert megérdemli. Addig csak vonszolom ezt az igát, ahogy muszáj.

A hatalmas emlékirat elkészült. Elolvasta a hercegi kancellária minden embere, elolvasta Frangepán Bernát, a sógorok, az ő embereik, a párt legfontosabb mozgatói. Bea is elolvasta. Mindenkinek volt valami aprólékos megjegyzése a szöveghez, de végül ott állt készen a végleges szöveg. János elmondta vagyona megtámadtatásának egész történetét. Érdekes történet lett belőle: elámult, izgatott lett és megborzadt, aki végighallgatta. Pedig nem is szitkozódott az írás, nem tombolt a méltó felháborodástól, csak egyszerűen és ridegen felsorolta mindazt, ami történt. Bakacs Tamást, Ernusztot, Túsz Osvátot, Kinizsi örököseit, meg a többieket nem becsmérelte csalóknak, uzsorásoknak, kapzsi kutyáknak, csak éppen elmondta, hogy mit csináltak. S mikor az emlékirat utolsó fogalmazását elolvasta, ideges szívdobogást kapott annyi bántalom, méltatlanság és erőszak felháborító emlékétől.

- Úgy érzem, - mondta elgondolkozva, - mintha nem is a magam dolgáról szólana ez az egész írás, hanem arról, hogy mivé lett az ország apám halála óta.

A családtagok és a hívek nagyon meg voltak elégedve az emlékirattal. Főként azt emlegették, hogy a köznemesek az új országgyűlésre teljes számmal jelennek meg a Rákos mezején; tavaly halálbüntetést mondtak ki arra a köznemesre, aki nem személyesen jelenik meg, hanem képviselteti magát. Fatönköt raktak ki a mezőre és jelképül véres fejszéket ütöttek bele. Biztosra lehetett venni, hogy nagy tömegök indulata, amelyet Bakacs megmaradása úgyis felkorbácsolt, ismét viharrá dagad. János követei a kellő időben felmentek Budára az írással, a Varasd melletti várkastélyban izgatottan várták a tudósításokat az otthon maradottak.

A köznemesek előtt a példátlan leleplezésnek meg is volt a kellő hatása. A rendek tomboltak a felháborodástól. Azt határozták, hogy az egész ügyet a királyhoz teszik át és felszólítják: szolgáltasson igazságot Korvin János hercegnek. S mikor így határoztak, már el is temették az ügyet. Bakacs Tamás nem esett a feje lágyára. Gyakorlott perlekedő volt, jól tudta az igazságszolgáltatás nehézkes menetének minden csínját-bínját. Mester volt abban, hogyan sürgessen felperesként, de abban is, hogyan húzzon-halasszon alperesként. Ulászló külön bíróságot küldött ki a főbenjáró ügy megvizsgálására, ennek elnökévé Kálmáncsehi Domokos püspököt nevezte ki. A bíróságnak meg kellett alakúlnia, s ez nem ment hosszadalmas formaságok nélkül. Teltek a hetek egymásután. Akkor végre összeülhetett a bíróság. Bakacs Tamást megidézték. Nagy izgalom várta, hogy mit fog mondani. Ő azonban egyszerűen nem jelent meg. Helyette ügyvédje, Mályi Lestár állott a bírák elé, s mikor azok megkérdezték tőle, hogy megértette-e az emlékiratban foglalt vádakat, ő azt felelte, hogy az emlékirat tartalmáról fogalma sincsen. Helyes volna, ha neki a vádlevelet másolatban kiadnák, hogy megismerje és védekezését összeállíthassa. A bíróság úgy vélte, hogy a kérés felől magának a királynak kell döntenie. A tárgyalást elnapolták, a kérést felterjesztették a királyhoz. A király pedig bokros teendői miatt csak nyáron jutott hozzá, hogy döntsön: kimondotta, hogy Bakacs kérése jogos, valóban számot tarthat arra, hogy a vádakat megismerje. Ez a döntés visszament a bírósághoz, azt megint össze kellett volna hívni, de a nyári gazdasági munka miatt már nem lehetett. Bakacsnak tehát bőven maradt ideje, hogy a fejleményekre várakozzék.

De, hogy elsekélyesítse és irattárak mélyére száműzhesse az egész ügyet, ahhoz túlnagy volt az országos felháborodás. Az országgyűlés lefolyása megmutatta, hogy Bakacs Tamásnak igen erősen és óvatosan kell a kormányszékbe kapaszkodnia, ha jót akar magának. Nagy ellensége, Szapolyai nádor, összefogott ellene a köznemességgel. Az egész Bakacs-párt nagy megdöbbenésére előráncigálták a pozsonyi szerződést. Elemi erővel tört ki a mezei hadakból a nemzeti királyság vágya, Mátyás nagy emlékezete. Nyíltan hangoztatták, hogy fittyet hánynak a pozsonyi szerződésre, Habsburgi Miksát, vagy sarjait semmiesetre sem akarják a magyar trónon látni. A békeszerződést egyoldalúan megsemmisíteniök nem lehetett, ennél-

fogva legalább azt kimondták országgyűlési határozattal, hogy ezentúl a király-jelöltek követei nem vehetnek részt a királyválasztás tanácskozásaiban. Ez hagyománnyá vált az Árpádok kihalta óta, de ezt a hagyományt ezennel eltörlik. Más jelek is megmutatták a köznemesség felháborodott erejét: kimondatták, hogy ezentúl az országtanácsban ne csak a mágnásoknak és főpapoknak, hanem a köznemeseknek is helyök legyen.

Naphosszat tárgyalták Jánoséknál az országgyűlés végzéseit és a megindított nagy pör fordulatait. Hogy milyen irányba fordult az ország hangulata, nem lehetett nem látni: a nemzeti királyság felé. Ezt nyilvánvalóan Szapolyai mozgatta, nem is nagyon titkolt célzattal: ő a magyar koronáról álmodott. Bakacs pedig e ponton nem szegezett ellene túlságos ellenállást, harcolt ugyan a nádori párt ellen, de tekintete már messze túlnézett a magyar határokon: ő pápa akart lenni. Erre gyüjtött kincset, uradalmakat, vagyont, befolyást a rendkívüli tehetség minden eszközével, a dúvad minden dühös elszántságával. Javakorbéli volt és roppant izomerejű paraszti alkatában a bivaly egészségét hordozta, viszont Szapolyai megrokkant már és folyton betegeskedett. De János herceg fiatal volt még. És Bakacsnak, de magának Ulászlónak is, gondolnia kellett arra, hogy a nemzet szabadságvágya és Korvin János neve, ha Szapolyai kihull a bonyolult küzdelemből, Mátyás egyre fájdalmasabb emlékezetében egyszer csak találkoznak.

János szívét e családi beszélgetések alatt viharos izgalom kísértette. Ismét felbukkant az ő királyságának gondolata, amelyről rég letett. A korona csodálatos jelképe reszkető örömmel töltötte el, de az új harc gondjai, nyugtalanságai, felelőssége megrendítették. Rosszúl aludt, sokat tépelődött, szavát alig lehetett venni. S mialatt apósa egyre vakmerőbb célzásokat tett csodálatos lehetőségekről, ő szíve titkos mélyén annál sóvárabban vágyott a békességre. Azon imádkozott magában, hogy bárcsak jönne már Bakacs Tamás részéről valami mozdulat, valami burkolt izenet, valami jele a békülési szándéknak, hogy kapva lehessen kapni rajta.

És titkos vágya teljesült. Egy szép napon ismét megjelent nála gróf Pogány Péter. Nem is Bakacs Tamás, hanem Ulászló király nevében. Azt jött tudakolni a nyájas öreg, vajjon nem lehetne-e a herceget jobb indulatra bírni a király iránt, mert minden jel arra mutat, hogy el van keseredve, és bár nagy vádlevele a királyt az illendő tisztelettel említi, a sorok között mégis mintha bántottság volna érezhető. János ránézett Pogány grófra.

- Ezt komolyan kérdezed tőlem?

- A legkomolyabban. Őfelsége egyenesen ezért küldött.

- Mondd, Péter gróf, bolondnak néztek engem? Hiszen a te királyod engem úgy elcsapott, mint egy inast.

- Ezt nagyon rosszul fogod fel, herceg uram. Minden jel azt mutatta, hogy a bánság dolgaival nem akarsz foglalkozni. Nincs kedved az ilyesmihez. A harmincadok körül teljes volt a botrány, a báni törvényszék a legfontosabb ügyeket félretette, a végvárak állapotáról semmi jelentést nem küldtél, teljesen az volt a színe a dolognak, hogy az egész bánság roppantul terhedre van. Miért kényszerítsen őfelsége olyan munkára, amelyet nem akarsz végezni? Bezzeg Kanizsai úgy dolgozik, mint a taposómalom.

János úgy érezte, hogy ennek az érvelésnek tökéletesen igaza van. Csakugyan nem dolgozott semmit. De e pillanatban elfelejtette azt a sok-sok átkot, amelyet báni teendőire szórt, ha emberei elintézetlen ügyek sürgetésével zaklatták. Most csak a megszégyenítés járt eszében. És a bánságot úgy óhajtotta vissza, mint gyermek az elkobzott új süveget. Durcásan válaszolt a grófnak:

- Én bán akarok lenni. A bánságot nem adom. Míg nem vagyok bán, semmiről sem tárgyalok. Még pedig mindhalálig bán akarok lenni most már.

Ennél tovább nem is mentek. Pogány grófot fényesen megvendégelték, megint kifaggatták a főváros hírei felől és nyájas szóval marasztalták. Már csak azért is, hogy Frangepán, akiért lóhalálában futárt küldtek, idejében megérkezhessek. Pogány gróf nem sokat kérette magát, odakint viharos volt az idő. Maradt. Volt egyéb komoly tárgyalni valójuk is, a király követe hitelezője volt Jánosnak, talán egyetlen emberséges és türelmes hitelezője. Mikor aztán az após nagysürgősen megérkezett Modrusból, megint visszatértek a király izenetére. Frangepán ezúttal teljesen helyeselte veje válaszát: addig semmiről sem lehet tárgyalni, míg a király elégtételt nem ad a szégyenletes elcsapásért. Jánost vissza kell tenni a bánságba. S az öreg pozsonyi gróf ezzel a válasszal ment vissza Budára. Az otthon maradottak nagyon örültek. Csak ki kell tartani, nem szabad engedni, szépen rendbejöhet még minden. Kétségtelen, hogy az ellenfél gyöngébb. Hiszen egyezkedni akar.

Kevés idő tellett bele, már megint jelentkezett a királyi ember. Nem hozta ugyan a bánságot, csak a lehetőséget.

- Örökös bán vagyok-e, vagy sem? - volt János első kérdése.

- Tőled függ, herceg uram.

- Mert ha nem, akkor nem tárgyalhatok.

- Én nem is tárgyalni jöttem ezúttal, hanem érdeklődni. Csak egy-két kíváncsi kérdést teszek fel. Őfelsége nagyon szeretné tudni, hogy ha csakugyan bánná tenne ismét, sőt éppenséggel örökös bánná, mi lenne ezzel a bánsággal halálod után?

- Erről még nem gondolkoztam. Majd megkérdezzük apósomat.

Küldtek Frangepánért. S már benne is voltak a tárgyalásban. Kitűnt, hogy Ulászlónak nagyon szívén fekszik a Jánossal helyreállítandó barátság. Pogány gróf nem titkolta, hogy a kormány minden fontos embert megkérdezett a dologban, számos jogász véleményét is kikérték. Tisztázni kellett, hogy a király örökletes bánságba nem mehet bele, mert a dinasztiának János élete fogytával meg kell őriznie a jogát, hogy a bánt maga válassza ki, Jánosnak tehát hiába lesz esetleg fia, amikor meghal, az új bán kinevezése a kormány joga. Hiszen különben a bán saját dinasztiát alapítana a délvidéken, ez pedig közjogi sérelme lenne a szent Koronának. Tisztázni kellett azt is, hogy az örökös bán teljes és tökéletes függésben lesz a koronától, a maga és felesége nevében meg kell esküdnie, hogy a hivatal, a várak, a báni birtokok élvezetében a királyhoz feltétel nélküli hűséggel viseltetik, az alattvalók régi jogait alkotmányosan tisztelni fogja, ha pedig a király ellen keletkező mozgalmat észlelne, a lázadókat azonnal feljelenti és úgy ítél fölöttük, ahogy azt a király majd megparancsolja.

- Ha ilyen módon leszel örökös bán, - mondta Pogány gróf, - ott fogsz tartani, ahol őfelsége koronázása után tartottál. Te leszel a délvidéken a fejedelem. Ennél szebbet nem kínálhatunk neked. Ami azóta történt, elfelejtjük.

Itt azonban az após közbeszólt:

- Elfelejtjük? A Bakacs-pört is elfelejtjük? Túsz Osvátot is? A Harasztiakat is? A Kinizsi-örökösöket is?

- El voltam erre készülve, - bólintott a gróf, - a király e tekintetben igaz és buzgó támogatótok lesz.

- Helyes. De ez csak aféle általánosság. Kézzelfogható ígéretet tégy, uram.

- Milyet gondoltok? A bíróság döntéseit a király nem igazgathatja. A bíróság független.

Erre após is, vő is hangos kacagásra fakadtak. A követ azonban elnyomta ravasz mosolyát, ő komoly maradt.

- Hallgass ide, Péter gróf, - mondta Frangepán, - kérdezek valamit. Mi Bakacsékat fegyveresen megakadályoztuk, hogy a Kinizsi zálogjoga fejében beüljenek Gyulára. A budai káptalan megint el fogja rendelni a Bakacs beiktatását. Van-e joga a királynak, hogy ezt a beiktatást felfüggessze?

- Van.

- Látod. Solymossal is így van, Debrecennel is így van, Vajdahunyaddal is. Aztán még egyéb is. Itt a békési főispánság. A békésiek berzenkednek, mert fiamuram várnagyai ott bizony kemény kézzel dolgoznak. A békési kastélyban most is ott ül az a kutya Bárczai András, úgy tesz, mintha ő volna a főispán. Van-e joga a királynak ráírni a békésiekre, hogy ismerjék el főispánnak János herceget, különben baj lesz.

- Van.

- Látod, ugye. Hát őfelsége ne csak szép ígéreteket tegyen, hanem mutassa meg, milyen barát tud lenni a baráthoz. Ha ugyan akar.

- Akar.

- Nagyon akar?

- Nagyon akar.

- Akkor semmi kétség, hogy rendbe jövünk. Mutasson valamit a király előbb, lássuk, akkor aztán János herceg is megesküszik.

Pogány gróf egy októberi napon indult vissza Budára tanácskozása eredményeivel. És már novemberben nagyszerű hír jött Bihácsra Budáról: a budai káptalan Korvin János herceget, amiért egy megítélt beiktatásnak fegyveresen ellenállott, egy arany pénzbüntetésre ítélte, a beiktatást újra elrendelte, de a király a beiktatás foganatosítását felségjogának erejével felfüggesztette. Ez annyit jelentett, hogy Bakacs Tamás megnyerte a pert, de a csalárdul megnyert békési birtokba soha be nem vonulhat. Jött másik hír is: a király kötelezte magát, hogy János herceg Debrecenre vonatkozó birtokperébe maga nyúl bele, és pedig úgy, hogy saját pénzén megváltja a herceg zálog-adósságait, a herceg feloldatja a pöröket és Debrecennel szabadon rendelkezik.

Nem volt többé kétség: Ulászló komolyan békülni akar, Bakacs Tamás vad birtok éhsége kénytelen meghátrálni az országos politika fenyegető ereje előtt. Frangepán Bernát jónak látta, hogy összehívja a családi tanácsot Bruzsany várába. Azért oda, mert ez esett a déli végek különböző pontjain fészkelő sok Frangepánnak egyaránt a legközelebb. János is készülődött a családi tanácsra. Éppen be akart menni feleségével Varasdra, hogy indulás előtt a városban apróságokat vásároljanak a közeledő karácsonyra, mikor nagy hír érkezett: beütött a török. Komoly sereggel vonul a dalmát partok két fontos vára, Vrána és Novigrád felé. János kifaggatta a hírhozót, amennyire csak tudta. Aztán csillogó szemmel, boldogan sietett át Beához:

- Angyalom, itt a háború!

Az asszony majd elejtette a málas bundát, amelyet most szedett elő a ládából.

- Mit beszélsz?

- Úgy értsd, angyalom, ahogy hallod. Magad mégy a családi tanácsra.

- Miért? Te mit csinálsz?

- Elfogadom azonnal az örökös bánságot, sereget szervezek, megyek a törökre. Végre! Végre!

Átkapta feleségét és teljes erejéből magához szorította. Megfogta a kedves fejet és odanyomta a maga arcához. Nedvességet érzett.

- Mi az, angyalom, csak nem sírsz?

Az asszony ráemelte tekintetét.

- Furcsa, hogy mennyi mindenért sírok egyszerre. Sírok, mert féltelek. Nem lesz egyetlen percem, míg odaleszel, hiába tudom, hogy az asszonynak ez a sorsa, rettegni fogok érted ébren is, álmomban is. De azért is sírok, mert boldog vagyok. Mintha kicseréltek volna. Más az arcod kifejezése, férfi vagy.

Most Bea volt az, aki párját erősen magához szorította. Zokogott, ujjongott, görcsösen ölelgette, mintha valami felszabadult lelkifurdalás vihara öntötte volna el. János megcirógatta felesége fényes, fekete haját és boldogan kibontakozott az ölelésből.

- Nem megyünk le Varasdra, angyalom. Én most futok a kancelláriára, rengeteg levelet kell diktálnom. Te csak menj be, ha akarsz. Este majd beszélgetünk. Holnap utazom.

- Máris? Hova utazol?

- Toborozni, gyüjteni, - szólt vissza János siettében.

Most már szaladt embereihez diktálni. Leveleit eddig sem szűnt meg bánként írni alá, most boldogan és nyomatékosan mondta diktáláskor ezt a szót. Sorra vette a kapitányokat, amerre majd útja vezet a dalmát partok felé. Közben kiáltott, hogy szedjék elé fegyvereit. Az istállókhoz szalajtatott. S mialatt az egész várkastély egyszerre nyüzsögni kezdett, mint a hangyaboly, amelybe Hunyadi János hatalmas emléke hirtelen belelépett, ő diktált, parancsolt, intézkedett. Készülni mindenféle nagy utakra, először toborozni, majd rövidesen Budára a csillogó fagyban, aztán neki a tengerpartnak, egy-kettő, hajrá, végre szép az élet. Majdnem éjfélig dolgozott embereivel, étele, amelyet bekéretett íróasztalára, ott maradt kihűlten és majdnem érintetlen. A horvát és latin levelek nagy halmaza közt ott hányódott egy minapi okmány másolata: Debrecent donálta ebben hívének, enyingi Török Imrének. Hamarjában átfutotta.

> Én, ki vagyok János Herczegh, fogadok e Levéllel, hogy minth hamarabb Debrecenhez juthatok, ottan minden okvetetlen Imreh uramnak adom örökül örökké, mind fiainak, mégh maradékjának és valamelly Attyafiaival egyetemben akarandgya, ha kediglen úgy történnék, hogy Király megh nem válthatnája, én pénzemmel megh váltom és megh adom, ezt is kedigh fogadom keresztyénségh hitemre és tisztességemre, hogy megh állom, mint jámbor. Továbbá fogadok neki hitemre és Tisztességemre, hogy senki szavára lenni, semmi szégyent, sem nyomorúságot rajta nem teszek, hanem valaki ellensége lészen, én is ellensége akarok lennem, engem Isten úgy seghillyen, Boldog Asszony és minden Szenthy.

Elmosolyodott, az édes magyar szövegnek mintegy ízét kóstolgatta a sok idegen szó után. És elmélázott egy pillanatra: feleségével olaszul szokott beszélni. Kislányával is. Apósával latinul. Hunyadi János egy nyelvet sem tudott. Latinul akkor kezdett tanulni, amikor kormányzó lett. Ezt apja mesélte neki régesrégen, mikor tábori sátorban üldögéltek és messziről ágyúszó hallatszott Bécs alatt.

Felesége még ébren várta. Különös mosoly ült az arcán, szeme forrón csillogott. Nekikezdtek, hogy nagyot, hosszút beszélgetnek. De ölelésök csakhamar egymásba fonódott. És csókjuk évek óta nem volt ilyen szenvedélyes. Bea olyan tulajdonságot mutatott egyszerre, amely eddig rejtve maradt férje előtt: alázatos is tudott lenni. Mint a magasztos lovag szolgálóleánya.

Másnap János, alig egy-két órányi alvás után, nyeregbe vetette magát. Indult sereget gyüjteni. Alig állt meg egy-egy várban. Mindenütt ott volt levele, mindenütt pezsgett az élet, kardokat köszörültek, vitézi nóták mellett vigadtak, hadjárat előtt szokás szerint bor dukált nekik. Elvetődött Bruzsanyba is, ahol már feloszlott a családi tanács: csúnyán összevesztek a

Frangepánok. Bernát gróf akarta is a zavart: felvetette a zenggi vár kérdését. Ez most a báni alku egyik mellékes pontjaképpen János kezéről átment a király birtokára, ő tehát régi jogai feleleventésével meg óhajtotta szerezni magának. A Frangepánok osztályt kínáltak, Bernát gróf hevesen kikelt ellenök: Zengg az övé lesz és senki másé. Most tehát, a tanács felborultával, siet ő is vejével hadba szállani. A toborzó körutat együtt folytatták. Rövidesen tizenhétezer emberök volt együtt. De még nem mehettek. Jánosnak esküt kellett tennie.

Erőltetett menetben nyargalt martaléknyi kísérettel Budára. Poggyászt nem vitt, csak egy rend díszruhát. Az úton hóvihar dühöngött. Ő élvezte az arcába csapó havat, mellét a szél ellen kifeszítette. És sürgette, erőszakolta az utat. Szilveszter napján érkezett Budára. Azonnal Pogány grófot kereste. Rendben volt minden. A vicebánok már várnak.

- Csak mennél gyorsabban az esküt. Rohannom kell a végekre. Nyakunkon a török.

Január harmadikára kapott kihallgatást. Pazar díszruháját felöltötte és a kitűzött órán átment palotájából a királyhoz. A rég nem látott folyosók megdobogtatták szívét. Nagy ceremóniával vezették a terembe. Ott álltak az országnagyok, akiket a törvény az eskütételhez előírt. Közöttük Bakacs Tamás, a bíboros hercegprímás. János a csoport elé bicegett, meghajtotta magát és várt. Mögötte a két vicebán. Nem szólt egyetlen szót sem. Bakacs elfordította a fejét. Még itt is tartották a haragot. Ekkor belépett a király. Mereven, szertartásszerűen elkezdődött az eskütétel. Korvin János herceg, Horvátország és Tótország örökös bánja, esküvel fogadott hűséget Ulászló királynak. Utána az uralkodó nyomban kivonult. Ő ismét bólintott az urak felé, Bakacs Tamás félrenézett. S már vezették is az ismert úton, amelyet annyiszor megjárt gyermekkorában, a király dolgozószobájába. Következett a magánkihallgatás.

Ulászló, mint régen, elébe sietett és megölelte. De ő is kerülte tekintetét, mint itt majdnem mindenki.

- Végtelenül örülök, kedves Johannesem, hogy ilyen szépen rendbejöttünk.

- Örömöd az enyémnél nem nagyobb, felséges király.

Az uralkodó ásítást nyomott el. Alighanem soká fent maradt az éjszaka. Szeme alatt mély karikák sötétlettek.

- Rég nem láttalak. Beszélj valamit magadról. Hallom, kislányod van.

- Igen. Isota a neve. Beteges szegény, de Isten vigyáz rá.

- Úgy legyen. S a kedves hercegné hogy van?

- Köszönöm, most aggódik az asszonyok módján, hogy hadba vonulok.

- Igen, igen, persze, te most mégy a török ellen. Nagyon szép. Hát csak verekedjél vitézül.

Elhallgattak. Ulászló újra kezdte valami szerfölött nyájas mondattal, János válaszolt és megint elhallgatott. Így akadoztak jó darabig. Véghetetlenül únták a dolgot mind a ketten. Akkor végre Ulászló megemberelte magát és felállott. Megölelték egymást megint, lanyhán, kellet-lenül. János kiment. A kihallgatáson a vicebánok következtek sorra.

Kint a felvonóhídon áthaladván, János fejét csóválta. Hogyan lehet az, hogy benne, magyar emberben, a koronás király látása a legcsekélyebb izgalmat sem keltette? Úgy unta a királyt, hogy azt ki sem lehet mondani. De aztán palotájához ért. Ahogy a kaput nyitotta, már kiabált:

- Nyomban fúvassatok! Egy-kettő! Megyünk a törökre!

S mikor csapata élén már a pesti sík haván ügetett hazafelé, vissza sem nézett a várra. Előre nézett a kitáruló fehérségbe és szeretett volna szárnyakat adni a lovaknak.

VI.

A knini várban vett szállást a vezér. Jóformán ki sem csomagolta még úti málháját, érkezése után azonnal összeült főembereivel. A kniniek már tudtak mindent a törökök mozdulatairól, a helyzet nem szorult tisztázásra. Magától adódott, hogy a főseregnek itt kell várnia az elhatározó ütközetre alkalmas időpontot, valami számbavehető erőt pedig el kell küldeni Sebenico felé, ahol portyázó törökök csavarognak és pusztítanak. János alvezérei között Benkovics Miklós volt a legtüzesebb, hórihorgas horvát kapitány, kevés beszédű, de lobogó nézésű.

- Herceg úr, - mondta, miután az egész haditanács alatt alig szólott tíz mondatot, - ha nem engem küldesz Sebenico felé, elemésztem magam.

János megütődve rábámult.

- Hogy hogy téged küldjelek? Magam akarok menni.

Erre valamennyien egyszerre szólaltak meg, valamennyien János felé fordulva. Hogyan képzelhet ilyet? A fővezérnek itt a helye a főhadiszálláson, apró portyázásokra mennie ellenkezik minden hadi illemmel. Fontos hírek is minden pillanatban jöhetnek, Velencéből esedékes a válasz a katonai segítség felől, a végvárak százféle lényeges dolgot jelenthetnek, amiben rögtön kell dönteni. A fővezér ilyenkor nem csavaroghat el. János megpróbált vitatkozni velök. Hetek óta lázasan várta már az alkalmat, hogy kardot kapjon a kezébe. Hetek óta úgy érezte, hogy élete végre most kezdődik, huszonhat éves korában. A politikát únta, a magas hivatalok munkája nem érdekelte, de katonáskodni, azt igen, vér szerinti hivatást tudott magában. Mikor - egyetlenegyszer - megmutathatta volna, hogy igazi katona, mikor a magyar trón apai örökségéért verekedhetett volna, a gyászos emlékű és boldogtalan csonthegyi csatában Ujlaki Lőrinc és a pécsi püspök tétlenségre kárhoztatták. E végzetes hiba óta kilenc esztendőt vár, hogy a csorbát kiköszörülje és páncélt öltsön magára. És íme, az ősi ellenfél tőszomszédságában, ismét elébe állnak és lefogják csapásra emelt kardját.

Hiába vitatkozott, hiába érvelt, alvezérei legyőzték a szóbeli tusában. A sebenicói kirándulást rábízta Benkovics Miklósra. Az rögtön felpattant és úgyszólván az ajtóból szólt csak vissza, hogy rögtön indul. S valóban nemsokára hallani lehetett a várudvaron felharsanó kürtszót, amely voltaképpen csak cifraságnak számított, hiszen a Benkovics alá adott seregrész messzi kint tanyázott a knini vár falain kívül, ott várakozván a többiekkel együtt a további parancsokra. János azokra a zsoldosokra gondolt, akik mindjárt indulni fognak a vitézkedés boldog kedvével. Mint a kisfiú, akit kedvenc játékától tiltottak el, pityeregni szeretett volna.

És még aznap be kellett látnia, hogy a hadvezetés valóban más, mint a vitézi torna: a vezérnek a verekedésen kívül igen fontos dolgai akadhatnak. Alig hagyta el a boldog Benkovics Miklós a várat, velencei futárt jelentettek János hercegnek. Nyomban maga elé vezettette. Fiatal szerzetes volt ez, akit a kemény tél hidege majd megvett az úton. Tűz mellé ültette, enni-inni adatott neki és úgy hallgatta ki.

Velence nem küldött segítséget. A szerzetes sokáig köntörfalazott, míg óvatos és körmönfont mondatai mögül ki lehetett hámozni küldetése valódi tartalmát: a signoria a herceg iránt a legteljesebb bizalmatlansággal viseltetett. Nem hitték Velencében, hogy fegyverkezése a töröknek szól. Meg voltak győződve róla, hogy új állásában, mint most már örökös bánnak, esze ágában sincs a török ellen fordulni, hanem Velence dalmáciai birtokaira fáj a foga.

- Ne őrjíts meg, ember, - kiáltott János, - miféle eszeveszett gondolat ez! Mit akarnék én elvenni tőletek?

- Chersót akarod elvenni a fáma szerint, uram, - felelte a barát nyugodtan - és meg is lehet magyarázni, hogy ez eszedbe jutott. Cherso szigete tizennyolc évvel ezelőtt még feleséged családjának birtoka volt. A signoria akkor bekebelezte, mert régebbi jogai voltak hozzá.

- Szóval ezt a sok embert azért gyüjtöttem volna, hogy a Frangepánok visszaszerezzék Chersót?

- Én ezt nem állítom, herceg uram. De minden hozzánk érkező bizalmas jelentésből sajnálatosan erre lehet következtetni.

- Abból is, hogy velem harcol a nucsáki Drazsojevics Zsarkó, aki Velence fizetett zsoldos kapitánya?

- Az Drazsojevics magánügye, uram, ha részt vesz a vállalkozásban.

- Úgy. Hát ha ez a Frangepánok vállalkozása, miért nincs itt apósom maga?

- Mi jól tudjuk, nagyságos herceg úr, hogy Frangepán Bernát úr betegen fekszik Modrus várában.

- Apósom beteg? - lepődött meg János.

- Beteg, uram. Nem súlyos, de beteg. Majd megtudod magad is. A mi hírszolgálatunk gyorsabb, mint ahogy ez nálatok dívik, mi már tudjuk. Ha nem volna beteg Bernát kenéz, bizonyára itt volna.

- Meg kell bolondulnom, te barát. Hát hogyan esküdjem meg neked, hogy Cherso soha meg nem fordult a fejemben?

- Az eskü túlságosan elhasznált eszköz már, herceg úr. Édeskeveset jelent a mai világban...

- Hallod-e, vigyázz a szádra. Te beszélsz ilyet, egyházi személy? Én soha még Isten nevét hiába fel nem vettem.

- Bizonyára így van, ha mondod, uram. De az én uraim kötelesek minden lehetőségre figyelni.

- Hogyan lehet hát biztosítani benneteket, hogy gyanakodástok igaztalan?

- Ki fog tünni, uram, mihelyt teljes erőddel rámégy a törökre. Addig nem.

- Addig tehát segítség nélkül hagytok? A magam erejével segítsetek rajtatok is, akik ellenséges szemmel néztek? Hiszen így azt kell hinnem, hogy nem csak a török ellen harcolok, hanem Velence ellen is. Nagyon kedvetlenné teszel, barát! Atyám és Velence sohasem tudták egymást megérteni, ez eléggé ismeretes. Én azt hittem, hogy fel tudom oldani ezt az idegenkedést és Velence elfogad engem megbízható barátjául. Gyanakvástok mélyen elszomorít. Éppen most, mikor súlyos áldozatokkal felfegyverzett embereim egy része már keresi a török portyákat, hogy rajtok üssön. Olyan lelkesedéssel mentem neki ennek a hadjáratnak, hogy azt el sem tudom mondani neked. De a politika mindig mindentől elveszi a kedvemet.

Hiába tusakodott vele akármeddig, nem tudták egymást megérteni. Pedig jócskán borozgattak is vita közben, s az ital, mint mindig, érzelmesebbé és melegebbé tette a kelleténél is. De a velencei barát olyan szilárd volt, mint a fal, hangulatok puhaságával ezt a kemény falat nem lehetett áttörni. Később, a számtalan futári jelentés közepette, amelyek a délvidék térképének legkülönbözőbb pontjairól hoztak híreket, vagy ijedt tengerparti városok segélykiáltásait tolmácsolták, megjött Frangepán Bernát izenete is. Apósa valóban beteg volt, ágynak esett. Betegen is nagy igyekezettel dolgozott Modrus várának megerősítésén, panaszkodott, hogy kevés a puskapora, falai elég rossz állapotban vannak. Általában lehangoló hírek jöttek mindenhonnan, s mikor János este leült alvezéreivel a vacsorához, nagy vita keletkezett a délvidék katonai elhanyagoltságáról. Szidták a kormányt, szidták az országgyűlést, szidták a

tunya és felelőtlen nemességet, szidták a dolgát nem végző és engedetlen jobbágyságot, és János elboruló lelkiismerettel érezte, hogy az ő bánoskodását is alaposan szidalmazták volna, ha nincs jelen. Viszont, ha a királyt említette valaki, megvetően legyintett a többi, szamárnak nevezték és léha szoknyafinak. János pedig csak úgy tessék-lássék kelt a korona tekintélyének védelmére. S mialatt agyát rohamosan kezdte elönteni a bor gőze, hirtelen megborzadva érezte, hogy sokban hasonlít Ulászlóhoz: tétlen, vezethető, gyenge ember maga is. Ivott, hogy ezt a gondolatot elkergesse, mint ahogy hadba szállása óta erősen a bornak adta magát. Nem érezte magán Bea szemrehányó tekintetét és kedvét lelte a kancsóban, mint a kukoricásba szabadult fiatal vaddisznó. Alig volt este, hogy mámorosan ne feküdt volna le.

Január utolsó napján indult Benkovics Sebenico felé. Három nap mulva már híradás jött tőle: összefüggő, nagyobb török haderőre bukkant, kikényszerítette a nyílt ütközetet és a törököt fényesen megverte. Igen értékes zsákmányt ejtett, azonkívül nagy tömeg keresztyén foglyot szabadított ki a pogányok kezéből. Már útban van vissza Knin felé a nagy zsákmánnyal és a megszabadított foglyokkal. Valóban meg is jött harmadnapra nagy diadalmasan. Útja késett, mert a sok martalék és fogoly nehézkessé tette vonulását. Levegőt repesztő trombitaszóval lovagolt haza a várba, a zsákmány kótyavetyélje két álló napig tartott a várudvaron. János sajgó irígységgel fogadta győztes vezérét. Az boldogan mesélte kurta kirándulásának számtalan kalandját. Maga is részt vett a verekedésben, hat törököt sikerült levágnia, neki hajaszála sem görbült meg. Egyenként elmondta a hat esetet, kilépve rendes szótlanságából. Mert ha fegyveres élményekről adott elő, bőbeszédű lett, mint a vadászemberek. Felállt az asztaltól és lábát szétterpesztette, kardját kézbe kapva magyarázta a döntő suhintásokat, a kézitusa bonyolult egyvelegét. János szinte toporzékolt a főhelyen, mikor hallgatta. Izmai önkéntelen mozdulatokkal kísérték a megbeszélést, olyan tűz vett erőt rajta, hogy ott helyben azonnal szeretett volna véres tornára kapni valakivel. És hiábavaló vágyában neki adta magát az ivásnak.

Most már senki sem tudta volna visszatartani attól, hogy személyesen keresse a veszedelmet. Addig tárgyalt, tanácskozott és vitázott embereivel, míg ki nem sütötte, hogy igen alkalmas dolog lenne megvívni Bisztrica várát, ahol bent ülnek a törökök. Bisztrica túl van a bosnya határon, ott húzza meg magát az erős kis vár a dinári havasok tövében, fontos útvonalon őrködik és fedezi a rabolni induló török hordákat. Az alvezérek hümmögtek, de döntő érvet nem tudtak ellene vetni a vállalkozásnak. János nyomban kiadta a fővezéri parancsot: Kisebb erő itt marad Knin várának biztosítására, a főssereg indul Bisztrica ellen. Még dolga lett volna itt bőven, sok levele várt válaszadásra, sok futár várakozott kihallgatásra, de ő már nem bírt türelmetlenségével. S mikor a napfényesen sziporkázó tiszta idő kemény fagyában csörömpölve haladt lován a cél felé, lelke majd kiugrott a páncél alól.

Írdatlan szakadékok között vezetett a sereg útja. A szemlélőt elragadta a táj vad szépsége. Előre küldött martalékcsapatok néha elejtett farkasokat küldtek hátra, ha esténként alkalmas helyen tábort ütöttek, duhaj mulatság közben vaskos adomák járták, a hatalmas darab húsok a szabad ég alatti tűzről kerültek a fővezéri sátorba, a felelőtlen szabadság, a nyers férfiasság vad öröme tombolt a szívekben. Táborütéskor János végig szokta járni a legénységet. A zsoldosok bizalmas mosollyal köszöntötték a már lobogó tüzek mellett, s ő igyekezett úgy viselkedni, mint emlékezetében apját látta Bécs alatt. Egyik-másik arcot s a hozzátartozó nevet megjegyezte, s bátortalanul, ügyetlenül próbálta a történelem ama híres vezéreinek szerepét játszani, akik mint Nagy Sándor, Cézár vagy Hannibál, nevökön szokták szólítani a tábor katonáit. Éjszaka olykor kitámolygott a sátorból és odatartotta mámoros arcát a dermesztő éjszaka józan hidegének. Gyönyörű volt mindig a kép: itt-ott az ébren tartott tüzek piros pontjai takarták a fekete tömeget a fehér világ ölében, a bércek között látszó kék kupolán gyémántpor szikrázott, s mint különös madarak szállonglak a csendben a strázsák horvát szavai, amint egymásnak adogatták az előírt jelszót. Ő megmarkolászta a bortól merev

arcát, mámoros tudatának gyenge szikrájával Beára és Isotára gondolt, életére, rejtelmes sorsára, apjának gigászi súllyal nyomasztó emlékére. Ha aztán elnyúlt a sátorban a medvebőrön, álmai az italtól hajszoltan vad élénkséggel kergették egymást. Soha ilyen erős és különös álmai nem voltak. Többnyire apja bukkant elő ezekben az álmokban, esztelen összefüggésekkel: szultánnak álmodta például, s ez a szultán a csatában lóháton robogván el fölötte, halálra gázolta, de ő holtan is tovább verekedett, ledöfte a lovast, s a lovas most már Iszkender pasa arcát viselte.

Iszkender basa volt ennek a vad tájnak ura. Ő volt itt az a török vezér, akinek egyes csapatai minduntalan nyugtalanították a keresztyén világot. Fel lehetett tenni, hogy ha Bisztrice várát veszedelem fenyegeti, azt ő nem nézi tétlenül, felmentő sereget küld, és akkor nyílt csatára kerül a sor. Ez a csata volt most János éber óráinak vágya és folytonos gondolata. Vonulás közben olykor hátramaradt, hogy megszemlélje ágyúit. Azokat nagy kínlódással vonszolták lovak és emberek a rossz hegyi utakon. Folytonos ordítozás, hajszolás és nyűgség közepette. Ő makrancos állatoknak nézte őket, amelyek sok bajt okoznak, de ha majd helyökön állanak, derekas hűséggel meg fognak dolgozni. Nyájas pillantással dédelgette csöveiket, aztán reményteljes jókedvvel ismét előre sietett, mintha rohamra lovagolna.

Mikor megállott végre Bisztrica várának elétáruló látványa alatt, állandó tábort vertek és a felállított ágyúk első lövései eldördültek, szeme könnyes lett a boldog izgalomtól. Mint valaha apja, most ő is maga igyekezett a célzásnál segíteni a pattantyúsoknak. Az ostrom megindult. Nem valami elemi erővel; lőszere csak módjával volt, óvatosan kellett bánni minden egyes lövéssel. De nem is sietett vele: a várostrom a macska munkájához kellett, hogy hasonló legyen. Ott kellett ülni türelmesen az egérlyuknál, míg az áldozat már nem bírja tovább és elébújik. Mindenesetre hasznos volt egy kis füstöléssel is kibúvásra biztatni ezt az áldozatot, s hasznos volt tudni azt is, hogy meddig győzi éhséggel. A falak megmászására nem igen lehetett gondolni; ehhez nagyobb tüzérségi előkészítés kellett volna. Így hát nyugodalmas türelmi feladattá lett az ostrom, János első saját várostroma, az izgalmat csak az a kérdés adta, hogy a kémek be tudnak-e valahogyan jutni a falak mögé, a környékből összefogdosott parasztok mit tudnak mondani a törökök jövés-menéséről, a messzebbre küldött felderítők hoznak-e hírt felmentő seregről. A várfalon kívül eső falut mindenesetre felperzselték, annak nyomorúságos viskói hamarosan elhamvadtak.

Két hete folyt már az ostrom, mikor az örsök lelkendezve jelentették, hogy török csapat közeledik. János sóvár izgalommal készülődött. Az ellenséges csapat helyett egyelőre két követ érkezett: azt az ajánlatot hozták, hogy János vonuljon vissza békességgel a vár alól. Ott mondta ezt a két varkocsos fejű ember a fővezér sátrában a tolmácsnak, mert János nem tudott törökül. Rendkívül udvarias igyekezett lenni a válaszadásban, hogy igazi lovagként viselkedjék.

- Nem így kell ezekkel beszélni, herceg uram, - szólt bosszúsan Benkovics Miklós, - meg kell őket csapatni, aztán menjenek vissza szégyenszemre a kutyák.

János szelíden és méltóságosan a fejét rázta.

- Én másképpen csinálom, Miklós.

Megajándékozta a két törököt és fennen fogalmazott vitézi izenetet bízott rájok a tolmáccsal:

- Mondjátok meg uratoknak, hogy Korvin János itt áll az utolsó lehelletig, mert méltó akar lenni fenkölt nagyatyja, Hunyadi János, és felséges atyja, Mátyás király nevéhez, és méltó akar lenni felséges ellenfeléhez, a szultánhoz is, aki vérrokona. A herceg harcolni kíván az utolsó csepp vérig.

Mialatt a követek hajlongva hátráltak, János rajtakaphatta embereit, hogy megbocsátó mosolyokat váltanak. Komikusnak találták a nagy ceremóniát és hangzatosságot ehhez a kis verekedéshez. De ő ragaszkodott hozzá, hogy vezérkedésének meglegyenek szép külsőségei. Várta az ellenséges sereget. A támadás azonban késett. A csatangoló lovasok hír nélkül jöttek vissza, nem láttak sehol törököt. János parancsot adott néhány ágyúlövésre. Este izgatott boldogsággal vacsorázott és borozott embereivel, jó későn és nem egész józanul tért nyugovóra. A következő nap is eseménytelenül múlt el, este még nagyobb daridó következett a vezéri sátorban. Annyit ivott, hogy eszméletét teljesen elvesztette. Mikor álmát zűrzavaros kiabálás, izgalom, lótás-futás kísértette, nem tudott egészen felébredni. S mikor másnap magához tért, az egyik alvezér, Marczinkó knini kapitány állott előtte.

- Jó álmod volt, uram, - mondta jókedvűen, - ezt a kis tusát alaposan átaludtad.

- Miféle tusát?

- Az éjjel rajtunk ütött a pogány, de elláttuk a baját. Negyven foglyunk van, köztük egy aga. Sokan a hóba haraptak. Azokat még el kell kaparni.

Ahogy lassan magához tért, kitárult előtte a fájdalmas valóság: serege nála nélkül győzött. A törökök éjfél után megkerülő mozdulattal támadtak: a környező erdőkből két oldalon törtek elő. De az őrök lánca résen volt. Benkovics azonnal átvette a vezényletet, kurta, de erőteljes verekedés kezdődött. A törökök megszaladtak. János sajgó szívvel hallgatta az elbeszélést, sátora hamar megtelt a többiekkel, s mindenkinek volt valami érdekes, izgalmas részlete elmondani való. Később jeges vízben megmosakodott és lovát parancsolta. Meg akarta nézni az elmulasztott férfimunka színhelyét. Emberei elkísérték és mindent elmagyaráztak neki. Sok helyütt török és horvát halottak feküdtek még, a havat piros foltok tarkázták. A tábor egy helyén karámba terelték a foglyokat, azok egykedvűen üldögéltek a tűz körül. A foglyul ejtett aga mélyen aludt vastag ruháiba burkoltan. Fel akarták rázni, hogy álljon talpra a vezér előtt, de János nem engedte. Csak legyintett, hogy hagyják aludni. Le sem szállt a nyeregből, kedvetlenül tovább indult. És félhangon odaszólt Benkovicsnak:

- Miklós, ne hagyjatok engem inni. Úgy vágytam ezt a tusát, mint az üdvösségemet, és az átkozott ital levert a lábamról.

- Hát bizony, uram, - felelt az, - győzni kell ezt is, nemcsak a hadat. De ne félj, majd jönnek megint.

Jöttek, még pedig harmadnapra, és megint éjjel. János ezúttal vigyázott magára és nem ivott túlsokat. Mikor az éjszaka mély csendjében megszólalt az őrök lármás riadója, azonnal felpattant fekvőhelyéről és lova után ordított. Vértje, sisakja, kardja, mindene ott volt a közelében. Toporzékolva követelte csatlósát, de az nem volt sehol. Kapkodva öltözködni kezdett, s mivel idegesen sietett, a tárgyak nem akartak neki engedelmeskedni, a bőrszíjak csatjait nem találta motoszkáló ujjaival, sisakjának rostélya makacsul vonakodott működni. Kilépett a vért nehéz mozdulataival sántikálva a sátor elé, a táborban veszettül szóltak a trombiták, futkosás, csörömpölés hallatszott mindenhonnan, a tüzek között rohanó alakok tünedeztek. Egy legény éppen most vezette a vértbe öltöztetett lovat. Azonnal a nyeregbe vetette magát, aztán tanácstalanul várt.

- Amott lent jöttek, uram, - lihegte a csatlós, - a kis domb mögött szorították meg őket.

Sarkantyút adott a lónak. Álomszerűnek tetszett az egész, szinte nem tudta, mi történik vele. Vágtában rohant a táboron keresztül, fülével a csatazaj nyomát kereste, de csak jó messziről vélt valamit hallani. Egyszerre rohanó lovasok közt találta magát, közéjök keveredett. Kardja már a kezében volt. Rugtatott azokkal együtt, közéjök keveredve, a fagyos talajon. Sötét volt, nagyon meg kellett erőltetni a szemet. A zsivaj hirtelen megdagadt előtte, úgy közeledett

feléje a lárma, mint valami feléje rohanó szekér dübörgése. Fémcsattogás, ordítozás, sebesültek sikoltása, verekedők káromkodása elegyedett sípjelekkel és trombitaszóval. És már vagdalkozó csoportban látta magát, mozdulat emelkedett előtte, kardjával ösztönösen odacsapott, ordítás felelt a csapásra. Most már tudta, hogy benne van az ütközetben. Vad boldogsággal próbált verekedni, de nem tudta, hova üssön: a tolongás fala, amelyet karddal akart támadni, szétomlott előtte. Lova vitte előre. A hótól derengő sötétben így rohant, vagy inkább hagyta magát előre ragadtatni, zürzavaros kiáltozás közepette. Részegnek érezte magát, de a bor mámoránál sokkal boldogabbnak. A paripa a végtelenségbe ragadta, tér és idő nélkül. Csak mikor egy kéz megragadta láncos zabláját, akkor ocsudott rá, hogy a mellette és mögötte lovaglók már jó ideje hozzája szólnak.

- Veszedelmes tovább menni, uram, - mondta fuldokolva Drazsojevics.

Lassítottak, míg a lovak is le tudták győzni a lerohanásuk lendületét. Végre megálltak. János ismeretlen tájon látta magát, erre még nem járt soha csatangolásaiban. A távolból még mindig dobogás és kiabálás hallatszott.

- Mi történt? - kérdezte elfulladva.

- Nem érdemes kergetnünk őket, uram. Elvertük a pogányt istenigazában. Vissza kell fordulnunk.

Csodálatos módon jó félórát lovagolt társaival visszafelé. Ennyire elragadta az üldözés heve. Útközben lassanként kitisztult előtte a helyzet: a gyors, de igen heves csatának egyik csücskéhez érkezett volt először, ott a támadók éppen akkor inogtak meg és indultak futásnak. A csata főfordulatai másutt zajlottak le. Őt Drazsojevics fedezte fel és valami húsz lovassal azonnal körülvette, hogy baja ne essék.

- Néztelek, uram, - mondta a horvát ember csodálkozó tisztelettel, - igazán remekül dolgoztál.

- Hogyan dolgoztam? - kérdezte János boldogan.

- Tüneményesen, uram. Tudtam, hogy jól ülsz a lovon, de ennek kevés példáját láttam. És úgy forgatod a kardot, hogy száját is eltátja az ember.

- Mondjad, Zsarkó, mondjad. Vagy egyet mégis csak levágtam, ugye?

- Egyet, uram. Odavágtál neki és elesett, mint a zsák, meg sem nyikkant többet. Levágtál volna még tizet is, de már nem jutott neked. Hadd mondok valamit, hercegem. Tiszteltelek eddig is, ahogyan kijár neked. De ezentúl más szemmel fogok rád nézni.

- Nemcsak te, Zsarkó, - felelt János remegő boldogsággal, - mindenki. Az egész világ. Mondd, Zsarkó, meg tudnók keresni az én törökömet? Akit én vágtam le?

De meg sem várta a választ, maga felelt magának.

- Dehogy is lehet azt már megtalálni. Milyen kár. Megnéztem volna: kiféle, miféle.

A tábor még nem nyugodott meg, mikor visszaérkeztek. Lassan szivárogtak vissza az üldözők a hegyoldalakból, nagy volt a csörömpölés, ordítozás, jajveszékelés. A súlyosan sebesült foglyokat, ha látszott, hogy nem fognak felépülni és értéket képviselni, mindjárt megölték, a könnyebb sebesültek fogukat vicsorgatva káromkodtak, vagy óbégattak. Lassanként világosodott és most már számba lehetett venni mindkét oldal veszteségeit. Jánosnak nem volt nyugta boldog toporzékolásában, mindenütt ott akart lenni, láttatni kívánta magát, tárgyalni akarta a csatát, vitézségének szüntelen emlegetésére vágyott. De ahogy a köréje csoportosuló kapitányok szaporodtak, a tanácskozás egyáltalában nem a hadi erényekre fordult, hanem a haszonra, kiki azt számolgatta, hogy hány lehet a fogoly, hány jut az osztozkodásnál egy közemberre és hány jut egy tisztre, mi most az eladandó rabszolgák árfolyama. Ő lovaglásról,

kardforgatásról szeretett volna beszélni. Környezete minderről nem ejtett szót, mint ahogy a műhelyéből szabadult iparos is örvend, ha mesterségéről nem kell szólania.

Mire világos reggel lett, nemcsak a tájnak, hanem a győzelemnek körvonalai is tisztán kibontakoztak. János serege döntően megverte a török sereget. Kétségtelennek lehetett tartani, hogy Iszkender pasa egyhamar nem küldhet új erőt Bisztrica felmentésére. Rengeteg fogoly esett, közöttük három előkelőbb tiszt. A foglyok karámját azonnal nagyobbítani kellett volna, de a győzők jobbnak látták egy jókora fogolyszállítmányt mindjárt útnak indítani Knin felé. Déltájt indultak ezek, s János végignézte az útrakelőket. Már rég lefekhetett volna, hogy diadalmasan megzavart álmát pótolja, de nem feküdt volna le semmi kincsért. Olyan édes volt vitézségének folytonos tudatában gyönyörködnie, hogy éber öntudatáról lemondani most nem tudott. Az egész táborban szétszaladt már derekas viselkedésének híre; nem akadt egyetlen zsoldos, akinek arcán ne látta volna a tiszteletteljes meglepetés kifejezését. Zsivióztak, integettek. Ő boldogan nevetett.

- Milyen pipogya öszvérnek tarthattak ezek eddig, - mondta nevetve, - szinte sértő, ahogyan csodálkoznak.

Bár a reggel hozott borszállítmány rohamosan fogyott, fele annyi idő alatt itták meg, mint előirányozták, mégis nagy fejadag bort rendelt a zsoldosoknak. Délutánra már zajos tivornyává lett az egész tábor. És sátrában maga a fővezér ivott legmohóbban. Mikor az ital leverte lábáról, tökéletes álomba süllyedt végre első verekedésének remek élménye után. Másnap, mire megébredt, már ott voltak Iszkender basa követei. Békét jöttek kínálni. Igen hosszú ajánlatok summája az volt, hogy ha János abbahagyja Bisztrica ostromát és békével hazatakarodik, Iszkender basa kötelezi magát, hogy egy álló esztendeig ennek a szandzsáknak egyetlen török katonája sem teszi a lábát a magyar korona területére.

- Szó sem lehet róla, - felelte János élénken a tolmácsnak, - a várat be fogom venni.

- Azt kéri a pogány, - válaszolt a tolmács, - hogy ne mondd ki az utolsó szót, herceg uram. Ők még szeretnének itt maradni a mai napon és várni.

- Tőlem várhatnak, - mondta ő derűsen vállat vonva, - én ma elmegyek vadászni. Legalább vaddisznót öljek, ha török nincs. A várat pedig vívjuk tovább. Három lövést ne sajnáljatok a falaktól.

Vidáman készült a vadászatra. Sok volt itt az erdőben a vadkan és sok egyéb vadra is lehetett számítani. Készülődés közben dobogó szívvel csodálkozott önmagán. Mikor a békekérő követeket jelentették neki, meg sem fordult fejében, hogy félénken és ingadozva tisztjeihez forduljon véleményökért. Azonnal válaszolt saját elhatározásából. A csata más embert csinált belőle. Mialatt legénye vastag botost segített a lábára, ő széles jókedvében vidám olasz dalt dúdolt. De mikor éppen indulni akart embereivel az erdőkre, hírnököt jelentettek neki. Még pedig Varasdról. Szíve nagyot dobbant: ez Beától hoz levelet.

- Várjatok, - szólt oda a többinek, - ezt még elolvasom.

És olvasni kezdte a felkantározott ló mellett a levelet, amelyet csakugyan felesége írt neki. Hosszasan leírta, milyen vakmerően erőszakoskodik a kapzsi rokon, Székely Jakab. Nem mai keletű volt közöttük a számadás. Már régebben tizenhatezer aranyforinttal tartozott Székely Jakabnak, s a követelés biztosítására rengeteg ékszer maradt a hitelező kezén, azonkívül Vinicza vára és Trakostyán vára. Csak az ékszerek többet értek tízezer arany forintnál. Az erőszakos Székely Jakab azonban ezt a fedezetet is keveselte és folyton békétlenkedett, úgy gondolkozván, hogy János végül is megunja a sok herce-hurcát és a zálogvárakat az ékszerekkel együtt ott hagyja veszni a hitelező kezén. János, mielőtt hadba indult, hírt kapott Székely újabb fegyveres támadásáról, s akkor felháborodva határozta el, hogy ha megtér, majd le-

számol vele. Most Bea arról értesítette, hogy Székely Jakab az ő távollétét felhasználva, dühödten garázdálkodik, Korvin-birtokokat pusztít fegyveres jobbágyokkal és vakmerőségét most már nem lehet tűrni. János elkáromkodta magát.

- Mi az, herceg úr? - kérdezték a várakozók.

- Székely atyámfia disznóságai, - felelte haragosan, - haza kellene menni és a nyaka közé csördíteni. De most Bisztrica miatt nem mehetek.

Tovább olvasta a levelet. Egyszer csak meghökkent, elpirult és közelebb vette a papírt. Elolvasta a záradékot még egyszer. Nem tévedett. Bea olasz szövegének formásan írt végsorai ezt mondták: „Nagyon vágyom utánad, kincsem, mindenségem, most már biztos, hogy Isten új gyermeket ad, a javasasszonyok azt mondják, hogy augusztusra várhatjuk. Kimondhatatlanul várlak, siess karjaimba, mert nagyon árva vagyok."

- Nincs vadászat, urak, - kiáltott János, - és jőjjenek azok a követek!

A békét még aznap megkötötték. János türelmetlenül sürgette, hajszolta vezéreit a részletes alkudozás alatt, mindenáron indulni szeretett volna. Másnap fel is szedték a sátorfát. Türelmetlen meneteléssel hagyták ott Bisztrica falvának üszkös maradványait és a kikezdett falakat. Kninben rövid időre megállapodtak, a zsoldos sereg megkapta a kiosztott zsákmányt, és jó része feloszlott. János felosztotta az egy esztendőre terjedő végvári szerepeket is: a dalmata partokon Benkovics Miklós, a bosnya határon Kozulics Pál, Kninben Marczinkó őrködik. Aztán a zsoldosok megtartott vezérével sietett haza. Mikor feleségét és kisleányát magához ölelte, mély meghatottságot érzett.

- Rendesen viselted magad, - volt Bea első kérdése, mint mindig, - nem csaltál meg?

- Ó te bolond, te, miket kérdezel, - nevetett János az asszonyt magához szorítva.

- És nem is ittál sokat?

- Erre nem felelek, mert még megharagszol, most pedig nem akarlak izgatni. Mondd, fiú lesz?

- Fiú.

- Biztos?

- Egészen biztos, - felelt Bea szelíden nevetve, - megálmodtam. Fiú lesz, szép nagy vasgyúró kölyök, és Kristófnak fogjuk hívni. Megígérted.

- Meg. Állom a szavamat. Kristófnak fogjuk hívni. De addig ráncba szedem Székely Jakab uramat.

- Azért hoztad ezt a sok katonát?

- Azért. Csak megvárom, hogyan ugorjak rá. Most egy kicsit itthon maradok. Sok beszélgetni valónk lesz, el akarom mondani részletesen az egész hadjáratot. Mit nézel rajtam?

- Bámullak. Mintha nem te jöttél volna haza, hanem kicserélted volna magadat.

- Én is úgy érzem, angyalom. De miben látod a változást?

- Nehezen tudnám szavakban foglalni. Biztosabb vagy valahogyan. A nézésed öregebb és nyugodtabb. A termeted különös módon mintha megmagasodott volna. Valami történt veled.

- Történt, - mondta csendes boldogsággal János, - még pedig nagy és csodálatos dolog történt: elment innen Varasd mellől Korvin János, hogy megtalálja magát. És megtalálta. Most ő maga csodálkozik rajta legjobban. Angyalom, a fiad egy talpig férfi ember fia lesz.

Bea úgy nézett férjére, mint még soha. Akárcsak a zsoldosok ott lent Bisztrica alatt: meglepetéssel, elismeréssel, csodálkozó megbecsüléssel.

- Majd elmondasz mindent. Úgy látom, igazad volt: katonának születtél. Nem hittem. Most látom, hogy nem ismertelek teljesen. Alig várom, hogy mindent elmondj.

És a csatából hazatért férj napokig mesélte élményeit. Kissé lelkendezve, kissé túlszélesen, túlszínesen. De maga is érezte, mint a megtért pogány, a tűzkeresztség csodáját. Feleségéhez való viszonya megváltozott. Lelki közösségök még melegebb lett, de úgyszólván kezdtek életkort cserélni: eddig Bea volt az anya és János volt az odaadó, lelki támaszt kereső fiú, most Bea egyszerre az erős emberhez kezdett símulni, és a férfiban halványan megjelent az apa meleg jóindulata. És szüntelenül a születendő Kristófról beszélgettek. Arról a boldogító sarjról, aki tavaly karácsony előtt nagy lobbot vetett szerelmök adott nekik: mikor Jánost olyan módfeletti boldogsággal töltötte el a hirtelen felbukkant török hadjárata tudata.

A változást Frangepán Bernát is észrevette. Már rég nem nyomta az ágyat az após. Meglátogatta a hadból hazakerült vejét és meglepett elismeréssel bólogatott a vő elbeszélése közben. Aztán sokat beszéltek Székely Jakabról.

- Meg kell gondolni, mit csinálunk, - mondta Bernát kenéz, - ez a Székely Jakab hivatalosan a Miksa császár szolgálatában van és az ő védelme alatt áll. Sült osztrák lett belőle, s ha te, a magyar korona alattvalója, rámégy, Miksát ingerled. És rengeteg pénzbe kerül ez a sok zsoldos, amíg...

- Bánom is én, - szakította félbe János, amit nemigen tett eddig, - én verekedni akarok.

Frangepán elcsodálkozott. De tetszett neki a dolog és nem érvelt többet. János még várt egy-két hétig. Utánajárt Székely Jakab minden dolgának, elment Zágrábba, ahol többet hallhatott róla, mikor pedig beköszöntött a tavaszi olvadás, elindult Székely Jakab ellen. Mintha csak rendes hadjáratra menne: szabályos katonasággal. Ágyút is vitt magával. Borlin vára ellen ment, mert kikutatta kézen-közön, hogy Székely Jakab várai között ez tartalmazza a legbecsesebb berendezést, sok ott az arany, ezüst holmi és az ékszer. Roppant gyorsasággal maga vezette oda a fegyvereseket, hogy Székely Jakab meg se neszelje a dolgot és várnépe fel ne készülhessen. Sikerült is meglepnie a csekély őrséget. Ágyút nem is kellett használnia: az őrség kirohanással próbálta megmenteni a helyzetet, de véresen ráfizetett: János nagy gyönyörűséggel fogadta el a verekedést, maga is részt vett a kézitusában, három embert fejbevágott és roppantul sajnálkozott, mikor a várnép hamarosan megadta magát. Halott nem esett egy sem, a támadó vezér besétált a leeresztett hídon, szemlét tartott a termekben, kinyitotta a kincses kamrát, egész tartalmát szekérre rakatta, őrségül ott hagyott néhány embert a maga legényei közül, s mint ki dolgát jól végezte, elindult hazafelé Varasdnak. De most már lassabban: a kincsekkel megrakott szekér minduntalan kátyúba ragadt a rossz úton a zsákmány terhétől.

Otthon vette a hírt, hogy Székely Jakab tajtékzik a dühtől. Az országgyűléshez akar fordulni felháborodásában, fennen hangoztatta, hogy ő császári alattvaló, és Miksa császár majd megmutatja a garázda horvát bánnak.

- Csak menjen az országgyűlés elé, - mondta János vigan, - én bizony feléje sem nézek. Majd küldök ügyvédeket. Jó kis hadjárat volt ez is, akárcsak a bisztricai.

- De ott békét kötöttél, - vetette ellen Bea.

- Hátha itt is sikerül? Az országgyűlés mellettem lesz. Jakab rokon számára nem marad más hátra, mint hogy megpróbáljon békülni.

Székely Jakab emberei, mint a Budáról érkezett jelentések tudósítottak, csakugyan megjelentek az országgyűlés előtt. Nem mentek semmire. Okmányokat, leltárakat szedtek elő, de Szuppanics Gyorgya és Balázs diák, János két megbízottja, hamisnak mondta az írásokat. El lehetett volna így veszekedni akár évekig. És Székely Jakabnak csakugyan meg jött az esze.

Embert küldött Varasdra: egyezkedni szeretne. János még kérette magát, aztán ráállott. De előbb írásbeli esküt kért a Frangepán tanácsára. Meg is kapta. Székely Jakab nagy esküt esküdött írásban, hogy míg egy osztrák és magyar főurakból választott vegyes bíróság az ügyben nem ítélkezik, becsületszavára nem erőszakoskodik többet.

Bea boldogan szemlélte újjászületett férje serénykedését. Boldog terhét már nehezen hordta, a nagy nap közeledett. És ahogy ők várták családi életök eseményét, az idők méhe is nagy eseményeket hordott magában. A török veszedelem rémítette a világot. A szultán hatalmas országa fenyegetően gyüjtötte a haderőt. Varasdra is eljutott a híre, hogy a pápa erőnek erejével nagy törökellenes szövetség szervezésén fáradozik. Velencét és Franciaországot már sikerült szövetségbe vonnia. De Magyarország volt a legfontosabb, mint az ellenséggel szomszédos ország. A nuncius hír szerint buzgón dolgozott Budán, de a korhadt kormánnyal nem ment semmire. A nádorhoz hiába fordult volna, az nagybetegen sínylődött és a végét járta. Bakacs Tamással pedig a világ legügyesebb diplomatája sem boldogulhatott egykönnyen. Így a szövetség fegyveres fellépése folyton húzódott, mialatt a török vészesen készülődött a keresztény világ romlására. János otthon ült felesége mellett és izgatottan lesett minden levelet: hátha sor kerül rá, hogy megint mehet a török ellen.

A házaspár a szülés előtt leköltözött Bihácsra. Azt a kastélyt jobban szerették, s Bea az Una szép szigetén nem szenvedett annyira a melegtől. Augusztus elsején megszületett a gyermek. Csakugyan fiú lett. De nagyon csenevész kis csecsemő. Az újszülött porontyok rendes nagyságának felénél alig sikerült többre. Mint nénjét, őt is félteni kellett, hogy nem marad életben. János alig húnyta le szemét az izgalomtól. Szinte nem mert aludni, mert rettegett, hogy azalatt, míg ő alszik és nem tartja szemmel a kicsit, annak valami baja esik. Törékeny kis test volt a vézna Korvin Kristóf herceg. Apja valami borús boldogsággal nézte és sokat töprengett magában: hát nem telik tőle több, mint két ilyen esendő kis élet, akiket még az ajtónyitás rezzenésétől is félteni kell?

A sok ajándék között, amellyel az újszülöttnek kedveskedtek rokonok és ismerősök, a legértékesebbeket váratlan ember küldte: Iszkender pasa. Nyilván nagy súlyt vetett arra, hogy megtartsa a fegyverszünetes barátságot azzal, aki seregét legyőzte. A töröknek fedeznie kellett magát a bán területe felé, mert másutt volt komolyan elfoglalva. És nem sokkal a Kristóf születése után a vemhes világpolitika is megszülte a maga eseményét. Törökország megverte a velencei köztársaságot. Sapienza mellett a velencei hajóhad a török támadásnak teljesen áldozatul esett, nemsokára Lepantóba, a korintusi öböl legfontosabb kikötőjébe bevonultak a törökök. Velencének aggódnia kellett dalmáciai birtokaiért.

- Úgy látszik, melegszik a dolog, - magyarázta János izgatottan a feleségének, - ha minden úgy megy, ahogy remélem, nagy sereget kapok Velencétől és módom lesz kitüntetni magamat.

Mert Velence, most már végszükségben, feladta a bizalmatlanságot. Követei egymás után járták a bihácsi várat. De nemcsak azok, hanem a délvidék fontos mágnásai is. Úgy látszott, hogy a háborúba egész Európa belekeveredik. Frangepán Bernát, a Zrínyiek, a Blagayak és más gazdag urak szinte állandóan Jánosnál ültek, tárgyaltak és várták, mi kor jön a nagy fordulat.

- Készüljünk, - mondta Bernát kenéz, - ennek fele sem tréfa. Minden jel azt mutatja, hogy megint elérkeztünk Hunyadi idejéhez.

- Hálistennek, - kiáltott fel János, - most legalább megint megmutatjuk Európának, mit tud Magyarország. És én az élen leszek, mikor meg kell mutatni.

- Gondolod, - kérdezte apósa bizalmatlanul, - hogy ilyen simán fog menni minden? Odaállsz a sereg élére és vezeted Magyarországot a török ellen?

- Miért ne, ha arra kerül a sor? Magyarország mögöttem lesz. Ki más lenne a vezér, mint én?

- Arról nem beszélek. Persze, hogy te leszel a vezér. De vajjon mögötted lesz-e Magyarország?

- Hogyne lenne, végszükségben. A baj összekovácsolja az embereket.

Frangepán fejét csóválta.

- Én másképpen ismerem szép Magyarországot. De adja Isten, hogy neked legyen igazad.

- Muszáj, hogy igazam legyen. És én semmi mással nem törődöm, mint a nagy feladattal, ha rákerül a sor.

- És ha hagynak.

János nem felelt. Apósának borús látása elkedvetlenítette, mikor ő éppen heves és meleg lelkesítést várt volna. Úgyis sok minden zavarta Velencével folytatott üzenetváltását és felkészülését. Bakacs Tamást nem igen zavarta a török veszedelem abban, hogy szívósan tovább próbálja folytatni pereit, amelyeket Ulászló egy időre kizökkentett medrökből. Vajdahunyadot és Gyulát akarta a kemény akarata kapzsik rendíthetetlen elszántságával. Ulászlóra nyilván nem számíthatott most már a régi mértékben, ezért fordított egyet a szekéren és kibékült az öreg, beteg nádorral. János nagy meghökkenésére azok a perek, amelyeket nyugovóknak gondolt, egyszerre mind megindultak, és valamennyiben a nádor hozott ítéletet. Mindig ellene. A vajdahunyadi per réme már megint elevenen élt, a nádor Bakacsnak ítélte a gyönyörű várat, s a királyi kúriától, amelyhez az ügy felebbvitellel került, megint nem sok jót lehetett várni. János hosszú levéllel fordult a királyhoz. Részletesen kifejtette a török veszedelmet és perei számára nyugságot kért, amíg a háború nagy eshetőségére felkészül. Válaszul azt kapta, hogy a nádor megint beleszólt a gyulai uradalom dolgába: a budai káptalan új bizottságot küldött ki, hogy Gyulát ez elfoglalja Bakacs számára. János megint csak a régi módszerhez nyult: felfegyvereztette az uradalom embereit. A jobbágyok íjjra, dárdára, szekercére kaptak. Mikor jött a küldöttség, a tömeg megrohanta őket: ha azonnal vissza nem fordulnak, mindet ott nyomban agyonverik. A törvény emberei éhesen érkeztek a nagy út után. De még enni sem kaptak időt. Menekülniük kellett azonnal.

- Győztem az itthoni háborúban, - mondta keserűen János, - most megint készülhetek a török ellen.

De nem készülhetett. Bakacs Tamás gondoskodott róla, hogy mással is kelljen törődnie. Kivitte, hogy egy jókora birtokot, amelyet a Korvin-vagyonból harácsoltak el erőszakkal, s amely per alatt állott, Ulászló királyi dónációs okirattal idegennek adományozzon, még pedig nem másnak, mint Ujlaki Lőrinc hercegnek. János azonnal hevesen tiltakozott és várta a választ.

A válasz az volt, hogy Medvevárában és még két várban, amelyek János kétségtelen tulajdonát képezték, Túsz Alfonz ült benne, a zágrábi nagyprépost. Ez a három várat negyvenezer aranyért úgy adta el, mint a magáét. És pedig nem másnak, mint Ulászló királynak. János fejét fogta és mély gondokba merülve járt le s fel a bihácsi kastély egyik szobájában. Rótta a szobát és közben hangosan gondolkozott. Bea az ablaknál szoptatta a kis Kristóf herceget.

- Én ezeket az embereket nem értem. Az országot borzasztó veszedelem fenyegeti. Velence csak bennem bízik, a sereg élére más alkalmas ember nincs. És ahelyett, hogy kedvemben járnának, felkészítenének, bíztatnának, valamennyien a vagyonomra törnek, nyomorgatnak, zsarolnak, megrabolnak. Mialatt őket magokat a török fenyegeti végromlással. Micsoda ország ez?

De Bea nem felelt. Ő pedig csak járkált le s fel súlyos, bicegő lépéseivel. És hosszú szünet után felsóhajtott:

- Hej, de nehéz magyarnak lenni.

VII.

A nagy veszedelem még nem szakadt rá az országra. A török más utat választott: elözönlötte Görzöt. János földje ment maradt a támadástól. De jött is a tél, a nagy háború veszedelme elodázódott. Hozott azonban a tél más ujságot: karácsony napján meghalt a nádor. Halálos ágyáról szédítő pályafutásra nézhetett vissza: testvérbátyja valaha kishivatalnok volt a Hunyadi János középponti vagyonkezelőségénél Vajdahunyadon, ő maga még annyi sem. Most az ország nádora és dúsgazdag ember gyanánt halt meg, mégis csalódottan és elégedetlenül, mert mérhetetlen becsvágyában egyenesen király szeretett volna lenni. Ezt a vágyat is örökségül hagyta a nagy vagyonnal együtt legidősebb gyermekének, Jankónak, aki tizenhárom éves volt még mindössze. De mindenki tudta, hogy apja királynak nevelte.

Ki lesz most már a nádor, ez volt az első kérdés a bihácsi kastélyban, ahol felszabadult lélegzettel fogadták a hírt, hogy a nagy ellenfelek egyike kidőlt a támadók sorából. János anyagi helyzete most is, mint mindig, romlással fenyegetett. Kiadásai a báni állással súlyosan megnövekedtek, mert érezvén a hadi felelősséget, a végvárak zsoldosait a magáéból fizette, a várfalak javítására, fegyver és hadianyag pótlására a magáéból előlegezett, nem kapván a rendetlen és nyomorgó kincstártól semmit. Sőt nem is a magáéból adta mindazt, hiszen készpénze neki magának volt legkevesebb. Emberei állandóan az országot járták kölcsönökért, egyik újabb zálogolás a másikat követte. Mikor most összeszámította, mit előlegezett az országnak, elrettenve állapította meg, hogy vagyonán majdnem százezer arany az újabb teher. Még maga Ulászló is elrestellte a dolgot és mivel pénzt nem tudott adni, ideiglenes segítségként Jánosnak adta bérbe a délvidék adószedését. Ez csinos jövedelmet jelentett, de eltörpült az óriási adósság mellett. Muszáj volt valamit csinálni, hogy a Korvin-vagyon, amelyet közbe jobbról-balról Bakacs, Ernuszt és még számtalan fogvicsorgató felperes szorongatott, össze ne roppanjon. Másrészt ott volt a török háború most pillanatnyilag szünetelő, de azért nem kevésbé nyomasztó gondja. János elhatározta, hogy elmegy az országgyűlésre. Hosszú idő óta nem vett már részt rajta, alapjában únta a politikát, szívesebben ült otthon. De most a nádorválasztás és a török kérdés kényszerítette, hogy felmenjen Budára.

Rangjához illően ötszáz lovast vett maga mellé. Ennél kisebb kísérettel nem mehetett a főváros szeme elé, aki az ország rangsorában a király után következett. Bea is felutazott vele, házasságuk óta először. Beköltöztek a várbeli kis palotába, és elkezdődött az országgyűlési hetek zajos, izgatott, mulatságokkal telt, kialvatlan élete. Frangepán Bernát nem jött fel a fiatalokkal. Valakinek lent is kellett maradni, hogy a török veszedelem miatt forrongó dolgokon rajta tartsa a család kezét: Velence követei minduntalan jöttek-mentek, azokat nem lehetett váratni a tanácskozásokkal.

Idefenn is kellett valaki a török miatt, a nádorválasztás mellett ez a fontos ok is késztette János utazását. Vitézsége lüktetően berzenkedett benne: mindenáron nagy áradásszerű, döntő háborút szeretett volna. Újonnan szerzett vitézi híre boldogsággal töltötte el: idefenn mindenki tudott hadviseléséről és személyes hősiességéről. Minduntalan akadt valaki, aki a törökről úgy faggatta, mint a szakembert szokás. Az ország felső felében lakó urak nem ismerték a törököt, csak hírből hallottak róla; azok, akik valaha Mátyás török harcaiban részt vettek, eltünedeztek már lassacskán. De János tudott beszélni a törökről bőven. Egész társaságok hallgatták, mikor mesélte, hogy a pogány katonaság napon szárított húst hordoz a táborral, nyaranta szeretik az aludttejet, meg a mézet, bort pedig nem isznak. Buggyos nadrágot hordanak, sok alsóruhát. A lovat csak éjszaka etetik, öt-hat marék árpát és kétszer annyi szecskát kap a katonaló. A kengyelszárat igen rövidre vágják, furcsa módon felhúzott térddel ülnek a nyeregben, ezért lándzsával nem nehéz kiütni őket onnan. Mindez a hallgatókat szerfelett érdekelte. A felületesebbek csak ilyen különös külsőségeket kérdezgettek, a komolyabbak a

török haderő felől faggatták, valamint arról, hogy van-e a pogánynak csakugyan az egész keresztyén világot megtámadó szándéka.

Ulászló, akihez mindjárt érkezése után kihallgatásra illett mennie, a felületesek közé tartozott. De még ezeket a külsőségeket is láthatóan únta. Igen nyájasan fogadta a báni házaspárt, azonnal szóvátette János haditetteit, áradozóan megdicsérte vitézségét, de a részletek egyáltalában nem érdekelték. Bizonyos bosszankodó hangon beszélt a törökökről, mint a nyaraló gavallér a szúnyogokról. Sértődött hangon emlegette, hogy atyjának is elég baja akadt velök: a lengyel föld déli végein valamelyik öccsének mindig a török támadások ellen kellett vitézkednie, mert az átkozott pogány a Havasalföld és Moldva felől is untalan piszkálni igyekszik Európát. A kihallgatás hamarosan be is fejeződött. Ulászló udvarias orcával végighallgatta János beszámolóját a Velencével folyó tárgyalásokról, igen előzékenyen bólogatott, de mikor arra került volna a sor, hogy most már ő is szóljon és elkezdjék megvitatni Magyarország szerepét a közelgő nagy küzdelemben, azonnal végét szakította a beszélgetésnek.

- Mindezt majd részletesen megtárgyaljuk az országgyűlésen. Az a fontos, kedves Jánosom, hogy rád számíthatok.

János nagy lélegzetet vett, hogy most már a maga leendő szerepéről, hadviselési vágyairól beszéljen, de Ulászló ekkor már állott. Ez a kihallgatás végét jelentette. A házaspár nem tehetett egyebet, mint hogy mindaketten követték udvarnál nevelkedett ösztönüket: azonnal felálltak ők is. És többet nem is beszéltek budai tartózkodásuk alatt így hármasban a királlyal.

Nem is mutatkozott célja, hogy a király újabb kihallgatást adjon. Ő úgysem döntött semmiben, az ország gyeplőit teljesen Bakacs Tamás tartotta kezében. Beszélte mindenki, hogy koronatanácsokon a király most már szinte egyáltalában nem szólalt meg. Unatkozva ült a helyén és a mennyezetre bámulva malmozott a kezével. Nagyritkán belebeszélt a tanácskozásba: feltett valami értelmetlen kérdést, hogy részvételét igazolja, de ezzel rendszerint csak arról tett tanuságot, hogy ami mindaddig elhangzott, nyomtalanul szállt el füle mellett. Csak Bakacs beszélt mindig. S mikor a tanácskozásoknak vége lett, Ulászló megkönnyebbülve állt fel. Szokása volt ilyenkor roppant buzgó, gondterhes arcot vágni, végignézni a jelenvalókon és ezt mondani: „facite, domini!" Cselekedjetek, urak! Mintha bizony az ő biztatását meg szokta volna várni bárki is. Jánosnak tehát, ha érdemben tanácskozni akar, Bakacs Tamással kellett volna összeülnie. De Bakaccsal nem volt beszédes viszonyban. Tartották a haragot, mint peres felek, mindaketten, csak hivatalos leveleket váltottak, ha muszáj volt a kancellárnak a bánhoz fordulnia vagy viszont.

Akadt más, akivel tanácskozhatott, még pedig fontos ember: nagybátyja, Geréb Péter. Az öregúrral mindig fenntartotta a nyájas rokoni viszonyt, ha nem igen látták is egymást. Ez a Péter ugrott ki legjobban a három Geréb-fivér közül: országbíró volt már és most a nádorság legvalószínűbb jelöltje. Ez János számára ujjongó örömöt jelentett. Ha nagybátyja nádor lesz a kapzsi és ellenséges Szapolyai helyén, neki azonnal nagyot fordul minden dolga: a Bakacs ördögi hatalma mindjárt nem tenyerelhet rá korlátlanul pöreire. Ezért teljes erővel a nagybácsi ügye mellé állott, már amennyit politikai mozgolódásokban az ő teljes ereje jelenthetett: sűrűn hívta palotájába a döntő befolyású nagyurakat, hogy Geréb Péternek módjában legyen megnyerni őket. Aztán maga is hosszasan elbeszélgetett alkalomadtán az öreggel, részletesen elmondta neki a birtokaira törő harácsolók rablótörténeteit és bensőségesen kérte a leendő nádor támogató jóságát. Geréb Péter nyíltan és habozás nélkül meg is ígért mindent. S erre számítani lehetett: az öreget szótartó embernek ismerte mindenki, s közöttük semmi különösebb családi civódás nem fordult elő soha.

A nádorválasztás nem okozott nagyobb izgalmakat. Számbavehető jelölt nem akadt, a népszerű öreget az országgyűlés túlnyomó többséggel megválasztotta. János azonnal megérezte a választás hatását. Egymás után jelentkeztek palotájában váratlan emberek, akiknek látogatása

meglepte. Ezek kerteltek egy darabig, aztán mindegyik kibökte, hogy mi járatban van: valamelyik peres fél leplezett megbízásából jött és célzásokat tett arra, hogy biztos tudomása szerint ezzel, vagy azzal most igen jól ki lehetne egyezni. Sőt az egyik legveszedelmesebb ellenség, Ernuszt Zsigmond püspök, az országgyűlésen személyesen lépett oda Jánoshoz, mikor valami unalmas formaságot daráltak, vállára ütött, öleléssel üdvözölte. János nem tudott hova lenni a meglepetéstől, a nagyhasú agg pap vakmerő nyájassága olyan zavarba hozta, hogy szólni sem tudott.

- Mikor vagy otthon, herceg uram? Szeretnék udvarlásodra lenni.

János hebegett valamit, s a püspök még aznap meglátogatta. Minden szemérem nélkül mosolygott a házigazdára, akit megzsarolt, megcsalt, meglopott és tönkre igyekezett tenni. És felvetette, nem lehetne-e békességgel kikászolódni a bonyolult perekből. Bár elhízása és öregsége folytán már igen nehezen szuszogott, bámulatos folyékonysággal beszélt a pörök állásáról, kisujjában volt az egész anyag, János nem tudta követni. Addig mégis eljutottak, hogy elvben kimondták az egyezkedésre való kölcsönös hajlandóságukat. Jánosnak ugyan megfordult a fejében a gondolat, hogy éppen most nem kellene egyezkedni, mikor nagybátyja nádor lett és kilátásai hirtelen óriásit ugrottak. A pécsi püspök gyanús készsége is arra inthette volna, hogy éppen most ne béküljön. De az ő elméjében nem járt más, mint a hadjárat vágya. Mohón gondolt arra, hogy akármilyen áldozatokat kíván is az egyesség, jókora birtokrész szabadul fel általa, s arra új pénzt lehet szerezni a zsoldosok toborzásához. A püspöktől tehát barátságos hangon vált el, megírta a fordulatot apósának, utasítást adott ügyvédeinek és többé nem vesződött a dologgal. Az országgyűlésre akart figyelni, amely előtt ott feküdt a török veszedelem kérdése is.

De erre még mindig nem került a sor; a rendeket más kérdés foglalkoztatta előbb, nem kevésbé érdekes. És pedig Beatrix ügye. Az özvegy királyné még mindig itt ült Magyarországon. Budán nem mutatkozott most sem, de sokat lehetett hallani róla: Esztergomban éldegél, hajdani csinosságát megtépázta az idő, negyvennégy éves már, régi szép fehérbőrű termete úgy megdagadt, mint a lisztes kenyértészta. Mehetett volna már régen családja valamely ágához, akár Nápolyba, akár más olasz udvarhoz, de ő csökönyösen itt maradt, most már az elmebajhoz hasonló megszállottsággal egyetlen gondolatnak élve: még mindig Ulászló felesége akart lenni. Tízesztendő hiábavaló küzdelme nem törhette meg vad vágyának erejét. Még most is sűrű izenetekkel, kérvényekkel, rimánkodással ostromolta a szentszéket: kényszerítse Ulászlót maga Róma, hogy vele, hitvesével, költözzék össze, és vegye oda maga mellé a budai várba magyar királynénak. Ulászló már rég csak legyintéssel intézte el, legfeljebb dühbe jött néha, hogy ez az átkozott asszony, akit most már megkeveredett és kótyagos némbernek tekintett mindenki, folyton hátráltatja a szentszéknél évek óta folyó válásának elintézését. Rómának már tíz éve ki kellett volna mondania, hogy Ulászlónak egyik házassága sem érvényes: nem férje többé sem a brandenburgi grófkisasszonynak, sem Beatrixnak. De ez a döntés folyton csak késett, mostanáig. Most végre remélhetett a király. Ezerötszázat írt a keresztény világ, a pápa a jubileumi szent évhez illően, kegyesebb és engedékenyebb lehetett, mint máskor, sőt nem is csak a szentév miatt, hanem mert az egyháznak fontos volt a velencei köztársaság, Franciaország és a pápaság harcra készülő törökellenes szövetségéhez Ulászlót megnyerni. A király két házassága ezenfelül nem is volt igazi házasság, a pápa, aki ilyen ügyeket gondos tisztességgel tudott mérlegelni, lelkiismerete szerint is Ulászló kedvére dönthetett. És most megtörtént a régóta várt döntés: a pápa Ulászlót szabadnak jelentette ki. Budára az a hír érkezett, hogy Beatrix őrjöng. Attól lehet tartani, hogy elméje megháborodik a tehetetlen haragtól. Amibe tíz esztendő szívós és szenvedélyes küzdelmét ölte, terve sikeréről nem is álmodhatott többé. Őrjöngött egy hétig, aztán úgy-ahogy lecsillapodván, legalább a veszett fejsze nyelét akarta megmenteni, izenetet küldött, hogy visszaköveteli hajdani hozományát. Ez még a szánakozókat is mosolygásra késztette. Beatrix

a bányavárosok, Csepel-sziget és más nagy uradalmak birtokosa, pénzt követelt a koldús-szegény, kincstáron? Éppen most, amikor még a nemlétező rézgarasokat is a törökök ellen való készülődésre kellett zsugorgatni? De nem sokat vitáztak ezen. Mindenki unottan elfordult az eszelős asszonytól, Európának valaha leghatalmasabb királynéjától.

- Nem volna kedved meglátogatni? - kérdezte János otthon a feleségét.

Az asszony csodálkozva fordult feléje.

- Én! Beatrixot? Hogyan jut ez eszedbe?

- Istenem, - vont vállat János akadozva, - udvarhölgye voltál, szeretett téged. És rokonod.

- Nem szeretett. Senkit sem szeretett, csak a családját. És én sem szerettem soha.

- Ahogy gondolod, angyalom. Ha nem akarsz, ne menj.

- De miért gondoltad egyáltalában, hogy menjek?

- Tudja az ördög. Elképzeltem, milyen rettenetesen érezheti magát. És hogy milyen jól esnék neki egyetlen jó szó valakitől.

Bea felütötte fejét és figyelmesen férjére nézett.

- János, te ezt az asszonyt szeretted valaha.

János erőltetetten, furcsán nevetett.

- Ugyan hova gondolsz. Csak nagyon szép asszony volt, mikor én kisfiú voltam. Szerettem volna, ha jó hozzám. Néha kimondhatatlanul vágytam a szeretetére. De ő csak rossz volt. Hagyjuk. Régmult dolgok. Mi minden történt azóta. Kolumbus elment Indiába. Miksa római császár és Bianca a felesége. Nekünk két gyerekünk van... Mi az, mit nézel rám?

- Sohasem említetted még Biancát, - mondta csendesen és komolyan az asszony, - most ejtetted ki a nevét évek óta először.

- Ó te bolond, csak nem vagy féltékeny?

- De igen, János. Mindig, mindenütt, mindenkire féltékeny vagyok. És most megint megmondom neked: ebben nem ismerem a tréfát. Ha csak egyetlenegyszer is megcsalsz, nem vagyok többé a feleséged.

János nevetésre próbálta fordítani a dolgot.

- Angyalom, nem mondom ám meg, ha megcsallak.

- Ne tréfálj ezzel, - mondta Bea a nevetést nem viszonozva, - azt én úgyis megérzem. S akkor vége mindennek. Most beszélj az országgyűlésről. Mi lesz a török háborúval?

Arról volt beszélni való elég. A magyar országgyűlés végre rátérhetett a nagy kérdésre. A főurak elég lanyhán kezelték a kérdést, de a köznemesek, akik vallásos áhítattal ápolták a közülök sarjadt Hunyadi János emlékét, tüzesen és harciasan türelmetlenkedtek. Velence követei megjelentek a törvényhozók színe előtt, és megjelentek XII. Lajos messziről jött követei is. A köznemesek hatalmas tüntetéssel ünnepelték őket. Vezérszónokok Werbőczi volt, a sokat emlegetett új politikus, aki most nagy szónoklatban követelte a háborút. És most János is elszánta magát, hogy felszólal. Beszédét ékes latinsággal megírta előre. Sokat szerepeltette benne apját és nagyapját, aztán ügyes szerénységgel beszélt a maga harcairól is. Krisztus veszedelemben forgó hitéről beszélt és a Szűzről, akinek Szent István felajánlotta az országot. Nagyon meg volt elégedve szónoki alkotásával, s hogy baj ne történjék, zárt ajtók mögött szóról-szóra megtanulta, mint a diák a leckét. Az országgyűlésen mégis utolérte a baj.

Belezavarodott. Nagy baj azért nem lett belőle, a hallgatók minduntalan tüntettek mellette, mikor hebegtében egyszer elvesztette a fonalat, egy hang nagyot kiáltott:

- Vivat Corvinus, dux Hungarorum!

Erre percekig tartó vivátozás és kardcsörtetés következett. A háború még meg sem volt, de a közvélemény már őt nevezte a magyar sereg vezérének. Mikor a rosszul elmondott beszéd után leült, úgy érezte, hogy élete legszebb pillanatait éli. A pécsi püspök volt az első, aki odament hozzá, hogy megdicsérje. Körülözönlötték mások is és kezét szorongatták. Nagybátyja, a nádor, megölelte. S mikor hazatért, nemsokára a velencei követek jelentkeztek nála. Azonnal fogadta őket. Azok áradozva hálálkodtak állásfoglalásáért. De nem titkolták, hogy a dolgok nem mennek teljesen kedvök szerint.

- Mi a baj, - csodálkozott János, - hát Bakacs habozik?

- Habozik, herceg úr. Pénzt követel, még pedig sokat, mint az országgyűlésen hallhattad. Mi nem zárkózunk el az áldozat elől. S ő mégis habozik.

- Mit mond, mit akar?

- Nem mond semmit. Nem birunk vele. Ahogy mi látjuk a dolgot, el akarja húzni a döntést őszig. Nem beszélnél vele, herceg úr? Hiszen úgy tudjuk, hogy régi ellenségeid a nádorválasztás óta kedvedet keresik.

- Nem mind. És éppen ő legkevésbé. Nem akarok vele beszélni. Apám magával a pápával szállott szembe. A hercegprímással még én is szembe tudok szállni.

A velencei urak hallgattak. Majd az egyik megjegyezte:

- A bíbort most bizonyosan kizsarolja magának.

Aztán felálltak és elmentek. Az országgyűlés folydogált tovább. A felszólalók mind a háborút követelték, többen említést tettek Jánosról is és érveltek neve, származása nimbuszával. Hunyadi emlékének fénye egyszeriben még a szokottnál is erősebben feltündöklött és az emlék fényében ott állt János, a koronától elesett unoka, boldogan, izgatottan, hatalmas csaták reményképeivel lelkében, s e képek mögött valami meg nem fogalmazott, homályos sejtelemmel, hogy élete sora a pogányverő fegyverek élén még nagyot fordulhat. S ami eddig történt, csak bevezetése igazi megdicsőülésének. De a velenceieknek igazok lett: az országgyűlés döntő határozat nélkül oszlott szét. Azt végezték, hogy ősszel majd végezni fognak. Az utolsó ülés napján a régi hagyományok szerint zajos népünnepséget rendeztek Budán. Megcsinálták a török koporsó-robbanás szokott színjátékát. Fából mecsetet ácsoltak, vagy inkább valami kezdetleges alkotmányt, amely magas fatornyával minaretet utánzott, alul azonban nem voltak falai, hogy belsejébe lehessen látni. Itt belül török koporsót állítottak fel, s ezt török vezéreknek öltözött emberek ülték körül. Az utcán zsúfolt sokaság vette körül a komédiát. A törököknek öltözött szereplők hajlongtak s a török imádkozást mímelték, majd egyszerre csak felrobbant a koporsó, s a tömeg egetverő üvöltésben tört ki. A famecset tüzetfogott s égni kezdett.

- Mit jelent ez? - kérdezte Bea.

- Van egy régi török monda, - felelte János, - hogy az izlámnak akkor lesz vége, mikor Mahomet koporsóját szétrombolják. Jelképes látványosság volt ez, a koporsó Mahomet koporsóját ábrázolta. Itt tönkre is ment. Az országgyűlésen nem sikerült elrombolni. És mi szépen hazamegyünk, hogy várjuk az őszt.

Hazamentek. A tétlen várakozást a birtoküggyek különféle fordulatai tették izgalmassá. Volt fordulat jó is, rossz is. A pécsi püspök szavának állott, az egyelőre ideiglenes részegyesség elég tisztességesen folyt le. A püspök a besztercebányai birtokokat megtartotta ugyan, de a

káptalan előtt János javára végrendelkezett róla, viszont János négyezer forint régi adósság fejében teljesen átengedte neki Vinica várát. Ez alapos áldozat volt ugyan, de legalább a pörök jórészének felszabadulását jelentette. A tárgyalásokon meglátszott, hogy az egyik tárgyaló fél az ország nádorának öccse. De Bakacs még mindig mereven tartotta magát. Perelt, erőszakoskodott, támadott, a nádor sem tudta engedékenységre bírni. János tehát megint az ököljog egyetlen segítségéhez fordult: elfoglaltatta azt a krajohoveci birtokot, amely az ő nagykemleki vára alatt feküdt, de nem az övé volt, hanem Bakacs egyik udvarnokáé. Vad levelezés származott ebből a peres felek közt, még Ulászló is szigorú levelet írt neki, János azonban már megtanulta a leckét: vállat vont a királyi levélre és csak azért sem ment el az elfoglalt birtokról. A nagykemleki várőrség védte azt, Bakacsnak várat kellett volna ostromolnia, hogy visszavegye. Ezt nem tette. De közben csakugyan megkapta Rómából a bíborosi rangot. Fogvicsorgató erővel tört nagy álma, a pápaság felé. Most már a konklávé megválaszthatta, ha arra kerül a sor.

Az őszi országgyűlés ideje így érkezett el, a pörök és erőszakosságok váltakozó kalandjai után. Ulászló nem Budára hívta a rendeket, hanem Bácsra, a délvidékre, hogy a török kérdésben leginkább érdekelt délvidékiek annál biztosabban megjelenjenek. El is jött a horvát, tót, dalmata és bosnya földek legtöbb ura. A külsőségek megmutatták az országgyűlés természetét: a résztvevők hadikészültségű bandériumokkal jöttek, kiki olyan háborús pompa kifejtésével versengett, amilyennel csak tudott. Az októberi hidegben tizenkétezer fegyveres tanyázott a szabadég alatt, a hangulat harsogóan és lelkesen harcias volt. Nem is volt már értelme a hosszadalmas tárgyalásnak. Velence és Franciaország követei megint megjelentek és most már végleges eredményt csikartak ki a kormánytól, hátuk mögött a közvéleménnyel. Kimondták, hogy Magyarország csatlakozik a szövetséghez, ennek pontjait részletesen meg fogják állapítani, a fegyverkezés máris megindul.

János felkísérte a királyt Budára. Mivel most már eldőlt, hogy az alakítandó magyar hadsereg vezérévé mást tenni nem lehet, csak őt, mert a külföldi követek s az országgyűlés közvéleménye egyaránt őt kívánták, Budán érintkezésbe kellett lépnie a kincstartóval. Ezt ugyan nem nagyon szerette, a háborúból csak a verekedés érdekelte, az anyagi szervezést sokkal jobbnak látta hozzáértő, élelmes, gyakorlati emberekre bízni. De a király megnyugtatta, hogy csak formai dolgai lesznek, viszont ezekben személyes, jelenléte nélkülözhetetlen. Így is történt: Budára érkezvén, megbeszéléseken kellett résztvennie, amelyekre nem is nagyon figyelt. Akadt figyelemreméltó egyéb: Budán egyébről sem beszéltek, mint Beatrix távozásáról. A pórul járt királyné szégyenszemre kivonult az országból, ahol nem volt többé mit keresnie, miután tíz éves küzdelme elbukott. Úgyszólván szökve ment el, hogy szégyenét ne lássa senki. Bécsnek vette útját, hogy onnan hazatérjen Itáliába.

De aztán még hallani lehetett róla. János dolga kurta végeztével végre hazament. Megkezdte a sereggyüjtés munkáját, sokat volt úton, de sűrűn visszatért otthonába, hogy az állandóan jövőmenő velencei megbízottakkal találkozhassék. Ezek hozták neki Beatrix további útja hírét. A királyné Villachba utazott Bécsből, onnan Aquileiába. Itt megállapodott és levelet írt a signoriának, hogy mivel tengeren Apuliába óhajt menni, a köztársaság adjon neki méltó hajót. Mikor huszonnégy évvel ezelőtt Nápolyból Velencén át utazott királyi párjához, pazar pompával fogadta Velence, álomszerű fényűzést fejtettek ki fogadására, és a Serenissima, ahogy a köztársaságot szokták nevezni, valósággal ott térdelt a nápolyi királyleány aranycipős lábainál. Most is ebbe a ragyogó pompába és dicsőségbe akarta fojtani bukása keserűségét. És Velence, Ulászló kegyét keresve, most azt válaszolta, hogy a királyné olyan hajón utazzék, amilyet éppen óhajt, mert a költségeket úgyis sajátmagának kell viselnie, a köztársaság nincs abban az anyagi helyzetben, hogy háborúval fenyegető időkben vendéglátásra szórja a pénzt. Beatrix betege lett a megdöbbentő válasznak. Még mindig remélte, hogy valami tévedés történt. A spanyol követhez fordult és annak közvetítésével megismételte kérését. Most már

jóval szerényebben. De a doge megint kurtán-furcsán azt válaszolta, hogy hajó most nincs, a királyné elégedjék meg olyan közlekedéssel, amilyen van. Beatrix valami rozzant kis gályát kapott. Azon indult haza. Azóta nincs hír róla.

János sem sok gondolatot vesztegetett mostohájára, aki életének annyi fájdalmat okozott, aki valaha a főszerepet vitte abban, hogy Mátyás fia elesett a koronától. Ők ketten vetélkedtek érte, s most a Jagelló király viselte. De nem nagyon biztosan ő sem: minden perc hátterében ott rémlett az ország létét fenyegető veszedelem, a török.

A fegyverkezés folyt egész télen. És február végén elérkezett a nap, mikor János megint megcsókolta feleségét, búcsút vett a két kicsinytől és kastélya udvarán nyeregbe szállott. A szövetséges keresztyén államok még nem készültek el a megállapodással, ő még nem volt hivatalos hadvezér. De zsoldos serege készen állott, s mikor megjött a hír, hogy a törökök váratlanul megtámadták és elpusztították Kjusevác várát, nem volt oka várakoznia tovább. Elindult kemény téli időn, sűrű hóesés pihéi között, egyenesen Zára felé. Onnan akart betörni büntetésül török földre.

A hadi helyzet nem mutatkozott könnyűnek. Boszniában Iszkendernek négyezer embere állt fegyverben, bármikor készek támadni. Jánosnak induláskor nem volt, csak nyolcszáz lovasa és még háromezer várta útközben, de a komoly seregre csak a szövetséges háború hivatalos megindulta után számíthatott. Aztán sok baj akadt a horvát urakkal, még magában a Frangepán-családban is. Frangepán Angelo, a család rossz szelleme és állandó ellenzéke, János ellen áskálódott és Ragusa mellett dolgozott, amely titkos barátságot kötött a törökkel Velence ellen. A krbavai grófok nyiltan János ellen foglaltak állást. És maga Frangepán Bernát is cserben hagyta vejét: alkalmasnak látta az időt, hogy Zengg várát végre megszerezze, amelyen most Velence tartotta a kezét. Ami fegyverese volt Bernát kenéznek, azt elvonta a töröktől és Zenggre akarta fordítani. És rögtön János elindulása után aggasztó hírek jöttek Jajca várából, minden várak közt a legfontosabbikból: a vár nagyon gyenge, őrsége szétzüllött, a török pedig támadni készül. Ugyanekkor Knin várából másféle baj híre érkezett: a dalmata Marcinkó kapitányt megkörnyékezték pénzzel Iszkender bég emberei, Marcinkó azon van, hogy a török kezére játssza a várat. Ezekkel a gondokkal kezdődött a hadjárat. János minden más tervet abbahagyott és valósággal rohant Knin várába. Váratlan megérkezésekor Marcinkó éppen elfogott velenceieket sanyargatott a kínpadon, bűnössége nyilvánvalóan kiderült. Nem is igen próbált tagadni. János csak intett: már rohantak emberei az árulóra, elszedték fegyvereit és hurcolták a várbörtönbe.

Knin vára tehát megmenekült az árulástól, a vezérnek tovább kellett sietnie. A várban Simonovics Iványt hagyta új parancsnokul. Kozulics Simont Zárába menesztette: gyorsan küldjék hozzá az ott gyülekezett lovasokat. Sürgetni kellett a Klisszai kenézt is. Aztán folyton gyarapodva a csatlakozókkal, nekiment Boszniának. Nem ütközetre gondolt, csak büntető hadjáratra. Most már török vidéken járt, minden falut felgyujtatott, minden marhát összetereltetett, minden uradalmat kifosztatott. Gazdag volt a zsákmány, a büntetés megtörtént. Elégedetten indult Szutiszkától visszafelé. Ideje volt, hogy Budára utazzék, ott most kellett végleges okmányba formálni és aláírni a keresztyén államok szövetségét.

De visszatérőben váratlanul megkapta, amire kilátás nélkül vágyott: az ütközetet. Késő délután ért a hazatérő sereg a Neretva folyóhoz, még vagy egy félórát akartak menetelni, hogy aztán megállapodjanak és tábort üssenek. János lova nyugodalmasan cuppogott a korai olvadástól nehezen járható országúton. Ekkor hirtelen nagy zűrzavar támadt, riadt lovasok rohantak hátulról előre, értelmetlen mondatokat kiabálva. A menet megállott. Völgyes térség volt ez, a folyó itt kiszélesedett valamennyire. S ahogy János meglepetve oldalt pillantott, valami rossz álomhoz hasonló rémlátás villant eléje, hihetetlen és zagyva jelenete az apokalipszisnek: bámulatos szörnyállatok csodája rohant ott nem messze. Önkéntelenül szeméhez

nyúlt, nem tudta, eszmélete helyes-e. A lovak meghorkantak és rémülten ágaskodni kezdtek. A következő pillanatokban már megértette, mi ez: a törökök váratlanul rajtaütöttek és alkalmazták egyik gyakori hadifogásukat, előre eresztették a tevecsordát a lovak megriasztására.

Most látott először tevét. De nem ért rá a különös állatokon csodálkozni, amelyek ritkás tömegben ügettek, magas nyakukon előrenyujtva csúf fejöket. Amott hátrább már állt a verekedés javában. Megfékezte rémült lovát, megfordította, sarkantyút adott neki, kardot rántott és kiáltozni kezdett. Előtte, mellette, mögötte táncoló lovak forogtak, a menetelő sereg úgy fordult meg, mint zsilipeknél az árvíz, rendetlen örvények támadtak benne. De kisvártatva már harcot látott közelből. Egyenesen nekirúgtatott a tusázó tömkelegnek. Mintha részeg lett volna és mégis teljesen nyugodt. Kinézte magának az első törököt és elkezdett vagdalkozni.

Remekelt megint. A csata nem tartott tovább egy negyedóránál, de annál véresebb és súlyosabb volt. Nem győzött senki, a törökök, szokásuk szerint hangosan kiáltva Allah nevét, elnyargaltak ugyan, de nem megverten, hanem mert ez volt a céljuk: meglepni őket, véresen nagy veszteséget okozni, aztán tovább állani. A rend azonban soká és nehezen állott helyre. Mikor az eredményt számbavették, kitünt, hogy a török alaposan megtépázta a báni sereget. De a báni dicsőséget nem. Jánosra egészen más szemmel néztek az emberek, mint régebben. Azelőtt rangja előtt hunyászkodtak meg, kénytelenül és barátságtalanul, most a közlegények szemében már bizonyos szakmabeli közösség melegedett, s ha derekasan viselkedett, már nem csodálkoztak rajta. Ebbe a nagy örömébe furcsa, visszás érzés keveredett: gyakran találkozott most már azzal a vallomással, hogy azelőtt hasznavehetetlen harcosnak tartották. És elpirult néha szégyenében, ha eltűnődött rajta, hogyan beszélhettek róla, a sánta heréről, amíg igazi katona voltáról tanuságot nem tett. Inkább előre nézett tehát, semmint hátra. Az európai szövetség hivatalos kihirdetése most már nem késhetett sokáig. És a résztvevő magyar hadak fővezére senki más nem lehet, mint ő.

A le nem győzött, de alaposan megvagdosott sereget most már elosztotta a különböző várakban. Budára kellett mennie, mert csakugyan megjött a hír: Ulászló kihirdeti a szövetséget. Alig töltött otthon néhány napot, hogy a hadjárat fáradalmai után kifújja magát: nagy bandériummal felment a fővárosba. A szokás szerint való legelső kihallgatáson Ulászló közölte vele, hogy ő a fővezér. De időt sem hagyott neki, hogy kellően örvendhessen ennek, máris másra vitte a szót. És pedig a troppaui hercegségre. És pedig úgy, hogy a fővezérség még nem teljesen biztos, viszont a királynak kérése van ezzel a troppaui kérdéssel kapcsolatban: János mondjon le a troppaui hercegi címről, mert a királynak, aki ezt a címet még Kassa alatt a békekötéskor fivéreinek ígérte, már nem nyughatik azok sürgetéseitől. Szóval Ulászló áttetszően ravasz mondatai között nyilvánvaló volt az összefüggés: megint megzsarolta Korvin Jánost. És most már nem is volt nehéz dolga. János hosszú évek óta nem törődött már a troppaui hercegséggel, sziléziai királyfi voltának egyetlen maradék emlékével. Ha valami kérés érkezett hozzá Horvátországba, hogy valamely érdemes polgár troppaui házát szabadítsa fel a közterhek alól, ezt a kérést únottan és szó nélkül teljesítette. Legutóbb azt kérte tőle Troppau városa, hogy tiltsa ki a zsidókat, mert orgazdasággal foglalkoznak. Nem gondolkozott, egy tollvonással kitiltotta Troppauból a zsidókat. Jövedelmet ez a hercegség alig jelentett neki, ami közteherben bejött, kifizette ottani kapitányának és a fegyveres erőnek fenntartására. Az egész Troppau csak aktákat jelentett neki, amelyeket szívből gyűlölt. A fővezérségre azonban lelkendezve vágyakozott. S miután a szövetséget Budán május tizenkettedikén ünnepélyes harangzúgás közepette kihirdették, úgy indult vissza Horvátországba, hogy ő lett a magyar hadak vezére, de nem troppaui herceg többé. Mátyás nagyszabású sziléziai hódításából most már semmi sem maradt, csak ő maga: János herceg, a boroszlói polgármester leányának balkézről való sarja, trón nélkül maradt királyfi.

Az igazi háború csak ősszel kezdődött, addig csak jelentéktelen portyákkal támadt a török, vagy ha nagyobb erővel fohászkodott neki, akkor a Száva áradása zárta el az útját. Ezalatt szabályosan, lassan, de derekasan gyülekezett a magyar sereg. A krbavai grófok, a Zrínyiek s a többi horvát és tót úr most kitettek magokért, kiki mélyre nyúlt a ládafiába és minden felhajtható pénzért katonát fogadott. Jöttek Magyarország bandériumai is, azok tisztességes fegyverfogására maga az új nádor ügyelt, aki hűségesen támogatta öccse fővezérségét. Frangepán Bernát maga sem maradt a sutban, összeszedte az egész Frangepán-nemzetséget. S mire a jókora sereg felszedelőzködött, már éppen ideje is volt indulni: Iszkender pasa megtámadta Jajca várát, a horvát határszélen is betört a török. János boldogan dobogó szívvel búcsúzott családjától. Kislánya ötéves volt már, a kis Kristóf pedig két esztendős, vézna és beteges gyerek mind a kettő, de most éppen nem volt semmi bajuk.

Pár nap alatt a határ táján már elérték a törököt. November volt, korai tél, csúf, sáros, didergő idő. De János számára a boldogság legszebb ideje. Alvezérei már óvatosan vissza akarták tartani, de nem bírtak vele. Ahogy kibukkant a várvavárt török, ő volt a rárohanók között az első. Saját személyes lendülete tántoritotta meg az ellenség erős falát. Úgy verekedett, mintha sebezhetetlen és halhatatlan volna. Sisakján, mellvértjén csak úgy csengtek és koppantak a csapások, ő nagy passzióval dolgozott, mint aki bűvészmutatványt ád elő. Apósa messzebbről, fedett helyről figyelte. Most látta először vejét verekedni. Mikor az elsöprő erejű diadal után megpihentek és ott üldögéltek az óriás halmaz előtt, amelybe a katonák a zsákmányolt fegyvereket és ruhákat hordtak össze, Bernát kenéz az öreg katona szakmabeli elismerésével szólt neki, mint mikor az idős festő magasztalja a fiatalabbnak alkotását:

- Ilyet keveset láttam, János, ezt meg kell hagyni.

- Apám nevelt, - vetette oda János boldogan.

A határon megvert törököt rohanó lendülettel üldözték. Úgyszólván mindennap utólérték a rendetlenül menekülők egy-egy szétszóródott csoportját, s így úgyszólván mindennap volt csata. János mindig a legmelegjébben. Már megjegyzéseket is kapott: alvezérei zúgolódtak, hogy minden szép alkalmat elszed előlük, mint a kapzsi harácsoló, aki sarcoláskor hátralökdösi a többit, hogy a java neki jusson. Így, szüntelenül verekedve, érkezett Jajca alá, amelyet Iszkender bég már nagyon szorongatott. Az ostromló sereg jól fel volt szerelve és számban sem volt kicsiny. Ágyúdörgését már messziről lehetett hallani. A felmentők közeledtére a törökök két oldal felé állottak fel: a várat is tűz alatt tartották, hogy megakadályozzák a kirohanást, aztán a felmentők ellen is jól kieszelt csatarendet foglaltak el. János megállapodott a sereggel a nagy támadás előtt. Reszketett a boldog izgalomtól, ez volt az első nagy ütközete, rendes háborúban, haditervvel, taktikával. Mikor sátrában a rajz fölé hajlott, amelyet a kiküldött felderítők jelentése alapján maga vázolt fel Jajca környékének előre elkészített térképére, már ő volt a természetes tekintély: az öregebbek és sokkal tapasztaltabbak nem szóltak bele hangos gondolkodásába, hanem igazi vezérnek járó tisztelettel hallgatták. S miután tervét előadta, akadt ugyan egy-két ellenvetés, de végül az ő elképzelése győzött. Másnap hajnalban támadott. Megint maga az első rohamban. Az ütközet ezúttal nem volt rövid, tartott váltakozó hullámzással egész nap, voltaképpen több külön ütközet sorozatából alakult ki. Ő három ember helyett verekedett. Késő délután, mire balvállán erősen vérző, de nem súlyos sebet kapott és ledöfött lova alá zuhanva, egészséges lába is kimarjult bokában, már megvolt a győzelem, minden vérmes reménynél fényesebb. Az ő seregéből nem egészen ezer ember veszett oda, de a török holttest több volt négyezernél. Mialatt ficamodott bokáját a borbély vaserejű kézzel csavargatta helyre, még fogcsikorgatás közben is boldog volt az arca. S még ott Jajca várában, ahova rögtön bevonult, kapta a Somi Józsa legutolsó híreit. Ezt a Somi Józsát, alvezérét, még a hadjárat indultakor jócska seregrésszel más irányban küldte, hogy az erdélyi vajda és mások segítségével Szerbia felől szorítsa meg az így két tűz közé

fogott török haderőt. Azt jelentette most Somi Józsa, hogy fényes győzelmek után már hazatérőben van, miután az előtalált erődöket és falvakat felgyujtotta s az idegen földet hatalmas területen alaposan megdúlta. Nem volt utolsó öröm ez sem: büszke és boldog jelentéseket diktálni a győzelemről Ulászlóhoz, Velencéhez, pápához, francia királyhoz. És külön levelet diktálni haza, Beának, hadd beszélje a gyerekeknek, Hunyadi dédunokáinak, hogy apjok olyan vitéz, mint a sárkányölő mesebeli királyfi. De ahogy ilyes dolgait Jajca várában elvégezte, a kótyavetyére sem akart időt hagyni a várudvaron, máris indult volna tovább. A törökre. Ölni, vágni, győzni, tiporni, amíg csak hírmondó marad belőle.

- Hiszen rá sem tudsz állani a lábodra, - csóválta fejét Frangepán Bernát.

Ő mosolygott és vállat vont.

- Hogy sántítok, - válaszolta, - azt megszoktam. És a lovam külömben sem sánta.

Erőltetett üldözéssel kergette, szorította a törököt. Néhol, egyre beljebb haladva már mély török területen, apró erődöket talált, kicsiny játékvárakat, amelyekben csekély volt az őrség, de dolgot adtak mégis. Sorra foglalta el az egész láncot. Az erdőkből összefogott lakosság, amelyet emberei kegyetlen módon kivallattak, azt mondta, hogy János hercegnek félelmes híre van a török seregben. Féllábú óriásnak hiresztelik, aki valami babonaságot örökölt apjától és nagyapjától, mert nem fog rajta a kard.

Egy ízben maga is elnézett, meghallgatni, mit szednek ki emberei a foglyokból. Elcsigázott, éhes, rongyokban didergő emberek, asszonyok álltak ott a havon és reszketve vártak sorukra. Egyik rongyokba bugyolált alak éppen előtte dőlt ki a sorból. Mukkanás nélkül zuhant végig a fehér földön. Egy horvát zsoldos belerúgott, hogy lábra állítsa. De a rongycsomó nem mozdult. Akkor vették észre, hogy nő. János intett, hogy ne bántsák. Egyik fogoly letérdelt hozzá és hóval kezdte dörzsölni a rongyokból kihámozott arcát. Erre magához tért és nehezen feltápászkodott. Ránézett Jánosra és nyugodtan, mintha nem is most esett volna össze, olaszul így szólt:

- Ne ölj meg.

Jánosnak a szava is elállott a meghökkenéstől. Arra valóban nem volt elkészülve, hogy itt a balkáni rengeteg mélyén egy ismeretlen pórnő olaszul szóljon hozzá. Rámeredt a nőre, akinek csinos arca nyugodtan állta a pillantást.

- Ki vagy? - kérdezte végül.

- Velencei leány vagyok, uram, rokonaimnál voltam tavaly látogatóban Ragusában, az országúton törökök ütöttek rajtam és elraboltak rabszolgának. Erre a vidékre kerültem és megszöktem. Bujkáltam. Most megfogtak. Ne engedd, hogy megöljenek.

- Nem fognak megölni. Mi a kívánságod?

- Éhes vagyok, uram.

János még nézte egy darabig. Aztán megparancsolta, hogy ezt a nőt etessék meg, adjanak neki valami ruhát és lábbelit, aztán küldjék hozzá a sátorba, hogy kikérdezhesse. Aztán az egész eset kiment az eszéből. A tábor más helyén járkálva, maga is megéhezett, a katonák éppen húst sütöttek itt, letelepedett közéjök enni és beszélgetni. Aztán énekeltette őket, mert nótáikban nagy kedve tellett, különösen a vidámakban. Volt olyan törökcsúfoló nótájok, amelyben ő maga is előfordult. Ezt mindig elénekeltette, ha a katonák közé elegyedett. Mikor órák multán megint megtért sátrába, jelentették neki, hogy egy velencei leány várakozik parancsára. Azonnal maga elé hozatta.

Most már egészen más volt a rableány külseje. Jobbfajta parasztruhát kerítettek valahonnan, azt adták rá, de lábára csizma került. Igen csinos volt és nevettető az ormótlan nagy

csizmában és vékony, gyermekes testére nem illő ruhákban. János elkezdte kérdezgetni. Egy Ferrante nevű fegyverkovács leányának mondta magát, keresztneve Giannina, apjának hetedik gyermeke. Írásról, olvasásról fogalma sincsen. Miután elrabolták, egymásután négy ember tulajdonává lett, mindegyik gazdája hamarosan eladta.

- Nem tudták hasznodat venni?

- Mindegyiket megharaptam, - felelte a lány egyszerűen.

- Nem féltél?

- De féltem. Mégis megharaptam. Akkor nagyon megvert mindegyik és eladott. Csak a harmadikat nem haraptam meg. Szelimnek hívták. Az szép volt és kedves. Szerettem. De rámúnt és tovább adott Eflátun nevűnek. Eflátunt megharaptam. Véresre vert. Elszöktem tőle. Te is el fogsz adni?

- Majd meglátom. Beszélj nekem Velencéről. Milyen?

A leány vállat vont.

- Semmilyen. Város. Csak lagunák vannak. Ragusa egész más. Ha eladsz, velenceinek adj el. De legjobban szeretnék itt maradni.

- Itt maradni? Minek?

- Csak éppen itt maradni. Majd tisztítom a fegyvereidet és páncélodat. Ahhoz jól értek. Itt meleg van és kapok enni. Itt maradhatok?

János nevetett. Bekiáltotta horvát fegyvernökét és meghagyta, hogy a lánynak keressenek valami kuckót. Majd segít a fegyvertisztításnál. A horvát legény vigyorgott.

- Csinos némber ez, uram. Megnéztem a mellét. De a kezembe harapott.

- Fogd be a szád, - rivallt rá János hirtelen haraggal, amelynek okát nem is értette, - vigyétek és bántódása ne essék.

A fegyvernök megszeppenve vitte ki a leányt. Giannina ott maradt. És János minduntalan ott látta tenni-venni, surranni a sátor körül. Csak egy pillanatra bukkant fel, mint a gyík, aztán megint eltűnt. Ha a sátrat felszedték s a sereg tovább vonult, nem lehetett látni sehol. De ha megállapodtak éjszakára, megint elsuhant egy pillanatra a függönyök között. János bosszúsan vette észre, hogy sokat gondol a leányra és pillantásával minduntalan keresi. Az a megjegyzés, amelyet a horvát legény a leány melléről tett, nem ment ki a fejéből. Negyednap rájött, hogy sóváran megkívánta a leányt. Maga elé hozatta.

- Elég volt belőled, - mondta kurtán, - eleresztelek. Mehetsz, amerre látsz.

- Ne kergess el, - kiáltott a leány rémülten, - nem loptam. Esküszöm, hogy nem loptam semmit.

- Nem arról van szó. Szabadon engedlek, nem érted? Nem vagy rabszolga.

- De hova menjek? Az erdőbe? Fázom és éhes vagyok. Te olyan jó vagy és szép, ne kergess el.

János szótlanul nézte csinos kis arcát, könnybe lábbadozó szemét. Ruhái csakugyan hibátlan termetet sejttettek.

- Jól van, - mondta kedvetlenül, - elmehetsz.

- Itt maradhatok? - ujjongott fel a nő.

- Bánom is én, eredj, ne lássalak.

A leány eltűnt. János haragosan nézett utána. Vadul kívánta. És semmi áron nem akarta Beát megcsalni. Ideges lett és szórakozott. A finom alak vonalai minduntalan eléje vetődtek és

kísértették. Ez így ment újabb három napig. Kisebb csata is akadt közben, ott úgy verekedett, mint a fenevad. Mintha nem az ellenséget akarná pusztítani, hanem valami láthatatlan veszedelem kísértetét. De azon nem fogott a kard. Most már folyton a leányra gondolt. A dühös vágytól összeszorította kezét és körmeit tenyerébe vájta. Vagy ököllel ütögette térdét a kívánság haragjában. Nem tudott aludni. És mialatt álmatlanul dobálta magát a medvebőrön, keményen elhatározta magában, hogy a leánynak másnap pusztulnia kell. S miután ezt így eldöntötte magában, a hűség megkönnyebbült érzésével próbált elaludni. De valami neszre riadt fel: mintha a ketté választott sátor függönyén túl heves suttogással vitáznának és dulakodnának ketten. Felugrott a medvebőrről, odament a hóra borított szőnyegen a függönyhöz és félrevonta. Abban a pillanatban hallotta egy surranva szökő alak neszét. Legénye, aki mindig függönye másik oldalán aludt, most ott állt a két strázsával a sátor bejáratánál.

- Mit van itt? - kérdezte hangosan.

- Az a leány itt ólálkodott, uram, - felelte az egyik strázsa, - de elkergettük.

- Ólálkodott? Mit akart?

- Azt mondta, hogy rosszat álmodott rólad és nyugtalan lett. Megmotoztuk, fegyver nem volt nála.

- Jól van, hagyjatok aludni. Visszafeküdt, és álom nem jött a szemére. Az a gondolat, hogy a leány bejöhetett volna hozzá, eszeveszett izgalommal töltötte el. Most már érezte, hogy nem lesz ereje elküldeni. Rábízta magát a körülmények védelmére: az egész őrség szemeláttára nem kezdhet viszonyt a leánnyal. De viszont nem küldi el. Kínozza a buja játékkal képzeletét, játszik a veszedelemmel. Így hevert ott viharzó gondolatokkal, néha imádságba menekülve, néha átadva magát az elemi vágy kéjes szenvedésének. S az álmatlanul töltött éjszaka után a leányt nem küldte el. Csak gyáván remélte, hogy amire saját erejéből nem képes, hűségét a kísértéstől megmenti a helyzet. Még aznap tanácsot tartott a főbb urakkal és felvetette a gondolatot, hogy mivel még mélyebben hatolni az idegen vidékre veszedelmes kezd lenni, az ellenséget teljesen elpusztították, a zsákmány gazdag, itt a visszafordulás ideje. Ezt mindenki helyeselte. A sereg megfordult.

Jajca váráig nem történt semmi az úton. Üszkös falvak között haladtak, amelyeket ők gyujtottak volt fel. A legénység vigan dalolt, a tisztek ragyogtak a fényes hadjárat diadalától és a zsákmány gazdagságától. Neki nem ment ki fejéből a leány. Csak olykor látta és futólag. Ha valami sátorvászon meglebbent, vagy valami nesz hallatszott éjszaka, vagy a lovagló vonulásban valami kivehetetlen mozdulat káprázott meg a sokaság színei között, villám ütötte meg a szívét. Két vágy viaskodott forrongó mellében. Otthon szeretett volna már lenni Bea közelének boldog nyugalmában, hogy visszanézzen erre a titkos vergődésre és kinevesse. De a leányra is vágyott, kínzó és már elviselhetetlen sóvárgással. Jajca várában aztán megállapodtak. Az alvezérek közül többen elváltak csapataikkal a főseregtől, a hadjárat egyelőre véget ért. Már az első estén megcsappant a vezérkar társasága. De azért hangos áldomást csaptak a győzelem örömére. János sokat ivott boldogságában: a kancellárián egész halmaz hálaadó és vitézségét magasztaló levél várt rá. Nem eszméletlen mámorral, de a sok bortól zsibbadt aggyal tért hálótermébe. És ott egyszer csak, mint egy látomás, előtte állott a leány.

- Megőrültél, - szólt rá súgva - bejössz ide mindenki szeme láttára?

- Nem látott senki, - súgta vissza Giannina - már korán este elbújtam a kárpit mögé.

- Mit akarsz?

- Semmit. Csak éppen itt vagyok.

- De miért vagy itt, - mondta ő dühösen - meg kellene, hogy fojtsalak.

És vállon ragadta haragjában, hogy gorombán megrázza. De abban a pillanatban, mikor két tenyere a leány vállát megérintette, zabolátlan és durva öröm szaladt végig rajta. A leány odaomlott hozzá. S ő hitvány, komisz, gyenge embernek becsmérelte magát, mialatt a galád gyönyörnek engedett. Másnap reggel tombolni szeretett volna kétségbeesett haragjában és szégyenében. Az öngyilkosság dühös gondolata suhant át fején. De sok volt az elintézni való levél és a vár embereivel való tárgyalás, mohón menekült mardosó lelkiismerete elől teendőibe. A leányt egész nap nem látta. Este mohón feküdt neki az írásnak, hogy gondolatait eltompítsa. Lerészegedett. És öntudata egy szikrájával egyszer csak felrémlett előtte helyzete: ismét ott van hálótermében és szemközt a leány, polgári nő ruhájában, Isten tudja, hogy a várban ezt a ruhát hogyan szerezte. Most már mindegy, hebegte magának. És úgy ölelte át a leányt, hogy az belejajdult.

Két nap alatt elvégezte minden esedékes dolgát a várban, a vezérek majd mind elszéledtek, apósa már az első napon hazaindult, most már ő is indulhatott volna. Ment volna is mindenáron, csak azt az egy napot akarta még odadobni az ördögnek. És ődöngve, zúgó fejjel csak az esti ivást s a rákövetkező éjszakát várta, a bor és a bűnös öröm gaz mámorának összeolvadását. Hevesen útálta önmagát, bűnbánóan becsmérelte gyengeségét, a kápolnába futkosott lelki erőt gyüjteni, mellét verte gorombán, nem használt semmi. Viszonya az aljas és nyers örömön túl nem adott neki semmit, a leánnyal nem is beszélgetett, a cinkos lelke távoli, vadidegen maradt előtte. A tiszta bűn maga volt ez, amelyet nem mentett semmi. És amelytől nem volt ereje szabadulni. Az indulást egy álló hétig halasztotta egyik napról a másikra. De egy reggel eszébe döbbent, hogy most van házassági évfordulója. Fagyos és fájdalmas nyilalás járta át lelkét, és azonnal kiadta az indulás parancsát.

A leányt egész úton nem látta. Az valószínűleg felkapaszkodott a menet végén roskadozó társzekerekre. Nem is akarta látni, gyűlölettel átkozta magában. És szünet nélkül azon töprengett, milyen érzés lesz, mikor hónapok óta nem látott felesége szemébe néz. Képzeletben leborult lába elé és megesküdött, hogy soha többé nem vétkezik ellene. Ennek az angyali tisztaságú hitvesnek soha sem szabad megtudnia, hogy mi történt. Ezentúl még jobban fogja szeretni és lelke minden igyekezetével ragaszkodni fog hozzá és két törékeny, beteges gyermekéhez. A jóság és igyekvő tisztesség nagy hullámai öntötték el lelkét, a jövendő családi boldogság édes és megnyugtató képe felbátorította. Mire a várkastély alá ért, már megkönnyebbült és boldog kedvvel készült a viszontlátás meleg ölelésére.

Vértesen, pengő sarkantyúval sietett végig a folyosón. Heves mozdulattal nyitotta az ajtót. A szoba közepén ott állott Bea. Arcán olyan kifejezéssel, amely félúton megállította. A köszöntés is torkán akadt.

- Azt a leányt is magaddal hoztad? - kérdezte felesége halk, fojtott hangon.

Eszébe sem jutott tagadni. Nyilvánvaló volt, hogy Bea mindent tud. Riadtan lépett előre, kitárta karját, ajka sírás felé görbült.

- Bea, - hebegte rémülten, nyomorult alázattal, - bocsáss meg...

De az asszony félkarját tartotta maga elé és fejét ingatta.

- Megmondtam neked. Én többé nem vagyok a feleséged.

- Bea, mi lesz velünk? - kérdezte szörnyű félelemmel, hangtalanul.

- Semmi. Élünk egymás mellett. Senki nem fogja tudni, mi történt. Most gyere és nézd meg a gyerekeket. Mindakettő beteg.

Indult előre szilárd és nyugodt lépéssel. János tehetetlenül követte. Úgy érezte, hogy most jó volna meghalni.

VIII.

Márkus atya kicsiny volt és teljesen kopasz. Koponyája fénylett, mint valami vörhenyes márványgolyó, viszont hosszú hófehér bajsza összeolvadt szakállával. Valaha a nagyvilág előkelő köreiben éldegélt, hírneves tudósnak tisztelték, Vitéz Jánosnak, Mátyás király egyik nevelőjének volt a barátja. Aztán meghasonlott a városi élettel és visszavonult Horvátországba, ahonnan származott. A pálos rend generálisa nagyon megbecsülte az öreg szerzetest és oda helyezte, ahova éppen kívánkozott. Ő pedig mindig annak a Korvin-kastélynak közelébe kívánkozott, ahol Jánosék állandóan laktak, mert Beát gyermekeként szerette. Az ifjú hercegné másnak nem is akart gyónni, csak neki. Mivel Jánosék most állandóan a krapinai kastélyban tartózkodtak, a vén Márkus a lepoglavai kolostorba helyeztette magát, a kastély közelébe.

János most ott ült a szerzetes cellájában, a lepoglavai kolostorban. Órák óta beszélgetett már vele, elmondta házasélete nagy veszedelmét és tanácsért, támogatásért könyörgött. Elmondta, hogy egy álló hete rimánkodik bocsánatért feleségének, de hiába. Bea azt vetvén ürügyül, hogy a gyermekek betegek és éjszaka is anyai felügyeletre szorulnak, elhagyta a közös hálótermet és átköltözött a gyermekek mellé aludni. Az ajtót is magára zárta. Napközben türelmesen végighallgatta János rimánkodását, fogadalmait, esküdözését, de mihelyt ez ránézett, hogy elhallgatva, a hosszú esdeklésben most már enyhítő jó szót várjon, az asszony csak a fejét ingatta.

- Megmondtam, János. Engem csak egyszer lehet megcsalni.

Mások előtt kedves volt férjéhez, idegen nem vehetett észre semmit. De ha négyszemközt maradtak, egyszerre megszünt beszédes lenni, vonásai idegenné meredtek, egész lénye mintha hirtelen mérföldek távolságába suhant volna férje mellől. A múló napok nem hogy enyhítették volna keménységét, hanem még növelték. János az utolsó reménységhez menekült: segítséget próbált kérni Márkus atyától. De az agg is csak fejét ingatta.

- Megmondom őszintén, herceg úr, én itt nem látok segítséget. Talán hosszú évek behegesztik a sebeket. De hiszen te magad is eléggé ismered a hercegasszonyt, amit elhatároz, az erősebb a kősziklánál. Ha kimondta, hogy nem bocsát meg neked, mi most azon egy-kettőre nem tudunk változtatni.

- De kedves páter, én közel vagyok az öngyilkossághoz; ha reményt nálad nem kapok, nem tudom, mit teszek.

- Isten ellen ne vétkezzél, herceg úr. Az életet tőle kaptad, csak ő veheti el tőled. Imádkozzál és tőle kérj erőt szenvedéseidhez.

- Már imádkoztam. Hiába minden, az sem tud enyhíteni rajtam. Adj tanácsot, mert megbolondulok.

- Utazzál el.

- Én? Most? Elhagyjam?

- Úgy van. Ha nem vagy folyton mellette, könnyebben viseled a bánatot. S mire visszajössz, talán megnyugodtál. Azt is megmondom, hova kellene menned: Loretóba, a Szent Szűz elébe. Tedd meg a zarándokutat, és kérd bensőséges szívből a Szüzet, hogy lágyítsa meg hitvesed keménységét. Tettél már fogadalmat életedben? Voltál valaha zarándoklaton?

- Soha.

- Látod. Most helyrehozhatod ezt a mulasztást. A törököt egyelőre elintézted, nyugodtan elhagyhatod az országot. Hetek beletelnek, míg mégy és jössz. S mikor megjöttél, nyugodtabb lélekkel nézhetsz bele a jövőbe, hátha akad reménység. Talán csoda történik. Mert őszintén szólva: itt csak csoda segíthet.

- Borzasztó. Hát te is lehetségesnek tartod, hogy a feleségem, akit szeretek, ezentúl már nem a feleségem?

- Sajnos, nemcsak lehetségesnek tartom, hanem valószínűnek is. Fogadd meg a tanácsomat, herceg úr, utazzál. Mindkettőtöknek jobb lesz. Gyerekeid is sokat betegeskednek, azoknak sem rossz, ha a csodálatos zarándokhelyen imádkozol értök.

János hosszú töprengés és vívódás után megfogadta a tanácsot. Elhatározta, hogy megjárja Loretót. Gyorsan felkészült az útra, mert miután döntött, a fagyos és könyörtelenül merev Bea mellett valóságos kínszenvedés volt minden perce. Utolsó este az étkezésnél még beszélgettek: közömbösen és rendes hangon, ahogy a személyzet előtt szokták. János elmondta, hogy Velence felé megy, legalább felkeresi a dogét is és beszél vele a török dolgokról. És a várost is megnézi, amelynek szépsége annyira híres az egész világon. Hirtelen pipacspiros lett beszélgetés közben. A leány jutott eszébe, családi boldogságának botoltatója. Az velencei. Hazaérkezése óta nem látta, mindjárt első nap pénzt adatott neki és megüzente, hogy azonnal menjen, ahová akar. Bizonyos volt, hogy Velence említésére Bea is a leányra gondolt. Lopva pillantott feleségére, de annak közömbös márványarca fehér maradt, és egyetlen vonás meg nem rezzent rajta. Mikor aztán kettesben maradtak, Bea azonnal készült visszavonulni, hogy a négyszemközti együttlétnek vagy kínos hallgatását, vagy vég nélküli rimánkodásait kikerülje. János elébe állott.

- Bea, hajnalban indulok. El sem búcsúzol tőlem? A gyerekeket már megcsókoltam.

- Szerencsés utat kívánok, Giovanni. Isten vezéreljen. Vigyázz magadra az úton.

- Ez minden?

- Ez minden. S még több, mint amennyit egy halottnak adhatok.

- Halottnak?

- Úgy van. Te nekem meghaltál. Csak gyermekeim apja él még. S attól most elbúcsúztam. Isten veled.

János szeme azonnal nedvese lett a bánattól. Gyáva, ösztönszerű mozdulatot tett, mintha ölelésre készülne. De Bea azonnal ösztönös mozdulattal hőkölt vissza, arcán rémült ellenszenv torz kifejezése jelent meg.

- Ne félj, - mondta János keserűen - ha útálsz, mint a bélpoklost, nem érintelek meg. Mert látom, útálsz.

Bea nem cáfolt. Indult a gyerekszoba felé. Az ajtó becsukódott mögötte. A kulcs kattanását is hallani lehetett, ahogy megfordult a zárban. János nagyot sóhajtott. Lefeküdt. Álmatlanul gyötörte magát, néha felült az ágyban, bánata dühhé hatalmasodott rajta, indulatainak hirtelen hullámzásában elhatározta, hogy vállával betöri a bezárt ajtót és erőszakkal öleli magához az asszonyt, s ha magáévá tette, annak visszautasító merevsége elveszti a további értelmet. Már készült is ledobni magáról szenvedélyes mozdulattal a takarót. De a terv ugyanolyan gyors pillanat alatt eloszlott, ahogy jött. Tudta jól, hogy minden hiábavaló, Bea a végsőkig védekezni fog. S ha lovagiatlan erőszakkal legyőzné, útálatát és megvetését nem lehetne elviselni. Tovább forgolódott szenvedve és bánkódva, álmatlanul. Semmitsem aludt hajnalig, akkor felkelt, felöltözött. Lent már készen várta az induló menet a pirkadatban. Elindult. Száz főnyi csapat patkócsattogása kopogott utána és a málhásszekerek zörgése.

Március utolsó napján érkezett Trevisoba. Estére Mestrébe. Ott töltötte az éjszakát. Április elsején ünnepélyesen vonult be Velencébe: a signoria feldíszített gondolákat küldött elébe és emberei elé. A tavaszi napfényben a csodálatos kupolák és tornyok városához hozta közelebb minden evezőcsapás. A Malghera nevű szárazföldi erődnél ért partot. Díszruhákba öltözött urak serege várta őt hajadonfőtt. Mikor, bicegését leplezni igyekezve, lépett a partra, előkelő nemes úr lépett ki a csoportból és a köztársaság nevében ékes beszéddel üdvözölte, mint a keresztyén világ diadalmas hősét és Velence barátját. Ő néhány előre elkészített mondatot válaszolt, majd fogadta az egyes urak bemutatkozását. Aztán gyaloghintóba kellett szállania. Különböző lagunák mentén, váltakozó callékon, sottoportók ívei alatt vitték végig a városon, hogy mennél többet lásson. Szállásául a ferrarai herceg palotáját jelölték ki, amely ott büszkélkedett a Canale Grandén. És még ki sem rakta úti holmiját, már sorra jelentkeztek nála a köztársasági méltóságok. Különböző meghívókat hoztak. A doge azt izente neki, hogy Velencét tekintse otthonának. Az ünnepélyes fogadtatást majd akkor rendezik meg neki, ha visszatér Loretóból. Díszes gályát bocsátottak rendelkezésére, hogy azon menjen Anconába.

Néhány napot töltött a valószínűtlen szépségű városban. Elragadtatva gyönyörködött palotákban, szoborban, képben, márványban, brokát és arany és keleti szőnyegek hihetetlen gazdagságában: Velence, noha megérezte Amerika felfedezését és egyéb tengeri utak versengését, még tartotta rangját dús gazdagságának és kincsei pompájának. De a bámulatos szépségek garmadájában való gyönyörködése mögött ott sajgott a mérgezett seb: Bea nem ment ki a fejéből egy pillanatra sem. Kirándult Chioggia szigetére, ahol Capello Aloise, a podeszta fogadta. Velencétől Anconáig a hajó korlátja mellett állott, nem akart beszélgetni senkivel, a mély búbánat mozdulatlanságával nézte a hullámzó tengert. Anconában sétát tett: valaha magyar város volt ez, ha rövid ideig is. Mátyás király ezelőtt tizenöt évvel Velence ellen való ügyes diplomáciai hadakozásában meghódoltatta. Ő már tizenhétéves volt akkor. A hír boldog izgalmat keltett az udvarnál. Régen volt, Magyarország dicsőségének diadalmas idején, talán igaz sem volt. Majd szárazföldön indult neki az útnak; ott volt Loreto a szomszédban, Recanati városa előtt az országút mentén. Csodálatos dolgok tárultak itt a zarándok elé: a szépséges székesegyház belsejében, amelyet csak néhány éve fejeztek be Maiane és Bramante hírneves építőművészek, ott állott a kupola alatt a házikó, a Casa Santa, a Szent Szűz ezerötszáz év előtti valóságos lakóháza. Názáretben állott mindaddig, míg a keresztes hadjáratok végleg el nem vesztek. Akkor az angyalok leszálltak a mennyből, egyszerűen felemelték a házat és a levegőn átlebbenve, elvitték Fiumé mellé, s ott, közel Tersatóhoz, letették egy halom tetejére. De a lakosság bizonyára rosszul viselkedett és nem becsülte meg a csodát, mert három év mulva az angyalok megint felemelték és elvitték egy borostyánerdőbe a piceni tartományba, egy Lureta nevű istenfélő asszonyság birtokára. Onnan került valahogyan ide Ancona mellé. Azóta itt állott a kis házikó a világ minden tájáról idetóduló zarándokok gyönyörűségére, minden úgy volt benne most is, mint mikor Mária lakott benne, még arcmása is ott lógott a falon, azt pedig nem más festette, mint maga Lukács evangelista. János letérdelt a kép elé és hosszan imádkozott. A Szűz közbenjárását kérte Istennél, hogy ha csodára van szükség Beánál, akkor tegyen csodát. De az ima nem adott neki enyhületet. Pedig meggyónt a loretói püspöknek és megáldozott. Nem használt semmi. Sajgó szívében a fájdalom kihúzhatatlan tőrével indult a köztársaság pazarul berendezett gályáján vissza Velencének. Itt káprázatos ünnepségek várták. Április huszadikára tűzték ki hivatalos látogatását a nagytanácsban. A gyönyörű doge-palota nagytermében, amelynek falait a legnagyobb festőművészek remekei ékesítették, ott ült az egész nagytanács s a trónon maga a méltóságteljes doge, Loredano Leonardo. János fejedelmi díszben lépett eléjök, hermelines bíborköntöst viselt, az ékszerek csak úgy tündöklöttek rajta. Az egész nagytanács felállott, mikor ő belépett, szónoklatokkal üdvözölték, apja dicsőségét, nagyapja világraszóló hősiességét emlegették s őt úgy magasztalták, mint méltó fiút és méltó unokát, aki számára még bizonyosan a hatalmas győzelmek egész sorát tartogatja a jövendő. Az ünnepélyes tanácsülés után Loredano doge magánkihall-

gatáson fogadta Korvin János herceget, Horvátország és Tótország örökös bánját. Szerfelett nyájas volt a velencei fejdelem s néhány udvarias úti kérdés után azonnal a török kérdésre tért. Elmondta, hogy Velence maga is szerencsével harcol tavaly óta, a tengeri hadjárat a pápai és francia hajóhadak segítségével elég jól folyik, a prevezai tengerszorosnál szétverték az egész török flottát, elfoglalták Leukádiát és Kefalóniát, Cyprus szigetét meg tudták védeni. Fontos, hogy szárazföldön hasonló erőfeszítés csatlakozzék a tengeri viaskodáshoz. Akkor János számolt be a hadi helyzetről, részletesen elmondta Somi Józsa szerbiai s a maga harcait, a várak állapotát, a fegyveranyag sajnálatos hiányát, Ulászló kincstárának siralmas szegénységét. S egyszerre váratlanul így szólt a dogéhoz, mikor Jajca vára került szóba:

- Mondd csak, főméltóságú fejedelem, ismersz itt Velencében egy Ferrante nevű fegyverkovácsot?

- Sosem hallottam, - felelt a doge meglepetve - de ha szükséged van rá, megkerestetem. Miért érdekel?

- Nem fontos, csak éppen kérdeztem.

- De idevaló? Itt született?

- Úgy tudom, itt. Bár sohase született volna. Nem fontos, ne törődj vele.

Folytatták a beszélgetést. Majd pompás lakomán vettek részt a doge otthonában. Folyton csak a török veszedelemről volt szó. Megtárgyalták a pápai állam, Velence, Magyarország és Franciaország között fennálló szövetség minden pontját asztal fölött is, majd velencei urak bevonásával külön bizalmas tanácskozásokon is. János részletes jegyzeteket kapott, hogy ezekről pontosan beszámolhasson Ulászlónak. Aztán megint lakomára vitték, egyik palotából a másikba kísérték, a sok előkelőséget már nem tudta megjegyezni, a neveket összecserélte, a sok színtől, mutatványtól, gondola-pompától, festménytől fáradt szeme és agya már nem bírta a benyomásokat. Úgyis csak felületesen figyelt mindenre. Folyton csak Bea mozdulatlanul kegyetlen arca sajgott lelkében.

Egy hónapos út után ért haza, szép májusi napon. Szíve dobogott az izgalomtól. Bea talán meggondolkozott azóta. A loretói Szűz talán segített, a mennyei könyörület leszállott Bea lelkére és meglágyította. Volt pillanat, amikor ezt lelkes reménységgel biztosra vette, de már a következő pillanatban a legsivárabb reménytelenség fogta el. Keserves gyötrődésében már oktalan magacsinálta babonákhoz folyamodott: az út mentén megülő varjúsereg láttára elhatározta, hogy ha a varjak felröppennek, az jót jelent, ha nem röppennek fel, az rosszat. Vagy elhatározta, hogy ha nő lesz a legközelebbi élőlény, akit előtalál, az rossz jel, ha férfi lesz, az jó. De ezekkel a gyermekes babonákkal sem ment semmire, azok folyton ellentmondtak egymásnak, és beléjök is fáradt. Mikor aztán vára alá fordult, heves szívdobogást kapott arra a gondolatra, hogy Bea milyen arccal fogja fogadni.

- Hol van asszonyod? - kiáltott egy cselédre, mikor Bea nem jött eléje.

- Modrusban, uram.

- Mióta?

- Egy hete utazott oda a kicsinyekkel együtt.

- Nem hagyott izenetet?

- Nem hagyott, uram, semmit.

János csak éppen megpihent egy napot, aztán ismét útra kelt. De nem Modrusnak indult, hanem Budának. Hogy jelentse Ulászlónak, amit Velencében tárgyalt a dogéval és tanácsuraival. Beának előbb levelet akart írni, de aztán fájdalmas daccal arról is lemondott. Budán

elég gyorsan végzett, mert Ulászló minden érdemleges katonai dolgot áthárított a nádorra, ő maga nem volt hajlandó egyébről társalogni, mint közelgő házasságáról.

- Már hallottam Velencében, - mondta János, - hogy Candale Anna hercegnőt veszed nőül, felség, a francia király rokonát. Boldogságot és szerencsét kívánok frigyedhez.

- Köszönöm, kedves Jánosom. Látod, hogyan forgatja a sors dolgainkat. Valaha milyen lélekszakadva rohantál hozzám, hogy veszem-e Biancát. Bianca most már németrómai császárné és anya. Én Candale Annát veszem feleségül, te pedig nyugalmasan éldegélsz szép Beád oldalán, ha megtérsz a csatákból. Boldog vagy, ugye?

- Hogyne, hogyne, nagyon boldog vagyok.

- Hálistennek. Látod, mindnyájunknak jobb így. Képzeld el, mi volna, ha én összekötöztem volna Beatrix anyáddal, te pedig fülig úsznál a bajokban a költekező Bianca miatt. Jó, jó, tudom, úgy is sok az adósságod. Csak pereidről ne beszélj, drága Jánosom, mert azt nem állhatom. Beszéljünk másról. Kedves kérésem volna hozzád.

- Rendelkezzél velem, király.

- A francia udvarral abban állapodtam meg, hogy Anna a nyár folyamán jön Budára. Illendően kell őt fogadni, hozzám és hozzája méltón. Várj csak, ne szólj közbe. Az útvonal, amerre jöhet, nem biztos, a török miatt. Ha híre támad jövetelének, a török hordák heves étvágyat kapnak ékszereire, kincseire, kísérete értékeire. Vállalnád-e, hogy fegyveres kísérettel megvédelmezed a magyar királynét?

- Vállalom-e? Boldoggá teszel, felséges testvérem. Végre lovaghoz méltó szép feladat. Mikor jön a királyné?

- Valamikor augusztusban, ha minden jól megy. Most május vége van még. Kényelmesen felkészülhetsz. A részleteket majd kérdezd meg a kancellártól. Vagy ha Bakacs Tamással unakodnál társalkodni, majd intézkedem, hogy az egész rendezési terv teljes leírását megkapjad. Már felkértem több urat, például Lőrinc herceget. De az egész küldöttség vezetője és első embere te lennél, az természetes. Szóval vállalod.

- Életemmel kezeskedem a királyné biztonságáért.

Ulászló megölelte és megcsókolta, aztán elengedte. Fáradt volt már a hajdani szép legény, járása elnehezedett, szeme alá kiült a víg élet mély karikája, arcán petyhüdt volt a bőr és ráncokkal telt. Ideje volt, hogy házasodjék, ha trónörökösre vágyott. Mert ennek a trónörökösnek megszületésén vagy meg nem születésén múlik, hogy a Jagellók maradnak-e a magyar trónon, vagy a Habsburgok ülnek vissza rája. Emberi valószínűség szerint Dobzse László még várhatott gyermeket a fiatal francia hercegnőtől. Talán az esze is megjött már, mulatozó kedve is elfáradt: rendes és boldog házasságot fog élni ifjú királynéjával. János Beára gondolt, és marokra facsarodott a szíve.

Nagybátyja, a nádor, keveset volt Budán, az öregúr legjobban baranyai birtokán szeretett lakni, a ralpói kastélyban. Ide tartott most János, hogy a török dolgát megbeszélje vele. Geréb Péter nagyon öreg volt már, mindenféle nyavalyája karosszékhez szegezte. Öccse látogatásának nagyon megörvendett. Azt sem tudta, hova tegye a kedves vendéget. A halálhoz közelgő vének módjára melegen áradt el rajta a rokoni érzés. Mikor János elmondta Loretót, Velence csodáit, s a háború dolgát is megbeszélték, az öreg arra fordította a szót, hogy nem sokáig fog már élni.

- Ne nyugtasj, öcsém, így vagyon ez, életnek s halálnak rendin. De halldsza, nagyot mondok, kin örvendsz, hiszem: mend ez világi marháimot hogy reád testálom, úgy végeztem.

Jánosnak tátva maradt a szája. Nagybátyja, Geréb Péter, utána egyike volt az ország leggazdagabb embereinek. Kezén volt a Szilágyi-vagyon jórésze is. Övé volt Vingárt és Horogszeg, a hatalmas bácskai uradalom, öccse jóvoltából bírta Munkácsot és vidékét, övé volt Fogaras vára az uradalommal, Eszék, Valpó, Szombathely, Bodola, Attya, Drazád és Hagymás Valkó megyében, Gara, Darnóc, Cserna és Szentmiklós Körösmegyében; ötvennél is több vár, város, uradalom mindössze. Igen, nagy vagyont jelentett ez, de országosan ismeretes dolog volt, hogy az öreg nádor örökösödési szerződést kötött volt a Túsz-testvérekkel. Ezért még nagyobb volt János csodálkozása, mikor nagybátyja ezzel a váratlan hírrel lepte meg.

- Reám-i? S hát az Túszok?

- Ott egye meg a fene mendnyáját, ahun vagynak. Reád testálkodok, punktum. Több szót errül ne tégy.

János szeme nedves lett a meghatottságtól. Kezét rátette a karosszékben nyugvó öreg nádor kezére és mélyen felsóhajtott.

- Haj, Péter bácsi, be bódogtalan vagyok.

- Micsoda? Ez hírtül, te?

- Dehogy ettül, dehogy ettül. Hanem feleségemtül. Ott az hiba.

- S mi?

- Nem akar szeretnie.

- Üsd pofon, fiam, eszi megjövend.

- Nem illy trufás ez én dógom, Péter bácsi. Hanem ott tartok, hogy fejem az falba verném.

Elmondta. Folyékonyan, kereken, mert már elmondta volt egyszer Márkus atyának. Az öreg nádor közbeszólás nélkül hallgatta. Fejét sem csóválta, nem is bólogatott, csak figyelt maga elé bölcs, mozdulatlan orcával. S mikor János befejezte, vállat vont.

- Nincs ki ennek négy kereki, ez te asszonyodnak, Jankó. Hadi ember ha idejit múlatja, az asszony neve hallgasj.

- Szép szó. De én immár mitévő legyek?

- Érkezel bővön. Várjál. Majd hozzád édesedik. S ha nem, kűggyed Modrussá. Fiad megvagyon.

- Várjak, Péter bácsi, de meddig? S osztán szeretem. Meghalok érette.

- Meghalsz, fenét halsz. Vót üdő, hogy ilyest hittem úrfi koromba. S íme: nem holtam. Várjál, mondom. Félesztendő, esztendő, osztán majd jól lészen.

Nem nagyon súlyosnak vette az öreg a dolgot, feleségét, Kanizsai Dórát, mindig súlyos zsarnokság alatt tartotta, az asszonyokat kevésbé számította. János a leendő nagy örökség örömével, de Bea haragjának sajgó fájdalmával tért haza. Haragudott is, hogy Bea még csak levélre sem érdemesítette a zarándoklat után. Most már otthon találta. De mikor először meglátták egymást, János tudta, hogy még nem remélhet semmit. Az asszony, arca olyan volt, mint a szoboré. S egy vonás jelentkezett ezen a szobor arcon, amely eddig nem volt meg rajta: két szája sarkán a keménység és rendíthetetlen elszántság kifejezése.

- Isten hozott, - mondta Bea elfogulatlanul, - elfáradtál az úton?

János ránézett. A két fekete szem szilárdul, idegenül, nyugodtan visszanézett rá. Ő zavarba jött és elfordította tekintetét. A gyerekeket tudakolta. Azok kivételesen nem voltak betegek. De valami nagyon az egészségtől sem virultak. Nyápic volt a kislány is, színtelen arcú,

csendes kis teremtés. És a hároméves kis Kristóf is más volt, mint a hasonló korú vasgyúró kis pockok szoktak lenni: áttetsző bőrén nem fogott a nap, futkosni nem szeretett, hangját ritkán lehetett hallani. Apjok megcirógatta őket és szomorúan fordult el tőlük. Gyatraságukért mindig sajátmaga előtt szégyenkezett máskor is, most meg különösen megalázottnak és nyomorultnak érezte magát.

Zavartan, akadozva kezdett beszélgetni Beával. Elmondta neki is Loretót, Velencét, budai útját, aztán beszámolt a nádor betegségéről és a várható nagy örökség híréről. Bea nyugodtan hallgatta, olykor közbeszúrt egy-egy kérdést. Közömbösen diskurált, mintha nem változott volna köztük semmi. Olykor még mosolygott is, de csak ha valami cseléd is volt jelen. Ha ketten maradtak, nem mosolygott, átváltozott megközelíthetetlen szoborrá. Este pedig a gyerekszobába vonult vissza és magára zárta az ajtót. János vérző szívvel töprengett, mit csináljon. De nem tudta magát semmire elhatározni. Még arra sem, hogy szóvá tegye házaséletök katasztrófáját és könyörögve lelkére igyekezzék beszélni feleségének. Csak lézengett napokon át, mint aki önmagának is lába alatt van. Négy napig bírta ezt az állapotot, aztán negyednap este az étkezésnél odavetette:

- Holnap elmegyek.

Bea nem felelt, a bejelentést szótlanul vette tudomásul. János ingerült hangon, keserűen csattant fel:

- Azt legalább megkérdezhetnéd, hogy hova megyek!

- Bocsáss meg, nem akartalak megsérteni. Azt hittem, hogy folytatni fogod, amit mondani akarsz. Hová mégy?

- Hadba megyek. Nem akarok itthon maradni.

- Ahogy gondolod.

Ez volt az egész. És János elment hazulról. Bement másnap Varasdra, összeszedte a fegyverbe állíthatókat, néhány napot ezzel eltöltött Varasdon, aztán útnak indult. Volt még néhány hete a királyné tervezett érkezéséig. A sebtiben összeszedett sereggel nekivágott a nyári pompában zöldellő világnak. Meg sem állott bolgár földig. A szerencse nem maradt hűtlen hozzá: mindjárt talált török haderőt. Úgy verekedett, mintha a világ minden élő lényén ki akarta volna bús dühét tölteni. Szándékosan kereste a veszedelmet, emberei már komoly szemrehányással illették. Nem hallgatott senkire sem, bőszen verekedett tovább. Háromszor is megsebesült. Kétszer jelentéktelenül, de egy portyázás alkalmával olyan sebet kapott a fejére, hogy még akkor is kötést hordott, mikor elhatározta, hogy visszafordul. Még kötés volt a fején, mikor beállított a győzelmes kis csaták egész sora után, bőséges zsákmánnyal, apósa házához. Úgy döntött, hogy Frangepán Bernáttól fog támogatást kérni családi bajában. Hosszú és köntörfalazó bevezetésbe kezdett, de Bernát gróf félbeszakította.

- Ne is mondd tovább, tudok mindent. Bea itthon járt és elmondta dolgotokat az anyjának. Az anyja meg nekem. Én azt feleltem feleségemnek, amit most neked is felelek: az ilyen civódásokhoz nekem semmi közöm. Intézzétek el magatok között. A feleségemnek is megtiltottam, hogy belebeszéljen.

- Azt hittem, többet kapok tőletek, apámuram, ennél a néhány kitérő szónál.

- Sajnálom, a ti dolgotokba nem ártom magam. Miránk ne számíts.

János kitört. Hangosan kiáltott fel, mint a segítségét könyörgő megtámadott ember.

- De hát akkor legalább mondd meg, mit csináljak, hogyan menjek neki életem további folyásának? Ha Bea észre nem tér, abba én belepusztulok.

- Nem pusztulsz. Az ilyesmibe nem szokás belepusztulni. De különben is te hibáztál, te kell hogy megkeresd a jóvátétel útját.

- Hibáztam, hibáztam. Te sohasem csaltad meg a feleségedet?

- Megcsaltam, hogyne. Hiszen olykor hónapokig távol voltam az otthonomtól, mikor hadba mentem. De anyósodat ne hasonlítsd Beához. Bea egészen különös lélek. A büszkeségét mindennél többre becsüli. Ismerhetted, csináltad volna apró mulatságaidat úgy, hogy ne jöjjön rá soha.

- Hiszen csak tudnám, kinek járt a szája, puszta kézzel megfojtanám.

- Ugyan ne légy gyerek. Egész Jajca tudta és vigyorgott rajta. Naponta indultak onnan fogolyszállítmányok, hogyne hozták volna hírét a te velencei kisasszonyodnak. Hát csak hagyjuk ezt abba, fiamuram, ebbe én nem szólok bele, intézd el otthon magad. Most pedig beszéljünk okosabb dolgokról. Az udvartól értesítést kaptam, hogy Candale Anna útja Modruson vezet keresztül, lássam vendégül az új királynét és tegyek ki magamért. Te hova mégy elébe?

- A zenggi kikötőbe - felelt János nagyot sóhajtva.

- Amelyet át hagytál csúszni a Dobse László kezére, ahelyett, hogy az én érdekeimre vigyáznál. De hagyjuk ezt. Én is kaptam meghívást Zenggbe. Aztán mi lesz az útvonal?

- Még nem tudom. Biztosan otthon vár a részletes értesítés.

Folytatták a témát, Bea dolgát János reménytelenül abbahagyta. Komoran indult neki az útnak, hogy hazamenjen. Kurta időt töltött csak otthon. Felkészült a királyné fogadására. Bea közömbös némasággal jött-ment a házban, ha férje szólt hozzá, udvariasan válaszolt, de semmi jelét nem adta annak, hogy ez a helyzet valaha is változhatik. János még mindig nem törődött bele a majdnem féléve tartó állapotba. Azon az augusztusi reggelen, mikor Zenggbe indult, szóvá tette helyzetöket, amelyről külömben sohasem beszéltek.

- Bea, ez így nem megy tovább. Ezt én nem bírom. Jobb volna nekünk külön szakadni.

- Ahogy gondolod, - felelt az asszony nyugodtan - de az aligha kivihető. A gyerekről nem vagyok hajlandó lemondani. És bizonyára te sem.

János soká nem szólt, erre nem tudott válaszolni. Aztán felvetette a fejét és könnyben úszó szemmel hördült fel:

- Hogy lehetsz ilyen? Hogy tudsz engem ennyire megalázni?

- Te engem ezerszer jobban megaláztál. Megmondtam, hogy így lesz. Nagyon kérlek, hogy ne beszéljünk többet erről.

- Jól van. Megígérem. Én nem hozom szóba. Megvárom, amíg te szóba hozod.

- Helyes, megkérlek erre. De előre megmondhatom, hogy ezen soha többé nem lehet változtatni. Vedd úgy, mintha klastromba vonultam volna.

Azzal elfordult és elindult szobái felé. Így búcsúztak el. János útra kelt, mély sóhajjal, szívében, semmit sem enyhülő fájdalommal. Nagy sereg követte: több mint hetvenezer embert vitt magával, hogy a veszedelmes területen át vonuló királynét megvédhesse. Mikor Zenggbe ért, a kikötőváros már teljes díszben várta a nagy vendéget. A kikötőtől a várig fenyőgallyakból való fűzérek díszítették az utat, amelyet sűrű közökben diadalkapuk szakítottak meg, mindegyiken felírás, legtöbbször az A és W kezdőbetűk ölelkező ábrái, vagy ez a szöveg: „Expectata venis.” A házakon lobogó lengett, az ablakokat keleti szőnyegekkel

díszítették. A király küldöttségének tagjai közül már ott voltak Frangepán Bernát, Szécsi Tamás, Báthori és még sokan mások.

- Lőrinc herceg még nincs itt? - kérdezte János.

Hárman is feleltek egyszerre:

- Lőrinc herceg a királynéval jön.

- Hogyhogy a királynéval?

- Eléje utazott Velencébe. A királyné hajóján utazik ide.

János az első pillanatban fel akart háborodni: Ujlaki Lőrincnek nagyobb szerep jutott, mint neki, holott közjogi rangsorban ő következik rögtön a király után. Ulászló ezt másként ígérte neki. De aztán legyintett. Bár ez volna legnagyobb gondja. Lőrinc herceg legyen boldog a kitüntetéssel.

A királyné hajóját már messziről lehetett látni. Gyönyörű hajó volt, Velence legszebb gályája. Az urak rekkenő hőségben ott vártak a tengerparton, a katonaság kordont vont, külön helye volt a polgári lakosságnak, a papságnak, a tiszteknek, a Budáról lejött hoppmestereknek. A várban megszólaltak a királyné érkeztét jelző ágyúlövések. Szemmel lehetett kísérni, hogyan áll meg a testes gálya nyilt tengeren, hogyan szállanak az odasiető csónakokba a fedélzeten várakozók, hogyan indulnak el az egyes csónakok a part felé, ahol fellobogózott, felgallyazott, lobogós építményt emeltek a partra lépők számára kényelmes lépcsőkkel, pedig az utolsó pillanatig nem volt biztos, hogy a királyné szárazföldön jön-e Zenggbe, vagy tengeren. A díszítést sebbel-lobbal csináltatta meg Lónyay Albert, a zenggi kapitány, aki ott állt a lépcsőnél, büszkén gyönyörködött emberei művében és gyakran hátrapillantott, hogy rendben van-e minden, mert mögötte drága ajándékok várták a királynét: felszerszámozott paripák, értékes köntösök és aranyneműek. A parton felsorakozott sokaság egyre izgatottabban mozgolódott, a csónakok közeledtek, már jól ki lehetett venni az arcokat, az ágyúk dörögtek. S végül a csónakok partot értek, hangosan sikoltó sípokkal és dudákkal megszólalt a zene: az érkezettek nagy seregben lépkedtek a piros szőnyegű lépcsőkre. Idegen ruhájú, élénk színfoltokban tarkálló tömeg volt ez s közöttük ragyogó díszruhában maga a királyné, mosolygó fiatal leány, kissé elfogódott, se csúnya, se csinos. Kíváncsian tekintett körül, mellette Ujlaky Lőrinc nagy udvarló igyekezettel magyarázott valamit. Lónyay kapitány előlépett, mély hajlongások közepette integetésekkel jelezte, kinek hol kell megállani. Négyszög képződött, tisztás az embersűrűség között. János három lépést sántikált előre és süvegét mély meghajlással földig lebbentette Candalei Anna hercegnő előtt, majd a király nevében üdvözlő szót mondott latinul, úgy ahogy előírott szövegben az udvartól megkapta. A királyné elmondta a két mondatnyi előírott latin választ, aztán csókra nyujtotta kezét. Egetverő kiáltozás harsogta: „Vivat Regina.” Aztán Lónyay Albert lépett elő, Zengg nevében szólott és bemutatta a város ajándékait. Embertelen erejű napsütés ragyogott minde pompa fölött, a nehéz díszruhákba öltözött urak és hölgyek lihegve szedték a lélegzetet és törölgették homlokukat.

A menet aztán elindult a várba, a diadalkapuk alatt tündöklő lovakon. A királynét is nyeregbe segítették, jobbról János lovagolt mellette, balról Ujlaki Lőrinc, előttük Lónyay ügetett díszruhás apródok között.

- Hogyan utaztál, felséges királyné? - kérdezte János kényszeredett torokreszelések után.

- Köszönöm, herceg, jól utaztam, eddig minden nagyon szép volt.

De már Lőrinchez fordult a királyné és folytatott egy megkezdett beszélgetést. Valósággal pajtáskodó hangon. Az eddigi úton nyilván eléggé összebarátkoztak. Valami velencei dologról beszélgettek, amit együtt éltek át s János az egészből nem értett semmit. Némán lovagolt a

királyné mellett, aki csak közvetlenül a várkapunál eszmélt rá, hogy illenék koronás férje képviselőjéhez is szólnia valamit.

- Örvendek ismeretségednek, herceg, nálunk is nagy híre van hősiességednek s én jól tudom, hogy ki volt atyád és nagyatyád, akiktől vitézi kardodat örökölted.

- Nagyon kegyes vagy hozzám, királyi felség.

Erre csend következett, feszes és kényelmetlen. De a királyné csakhamar megint Lőrinc herceghez fordult, az élénken nevetve válaszolt, így értek a várudvarra, ahol le kellett szállaniok. A királynét Lónyay kapitány vezette tovább kijelölt termeibe. Lőrinc és János most maradtak először ketten szemtől-szembe. Igen hosszú idő óta nem látták egymást és János zavart is érzett, hogyan szóljon hajdani barátjához, akihez a csonthegyi csata borzasztó emléke fűződött. De Lőrinc megelőzte. Vállára ütött jókedvűen és hogylétét tudakolta. Majd meg sem várván a választ, bizalmasan odahajolt hozzá:

- Rusnya kis vászoncseléd ez királyné, te János. Ejszen amaz ökör királynak jó ez is.

S már ment is dolga után, meg sem láthatta János megdöbbenését. Így lehet beszélni a koronás magyar királyról s a királynéról? Elképzelhette volna valaki, mikor Beatrix ugyanígy érkezett idegen földről, hogy valaki ezen a nyegle hangon említse Beatrixot és Mátyást? Lesujtva mendegélt a maga szobája felé, amelyet apósával osztott meg, mert a nagy ünnepség temérdek résztvevője miatt lehetetlen volt rendes szállást kapni Zenggben. A szobában ismerős urakat talált, akik szintén a királyné kíséretében jöttek, és pedig nem is Velencéből, hanem Vicenzából. Kitűnt, hogy Lőrinc herceg nagyobb küldöttséget vezetett már Vicenzába a király megbízásából s ezek az urak egymás szájából kapkodták a szót, annyi érdekes élmények volt elmondandó Vicenzától idáig. Páduában huszonöt díszkocsi jött eléjök a város előkelő hölgyeivel, a kocsi mind arannyal volt bélelve. A városban kiállítást rendeztek olyan tárgyakból, amelyek mind cukorból készültek. Velencében a ferrarai herceg palotáját kapta szállásul a királyné. A doge menye színarany ruhát viselt a fogadáskor. A Bucentouero nevű díszhajón százötven terítékes díszebédet adtak, alatta bemutatták az összes itáliai táncokat. Volt női evezőverseny a királyné tiszteletére, tréfás tengeri ütközet igazi hajókkal, magyar urak lovagi tornája, színielőadás a trójai háborúról, álarcos körmenet és a többi. Ekkor jött a botrány.

- Miféle botrány? - kérdezték János és apósa.

- A hozomány botránya, - felelte az elbeszélő - tudniillik nekünk még Budán szigorúan meghagyták, hogy addig ne hozzuk magyar földre a királynét, míg a francia urak a XII. Lajos által megígért negyvenezer aranyat ki nem fizetik. Mi követeltük a pénzt, de a francia urak azt mondták, hogy ők erről nem tudnak semmit, nekik Bloisban az udvarnál erről egy szót sem szóltak. Mi azt feleltük, hogy akkor sajnáljuk, de a királyné Velencében marad, míg a pénz meg nem jön. Erre a francia urak megmérgesedtek, felkerekedtek és elmentek Milánóba, a mi embereink jó része felkerekedett és elindult Treviso felé. Azóta már Budán vannak. Mi, akik a királyné mellett maradtunk, mégis úgy gondoltuk, hogy elindulunk magyar földre, ha Velencében kimúlatta magát, a hozomány legyen a király gondja. Így aztán még élveztük Velencét. De hogy Székesfehérvárt mi lesz, ahol Dobse Lászlónak kell várnia bennünket, azt már nem tudjuk.

- Ne féltsétek Ulászlót, - mondta Frangepán - olyan magyar király az, hogy ingyen nem nyúl asszonyhoz. Hát még mi kalandotok volt?

- Volt még egy kis komédia Trevisóban. Mikor megérkeztünk, azt az értesítést kaptuk, hogy a magyar kíséretnek az Ospitale nevű épületben van a szállása. Erre mi nagyon megmérgesedtünk, hogy ispotályba tesznek bennünket és goromba izenetet küldtünk a podesztának. Azután tudtuk meg, hogy nem ispotály az, hanem díszes palota, csak az a neve.

János únta tovább hallgatni. Kiment és járkált a bástyák mentén. Bea egyetlen pillanatra ki nem ment a fejéből. Később díszebédhez hívták, ő ült a királyné jobbján. Próbált vele beszélgetni: megjegyezte, hogy egy féléve ő maga is a ferrarai herceg palotájában lakott a signorina vendégeként. A királyné felelt valamit, aztán ismét csak balfelé fordult. Ott ült balján Lőrinc herceg. János örült, hogy nem kell agyát erőltetnie. Szórakozottan evett és hazagondolt. Később táncmulatságot rendeztek, s ő unottan kóválygott tündöklő díszruhájában. Megismerkedett az idegenekkel, Quercy, Somerset, Agency, Forez, Meilhac és más francia nevű urakkal, válaszolgatott a török felől érdeklődő kérdéseikre és szerénykedve szólott világhírű apjáról és nagyapjáról ha azok a nagy neveket emlegették. De magában nagyon unatkozott és azt kívánta, hogy bár volna már vége az egész ceremóniának s bár indulnának: talán akad útközben dolga a törökkel. Lónyay jelentése szerint a kémek azt hozták hírül, hogy nyolcezer főnyi török sereg készül a királyné menetét megtámadni a gazdag zsákmány reményében.

Az első nagyobb pihenőt Modrusban tartották. Bernát gróf kitett magáért, a kastélyt remekül feldíszíttette, az egész város erre az egy napra rendezkedett be hetekig tartó munkával és súlyos költséggel. János összesen egyetlen órát töltött apósa kastélyában. Éppen csak hogy bemutatta családját a királynénak, a Frangepán-házaspár után rögtön Beát, aki már néhány napja ott volt, aztán sógorasszonyait. Anna királyné igen kedves volt Beához, mert előre megmondták neki, hogy a törökellenes szövetség magyar fővezérének feleségéhez nagy nyájasságot mutasson.

- Milyen szép vagy, hercegné - mondta Beának, miközben felsegítette az udvari térdhajtásból - és ugye nagyon boldog is vagy?

- Nagyon boldog vagyok, felség - felelte Bea nyugodtan, mint a gép.

- Vannak gyermekeid?

- Egy hatéves leányom van, felség, és egy hároméves fiam.

A királyné Jánoshoz fordult:

- Fogadd mélységes szerencsekívánataimat, herceg. Adja Isten, hogy boldogságod mindig ilyen maradjon, mint most.

Aztán másfelé fordult, s János ottmaradt az átoknak is beillő szerencsekívánattal. S már indulnia kellett: ő nem a menettel tartott, hanem az út biztonságán kellett őrködnie, seregét számos csoportra osztotta, amelyek különböző utakon hajszolták a környéket, most már nem törökök, hanem rablóbandák nyoma után. Mikor az ajtóhoz ért, hogy feltűnés nélkül távozzék, lopva visszanézett: vajjon utána pillant-e felesége? De az nem is figyelt már reá, egy francia úrral társalgott. Ő megállt és várt kissé. És ekkor észrevette maga mellett Borbálát, a Frangepán-család legkedveltebb tagját, a gazdag Beriszló feleségét. Az őt figyelte. János mélyen elpirult.

- Nem nézett rád, úgy-e? - kérdezte a jó Borbála a pletykálkodás és részvét keverékével.

- Te tudod? - hebegte János zavartan.

- Mind tudjuk.

- Borbála, a Jézusra kérlek, hát mért nem beszéltek vele?

- Beával? Ismered. Tudod jól, hogy úgyis hiába.

Ő lehorgasztotta a fejét. Borbála megérintette a szeretet jeléül és sajnálkozva mondta:

- Szegény János.

Nem felelt, kiment. Most már nem nézett vissza. Nyergelt lova készen várta. Még javában tarthatott az ismerkedés odafenn a kastélyban, ő már lovasai élén ügetett a Zágráb felé vezető országúton. Mindvégig nem akadt verekedni valója, a vidék csendes volt mindenütt, a menet háborítatlanul érkezett a Dráváig, ott kompon keltek át, beültek a várakozó díszhintókba és utaztak tovább Székesfehérvárig. Most már János is ott lovagolt a menetben. A város határában ő adta át a királynét az előkelőségek élén várakozó királynak. Illetve csak a menetet. Mert magát Candale Annát, mikor kiszállt az arany hintóból, Lőrinc herceg fogta kézen, az vezette oda Ulászlóhoz. Anna mögött a nyitrai püspök, a zágrábi püspök és egész sereg főúr. Ulászló mögött öccse, Zsigmond oppelni herceg, a nuncius, Bakacs Tamás, az öreg Geréb Péter, a külföldi követek, a pécsi, veszprémi, győri, váci és csanádi püspökök. Hosszas ceremóniák következtek, ajándékosztás, üdvözlő beszédek, bemutatások, ünnepi mise, a koronaőrök jelentkezése, lovagi tornák.

S aztán indult a megszaporodott és pazar menet Budára.

De János nem sokat gyönyörködött a pompa számtalan látnivalójában. A török Jajcát fenyegette megint, izgatott hírek érkeztek a délvidékről az ünnepségekre. Nem is búcsúzkodott senkitől, sietett oda, ahol katona-munkát remélhetett. Otthonát csak éppen érintette, megnézte gyermekeit és pár szót váltott Beával. Közömbös szavak voltak ezek, a házaspár nem nézett egymás szeme közé, mialatt beszélgetett. János már elviselhetetlennek találta ezt a kínos feszességet. Valósággal megkönnyebbült, mikor elmaradt mögötte a várkastély. Úgy érezte, hogy miután családi otthonát elvesztette, talált helyette másikat: a csatateret.

Hadjárata egyik győzelmet adta a másik után. Nekikeseredett odaadással verekedett s ha valahol megpihent táborával, azonnal sietett leinni magát. De ha a majdnem eszméletlen mámort megtalálta is, a felesége iránt érzett reménytelen szerelem égő fájdalmát ez a nehéz mámor sem tudta enyhíteni. Olykor felnyögött kínjában, még hangosabb lármára ösztönözte a guzlicásokat és nehezen forgó nyelvvel, dülledt szemmel kiáltozni kezdett:

- Asszonyokat akarok! Kettőt egyszerre! Tizet! Százat! Most már mindegy!

Vadul kacagni próbált. De görcsös, részeg sírás lett belőle.

IX.

A csatatér volt az egyetlen hely, ahova sebzett szívével menekülhetett, és az események fordulatai ezt az egyetlen menedékhelyet is elvették tőle: Velence megcsalta szövetségeseit, váratlanul békét kötött a törökkel. Másodiknak Magyarország ugrott ki a szövetségből, Bakacs hercegprímás eladta Velencének a szövetségi hűtlenség felett érzett haragját: híre járt, hogy Velence megígérte neki a konstantinápolyi pátriárkaságot, amely nemcsak hatszázezer arany évi jövedelmet jelentett, hanem az egyháznak a pápa után következő legnagyobb rangját is. Ulászló király tehát Bakacs nyomására szintén békét kötött a törökkel. A szövetség felbomlott. Nagy garral kezdődött, világraszóló leszámolásnak indult, János a nagyapja szerepét várta benne, a keresztyén világ életmentő hadvezérének látta magát és most elsekélyesedett az egész nagy világbuzgalom a külpolitika ügyes ármányai közepette. Le kellett tenni a kardot. János ott állt a világban és nem volt hová mennie. Ösztönei viharosan tiltakoztak keblében a hazatérés ellen: akárhová, csak haza ne, a szoborarcú és könyörtelen asszony mellé, akinek konok idegenségét lehetetlen elviselni. Árva szíve most nagybátyjába kapaszkodott, az öreg Geréb Péterbe. Utóbbi időben igen összemelegedtek s ő nem tudott úgy élni, hogy valakihez ne tartozzék. S most az élet valóban úgy döntött, hogy ne hazamenjen a harctérről, amelyet lába alól kihúztak, hanem Valpóra, Geréb Péterhez: az öreg nádor haldoklott és látni kívánta unokaöccsét. János még jókor érkezett, hogy lefoghassa az aggastyán szemhéjjait. A végrendelet csakugyan őt tette általános örökössé. Anyagi helyzete tizenhárom esztendő gyötrelmei után most végre nyugalommal biztatott.

Külső szemlélő számára dolgai sohasem álltak ilyen jól, mint most. Örökös bán volt, ebben a rangjában, amely fejedelmi helyzetet adott neki az országban, Bakacs Tamás sem igen piszkálhatta. Népszerűsége erősen megnőtt, a törökökön vett győzelmei helyre ütötték hírnevét s ha eddig tétlen, állhatatlan, kevéssé önálló embernek tartották, most már úgy emlegették szerte az országban, mint elődeihez méltó vitéz katonát, aki nagy feladatokra is érdemes. Bárki bízvást megirígyelhette azért a sok ajándékért, amelyet sorsától kapott: származást, rangot, vagyont, hadi sikert, hírnevet. És ő soha életében nem volt olyan boldogtalan, mint éppen most. Keserű szívvel bolyongott várai között, hol itt, hol ott talált dolgot magának, csak haza ne kelljen mennie. S mint az elmebajos a rögeszmét, úgy hordozta magában a soha nem csillapodó vágyat: bocsánatot nyerni Beától. Kapkodó nyugtalansággal, szinte esztelenül próbált alkalmat keresni, hogy valahogyan kitüntesse magát, hogy megmutassa a kegyetlennek kiválóságát, hogy a vágyva vágyott bocsánatért hatalmas sikereket rakjon lába elé zálogul. Először azt eszelte ki, hogy ha már a törökverések alkalma kihullott kezéből, másutt keres hadi elfoglaltságot. Borgia Cézár, a pápa törvénytelen fia, mostanság vonta magára Európa figyelmét azzal, hogy egyre-másra hódítani kezdett Itáliában. Már Romagnát és Urbinát is elfoglalta, és fenyegette Firenzét, Ravennát, Bolognát, Ferrarát. A velencei köztársaságnak minden oka megvolt, hogy útját vágja ennek a veszedelmes terjeszkedésnek. János tehát értésére adta Velencének: szeretne a köztársaság hadseregének élére állani és leszámolni Borgia Cézárral. Szép terv volt, de elaludt. Velence más úton kereste a megoldást.

Ekkor nyughatatlan becsvágyában elhatározta, hogy nádor lesz. Nagybátyja meghalt, a nagy közjogi állás megüresedett. Az a gondolat, hogy Magyarország nádora lehetett, hirtelen elöntötte a legcsodálatosabb reménységek piros hullámaival. A király ötven esztendős volt már, életmódja kiélt ronccsá tette, bármikor történhetett vele valami emberi dolog. Aki a nádori hatalmat a kezében tartja, egy ilyen fordulatnál ott áll a hirtelen megürült trón mellett, s ha elég népszerű az országban, ugyanúgy beülhet abba a trónszékbe a Habsburgok orra előtt, mint annakidején Mátyás tette. Képzelete felgyúlt, s látta magát magyar királynak, végre

mégis, annyi idő megpróbáltatásai után, dicsőnek, diadalmasnak és boldognak, amint magához vonja Beát, s az asszony többé nem ellenkezhetik az ura és királya szavával.

Gondolatát közölte apósával, Frangepán Bernát élénken helyeselte a tervet. S mindjárt nekiültek, hogy a korteshadjáratot megszervezzék. Már az első puhatolódzó lépéseknél kitűnt, hogy az üres nádori széken másnak is megakadt a szeme. Elsősorban Ujlaki Lőrinc pályázott a nádorságra, aztán szervezkedni kezdett János hajdani embere, Ráskai Balázs, most már tárnokmester és ideiglenesen nádorhelyettes. Hallatszott, hogy Perényi Imre is nádor szeretne lenni, s hogy akadhat pártja gróf Szentgyörgyi Péternek is. De mindez nem vette el János kedvét: a sok ellenfélnek az az előnye, hogy a kellemetlen erőket szétforgácsolják, a több ellenjelölt mindig jobb, mint az olyan egyetlen, aki erős pártot szervezhet. Nekilátott a munkának úgy, mint eddig soha. Nyakába vette az országot, látogatott, igért, kapacitált, barátkozott, kastélyról kastélyra járt, magában nagy megelégedéssel látva a kitartó buzgalmat és serénységet. Önvizsgáló töprengései ugyan megmozgatták benne azt a gyanút, hogy nem is újonnan felfedezett erélye készti ennyit fáradni, hanem az otthona levegőjétől való rettegés, de a gyanút elhallgatatta magában és tetszelgett nekilendült buzgalmával.

Első gondja volt Ernusztékat megnyerni. Ez nem látszott nehéznek. Geréb Péter végrendelete hatalmas örökségtől fosztotta meg a pécsi püspököt és rokonságát, azok tehát csak örvendhettek, ha hosszadalmas hagyatéki pörösködés helyett János önként átenged nekik valamit. Még a régi részegyesség folytatása is hátra volt külömben, most a két tárgyalást egyesíteni lehetett. Az alku nem ment nehezen, János most akár a lelke üdvösségét is odaadta volna. A Geréb-örökségből kitagadott Ernusztok megkapták Munkácsot, a fogarasi uradalom felét és még egész sor birtokot. A busás haszonért boldogan fogadkoztak, hogy Jánost nádorrá teszik.

Ebben a nagy hagyatékban volt két uradalom, amely zálogjogon maradt a nádor tulajdonában, mert az adósok nem tudtak fizetni. Egyik birtok a Kishorvát Jánosé volt valaha, másik a Bánfi Lőrincé. János felkereste mindakettőt. Visszakínálta nekik birtokaikat ingyen, ha támogatni fogják. Azok majd kiugrottak a bőrükből örömükben. Mindakettő hitlevélben esküdött meg, hogy élte fogytáig Korvin János herceget fogja szolgálni és neki mindenben segítségére lesz akárki ellen, kivéve a királyt. Így dolgozott a többiekkel is, akiket megkörnyékezhetett. Óriási örökségét, úgyszólván szétosztogatta kortescélokra. De pártja szemlátomást erősödött. És a köznemesség tömegére elég bizonyossággal lehetett számítania. Hátra volt még a király és közvetlen környezete. Bakacs Tamás megpuhításával nem is próbálkozhatott. Annak az lett volna első követelése, hogy azonnal beülhessen a rengeteg békési birtok és Vajdahunyad teljes birtokába. Eddig már János adakozó könnyelműsége sem terjedt. De magát a királyt és a királynét megkörnyékezhette. Kihallgatást kért mindakettőtől.

Ulászló azonnal megígért mindent. Hangoztatta ugyan, hogy a nádorválasztó országgyűlés fölött édeskevés hatalma van, de áradozva ígérte, hogy ami rajta áll, megteszi. Nagyon rossz bőrben volt már Dobzse László, nehezen szedte a lélegzetet, járása megroggyant, s a hajdani nőbolondítót, aki most érkezett el az ötvenes számhoz, bárki hatvannak is mondhatta volna. Híre járt az udvarnál, hogy egy csillagjós közeli súlyos betegséget jósolt neki. A királynénál azonban már nem kapott ilyen könnyű ígéretet János. Mikor megjelent a palota ama során, ahol az ő gyerekkorában Beatrix vitt volt külön pazar udvartartást a maga olaszaival, ott a hajdani pompa lerongyolódott szegénységét találta. A kopadozó bútorokon, a kopasz falakon, a foltozott ruhájú udvarnépen meglátszott, hogy Ulászlónak jó oka volt a hozomány miatt botrányt csináltatni Velencében. De a királynéi környezet hangulata mégsem volt nyomott, örvendetes izgalom látszott az arcokon s a felséges asszony elé járuló János azonnal megláthatta ennek okát is: a királynét igen kevés idő választotta el a lebetegedéstől. Ültében is lehetett látni elformátlanodott termetét, s az érkező gyermek boldogsága rá volt írva szeme kifejezésére.

- Végtelenül sajnálom, - mondta az ifjú királyné, mikor János elmondta kérését, - én már elígértem a szavamat.

- Kinek, felség?

- Szentgyörgyi grófnak. Ő megelőzött téged. Szívesen láttalak volna a nádori székben, hiszen nem lehet ellened semmi kifogásom. Viszont az én szavam keveset is számít, az országgyűlésnek mi nem parancsolhatunk. Te nagyon népszerű vagy az országban, s ha téged választanak meg, őszintén fogok örvendeni.

Még társalogtak aztán közömbös dolgokról, és János üres kézzel hátrált ki az ajtón. A kudarc nem törte le nagyon. Pártját elég erősnek tudta, a királyné befolyásától nem kellett túlságosan megijednie. Különben is mindenki tudta Budán, hogy az eszes és ügyes királyné az erőviszonyokat rögtön felismerve, azonnal a Bakacs Tamás érdekköréhez csatlakozott, tagadó válasza tehát úgyis csak Bakacs ellenzését jelentette, amely felől már eleve nem lehetett kétség. Mindent összevéve, János nyugodtan elmondhatta, hogy ügye jól áll. Méregdrágán vásárolta ezt a megnyugtató érzést, de megvásárolta. Néhány hét hiányzott az őszre kitűzött nádorválasztó országgyűléshez. Addig most már le akart menni Bihácsra, hogy gyerekeinek örvendjen kissé.

Nagyon rég nem volt otthon, de Bea nem úgy fogadta, mint rég nem látottat, hanem mint közömbös betoppanót. Mindakét gyerek beteg volt megint. Hogy mi bajuk van, nem lehetett megmondani. Bea János távolléte alatt Velencéből hozatott hozzájok orvost, de az is csak hümmögött, összevissza beszélt mindenféle tudományos dolgokat az emberi testben poshadó nedvekről, rendelt valami füvekből főzött orvosságot és elment. Az orvosság semmitsem használt a két gyereknek. Ott feküdtek egymás mellett a nyári hőségtől fülledt gyerekszobában, erős láz lihegtette mindakettőt. János megállt mellettök, soká nézte őket némán, aztán kifordult a gyerekszobából. Mögötte jött Bea. János lesújtva fordult vissza feléje.

- Mit gondolsz, mi lesz velök?

Bea merev arccal válaszolt:

- Én már leszámoltam azzal, hogy egyik sem fog felnőni.

- Micsoda, - mondta János elhűlve, - mit mondasz?

- Egyik sem fog felnőni. Ez a két gyerek el van átkozva. Isten nem akar folytatni bennünket.

János megrendülve nézett felesége szép és hideg arcára.

- Borzasztó, amit mondasz. Hogy lehetsz ilyen kegyetlen?

Aztán erősen nézve az asszonyra, más hangon, megborzadt halksággal hozzátette:

- Régebben azt hittem, hogy ismerlek. Most rá kell jönnöm, hogy olyan kegyetlenség lakik benned, amilyenről fogalmam sem volt.

Ez a kettejük összeköttetésére is vonatkozott. S az első célzás az volt, amelyet János hosszú hónapok óta megengedett magának. Bea arca mozdulatlan maradt. Úgy válaszolt a célzásra is:

- Lehet, hogy kegyetlen vagyok. De elsősorban magamhoz vagyok kegyetlen.

Azzal elfordult és kiment. És úgy éltek a következő időben is egymás mellett, mint idestova már másfél éve: a személyzet előtt nyugodtan tárgyalva közömbös dolgokat, de dermesztő és idegen némaságban, mihelyt ketten egyedül maradtak. János órákat töltött a két beteg gyermek mellett. Nézte őket elszoruló szívvel, bosszúsan és néha vad düh vett rajta erőt tehetetlensége miatt, hogy nem tudja meggyógyítani őket. Egy napon leült és felírta a két gyermek születési adatait percnyi pontossággal. Akkor elévette egy megbízható emberét és kitanította:

el kell mennie Velencébe s ott megkeresnie a legismertebb asztrológust. Kilétét gondosan el kell tagadnia, a két gyereknek más nevet kell adnia. A csillagjós csinálja meg a két horoszkópot és zárja el gondosan lepecsételt levélbe. Az egész küldetésről nem szabad tudnia senkinek, sem itthon, sem másutt. A megbízott tudomásul vette kötelességét és suttyomban útra kelt.

Aztán Lepoglavába ment János, hogy megkeresse Márkus atyát. Tudta, hogy Bea most is gyakori érintkezést tart fenn az öreg pappal, másnak nem is gyónik, csak Márkus atyának.

- Amit kérdezel, uram, - felelt az első kérdésre a vén szerzetes, - gyónási titok, én arra nem felelhetek.

- Nem is kívánom, hogy a gyónás titkát megsértsed. Beszélsz te a hercegasszonnyal gyónáson kívül is. Mondd meg nekem, amit tudsz róla. Mondd meg nekem, mit tehetek. Mondd meg, hogy remélhetek-e, vagy sem.

- Uram, - felelte a pap. - nagyon fáj megmondanom, de tégy le minden reményről.

János hosszan hallgatott. A cella kőkockáit nézte. Végre keserűen megszólalt.

- Valaha azt hittem, hogy szeret. De ha ilyen könnyű szerrel eldob engem, akkor nem szeretett soha.

- Uram, mondok neked valamit. A te hitvesed embertelenül szenved. De nem tud változtatni a dolgokon. Isten ilyen csodálatos természettel verte meg. Ne faggass tovább, mert egyebet nem mondhatok.

- Hát akkor hiába minden.

Nagyot sóhajtva állott fel. Még benézett a kis kápolnába, amelyet nagyon szeretett. Imádkozott kis ideig, aztán nézelődött a kolostorban, amelynek áldott békességétől viharos szívének most olyan nehéz volt megválnia. Pillantása a falba temetett régi pálos barátok sírfeliratait tévedt.

- Milyen jó nekik.

- Ne irígyeld őket, herceg uram. Neked még nagy feladataid vannak. Nem a magadé vagy, hanem az országé.

- Tudod, Márkus atya, - mondta ő eltűnődve, - engem csak két helyen lehet majd eltemetni. Az egyik hely ez a kolostor. Itt szeretnék egyszer pihenni, ebben a mélységes csendben, ahol idegen nem jár soha. Ne lásson senki halálom után, ne jussak eszébe senkinek. Egészen meg akarok halni.

- És a másik hely?

- A másik hely Székesfehérvár. Apám mellett. Melyiket kívánod számomra?

- János uram, lényegtelen, akármit felelek kérdésedre. A lényeg egy: hogy háborgó szíved egyszer majd megnyugodjék. Ha egyesülhetsz Isten békéjével, nem gondolod-e, hogy az minden földi királyságnál több?

- Ez igaz, Márkus atya. Ha itt meg nem koronáznak a kapzsi, önző, birtokrabló, pereskedő ördögök, akkor majd megkoronáznak odafenn az angyalok.

- Úgy van. És odafenn még dicsőbb király leszel, mint idelent atyád volt. Isten vezéreljen.

János hazatért a bihácsi kastélyba. Bea tudta, hogy hol járt, de nem ejtett szót róla. S ő tudta, hogy Bea tudja. Így éltek egymás mellett ajkukon az átok bilincsével. Mindegyikök végezte a maga dolgát, majdnem egykedvűen, fáradtan, mint két rabszolga, akik az élet vállokra rakott terhét hordozzák.

Az őszi országgyűlésből nem lett semmi. Egyszerre jött Bihácsra az a hír, hogy Anna királynénak leánygyermeke született, valamint az, hogy az őszi országgyűlést váratlanul tavaszra halasztották. A bizalmas híradások, amelyek a hivatalos értesítést kísérték, tudtára adták Jánosnak, hogy a halasztás egyesegyedül miatta történt. Bakacs úgy látta, hogy János pártja túlerős, a választás csak az ő javára üthet ki. Most tehát azért halasztották el a döntést, hogy tavaszig tűzzel-vassal megkíséreljék az ellenszervezkedést. János a hírt majdnem érzéketlenül vette tudomásul. Amilyen buzgó és heves lendülettel szervezkedett eddig, most ugyanakkora fáradtságot érzett. Ereje éppen eddig tartott, tovább már nem futotta. De ami őt ilyen lemondó lankadtságra ítélte, az apósát annál jobban felgyújtotta és még ádázabb küzdelemre gerjesztette. Mindenáron igyekezett lelket verni vejébe. Kényszerítette, hogy folytassa a szervezkedő munkát, erősítse meg hűségökben a már megszervezett szavazatokat, sőt szerezzen újakat hozzájok, levelezzen, barátkozzék, áldozzon most már akármennyit. János megint útnak indult. Hetekig volt távol egy-egy útján, s két út között csak napokat töltött otthon. Egy ilyen kurta otthonléte alatt jött vissza az az ember, aki Velencébe küldött. Üres kézzel. Azt jelentette, hogy sikerült a legkapósabb csillagjóssal összeköttetésbe kerülnie, átadta neki az adatokat, előre ki is fizette a magával vitt pénzből a két horoszkópot s ígéretet kapott, hogy három nap mulva elmehet a válaszért. Három nap mulva azonban hiába jelentkezett: az asztrológus izenetet hagyott hátra, hogy hirtelen el kellett utaznia Firenzébe és csak három hónap mulva jön vissza. Ő tehát úgy vélte, hogy legjobb, ha hazajön. János legyintett. Embere nem hazudhatott, ennek tisztességére mérget mert volna venni. Nem is nagyon gondolt most a horoszkópokkal, a két gyerek teljesen meggyógyult, sorsuk nem aggasztotta.

- Maradt még pénzed?

- Maradt, uram. Még egyszer megjárhatom Velencét.

- Jól van, három hónap mulva ne kérdezz senkit, menj el megint.

Frangepán Bernát Lőrinc hercegben látta a komoly ellenfelet, ezért míg veje a magyar urakat szervezte szerte az országban, ő itt a délvidéken igyekezett Lőrinc herceg szervezkedését megtörni. Maga járta végig egész Horvátországot, egész Tótországot, egész Boszniát. Ahogy a téli idő beköszöntött és János távolabbi útra nem vállalkozhatott, őt is befogta a délvidéki korteskedés munkájába. Január, február csupa ilyen úttal telt el, s márciusban elérkezett az idő, hogy délvidéki pártjuk fölött seregszemlét tartsanak. Bernát gróf a néhány éve kidolgozott családi szerződést most újonnan kidolgozta. Izmos és hatalmas szervezetté fogta össze az összes Frangepánokat, akik annyian voltak közvetlen rokonságukkal, hogy az a családi gyűlés, amelyet Bernát Rakolnok várába hívott össze, felért egy horvát országgyűléssel. Még Balsa Péter szentszávai herceg is eljött, pedig őt elég távoli atyafiság fűzte a Frangepánokhoz. A sok atyafi összejövetelét nagy hír hozta külön izgalomba: Ulászló királyt megütötte a guta. Nem halt bele, de élete elég gyenge szálon lógott. A szélhűdés rövidesen megismétlődhetett, s akkor bekövetkezhetett a pozsonyi békében előre látott helyzet: Ulászló törvényes fiúörökös nélkül hagyta az országot, és megnyílik Habsburgi Miksa németrómai császár örökösödési igénye a Magyar Szent Koronára. S ezzel mindjárt a magyar nemzet szabadságharca is, mert a köznemesség azóta százféle módon igyekezett ennek a trónfoglalásnak nehézségeket okozni. Az országgyűlést Szapolyai mozgatta volt ez irányban, hogy ő lehessen király. De ő most már nem élt, legidősebb fia, Jankó, pedig tizenhatéves volt csak. A rakolnoki kastélyban összegyült Frangepánok mind úgy látták, hogy rokonuk, János, már csak egy lépésnyire áll a magyar tróntól. Úgy látta ő maga is. Egyszerre mondhatatlanul izgatott lett. Babonás remény-

ség kerítette hatalmába. Ha Beával csak csoda békíthette ki, akkor Isten talán most elküldi ezt a csodát.

Tekintélye egyszerre nagyot szökkent a nagyralátó Frangepánok előtt. Sógorai egész más hangon beszéltek vele. Borbála asszony, aki súlyosan összeveszett férjével, Beriszló Ferenccel, rábízta veszekedésök bírói tisztét. A kardos asszony vagyoni kérdéseken úgy összezördült az urával, hogy első férjétől, Brankovics deszpotától örökölt vagyonát szikrázó haragjában János fiára, a kis Kristóf hercegre iratta. János rendet csinált köztük. A fiára tukmált vagyont visszautasította s a házaspárt összebékéltette. Már-már apósa családfői rangját kezdte fenyegetni egyszerre megnövekedett tekintélye. A családi értekezlet minden tagja szövetséglevelet írt alá. Maga Bernát gróf írta alá elsőnek: esküvel kötelezte magát, hogy Jánost és családját teljes erejével gyámolítani fogja, sem életben, sem halálban el nem hagyja, s bárminő előmenetel és méltóság kínálkozik János herceg számára, annak elnyerésében őt teljes erejével támogatni fogja. Ez az okmány Jánost már magyar királynak látta.

A nádorválasztó országgyűlést most már nem lehetett halasztani. János nagy bandériummal ment fel Budára, apósa hasonlóképpen. Teljesen tájékozva voltak mindenről: a választás esélyei nem változtak, mert a Bakacs-párt megnyert ugyan egy-két Korvin-párthívet, de ugyanannyit el is vesztett. Lőrinc herceg pártja nem számított, Szentgyörgyi gróf és Perényi István körülbelül egyenlő reménnyel indulhattak neki a küzdelemnek. Ha az ünnepélyes megnyitás utáni ülésen az elnöklő Bakacs szavaztatott volna, János nádorságához nem fért volna kétség. De ő nem szavaztatott. Időt akart nyerni.

Elkeseredett küzdelem indult meg a pártok között. A királyi pár és Bakacs nyíltan Szentgyörgyi gróf mellé állottak. Ulászló maga még nagyon gyenge volt szélütése következtében és nem mutatkozott, de Anna királyné annál erősebben dolgozott. Egymás után kérette magához a fontosabb urakat és minden módon kapacitálta őket. Viszont a köznemesség annál haragosabb erővel tüntetett Szentgyörgyi ellen. Az országgyűlés fölött kimondatlanul is a nemzeti királyság helyreállításának gondolata lebegett, s mindenki tudta, hogy ebben a helyzetben a nádori rangnak valósággal történelmi súlya van.

János jókedvű volt és reménykedő. Megszólított mindenkit, akit elétalált, nyájas volt, jókedvű, barátkozó. A zsúfolt rendek tömegében nagy örömmel fedezte fel egy hajdani pajtását, Tomori Pált. Ez a Tomori, vele egykorú ember, valaha a Bornemissza fegyveres apródja volt és sokat forgott Mátyás király bécsi udvarában. Csendes, szelíd, angyali jóságú fiú volt. Akkoriban, mint egyívású suhancok, gyakran vívtak és lovagoltak együtt. Azóta Tomori Pál is vitte valamire: mint jó katona, már a királyi kapitányi rangnál tartott. A fegyveres őrséghez tartozott most, amelyet az országgyűléshez vezényeltek.

- Mit hallasz, Pali, dógomrul?

- Nem szólhatok szabadon, János herceg, királyi ember vagyok. De imé, ez pajtásom nagy híved.

Velök egykorú férfi állt ott mellettök s most csatlakozott hozzájok harmadiknak.

- Az vagyok, - mondta hevesen, - s ha ez beste udvari urak sokat okoskodnak, fejökbe rontom kalpagjokat. Disznók, ország átkai.

- Tüzes vagy, uram, - nevetett János.

Az nagy lélegzetet vett és elkezdte szidni az urakat. Csak úgy ömlött belőle a szó, a gyűlölet és harag tengere. Szeme szikrát hányt, mikor beszélt. Bottal kellett volna agyonverni szerinte Bakacstól kezdve valamennyi főpapot és főurat, mert csak a gazdagodáson járt gőgös eszök, az országgal nem törődtek semmit és vitték a biztos romlásba. De éppen így szidta a maga fajtáját, a köznemességet is, amelynek szerinte csak a szája járt, de külömben juhnyáj gyanánt

engedte magát vezetni a nagyuraktól. Valóságos szónoklatot vágott ki a heves ember, dühös káromkodással végezte és dacos katonaléptekkel tovább állott, mintha elmenetelének is külön hatást akart volna adni.

- Be furcsa szerzet, - mondta János utánapillantva, - s kiféle?

- Földhözragadt köznemes, - felelte Tomori, - nincs egy rézpénze is, ha gazdagot lát, megmérgesedik. De ugyan vitéz katona, csuda módon verekszik. Ulászlótól kapott szép kitüntetései vagynak.

- Hogy híjják?

- Dózsa György.

- No, papnak nem vóna jó. Emlékezel-i, Pali, mend mongodattad, hogy papnak menni vágynál.

- S katona lettem. De inkább az papságot vágynám mastan is.

János szeretettel vállára veregetett a hajdani pajtásnak, aztán mások felé fordult. Szeretett kedves lenni az emberekhez, lelki melegsége minduntalan utat keresett, hogy melegítsen másokat is. És most még hozzá érdeke is volt, hogy mindenkihez kedves legyen. Elemében érezte magát. Esténként nagy vacsorákat rendezett budai palotájában s nem takarékoskodott az itallal. Zenészeket hozatott és szomszédja vállát átkarolva, énekelt, ivott kedvére; ha Bea eszébe jutott, dacosan farkasszemet nézett a hajdani szemrehányó pillantással és csak azért felhajtotta fenékig az előtte álló serleg tartalmát. Másnap aztán későn kelt, nem lehetett talpra állítani, fájt a feje, apósa haragosan rángatta ki néha az ágyból, hogy valami fontos értekezletre magával hurcolja.

Mikor a választás napja elérkezett, dolgában biztosan ment az országgyűlésre. Kétségtelen többsége megvolt. Már nádornak tekintette magát és lelke mélyén titokban azt a gondolatot melengette, hogy Beával s a gyerekekkel felköltözvén Budára, az új otthon új életformája talán hoz valami boldogító változást. A szavazás megindult. De azonnal meglepetést hozott: olyanok, akik Szentgyörgyi biztos párthívei voltak, nem Szentgyörgyire szavaztak, hanem Perényire. Így folyt a szavazás tovább is. János elhűlve látta, mi történt. Az udvari párt elejtette Szentgyörgyit és valamivel rávette, hogy szavazatait Perényinek adja. És csakhamar kitűnt a megdöbbentő valóság. Az országgyűlés, noha János jól megszervezett pártja sértetlen maradt, Perényi Imrét választotta Magyarország nádorává.

János nem várt tovább. Az országgyűlést hagyta tovább folyni. Összeszedte bandériumát és hazament. Ugyanazon az úton indult neki, amely valaha a csonthegyi ütközet felé vezette. Halálosan fáradtnak érezte magát.

Otthon Bea elviselhetetlen idegensége várta. Azonkívül egy lepecsételt küldemény Velencéből. A két gyerek horoszkópja. A velencei asztrológus azt olvasta ki a csillagokból, hogy mindakét gyermeket még zsenge korában elragadja a halál. Maga elé bámult, aztán a horoszkópokat elégette.

- Minek még élni? - kérdezte magától.

Néhány hete múlt harmincnégyéves.

X.

Az új nádor serényen dolgozott. A báni hivatalba sűrűn érkeztek hivatalos rendeletei és tudósításai. Augusztusban azzal a hírrel lepte meg Jánost, hogy biztos értesülés szerint a török meg fogja szegni a békét és támadni készül. A vármegyék mind álljanak készen. János elcsodálkozott: elég jó kémrendszere volt odalenn a végeken, s azok nem tudtak semmiről semmit. De ha Budán jobban tudták, akkor ne legyen hiba: felkészült, hogy minden pillanatban fúvathasson, ha kell. Így várt készenlétben hat hétig. S ekkor csakugyan jött a hír lentről: a török betört horvát földre, jelentékeny haderővel jött, ádázul pusztítva vonul Knin felé.

János két nap alatt ott volt a knini úton. Ahogy őrsei az első török csapat felbukkanását jelentették, azonnal támadott. Már a csata előtt nem jól érezte magát, erős láz vett erőt rajta, egész testében borzongott, valami különös forró didergés verte ki. De restellte volna sajátmaga előtt, ha ilyen kis göthösség miatt visszadugja a kardot. A támadásnál erős sarkantyút adott lovának és jól megforgatta kezében a kardmarkolatot, hogy tenyerének alkalmas fogása legyen. Eleinte jól ment minden, maga is derekasan vagdalkozott, legényei is a szokott módon dolgoztak, szokás szerint hangosan ordítozva Jézus nevét. De mikor éppen nagyot suhintott egy védtelen mellkas felé, a suhintás magasra csúszott a levegőbe. Lovát ledöfték, s ő hanyatt esett. A következő pillanatban már érezte sisakján és vértjén az ütéseket. Lába a kengyelbe szorult, rettentő erőfeszítéssel igyekezett kiszabadulni, fekve is vagdalkozott közben, de hárman estek rá és kardját kicsavarták a kezéből. Fegyvertelen maradt. Akik rajta estek, mint a vadászkutyák, kiáltozni kezdtek valamit törökül, amit nem értett, de nyilván ráismertek és a busás váltságdíj reményében életben hagyták. Pillanatok alatt azon vette magát észre, hogy foglyul esett. Karjait megragadták és gyalogszerrel hurcolni kezdték valamire. Teljes erejéből dulakodott, de most rendkívüli testi erejének nem vehette hasznát, a láz nagyon legyengítette. Zürzavaros ordítozás, sebzett lovak hörgése, fegyvercsattogás dúlt körülötte, de csendesedően: vitték kifelé az ütközetből. Ekkor egyik karja kiszabadult.

- Itt vagyunk, uram, - üvöltötte egy hang.

Csapások hallatszottak, fájdalmas ordítások. Másik karja is szabad lett, s ő elvesztvén egyensúlyát, megint hanyattesett. A verekedők ráléptek. Végre talprasegítették.

- Gyorsan, uram, meneküljünk.

- Nem, - kiáltotta lázasan, - verekedni! Verekedni! A kardomat!

Nem hallgattak rá, erőszakkal lóra tuszkolták. Egész csapat legény fogta közre, nyargalni kellett, ha akarta, ha nem. Mögötte gyorsan elmaradt a csatazaj. Ekkor harmadszor is érezte, hogy elesik. Még tudta, hogy zuhantában elkapják, s ő nyeregben marad. Akkor elvesztette eszméletét. Parasztviskóban tért magához, vértje már nem volt rajta. Égető szomjúságot érzett. Öntudatának csak felét nyerte vissza, tűrhetetlen fülzúgás zsibbasztotta gondolatait, elméje mintegy olvadtan kóválygott. Félálomhoz hasonló állapotában hallotta, hogy föléje hajló alak szólongatja, s hallotta a maga válaszát is. Arra megint feleltek, s ő megint felelt. Úgy hallotta mindezt, mint idegen harmadik. És különös módon jól értette, amit hallott: a csata elveszett, a sereget súlyos veszteségek érték, őt az utolsó pillanatban szabadították ki, másodperceken múlott, hogy a törökök kezén marad. De mindez közömbösen hagyta. Csodálkozva észlelte, még mindig annak a különös harmadiknak eszméletével, hogy a csatavesztés már mindegy neki. Hirtelen az alvás erős vágya vett erőt rajta. És roppant jóleső érzéssel érezte, hogy most elalszik.

Időnként öntudatra tért, aztán megint összefolyt előtte minden. Egyszer megállapította, hogy rázós szekerén viszik valami hegyi úton, igen sok pokróccal takarták le, és zuhog az eső.

Aztán valami jó meleg ágyban volt, vaksötétben, a fűtött hely édes nyugodalmat adott neki, szerette volna tudni, hogy hol van, de félt megszólalni, mert nem tudta biztosan, vajjon nem álmodik-e, s ha megszólal, a kellemes álom elröppen. És mikor egyszer hirtelen teljes öntudatra serkent, otthon látta magát hálószobájában. Önkéntelenül Bea ágyát kereste a magáé mellett, de aztán ráeszmélt, hogy az az ágy elköltözött mellőle, már több, mint két esztendeje. És megpillantotta Beát.

- Te vagy az? - kérdezte gyengén.

- Én vagyok.

- Mi történt velem?

- Lázas betegséget kaptál a hadjáratban, hazahoztak. Szépen megfogsz gyógyulni.

Ő igen gyengén megmozdította fejét, mintha ingatná.

- Nem fogok meggyógyulni. Meghalok.

- Ne beszélj oktalanságokat. Meggyógyulsz. És ne izgasd magad, mert az izgalom árt.

- Mi van a gyerekekkel?

- Megvannak. Majd behozom őket, ha jobban leszel.

- Nem, nem kell. A betegség ragadós. Tudom, mi bajom van. Lápos vizet ittam. Morbus Hungaricus. Meghalok. Itt van Márkus atya?

- Itt van.

- Látod, ugye, hogy meghalok. Te is tudod. Papot hozattál?

S már ott is volt Márkus atya az ágy mellett. Talán eddig is bent volt. Vagy nesztelenül most lépett be.

- Gyóntass meg, atya, és add fel a kenetet. De... hogyan gyónok... nehezemre esik a beszéd...

- Nem kell gyónnod. Csak bánjad bűneidet, Bánod?

- Őszintén bánom.

Márkus atya latin igéket mormolt. S ő elaludt megint. Mikor újra felébredt egy pillantás mulva, csodálkozva tekintett körül, az iménti nappali világosság eltűnt, a pap sem volt sehol. Csak Bea volt még mindig ott, de más ruhában. A gyertya fénye megvilágította halvány arcát, s az arcon fényesre csillogtatta a könnyeket. Bea sírt.

- Milyen nap van ma, hányadika? - kérdezte János, meglepetve, hogy egyszerre öntudata milyen világos és egészen jól érzi magát.

- Október tizenkettedike.

- És hány óra?

- Az éjjeli őr most kiáltotta a tizet. Ne beszélj, János. Árt.

- A gyerekek jól vannak?

- Jól. Alszik mindakettő. Költsem fel őket?

- Nem szabad. Megkapják tőlem a morbust. Hallgass ide, Bea, én most meghalok. Ne szólj közbe, ezt világosan tudom. A végrendeletet tudod, hol van. Mindenemet te fogod kezelni. Szólíts be két cselédet.

Nagyon nehéz lihegéssel szedte a lélegzetet. Bea engedelmesen kiment. Két inassal jött vissza. Mind a kettőnek ki volt sírva a szeme. János horvátul folytatta:

- Négy urat rendelek asszonyotok mellé, ti vagytok a tanuk. Beriszló Ferenc rokonunkat. Enyingi Török Imrét, s a kancelláriáról Keserű Istvánt és Imrefi Jánost. Tik most kimehettek. Ne csókoljatok kezet, megkapjátok a betegséget. Isten áldjon meg benneteket.

A két inas kiment sírva. A beszélgetés megint olaszra fordult.

- Még mindig nem bocsátottál meg, Bea?

Az asszony ahelyett, hogy elzokogta volna magát, most egyszerre megszűnt sírni. Komolyan és ijesztő nyugalommal felelt:

- Eddig nem bocsátottam meg. Most megbocsátok. És ha most itthagysz, vigyél magaddal valamit: soha mást nem szerettem, mint téged. Még a gyerekeknél is jobban szerettelek. Kimondhatatlanul szerettelek. És hiába halsz meg, tovább foglak szeretni. Rövid ideig. Mert én is meghalok. A gyerekek is meghalnak. Mi mind a halálé vagyunk és nem ezé a világé.

- Fogd meg a kezemet, ha nem félsz. Ó Istenem, milyen jól érzem most magam. Boldog vagyok. Lebegek. Nem félsz?

- Nem félek.

- Lepoglavában temettess el. Látod, ilyen messze estem apámtól. Most már többet nem beszélek, csak még azt mondd meg: ugye, jó katona voltam? Semmi más, de legalább jó katona?

- Hős voltál.

- Hős. Hiába. Előre látok mindent. Isten irgalmazzon szegény Magyarországnak.

Aztán sokáig hallgatott. Még szólni szeretett volna. Beának szerette volna megmondani, hogy szereti. De szája már nem mozdult. Keze nyomásával akarta megmondani. De olyan gyenge volt, hogy Bea talán azt sem érezte már. Ekkor hirtelen erős orgonaszó hallatszott, szobája a mindenség székesegyházává tágult, vakító tündöklés öntötte el ezt a mindenséget, s a hallatlan fényáradatban angyalokat látott közeledni csodálatos koronával, az angyalok már ott voltak mellette, a csodálatos korona homlokára ereszkedett, lábainál ott terült el a végtelen birodalom. János király lett s az örökkévalósággá változott orgonaszó a királyt elemi boldogsággal magába ölelte.

(Vége)